

SBÍRKA
SOUDNÍCH ROZHODNUTÍ A STANOVISEK

NEJVYŠŠÍHO SOUDU
ČESKÉ REPUBLIKY

10/2013

OBSAH
Rozhodnutí ve věcech trestních

Náhrada škody	78
Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy	75
Opomenutí	74
Recidiva	75
Řízení o dovolání	78
Řízení o odvolání	74
Úřední osoba	77
Věc důležitá pro trestní řízení	79
Vražda	74
Vyloučení soudce	76
Zavinění	74

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Insolvence	č. 103
Insolvence	č. 104
Insolvence	č. 105
Insolvence	č. 106
Jednání soudu	č. 98
Náklady řízení	č. 104
Odporovatelnost	č. 100
Odporovatelnost	č. 101
Poplatky soudní	č. 99
Poučovací povinnost soudu	č. 98
Rozsudek pro uznání	č. 106
Rozsudek pro zmeškání	č. 106
Řízení před soudem	č. 98
Smlouva spotřebitelská	č. 102
Společné jmění manželů	č. 101
Záloha	č. 103
Záloha	č. 104

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

I. Zákonné důvody k přezkoumání výroku o vině odvolacím soudem na podkladě odvolání státního zástupce podaného proti výroku o trestu podle § 254 odst. 2 tr. ř. jsou dány tehdy, lze-li učinit závěr, že vytýkaná nepřiměřená mírnost uloženého trestu má svou příčinu v nesprávné právní kvalifikaci skutku. Tak tomu je zejména tehdy, je-li možné s ohledem na obsah podaného opravného prostředku dospět k závěru, že namítané nedostatečné zohlednění způsobu spáchání činu pachatelem (např. zvlášť surový způsob) a jeho přístupu k poškozenému (např. výrazná míra necitelnosti k němu) při výměře trestu svědčí pro nesprávnost závěru o formě zavinění následku způsobeného pachatelem a tím i právního posouzení skutku jako trestného činu spáchaného z nedbalosti.

II. Je-li příčinou smrti poškozeného omisivní charakter jednání pachatele, který nereagoval na nebezpečí vzniklé z jeho předchozího ohrožujícího jednání (např. dlouhodobé umístění vážně nemocného poškozeného do prostor, z nichž se sám nedokáže vzdálit či přivolat si pomoc), závěr o formě zavinění smrtelného následku je třeba dovodit ze skutkových okolností, které se vztahují zejména k tzv. druhé fázi ingerence, tj. k té části jednání pachatele, která se vyznačuje opomenutím konání, k němuž byl pachatel povinen (omisi). Význam komisivní části jednání se omezuje na to, že zakládá zvláštní povinnost pachatele konat.

Pokud neexistovaly skutkové okolnosti, pro které by pachatel, byť bez přiměřených důvodů, mohl spoléhat na to, že smrt poškozeného v důsledku jeho nečinnosti nenastane, nelze učinit závěr, že smrt poškozeného zavinil z vědomé nedbalosti, neboť se vznikem následku byl v takovém případě srozuměn, a je proto odpovědný za trestný čin vraždy.

(Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci
ze dne 3. 1. 2013, sp. zn. 1 To 39/2012)

Z o d ů v o d n ě n í :

I.

Rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 9. 2. 2012, č.j. 37 T 3/2011-429, byla obžalovaná J. K. uznána vinnou v bodě 1) trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák., v bodě 2) trestným činem neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 249a odst. 1 tr. zák., kterých se dle zjištění soudu prvního stupně dopustila tím, že

1) v přesně nezjištěné době od ledna 2009 v O.-P., v domě na N. S. Č. č. 534/2, v bytě č. 6 ve čtvrtém patře, jehož oprávněným nájemcem v předmětné

době byla poškozená M. G., po předchozí vzájemné ústní dohodě o tom, že budou společně obývat předmětný byt za podmínky, že obžalovaná bude poškozené přispívat na úhradu nájemného v době, kdy poškozená již nebyla z důvodu neutěšeného a zhoršujícího se zdravotního stavu schopna samostatné chůze ani samostatné péče o vlastní osobu, obžalovaná, vědoma si této skutečnosti, odvedla poškozenou M. G. na půdu určenou ke skladování věcí, situovanou vedle předmětného bytu, kde ji s vědomím, že poškozená sama není schopna zabezpečit své základní životní potřeby, a s vědomím, že bez cizí pomoci se nemůže z půdy vzdálit, vrátit se do bytu ani přivolat si pomoc, přičemž obžalovaná byla s ohledem na společné soužití s poškozenou v jedné domácnosti jedinou osobou za dané situace schopnou a povinnou poškozené pomoc zabezpečit, poškozenou, oblečenou toliko do roláku, kalhotek a ponožek, položila na kamennou podlahu na jednu vrstvu pestrobarevné textilie, přikryla ji dekou a na tomto místě bez dozoru jiné osoby po delší dobu zanechala bez řádné pomoci, kterou vyžadoval její aktuální zdravotní stav, aniž zabezpečila lékařskou péči, v důsledku čehož poškozená M. G. na tomto místě v dosud přesně nezjištěné době v jarních měsících roku 2009 zemřela, přičemž bezprostřední příčinu smrti poškozené se nepodařilo určit; obžalovaná poté, co zjistila úmrtí poškozené, tuto skutečnost zatajila,

2) v dosud nezjištěné době od jarních měsíců roku 2009 do 1. 11. 2009 v O.-P. v domě na N. S. Č. č. 534/2 v bytě č. 6 po zjištění úmrtí poškozené M. G., oprávněné nájemnice uvedeného bytu, vědoma si skutečnosti, že byt do doby úmrtí poškozené obývala bez právního důvodu pouze na podkladě ústního souhlasu poškozené, úmyslně zatajila úmrtí poškozené, aby mohla předmětný byt i nadále užívat bez právního důvodu a bez vědomí vlastníka bytu, kterým je Statutární město O., Městský obvod M. O. a P., se sídlem P. n. č. 8, O.-M. O., přičemž tento byt v předmětném období skutečně nadále užívala a zamezila svým jednáním jeho vlastníku v další dispozici s bytem.

Za shora uvedené trestné činy byla obžalovaná odsouzena podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák., za použití § 35 odst. 1 tr. zák., k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání dvou roků, pro jehož výkon byla podle § 39a odst. 2 písm. b) tr. zák. zařazena do věznice s dozorem.

II.

Proti rozsudku soudu prvního stupně podaly ihned po jeho vyhlášení odvolání obžalovaná a v zákonné lhůtě i státní zástupkyně.

Státní zástupkyně podala odvolání v neprospěch obžalované a napadla jím výrok o trestu. Namítá, že trest obžalované uložený pod polovinou zákonné trestní sazby dostatečně nezohledňuje její soudem konstatovanou obzvláštní surovost a necitlivost k poškozené, jakož i absenci jí polehčujících okolností. Trest obžalované uložený soudem prvního stupně je státní zástupkyní považován

za nepřiměřeně mírný jak ve vztahu v rozsudku pečlivě rozebraným okolnostem skutku, tak vzhledem k osobě obžalované, u které lze s ohledem na její osobní historii shledávat výrazné limity pro její významnější otevření se pozitivním sociálním vlivům a změnám. Státní zástupkyně proto navrhla, aby odvolací soud podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr.ř. napadený rozsudek zrušil ve výroku o trestu a podle § 259 odst. 3, 4 tr. ř. obžalované nově podle ustanovení § 224 odst. 2 tr. zák. uložil úhrnný trest odnětí svobody v horní polovině zákonné trestní sazby a pro výkon tohoto trestu ji podle § 39a odst. 2 písm. b) tr. zák. zařadil do věznice s dozorem.

V rámci tohoto opravného prostředku státní zástupkyně rovněž navrhla, aby odvolací soud upravil z podnětu odvolání obžalované při zachování užití právní kvalifikace, kterou pokládá za zákonnou, popis skutku. Ten neodpovídá zcela skutkovým zjištěním v tom směru, že poté, co obžalovaná „*poškozenou odvedla či umístila na přilehlou půdu, této současně zabezpečila donášku stravy a alkoholu (pro což svědčí především zjištění alkoholu v těle poškozené a přítomnost zbytků pevné stravy v jejím střevním traktu ne starší tří až pěti dnů) a stejně se tak o poškozenou v základní míře starala i z hlediska hygieny (když poškozená sice byla pokálená, ale měla přiloženu plenu), avšak již řádně nezabezpečila potřebnou lékařskou péči, což v konečném důsledku mohlo vést ke smrti poškozené, byť tato se, s ohledem na pokročilý alkoholismus a na tuto skutečnost navazující zdravotní potíže, již nejpozději v lednu 2009 nacházela v kritickém zdravotním stavu*“.

Obžalovaná J. K. (dále jen „obžalovaná“) v odůvodnění svého odvolání zpracovaného jejím obhájcem uvedla, že svým odvoláním podaným bezprostředně po vyhlášení rozsudku napadla výrok o vině i trestu, přičemž napadenému rozsudku vytýká nesprávná skutková zjištění, nevypořádání se se všemi okolnostmi významnými pro rozhodnutí a v důsledku toho i nesprávnost výroku o vině a potažmo výroku o trestu.

Přestože obžalovaná popisovala celou nešťastnou událost v přípravném řízení rozdílným způsobem, u hlavního líčení uvedla, že poškozená zemřela přirozenou smrtí ve svém bytě na pohovce, vyjádřila se k odmítání stravy poškozenou, k naložení s jejím tělem po úmrtí i důvodům neoznámení skonu poškozené příslušným orgánům. Je přesvědčena, že tento popis celé události koresponduje s dalšími ve věci provedenými důkazy, a to přes rozpory v jejich tvrzeních v různých fázích trestního řízení.

Svědectvé výpovědi jsou důkazy nepřímými, žádný ze svědků nepodal svědectví, z něhož by vyplývalo, že by se obžalovaná skutku dopustila tak, jak je uvedeno v obžalobě. U hlavního líčení se slyšení svědkové vyjadřovali k doručování písemností a důchodu pro poškozenou, sousedé k jejímu soužití s poškozenou a svědkové J. D. a B. K. k nálezů těla poškozené. Lze usoudit, že k úmrtí poškozené došlo v jarních měsících roku 2009. I poukazem na výpověď J. D.,

že při jeho návštěvě bytu již po úmrtí poškozené se na pohovce nacházela hromada hadrů a obžalovaná tohoto vyzvala, aby si na pohovku nesedal, dovozuje obžalovaná, že svědecké výpovědi jsou v souladu s jejími vyjádřeními a tato potvrzují.

Citací poznatků ze znaleckých posudků s důrazem na nález tzv. bzučivek činí obžalovaná závěr, že je vysoce pravděpodobné, že tělo poškozené se v počáteční fázi rozkladu po pachovém zatraktivnění mrtvoly poškozené nacházelo v souladu s jejím tvrzením v předmětném bytě na pohovce, když množství nalezených kukel lze vysvětlit úklidem, který v bytě provedla.

Další otázkou, kterou je třeba řešit, je, měla-li obžalovaná ve vztahu k poškozené důležitou povinnost vyplývající z jejího zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou jí podle zákona.

Je zřejmé, že poškozené byl bezprostředně před smrtí podán alkohol, a to v nemalém množství. Soud přitom dospěl k závěru, že jedinou osobou, která mohla poškozené alkohol podat, byla obžalovaná, která tak mohla v souladu s jejím tvrzením poškozené zabezpečovat základní životní potřeby, jídlo a pití. Stav nutriční karence poškozené musí souviset s jejím alkoholismem.

Protože vina obžalované nebyla ve vztahu k jednáním, která jsou jí kladena za vinu, bez jakýchkoli pochyb prokázána, navrhla tato, aby odvolací soud napadený rozsudek podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil a podle § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl v duchu zásady in dubio pro reo o jejím zproštění obžaloby v celém rozsahu, případně tak, aby podle § 259 odst. 1 tr. ř. věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

V písemném vyjádření k odvolání státní zástupkyně vyjádřila obžalovaná názor, že jí uložený trest není trestem nepřiměřeně mírným, neboť setrvává na stanovisku o nesprávných zjištěních a posouzení věci v případě skutku pod bodem 1) výroku rozsudku. V případě druhého protiprávního jednání bylo její jednání zapříčiněno opět její tíživou životní situací a špatným zdravotním stavem jejího druha. Aniž uvedla, jakým způsobem má být rozhodnuto o odvolání státní zástupkyně, učinila shodný návrh na rozhodnutí odvolacího soudu, doplněný o alternativu, aby jí odvolací soud – pokud nerozhodne zprošťujícím výrokem – uložil trest odnětí svobody s podmíněným odkladem výkonu.

K výzvě odvolacího soudu, aby jednoznačně vymezila, zda svým odvoláním napadá i výrok o vině pod bodem 2) a jaké vady tomuto výroku, případně řízení mu předcházejícímu, vytýká, obžalovaná prostřednictvím svého obhájce sdělila, že její odvolání směřuje toliko proti výroku o vině v bodě 1) napadaného rozsudku a proti výroku o trestu. Svůj návrh na výrok rozhodnutí odvolacího soudu zpřesnila tak, že navrhla, aby napadený rozsudek byl zrušen ve výroku o vině pod bodem 1) a nově bylo podle ustanovení § 259 odst. 3 tr. ř. rozhodnuto tak, že v duchu zásady in dubio pro reo se obžalovaná jednání uvedeného pod bodem 1) obžaloby zproštuje a za jednání pod bodem 2) výroku rozsudku se jí ukládá trest

nespojený s přímým výkonem odnětí svobody, nebo aby podle ustanovení § 259 odst. 1 tr. ř. odvolací soud věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

III.

Protože obě odvolání byla podána oprávněnými osobami (§ 246 odst. 1 písm. a/, b/ tr. ř.) v zákonem stanovené lhůtě (§ 248 odst. 1 tr. ř.), splňují obsahové náležitosti odvolání (§ 249 odst. 1, 2 tr. ř.) a byla podána proti rozhodnutí, vůči němuž zákon podání tohoto oprávněného prostředku umožňuje (§ 245 odst. 1 tr. ř.), dospěl vrchní soud k poznatku, že nenastaly zákonné důvody pro jejich vyřízení způsobem upraveným v § 253 odst. 1 tr. ř. (zamítnutí odvolání pro zde uvedené procesní vady) či v § 253 odst. 3 tr. ř. (odmítnutí odvolání). K projednání obou oprávněných prostředků proto nařídil veřejné zasedání, které se uskutečnilo v nepřítomnosti obžalované, neboť ta se, ač řádně obeslána, k jednání odvolacího soudu nedostavila.

Intervenující státní zástupkyně vrchního státního zastupitelství rozšířila rozsah a argumentaci podaného odvolání, když vyjádřila nesouhlas s právním posouzením skutku popsaného v bodě 1) napadeného rozsudku. Odvolacímu soudu navrhla, aby při aplikaci § 254 odst. 2 tr. ř. přezkoumal na podkladě podaného odvolání i uvedený výrok o vině. Vyjádřila názor, že na podkladě skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně je možno vyslovit závěr, že obžalovaná si možného smrtelného následku poškozené byla vědoma a že jí vznik takového následku byl lhostejný. Soud prvního stupně pomínil, že úmyslný trestný čin může mít dvě podoby. V podstatě vůbec neuvažoval o eventuálním úmyslu, ač vzhledem k tenké hranici mezi vědomou nedbalostí a eventuálním úmyslem se věci měl důsledněji zabývat. Jednání obžalované je dle státní zástupkyně třeba posoudit jako trestný čin vraždy spáchaný formou omise, případně vzhledem k závěrům znaleckého posudku z odvětví zdravotnictví, odvětví soudního lékařství a poznatku, že bezprostřední příčinu úmrtí poškozené nelze jednoznačně určit, jako pokus tohoto trestného činu. V rámci konečného návrhu proto státní zástupkyně navrhla, aby odvolací soud podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. napadený rozsudek zrušil ve výroku o vině pod bodem 1) a nově obžalovanou uznal vinnou trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. Při nezměněném výroku o vině pod bodem 2) navrhla obžalované uložit úhrnný trest ve spodní čtvrtině zákonné trestní sazby se zařazením do věznice se zvýšenou ostrahou. Odvolání obžalované navrhla jako nedůvodné zamítnout.

Obhájce obžalované přednesl odvolání obžalované ve shodě s jeho písemným vyhotovením. Ve vztahu k odvolání státní zástupkyně vyjádřil názor, že odvolací soud by měl vycházet z odvolání, které bylo doručeno soudu dne 2. 4. 2012 a tudíž v zákonné lhůtě. Tímto odvoláním, resp. jeho rozsahem, by měl být vázán. Měl by se řídit zásadou zákazu *reformationis in peius* a měl by rozhodovat o odvolání, které bylo podáno pouze ve vztahu k výroku o druhu a výši trestu

a nikoli ve vztahu k právní kvalifikaci skutku, jak se toho domáhá rozšíření odvolání intervenující státní zástupkyně. Závěrem proto navrhl, aby odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně v napadené části přezkoumal, s využitím ustanovení § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. tento následně ve výroku o vině označeném pod bodem 1) a ve výroku o trestu zrušil a aby podle ustanovení § 259 odst. 3 tr. ř. nově rozhodl tak, že obžalovanou zproští obžaloby pro tento skutek a za jednání pod bodem 2) napadeného rozsudku jí uloží trest odnětí svobody nespojený s jeho přímým výkonem. Alternativně navrhl, aby po zrušení rozsudku v označené části věc podle § 259 odst. 1 tr. ř. vrátil soudu prvního stupně k novému rozhodnutí. Odvolání státní zástupkyně navrhl jako nedůvodné zamítnout.

IV.

Na podkladě podaných odvolání přezkoumal vrchní soud napadený rozsudek a řízení mu předcházející, když současně přihlížel k rozsahu, v jakém ten který z odvolatelů rozsudek soudu prvního stupně napadl. V tomto směru vycházel ze znění § 254 odst. 1 tr. ř., z něhož plyne, že *„nezamítne-li nebo neodmítne-li odvolací soud odvolání podle § 253, přezkoumá zákonnost a odůvodněnost jen těch oddělitelných výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, i správnost postupu řízení, které jim přecházelo, a to z hlediska vytykánych vad“*.

Z citovaného ustanovení trestního řádu vyplývá, že je to zásadně odvolatel, kdo svým vymezením napadených výroků v podaném odvolání určuje rozsah přezkumné povinnosti soudu. S ohledem na podání obžalované ze dne 20. 11. 2012, v němž výslovně vyjádřila, že nenapadá výrok pod bodem 2) rozsudku nalézacího soudu, je zřejmé, že vně přezkumu odvolacího soudu se ocitá tento výrok o vině obžalované, neboť nebyl napaden ani odvoláním státní zástupkyně (a zákonný důvod k jeho přezkoumání nevyvstává ani ze souvislosti vyložených níže).

Protože odvolací soud usoudil, že výše citované znění § 254 odst. 1 tr. ř., resp. znění opravného prostředku státní zástupkyně, by mohlo u obžalované vyvolat zdání, že z podnětu tohoto odvolání může odvolací soud přezkoumat pouze jí výslovně napadený výrok o trestu a případnou změnu v neprospěch obžalované pak z podnětu tohoto opravného prostředku provést opět jen v případě výroku o trestu, z důvodu zajištění práva obžalované na spravedlivý proces, zejména z pohledu možnosti obhajoby uplatnit obhajovací práva i k případně jinému právnímu posouzení skutku obsaženému ve výroku napadeného rozsudku, byla obžalovaná již v souvislosti s nařízením veřejného zasedání o odvolání upozorněna na znění § 254 odst. 2 tr. ř., z jehož znění plyne, že *„mají-li však vytykáne vady svůj původ v jiném výroku než v tom, proti němuž bylo podáno odvolání, přezkoumá odvolací soud i správnost takového výroku, na který v odvolání napadený výrok navazuje, jestliže oprávněná osoba proti němu mohla podat odvolání“*. Reálnost přezkoumání předcházejícího výroku, tj. výroku

o vině, totiž v posuzované věci vyplynula z toho, že výrok o trestu napadla státní zástupkyně, tj. procesní strana, která je ve smyslu § 246 odst. 1 písm. a) tr. ř. oprávněna rozsudek odvoláním napadnout „*pro nesprávnost kteréhokoli výroku*“. Uvedené procesní poučení bylo obžalované poskytnuto proto, aby v případě odlišného právního závěru odvolacího soudu ohledně právní kvalifikace některého ze skutků popsanych ve výroku napadeného rozsudku nemohlo být rozhodnutí odvolacího soudu (tj. v takovém případě rozsudek vydaný za podmínek § 259 odst. 3, 4 tr. ř.) označeno za rozhodnutí překvapivé, tzn. takové, jehož vydáním by bylo porušeno ustanovení čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dale „Listiny“) i ustanovení čl. 6 odst. 3 písm. b) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 209/1992 Sb. a v konečném důsledku i ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny, kterým je zaručeno právo na spravedlivý proces (srov. např. rozhodnutí Ústavního soudu, sp. zn. III. ÚS 377/01, které zdůraznilo, že obviněný v průběhu trestního řízení proti své osobě vedeného před soudy má právo vědět, jakým směrem se ubírají úvahy i odvolacího soudu při rozhodování o tom kterém konkrétním trestném činu /všech znacích jeho skutkové podstaty/).

Výše zmíněné poučení (tj. upozornění na možnost odlišného právního posouzení skutku odvolacím soudem) odvolací soud obžalované a jejímu obhájci zaslal proto, že dospěl k poznatku o nutnosti aplikace ustanovení § 254 odst. 2 tr. ř. v posuzované věci. Zákonnou dikcí „*mají-li však vytykané vady svůj původ v jiném výroku než v tom, proti němuž bylo podáno odvolání*“ je třeba dle vrchního soudu rozumět i takové případy, kdy interpretací opravného prostředku (a v něm obsažené argumentace) lze dospět k poznatku, že odvolatelem uplatňované skutečnosti týkající se způsobu spáchání činu pachatelem (např. „*obzvláštní surovost*“) a přístupu pachatele k poškozenému (např. „*necitlivost k poškozené*“), které mají dle jeho mínění naléztí svého výrazu v odlišně uloženém trestu (jeho druhu či výměře), ve skutečnosti svědčí o nesprávnosti vyhodnocení namítaných skutečností nalézacím soudem v napadeném rozsudku již v tzv. rovině základů trestní odpovědnosti, tj. v souvislosti s učiněním výroku o vině pachatele příslušným trestným činem. Jinými slovy řečeno, pokud odvolatelem namítané skutečnosti mohou vést k závěru, že soud prvního stupně např. nesprávně určil formu pachatelova zavinění následku a v důsledku toho jej uznal vinným nedbalostním trestným činem, ač správně měl dospět k tomu, že se dopustil trestného činu úmyslného, pak z pohledu dikce § 254 odst. 2 tr. ř. je odvolací soud oprávněn a současně povinen přezkoumat i odvolatelem výslovně nenapadený výrok o vině. Lze jen doplnit, že nesplnění této povinnosti odvolacím soudem nemá žádný vliv na případně navazující řízení dovolací (srov. č. 38/2007 – I. Sb. rozh. tr.).

Protože nutnost aplikace § 254 odst. 2 tr. ř. v posuzované věci dovodil odvolací soud již v rámci přípravy na veřejné zasedání ve vztahu k výroku o vině pod

bodem 1) napadeného rozsudku, zaslal obžalované a jejímu obhájci výše zmíněné upozornění stran možnosti jiného právního posouzení skutku v odvolacím řízení.

Je třeba dodat, že vzhledem k argumentaci státní zástupkyně v písemně podaném odvolání, kdy nepřiměřenou mírnost trestu uloženého obžalované shledávala v okolnostech, které se vztahují ke skutku popsanému pod bodem 1) výroku o vině, bylo možno nutnost přezkumu výroku o vině odvolacím soudem v důsledku uplatnění § 254 odst. 2 tr. ř. dovést právě jen k tomuto výroku. Pouze ve vztahu k němu bylo možno uvažovat o chybném právním posouzení skutku, jehož důsledkem může být (a v posuzované věci bylo, jak rozvedeno níže) uložení nepřiměřeně mírného trestu (v daném případě hluboko pod spodní hranicí zákonné trestní sazby stanovené na trestný čin, jehož znaky po stránce objektivní i subjektivní obžalovaná ve skutečnosti naplnila). Pro úvahy o druhu a výši trestu ve své podstatě marginální význam skutku popsaného pod bodem 2) napadeného rozsudku nemohl z hlediska ustanovení § 254 odst. 2 tr. ř. přezkum tohoto výroku o vině odvolacím soudem vyvolat, zejména bylo-li zjištěno, že státní zástupkyně namítaná nepřiměřená mírnost uloženého trestu nebyla podpořena žádnou (soudem prvního stupně důsledně nehodnocenou) skutkovou okolností, která by se vztahovala ke skutku pod tímto bodem výroku o vině popsanému.

Na podkladě citovaných ustanovení trestního řádu (§ 254 odst. 1, 2 tr. ř.) a obsahu obou podaných odvolání proto vrchní soud přezkoumal (a to z podnětu obou těchto řádných opravných prostředků) napadený rozsudek ve výroku o vině trestným činem ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. a ve výroku o uloženém úhrnném trestu odnětí svobody a zjistil následující skutečnosti:

V.

Opravné prostředky neuplatnily ve své argumentaci žádnou výhradu, která by měla svědčit o potřebě zrušení napadeného rozsudku z důvodu § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř., dle něhož odvolací soud zruší napadený rozsudek „*pro podstatné vady řízení, které rozsudku předcházelo, zejména proto, že v tomto řízení byla porušena ustanovení, jimiž se má zabezpečit objasnění věci nebo právo obhajoby, jestliže mohly mít vliv na správnost a zákonnost přezkoumávané části rozsudku*“.

Přezkoumáním řízení, které vydání rozsudku předcházelo, dospěl odvolací soud k poznatku, že nenastal důvod aplikace § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř. Ve stručnosti lze poukázat na to, že trestní stíhání obžalované bylo zahájeno zákonem předpokládaným způsobem (usnesení o zahájení trestního stíhání), obžalovaná byla řádně poučena o svých procesních právech, poté, co vznikl důvod nutně obhajoby (v důsledku rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. 4. 2011, sp.zn. 1 Ntd 4/2011, o věcné příslušnosti krajského soudu k rozhodnutí věci), byl obžalované ustanoven obhájce, který v řízení před krajským soudem

realizoval svá oprávnění (§ 41 tr. ř.) při obhajobě obžalované. Žádná pochybení nenastala při opatřování a provádění důkazů, řízení dostatečně respektovalo zásadu ústnosti a bezprostřednosti, jak při podání obžaloby (§ 176 odst. 1 tr. ř.), tak při vydání napadeného rozsudku (§ 220 odst. 1 tr. ř.), byla dodržena zásada obžalovací (§ 2 odst. 8 tr. ř.), neboť bylo rozhodnuto o skutcích, ohledně nichž došlo k zahájení trestního stíhání obžalované.

Rozsah dokazování je třeba považovat za dostačující k tomu, aby o vině obžalované mohlo být rozhodnuto v souladu s požadavkem § 2 odst. 5 tr. ř. (ostatně kusost dokazování ani nenamítá žádný z odvolatelů).

VI.

Skutková zjištění nalézacího soudu mají oporu v provedeném dokazování, resp. ve vyhodnocení důkazů tímto soudem, které je obsaženo v odůvodnění napadeného rozsudku, kdy krajský soud s oporou o obsah důkazů, které cituje, vyložil, proč neuvěřil změněné výpovědi obžalované o tom, že poškozená zemřela přirozenou smrtí v bytě, který jako nájemnice obývala.

Domáhá-li se obžalovaná ve svém odvolání dovození jiných skutkových závěrů, pak je nezbytné poukázat na to, že tak činí cestou vlastní (od hodnotících úvah nalézacího soudu odlišné) interpretace poznatků plynoucích z provedených důkazů, aniž by přesvědčivým způsobem doložila nesprávnost či nelogičnost hodnotících postupů nalézacího soudu. Na daném místě je ovšem nezbytné připomenout, že v trestním řízení se uplatňuje zásada, že důkazy (závazným způsobem) hodnotí ten orgán, který je provádí, a že zejména z procesní činnosti takového orgánu (v daném případě soudu prvního stupně) mohou vyvstat skutková zjištění, která jsou následně předmětem právního posouzení. V souladu s touto koncepcí proto ustanovení § 263 odst. 7 tr. ř. stanoví, že „*odvolací soud je vázán hodnocením [...] důkazů soudem prvního stupně s výjimkou těch důkazů, které odvolací soud sám ve veřejném zasedání znovu provedl*”. Vrchní soud v hodnocení důkazů soudem prvního stupně neshledává žádných závad, které by byl oprávněn vytknout (nelogičnost vývodů, nehodnocení konkrétních skutečností apod.), a neshledává ani zákonných důvodů k tomu, aby sám prováděl důkazy nové či opakovaně již provedené, které by odlišným způsobem hodnotil. V napadeném rozsudku obsažené hodnocení důkazů splňuje požadavky § 2 odst. 6 tr. ř., odvolací soud proto sdílí (s důležitými výhradami – viz níže) i skutkové závěry, které z provedených důkazů krajský soud vyvodil.

Dokazování provedené před soudem prvního stupně vytvořilo dostatečný skutkový podklad pro konstatování, že jím bylo prokázáno, že

- obžalovaná (společně s již dne 17. 9. 2009 zemřelým V. K.) obývala se souhlasem poškozené M. G. (nerespektujícím znění nájemní smlouvy, kterou poškozená s vlastníkem bytu uzavřela dne 31. 1. 2008) byt č. 6 ve čtvrtém patře domu na N. S. Č. č. 534/2 v O.-P.,

- na počátku roku 2009 se poškozená nacházela ve stavu, kdy již nebyla schopna samostatné chůze, a proto si ani nebyla schopna zabezpečit základní životní potřeby,

- přesně nezjištěného dne v měsíci lednu 2009 obžalovaná společně s V. K. při vědomí těchto skutečností přemístila poškozenou na půdu určenou ke skladování věcí situovanou vedle označeného bytu,

- tam ji zanechala při vědomí, že se poškozená nemůže vrátit do bytu ani si přivolat pomoc,

- nezabezpečila poškozené pomoc jiné osoby a sama se o ni starala nedostačným způsobem,

- v důsledku těchto nepříznivých podmínek poškozená na uvedeném místě přesně nezjištěného dne na jaře roku 2009 zemřela.

Uvedená skutková zjištění jsou v napadeném rozsudku ve své podstatě vyjádřena, byť nelze nepoukázat na to, že popis skutku obsažený ve výroku napadeného rozsudku („... a na tomto místě bez dozoru jiné osoby po delší dobu zanechala bez řádné pomoci, který vyžadoval její aktuální zdravotní stav, aniž zabezpečila lékařskou péči ...“) plně nekoresponduje se zjištěními, která krajský soud vyjádřil v odůvodnění svého rozhodnutí („... není možno vyloučit [...], že jí zabezpečila i základní životní potřeby, tedy jídlo a tekutiny.“). Uvedené konstatování však neznamená, že by napadený rozsudek byl zatížen podstatnou vadou spočívající v rozporných skutkových zjištěních zpochybňujících skutek popsany ve výroku rozsudku, neboť v kontextu zjištění plynoucích z důkazů, o něž se krajský soud opírá, tj. jednak posudek z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, obsahující závěr o prokázání známek nutriční karence, jednak prvotní výpověď obžalované, v níž je obsažen údaj, že není schopna s jistotou říci, že za poškozenou chodila každý den, odůvodňují ve výroku rozsudku obsažené zjištění, že obžalovaná poškozenou v prostorách půdy „zanechala bez řádné pomoci“. I dle soudu odvolacího je nezbytné skutková zjištění budovat na té části výpovědi obžalované, v níž se rámcově k jednání kladenému jí za vinu doznala, neboť vycházet z jejích údajů pozdějších, např. již ze změněné výpovědi učiněné dne 3. 11. 2009, která obsahuje tvrzení, že poškozená „před svou smrtí normálně jedla, pravidelně, několikrát denně ... naposledy tedy jedla předchozí večeri“, či že již mrtvá poškozená „na tom lůžku ležela delší dobu ... ležela tam asi měsíc“ a po odvozu druhá obžalované do nemocnice „tam pak ještě nějakou dobu v tom bytě na té pohovce ležela“, je s přihlédnutím k závěrům zmiňovaného znaleckého posudku či k závěrům obsaženým ve výpovědi znalce z odvětví soudního lékařství (vyloučení požití stravy poškozenou den před jejím úmrtím) nepřipadné.

Zásah do skutkových zjištění soudu v podobě, kterou navrhla státní zástupkyně v rámci svého písemně zpracovaného opravného prostředku, je proto nepotřebný, resp. není nezbytný ani z hlediska vystižení pravé podstaty jednání obžalované, za něž je ji třeba činit trestně odpovědnou.

VII.

Právní posouzení věci v napadeném rozsudku je odvolacím soudem v jím přezkoumávané části rozhodnutí shledáváno vadným.

Pokud se týká skutku popsaného v bodě 1) napadeného rozsudku, jeho skutkové vyjádření vůbec nevyjadřuje soudem užitou právní kvalifikaci v podobě trestného činu ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. V popise skutku nejsou vyjádřeny žádné skutkové okolnosti, pro které obžalovaná – dle závěru krajského soudu – „*bez přiměřeného důvodu spoléhala na to, že ke smrti poškozené nedojde*“. Jinými slovy vyjádřeno, popis skutku nevyjadřuje krajským soudem dovozované nedbalostní zavinění obžalované ve vztahu ke smrtelnému následku, tj. vědomou nedbalost ve smyslu § 5 písm. a) tr. zák., kterou (avšak zcela nedůvodně) z hlediska jejího zavinění u obžalované shledává uvedený nalézací soud.

Krajský soud uzavřel, že „*obžalovaná velmi dobře znala aktuální zdravotní stav poškozené a musela si být vědoma, že svým jednáním může zapříčinit následek předpokládaný trestním zákonem, v tomto případě smrt poškozené*“. O umístění poškozené na půdě, vyjma posléze zemřelého druha obžalované, který však (i vzhledem ke svému zdravotnímu stavu) poškozenou ničím nezaopatřoval, nikdo nevěděl. Při zjištění, že půdu užívala pouze sama poškozená a že do ní (vyjma zcela nepravidelného a spíše ojedinělého průchodu souseda J. D. skrze tyto prostory) nevstupovala žádná jiná osoba, pak s přihlédnutím ke zcela nedostatečné péči samotné obžalované (prokázána nutriční karence) není zřejmé, na jaké konkrétní skutkové okolnosti by obžalovaná měla – dle zjištění soudu prvního stupně – bez přiměřených důvodů (tedy ve smyslu § 5 písm. a) tr. zák.) spoléhat, že poškozená v prostorách, do nichž ji obžalovaná přemístila, nezemře.

Nutno zdůraznit, že napadený rozsudek takové okolnosti explicitně neuvádí ani v té části svého odůvodnění, která je věnována zdůvodnění soudem užitě právní kvalifikace. Samotný skutek popsaný ve výroku rozsudku neposkytuje podklad pro to, aby v něm vyjádřená skutková zjištění odůvodnila jejich subsumpci pod zákonné znaky nedbalostního trestného činu, který v něm shledal soud nalézací.

Argumentace soudu, který v jednání obžalované pod bodem 1) shledal nedbalostní trestný čin, je vadná. Přestože odůvodnění napadeného rozsudku obsahuje řadu správných myšlenek, je tento jako celek pro odvolací soud neakceptovatelný. Nesprávné jsou dle odvolacího soudu již úvodní vývody krajského soudu, jimiž zdůvodnil nemožnost posouzení jednání obžalované v podobě trestného činu vraždy podle § 219 tr. zák.

VIII.

Při právním posouzení věci krajský soud dostatečně nevyhodnotil veškeré skutkové okolnosti případu. Jejich správné zhodnocení (viz níže) vede odvolací

soud k poznatku, že jednání obžalované popsané v bodě 1) napadeného rozsudku je nezbytné kvalifikovat jako trestný čin vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. Při dovození tohoto právního závěru vyšel odvolací soud z následujících skutečností:

Podle § 219 odst. 1 tr. zák. se trestného činu vraždy dopustí ten, „*kdo jiného úmyslně usmrtí*“. Objektivní stránka trestného činu je vymezena znaky „*jiného usmrtí*“, subjektivní stránka znakem „*úmyslně*“.

Objektivní stránku trestného činu vraždy může pachatel naplnit oběma formami jednání, jak je vymezuje ustanovení § 89 odst. 2 tr. zák., tj. nejen konáním, nýbrž i „*opomenutím takového konání, k němuž byl pachatel podle okolností a svých poměrů povinen*“.

Je tomu tak proto, že tento trestný čin je řazen mezi tzv. nepravé omisivní delikty. Jejich podstatou je právě to, že je lze spáchat jak konáním, tak i opomenutím. Proto jsou nepravé omisivní delikty rovněž nazývány „komisivními per omissionem“.

Odpovědnost pachatele za nepravý omisivní delikt však přichází v úvahu jen tehdy, nesplní-li speciální a jemu adresovanou právní povinnost konat. Tato právní povinnost pro pachatele činu, jehož trestní odpovědnost se hodnotí podle trestního zákona (tak tomu je i v případě obžalované), musí vyplývat z okolností, které v současné době účinný trestní zákoník (legislativně lépe z hlediska požadavku legality trestního práva) vyjadřuje v ustanovení § 112 zák. č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Dle něj se jednáním rozumí „*i opomenutí takového konání, k němuž byl pachatel povinen podle jiného právního předpisu, úředního rozhodnutí nebo smlouvy, v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat nebo vyplývala-li taková jeho zvláštní povinnost z jeho předcházejícího ohrožujícího jednání anebo k němuž byl z jiného důvodu podle okolností a svých poměrů povinen*“.

Na tomto místě je nezbytné zdůraznit, že trestní zákoník v daném směru nerozšířil podmínky trestní odpovědnosti pachatele. Jak trestně právní nauka (srov. např. Novotný O., Dolenský A., Jelínek, J, Vanduchová M., Trestní právo hmotné, Obecná část, 3., přepracované vydání, Codex Praha 1997, s. 86, či Kratochvíl V. a kolektiv, Trestní právo hmotné, Obecná část, Masarykova univerzita Brno 2002, s. 209), tak i soudní praxe vycházely při výkladu ustanovení § 89 odst. 2 tr. zák. z toho, že tato právní povinnost pachatele konat může být založena těmi samými okolnostmi, tj. i tzv. ingerencí (v ustanovení § 112 tr. zákoníku vyjádřena dikcí „*vyplývala-li taková jeho zvláštní povinnost z jeho předcházejícího ohrožujícího jednání*“) či garancí (v ustanovení § 112 tr. zákoníku vyjádřena dikcí „*v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat*“), kterou při odůvodnění právní kvalifikace jednání obžalované pod bodem 1) výroku napadeného rozsudku zmiňuje i krajský soud.

Po stránce subjektivní je při závěru o vině pachatele trestným činem vraždy nezbytné prokázání jeho zavinění ve formě úmyslu.

Podle § 4 tr. zák. „*trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel a) chtěl způsobem v tomto zákoně uvedeným porušit nebo ohrozit zájem chráněný tímto zákonem, nebo*

b) věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn“.

Zatímco v případě úmyslu přímého (§ 4 písm. a/ tr. zák.) si je pachatel vzniku následku (poruchy či ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem) vědom a svým jednáním ho chce dosáhnout, naplnění zavinění v eventuálním úmyslu (§ 4 písm. b/ tr. zák.) je dáno v případech, kdy pachatel nepočítá s žádnou konkrétní okolností, která by vzniku možného následku jeho jednání zabránila. Typické pro eventuální úmysl je to, že pachatel následek, s nímž je pouze srozuměn, nesleduje jako hlavní cíl svého jednání.

Srozumění pachatele se vznikem následku a tím jeho zavinění trestného činu ve formě eventuálního úmyslu je třeba shledávat rovněž v případech tzv. nepravé lhostejnosti. Ta na rozdíl od lhostejnosti pravé, pro niž byla typická „nulitní“ vůle pachatele (vyklučující závěr o srozumění a tím zavinění ve smyslu § 4 písm. b/ tr. zákona), v sobě zahrnuje kladné stanovisko pachatele k oběma možnostem vývinu z jeho jednání povstalého skutkového děje, tj. nejen k alternativě, při níž k ohrožení či porušení zájmu chráněného trestním zákonem nedojde, nýbrž i k té alternativě, která se vznikem následku, který je znakem příslušné skutkové podstaty (tj. smrtí poškozeného v případě trestného činu vraždy podle § 219 tr. zák.), projeví. Jinak řečeno v případech tzv. nepravé lhostejnosti má vůle pachatele ve vztahu k trestně právně významnému následku podobu „jak znaménka záporného, tak znaménka kladného“. Nepravá lhostejnost se tak „*vyznačuje ambivalentním zájmem, rozděleným mezi možnosti alternativy. Vede ke stavu nerozhodnosti, při kterém je subjektu jedno, co z dvou možností alternativy se stane, která z nich se bude realizovat.*“ (srov. Solnař V., Fenyk J., Císařová D., Základy trestní odpovědnosti, podstatně přepracované a doplněné vydání, Nakladatelství Orac 2003, s. 286, ze soudních rozhodnutí např. č. 41/1976 Sb. rozh. tr.).

IX.

S přihlédnutím k těmto teoretickým východiskům pak bylo nezbytné podrobit kritickému rozboru právní vývody obsažené v odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně. Odvolací soud dospěl k poznatku, že pochybení při posuzování ve své podstatě správně zjištěných okolností skutkových, která vyústila v nesprávný právní závěr o odpovědnosti obžalované za trestný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák., se krajský soud dopustil tím, že sumárně vyjádřeno:

1. nesprávně ztotožnil opomenutí (formu jednání) s nedbalostí (formou zavinění),

2. nesprávně přistoupil k posouzení významu dvou fází ingerence jak z hlediska kauzálního významu těchto odlišných jednání (komise a omise) pro vzniklý smrtelný následek, tak z hlediska významu zavinění pachatele vztahujícímu se k jednání v uvedených dvou fázích pro právní posouzení skutku,

3. nesprávně vyhodnotil skutkové okolnosti vztahující se k druhé fázi ingerence z hlediska zavinění omisivním jednáním způsobeného následku,

4. nesprávně ze zjištěných skutkových okolností dovodil vznik speciální adresné právní povinnosti obžalované z důvodu tzv. garance.

Uvedená zjištění odvolacího soudu mají svůj podklad v následujících poznatcích, které lze z předloženého trestního spisu a napadeného rozsudku učinit:

Z odůvodnění rozsudku krajského soudu je zřejmé, že podstatu skutku, jak ji vrchní soud vymezil výše, zjistil nalézací soud na podkladě jím provedeného dokazování, neboť vyjma ve své podstatě nesporných (resp. obžalovanou nerozporovaných) skutečností, že

a) obžalovaná s poškozenou na základě jejího ústního souhlasu sdílela byt č. 6 v domě na N. S. Č. č. 534/2 v O.-P.,

b) na počátku roku 2009 byl zdravotní stav poškozené již tak insuficientní, že tato nebyla schopna samostatné chůze a nebyla schopna si sama zabezpečit základní životní podmínky (příjem stravy a tekutin),

učinil uvedený soud i skutkový závěr, že

c) poškozená byla přemístěna do prostor půdy ještě v době, kdy žila,

d) k přemístění poškozené ještě za jejího života došlo z toho důvodu, že pro obžalovanou se stal život v jednom bytě s poškozenou již nesnesitelným,

e) obžalovaná svým nebezpečným jednáním sama vytvořila povinnost odstranit toto (pozn. z jejího jednání vzešlé) nebezpečí a pokud tak neučinila, je plně zodpovědná za zaviněný následek [...], tedy za způsobení smrti,

f) příčinou úmrtí poškozené (pozn. byla) lhotejnost obžalované, která se nezabývala evidentně se zhoršujícím stavem poškozené, a přestože bezmocnost poškozené musela být zřejmá i laikovi bez zdravotnického vzdělání, nepřivolala jí pomoc.

Uvedená správná skutková zjištění, která mají podklad v provedeném dokazování, však krajský soud ne zcela správně posoudil z hlediska hmotněprávních vývodů, neboť správně měl uvést, že (viz též výklady níže)

ad e) ... je plně zodpovědná za úmyslně zaviněný následek ..., neboť nepočítala a ani nemohla vzhledem k daným faktům kalkulovat s žádnou konkrétní okolností, která by vzniku možného následku jejího jednání případně zabránila,

ad f) příčinou úmrtí poškozené (byla) nepravá lhotejnost obžalované.

Plně akceptovatelný je právní závěr krajského soudu, že se samotným přemístěním poškozené obviněnou do půdních prostor, tedy s *komisivní* formou jejího jednání, je nepřipadné spojovat úmyslné zavinění, které by mělo pokrývat její jednání, kauzální nexus a konečně i vzniklý následek v podobě úmrtí poško-

zené. Správná je úvaha nalézacího soudu i v tom směru, že toto svým charakterem ohrožující jednání obžalované založilo její speciální právní povinnost ke konání v důsledku tzv. ingerence a že její následná nečinnost (omise) – v podobě nedostatečné aktivity (připouští-li soud, že částečnou péči poškozené obžalovaná poskytovala), která by byla způsobilá odvrátit zcela předvídatelný smrtelný následek při (dle soudu zjištěném) evidentně se zhoršujícím stavu poškozené – odůvodňuje vyvození trestně právní odpovědnosti obžalované za poruchový následek, tj. za smrt poškozené.

Pochybení se však krajský soud při právním posouzení činu obžalované dopustil, pokud při zdůraznění toho, že „*k přemístění poškozené ještě za jejího života na půdu zjevně došlo nikoliv proto, aby poškozená na půdě zemřela*“, absenci úmyslného zavinění smrtelného následku, která se vztahuje (viz dále) jen k 1. fázi ingerence, tj. pouze ke komisivnímu jednání obžalované, patrně pokládal za rozhodnou pro závěr, že v jednání obžalované nelze spatřovat trestný čin vraždy. Nato nesprávně – z hlediska zavinění smrtelného následku – vyhodnotil skutkové okolnosti případu zjištěné k 2. fázi ingerence, která má podobu omisivního jednání obžalované, a sice jako nedbalost vědomou, ačkoliv správně šlo o úmysl eventuální.

Pokud se týká 1. fáze ingerence, ta z hlediska právního posouzení činu pachatele má význam jen v tom směru, že v ní skutečně ohrožující jednání pachatele zakládá jeho následnou speciální právní povinnost konat (srov. Solnař V., Fenyk J., Císařová D., *Základy trestní odpovědnosti*, podstatně přepracované a doplněné vydání, Nakladatelství Orac 2003, s. 189: „... *vyvolá-li někdo vlastním jednáním nebezpečí /vyvede jiného na místo, které je bez cizí pomoci nedostupné, lékař začne provádět operaci/, je z morálního hlediska povinen, aby je odvrátil. Neučiní-li tak vlastní vinou, posuzuje se jeho opominutí jako jednání. I tato povinnost, kterou pachatel porušuje, je povinností právní. Právní řád tu recipuje povinnost mravní a přetváří ji v povinnost právní*“.). Přitom charakter zavinění tohoto ohrožujícího jednání není rozhodný pro výslednou právní kvalifikaci skutku, jakožto deliktu omisivního nepravého, neboť o ní rozhoduje zavinění pachatele, které se pojí s následným jeho jednáním, které má podobu právě omisivní (tj. s volným zdržením se pohybu). Výše citované příklady ohrožujícího jednání pak dokladují, že 1. fáze ingerence nemusí být nutně jednáním protiprávním, potažmo pak trestným, a že o právní kvalifikaci skutku tato fáze – mimo založení speciální adresné povinnosti – nerozhoduje a ani nemusí, resp. nemůže.

Chybné je podle zjištění odvolacího soudu i hodnocení krajského soudu, které se týká tzv. 2. fáze ingerence, tj. hodnocení zavinění, které se vztahuje k omisivní části jednání obžalované a z něho v kauzální příčinnosti vzniklému následku v podobě smrti poškozené. Je totiž obecně známou skutečností, že nedostatek příjmu stravy a tekutin vystavuje organismus takové zátěži, která

posléze může vést až ke smrtelnému následku. Ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, vyplynulo, že nejpravděpodobnější příčinou úmrtí poškozené bylo její vyhladovění, jehož znaky byly v podobě tzv. nutriční karence prokázány po provedené pitvě zemřelé. Byla-li podle zjištění soudu poškozená odkázána na pomoc další osoby, čehož si podle zjištění soudu byla vědoma sama obžalovaná, a byla-li tato umístěna do prostor, kde nebylo reálné, aby si sama pomoc přivolala, a kde výskyt jiné osoby byl zcela nepravděpodobný, resp. neočekávatelný (mimo zcela výjimečného použití k průchodu svědkem D.), pak při zjevně nedostatečné péči ze strany obžalované neměla tato vůbec na co spoléhat, natož bez přiměřených důvodů, že ke smrti poškozené, zejména při déletrvajícím jejím pobytu v uvedených prostorách, nedojde.

Pokud by takovou konkrétní okolností (z rozsudku to jednoznačně neplyne) měla být nalézacím soudem skutkově připuštěná (viz odůvodnění rozsudku) péče obžalované o poškozenou, pak její zjevná nedostatečnost, kterou je nutno dovodit ze znalci zjištěné nutriční karence, nemůže být vůbec pokládána jakkoli za okolnost, na kterou by obžalovaná mohla jako na nepřiměřenou spoléhat, že úmrtí poškozené zabrání.

V takovém případě by nešlo o spoléhání se na okolnosti nepřiměřené, neboť ty jako takové vůbec neexistovaly, a tím pádem nemohly odůvodnit závěr o zavinění ve smyslu § 5 písm. a) tr. zák. Je proto nesprávný závěr krajského soudu, že smrtelný následek zavinila obžalovaná svým omisivním jednáním ve formě nedbalostního zavinění, tj. při soudem konstatované vědomé nedbalosti podle § 5 písm. a) tr. zákona.

Dosavadní výklady týkající se významu jednotlivých fází ingerence lze ukončit konstatováním, že sám krajský soud učinil závěr, že „v důsledku neposkytnutí pomoci ze strany obžalované došlo fakticky ke smrti poškozené“ a že tím jinými slovy sám nalézací soud v posuzované věci připustil rozhodující kauzální význam právě omise, tzn. 2. fáze ingerence, pro vznik následku předvídaného v § 219 odst. 1 tr. zák., a nikoli komise co by její 1. fáze.

X.

Soudem prvního stupně konstatované skutečnosti totiž svědčí závěru, že neexistovala žádná okolnost, na kterou by, byť jako nepřiměřenou, mohla obžalovaná spoléhat, že smrt poškozené nenastane. V takovém případě je nutno dovodit, že jednala v úmyslu eventuálním podle § 4 písm. b) tr. zák., kde hranici odlišující jej od vědomé nedbalosti vytváří již tzv. nepravá lhostejnost (spadající ještě pod zmíněnou formu úmyslu), pro niž je příznačné, že pachatel je jedno, jestli jedna z reálně hrozících možností (tj. i alternativa vedoucí k následku, který je znakem skutkové podstaty příslušného trestného činu) nastane či nenastane. Nedostatečnost pečovatelských aktivit, pokud je ve vztahu k poškozené po jejím přemístění do půdních prostor obžalovaná přesto realizovala (např. nepravdělné

poskytnutí nedostatečného množství stravy), vedou odvolací soud k závěru, že z omisivního jednání povstalý následek v podobě úmrtí poškozené je zaviněn obžalovanou ve formě eventuálního úmyslu podle § 4 písm. b) tr. zák. Aplikace § 89 odst. 2 tr. zák. spolu se zjištěnou formou zavinění následku (tj. úmyslné způsobení smrti jiného) pak má ten důsledek, že jednání obžalované musí být hodnoceno jako trestný čin vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. spáchaný jako omisivní delikt nepravý, tzv. *komisivní*, spáchaný *per omissionem*.

Zbývá dodat, že pokud bylo výše uvedeno, že zavinění musí zahrnovat příčinnou souvislost mezi jednáním a následkem (resp. i účinkem, jímž dochází k jeho naplnění u deliktů poruchových), pak vyslovení výše uvedeného právního závěru o vině obžalované dokonaným trestným činem podle § 219 odst. 1 tr. zák. nebrání poznatek, že se nepodařilo zjistit bezprostřední příčinu úmrtí poškozené, neboť pro závěr o naplnění subjektivní stránky tohoto trestného činu ve smyslu zásady trestní odpovědnosti za vinu z hlediska vnitřního, tj. psychiky jeho pachatele (např. III. ÚS 1748/08), je dostačující vědomí obžalované, že její jednání (omise ve výše vyloženém smyslu zdržení se nezbytných aktivit) může ke smrti poškozené vést, a z hlediska vůle pak to, že nepodnikla nic, aby vzniku této alternativy reálně hrozící zabránila. Její vůle nebyla nulitní, neboť obsahovala nejen její podobu zápornou, nýbrž i kladnou, což z hlediska úmyslu eventuálního podle § 4 písm. b) tr. zák. je dostačující. Z hlediska příčinného vztahu je pak nezbytné dodat, že ten nebyl mezi jednáním obžalované a vzniklým následkem přetržen, nedošlo k situaci, že by smrt poškozené vzešla z jiných příčin, pro něž nebylo jednání obžalované (dlouhodobé ponechání poškozené v označených prostorách bez náležité péče) kauzální.

Pokud se úvahy soudů rozhodujících ve věci v dřívějších stádiích řízení (zejména usnesení okresního soudu o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti soudu) zaobíraly možností dalšího zpřísnění právní kvalifikace jednání obžalované (konkrétně naznačena byla možnost posouzení činu podle § 219 odst. 1, odst. 2 písm. h/ tr. zák.), pak tyto dostatečně nereflektují skutečný průběh i motivaci činu, neboť zde uvedené alternativy kvalifikačních znaků nejsou v jednání obžalované naplněny a aplikace kvalifikované skutkové podstaty pak není odůvodněna ani materiálními hledisky ve smyslu § 88 odst. 1 tr. zák.

XI.

Obiter dictum k otázce právního posouzení jednání obžalované nalézacím soudem vrchní soud dodává následující:

I když krajský soud výslovně ve své argumentaci nevyjádřil důvody toho, že nepřipadalo v úvahu „*kvalifikovat její jednání jako trestný čin neposkytnutí pomoci podle § 207 tr. zák.*“, pak – s ohledem na navazující text jeho rozhodnutí – tento jeho vývod odvolací soud částečně sdílí. Z odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně lze dovodit, že (i dle nalézacího soudu) odpovědnost obžalova-

né za tento ohrožující *omisivní delikt pravý obecný* (§ 207 odst. 1 tr. zák.) byla vyloučena, neboť v důsledku vzniku speciální právní povinnosti obžalované při uplatnění tzv. ingerence nastaly důvody pro vyvození její odpovědnosti přímo za čin poruchový (závažnější delikt omisivní nepravý). Ohledně jeho posouzení – z hlediska formy zavinění jeho následku – se však (viz výše) odvolací soud s právním posouzením obsaženým v napadeném rozsudku neztotožnil.

Dotat lze snad i to, že kvalifikace skutku obžalované podle § 207 tr. zák. byla vyloučena i jako kvalifikace souběžná, neboť o jednočinný souběh tohoto trestného činu a trestného činu podle § 219 odst. 1 tr. zák. od samého počátku vůbec nešlo, tudíž ani o případnou konverzi v této souvislosti (viz dále).

O trestní odpovědnosti obžalované ve smyslu § 207 odst. 1 tr. zák. by bylo lze uvažovat toliko při odlišných skutkových zjištěních soudu. Vyloučena by nebyla za situace, pokud by obžalovaná při vědomí o velmi nepříznivém zdravotním stavu poškozené jednala tak, že by ji v jejím bytě ponechala a neučinila žádná opatření, která ji ve smyslu citovaného ustanovení trestní zákon obecně ukládá, aniž by tu však zároveň byla jakákoli, byť jen ústní, dohoda (smlouva) mezi poškozenou a obžalovanou v níže uvedeném smyslu a z ní plynoucí právní povinnost obžalované konat. Naplnění skutkové podstaty, jejíž znaky jsou po stránce objektivní vymezeny tak, že „*kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného*“, by v takové situaci plně přicházelo v úvahu. Zcela reálně (vzhledem i k následně prokázanému jednání obžalované, která byt i po smrti poškozené nadále – neoprávněně – užívala) by dovoditelná byla i úmyslná forma takového jejího jednání. Za uvedeného zvažovaného (leč provedeným dokazováním vyvráceného) skutkového stavu věci by bylo lze obžalovanou činit trestně odpovědnou „pouze“ za tento trestný čin, neboť smrtelný následek by jí nemohl být přičítán. Při omisivním deliktu pravém obecném (§ 207 odst. 1 tr. zák.) totiž pachatel odpovídá „toliko“ za ohrožující následek, a to na rozdíl od omisivních deliktů pravých speciálních, které „mohou poměrně snadno „*konvertovat*“ právě v delikt omisivní nepravý, typicky závažnější (jako poruchový), než je pouhá pravá omise (jako ohrožovací) ...“ – viz Kratochvíl V. a kolektiv, *Trestní právo hmotné, obecná část*, 2. vydání, C.H. Beck 2012, s. 254.

Nalézací soud v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že speciální povinnost obžalované konat pro ni plynula nejen z tzv. ingerence, nýbrž i z tzv. garance. Tento právní závěr odvolací soud nesdílí. Ve vztahu ke skutkovým zjištěním, k nimž se na podkladě zhodnocení provedených důkazů dobral krajský soud, jsou jeho závěry, které vyslovil v otázce tzv. garance, nepřijatelné.

Z odůvodnění rozsudku plyne, že nalézací soud dovodil tzv. garanci z ústní dohody o užívání bytu poškozené obžalovanou (a jejím tehdejším druhem), s níž byl spojen závazek podílet se finančně na nákladech s tímto bydlením spojených.

Podle krajského soudu vznikla obžalované i povinnost starat se o poškozenou plně i po stránce jejího zdravotního stavu „... a *garance, neboť převzala dobrovolně odpovědnost za péči o poškozenou [...] na základě nevyslovené, ale fakticky naplňované dohody ...*“). Nalézací soud vyhodnotil jím označenou „garanci“ (též) jako důležitou povinnost vyplývající pro obžalovanou z jejího postavení ve smyslu kvalifikačního znaku odst. 2 § 224 tr. zák., jež svým omisivním jednáním porušila.

Toto hodnocení ovšem odvolací soud nesdílí. Naopak zastává názor, že z fakticky realizované ústní dohody o spoluužívání bytu, která odporovala ustanovením, jež měla dodržovat na základně písemně uzavřené smlouvy o nájmu bytu poškozená, lze takovou speciální právní povinnost obžalované dovodit právě jen ze smlouvy, coby samostatného zdroje speciální právní povinnosti pachatele konat, tj. zdroje odlišného od „garance“ jako takové ve smyslu standardní interpretace ustanovení § 89 odst. 2 tr. zák. Připomíná se (srov. Kratochvíl V. a kolektiv, *Trestní právo hmotné, Obecná část, Masarykova univerzita Brno 2002, s. 209*), že garanci vzniká speciální právní povinnost z konkrétní situace („*garant přebírá svým jednáním záruku za integritu chráněného statku*“ a „*nedostojí-li povinnosti z této záruky plynoucí, jedná trestně právně omisivně*“), v případě smluvních vztahů vzniká tato speciální povinnost převzetím závazků (právních povinností), které plynou z uzavřené smlouvy. Z argumentace obsažené v napadeném rozsudku je třeba dovodit, že nalézací soud ztotožnil „garanci“ a „smlouvu“ jako dva relativně samostatné prameny speciálních právních povinností konat, to v kontextu deliktů omisivních nepravých.

XII.

Protože z výše uvedených důvodů dospěl odvolací soud k závěru o vadnosti výroku obsaženého pod bodem 1) napadeného rozsudku, zrušil podle § 258 odst. 1 písm. b), d), odst. 2 tr. ř. (tj. proto, že „*se ohledně takové části soud nevypořádal se všemi skutečnostmi významnými pro rozhodnutí*“, a proto, že „*v přezkoumávané části rozsudku bylo porušeno ustanovení trestního zákona*“), v tomto rozsahu výrok o vině (a za podmínek § 258 odst. 2, věta za středníkem, tr. ř. i výrok o trestu) a za splnění podmínek § 259 odst. 3, 4 tr. ř. na podkladě odvolání státní zástupkyně o vině obžalované znovu rozhodl tak, že ji uznal vinnou trestným činem vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. V popise skutku vyjádřil ta zjištění soudu prvního stupně, která jsou esenciální pro uvedenou právní kvalifikaci, když zbývající ve výroku rozsudku soudu prvního stupně uvedené skutečnosti (zejména uvedené neoznámení úmrtí poškozené) pokládá za širší skutková zjištění, která nepopisují bezprostředně skutek *de iure* a která v důsledku toho dostačuje případně uvést v odůvodnění rozhodnutí.

Z hlediska procesních předpokladů, které bylo nutno dodržet při rozhodování o vině obžalované v případě, že soud hodlal její čin posoudit přísněji než státní

zástupkyně v podané obžalobě, lze zmínit to, že tyto byly dodrženy. Usnesení, jímž vrchní soud přenesl rozhodování ve věci v prvním stupni na krajský soud (usnesení Vrchního soudu v Olomouci, sp. zn. 1 Ntd 4/2011, ze dne 27. 4. 2011), je z hlediska obsahového považováno za rozhodnutí nahrazující poučení obviněného o možnosti přísnějšího posouzení skutku ve smyslu § 190 odst. 2 tr. ř., resp. § 225 odst. 2 tr. ř. (srov. č. 4/2007 Sb. rozh. tr.). Citovaným rozhodnutím vrchního soudu byla věc obžalované svěřena k rozhodování krajskému soudu, který je soudem věcně příslušným k tomu, aby rozhodl o skutku právně kvalifikovaném jako trestný čin vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. (§ 17 odst. 1 tr. ř.). Pokud tak neučinil tento krajský soud jako soud nalézací, mohl tak v důsledku odvolání podaného v neprospěch obžalované státní zástupkyně (i s přihlédnutím k již zmiňovanému upozornění obžalované na možnost odlišného právního posouzení skutku) učinit soud odvolací.

Rozhodnutím odvolacího soudu nedošlo k porušení zákazu *reformationis in peius*. Odvolací soud změnu rozhodnutí v neprospěch obžalované učinil na podkladě odvolání státní zástupkyně podaného v neprospěch obžalované, a přestože v zákonem stanovené lhůtě byl tento opravný prostředek podán toliko proti výroku o trestu, umožnil (viz část IV.) přezkoumání napadeného rozsudku i v části 1) výroku o vině a následnou změnu tohoto výroku provedenou odvolacím soudem.

Přestože odvolací soud rozhodoval o vině obžalované za účinnosti trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů), neaplikoval jeho ustanovení, neboť jako podle § 16 odst. 1 tr. zák., tak podle § 2 odst. 1 tr. zákoníku se trestnost činu posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán (tj. v posuzovaném případě za účinnosti trestního zákona), přičemž podle pozdějšího zákona se posoudí pouze tehdy, je-li to pro pachatele příznivější. Tato alternativa nenastala jak v případě posouzení skutku popsáného pod bodem 1) výroku rozsudku soudu prvního stupně (ustanovení § 140 odst. 1 či odst. 2 tr. zákoníku není příznivější než ustanovení § 219 odst. 1 tr. zák.), tak v případě skutku popsáného v bodě 2) výroku téhož rozsudku (ustanovení § 208 odst. 1 tr. zákoníku je stejně trestné jako ustanovení § 249a odst. 1 tr. zák.), a to ani při hodnocení dalších ustanovení obou konkurujících si zákonů. Vina obžalované byla proto vyslovena podle příslušných ustanovení trestního zákona.

Výrok pod bodem 2) rozsudku nalézacího soudu, který nebyl napaden a tudíž ani přezkoumáván odvolacím soudem, zůstal nezměněn.

XIII.

Trestní zákon byl aplikován i v případě trestu, který bylo nezbytné obžalované uložit. V důsledku změny právního posouzení skutku pod bodem 1) napadeného rozsudku byla obžalovaná nově ohrožena uložením trestu odnětí svobody v trvání deseti až patnácti let. Trest bylo třeba ukládat – vzhledem k nezměněné-

mu výroku o vině trestným činem neoprávněného zásahu do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru podle § 249a odst. 1 tr. zák. – za podmínek § 35 odst. 1 tr. zák. jako trest úhrnný.

Přestože nepanuje naprostá jednota v otázce postihu omisivních forem jednání (srov. Solnař V., Fenyk J., Císařová D., *Základy trestní odpovědnosti*, podstatně přepracované a doplněné vydání, Nakladatelství Orac 2003, s. 187: „*Sporné je v literatuře, zda opomenutí vyžaduje mírnějšího postižení než konání /zejména pokud jde o povinnost plynoucí z předchozího jednání/.*“), odvolací soud nedospěl k poznatku, že by uvedená forma jednání měla odůvodnit favorizovaný přístup k obžalované, který by se projevil uložením mírnějšího trestu (v daném případě trestu vyměřeného pod spodní hranicí základní trestní sazby). V konkrétně posuzované věci nic nenasvědčuje tomu, že by omisivní charakter jednání obžalované umožňoval dospět k závěru, že svědčí o nižší společenské nebezpečnosti činu obžalované, míněno nižší, než kdyby k usmrcení poškozené došlo jejím komisivním jednáním. V posuzované věci je tomu spíše naopak, neboť dlouhodobá nečinnost obžalované se projevila v postupném umírání poškozené, která se nacházela v situaci, která svědčila o zjevné neúctě obžalované k ní jako k lidské bytosti.

Žádné skutečnosti, pro které by bylo třeba trest uložený obžalované v rámci zákonné trestní sazby pokládat za nepřiměřeně přísný, odvolací soud z hlediska ustanovení § 40 odst. 1 tr. zák. neshledává jak vzhledem k okolnostem případu, tak vzhledem k poměrům pachatele. K uložení trestu pod spodní hranicí trestní sazby proto není zákonných podmínek.

Na straně druhé lze učinit závěr, že účelu trestu (§ 23 odst. 1 tr. zák.) a stejně tak i účelu trestního řízení (§ 1 odst. 1 tr.ř.) lze dosáhnout již při uložení trestu obžalované na samé spodní hranici trestní sazby. Tento postih je dostatečný jak z hlediska individuální, tak generální prevence. Výměra trestu uloženého obžalované předurčuje způsob výkonu tohoto trestu ve věznici se zvýšenou ostrahou (§ 39a odst. 2 písm. d/ tr. zák.). Protože nebyly dány důvody aplikace § 39a odst. 3 tr. zák. ve smyslu zařazení obžalované do mírnějšího typu věznice, byla pro výkon trestu zařazena do věznice se zvýšenou ostrahou, jak zákon předpokládá.

XIV.

Z dosud uvedeného je zřejmé, že odvolací soud nepřisvědčil námitkám obsaženým v odvolání obžalované. Skutkový základ věci neposkytuje procesní prostor pro to, aby odvolací soud s využitím zásady *in dubio pro reo*, jak toto navrhl obžalovaná, přistoupil k jejímu zproštění obžaloby ohledně skutku pod bodem 1). Vzhledem ke změně právní kvalifikace tohoto skutku nebyl shledán důvodným ani její návrh na uložení trestu odnětí svobody nespojeného s jeho přímým výkonem či návrh na vrácení věci k novému rozhodnutí soudu prvního stupně. Odvolání obžalované odvolací soud vyhodnotil jako nedůvodné a jako takové je podle § 256 tr. ř. zamítl.

Jako trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku je nutno posoudit čin pachatele i tehdy, byl-li až v průběhu jednání páchaného po určitou dobu a vykazujícího znaky trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku pravomocně odsouzen za trestný čin podle § 283 tr. zákoníku, jehož se dopustil jiným skutkem. Pro naplnění tohoto kvalifikačního znaku je rozhodný stav v době, kdy bylo dokončeno jednání, jímž byl čin spáchán, nikoliv, kdy bylo takové jednání započato.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2012, sp. zn. 6 Tdo 894/2012)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného I. K. proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 6 To 94/2012, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Bruntále pod sp. zn. 3 T 96/2011.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Bruntále ze dne 4. 1. 2012, č.j. 3 T 96/2011-499, byl obviněný I. K. (dále jen „obviněný“) uznán vinným zločinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, kterého se podle skutkových zjištění tohoto soudu dopustil tím, že v době nejméně od ledna do 25. 5. 2010 v R., okres B., případně i na dalších místech, dosud nezjištěných, předal za úplatu i bezúplatně na různých místech metamfetamin, který je psychotropní látkou zařazenou do seznamu č. II přílohy č. 5 zákona č. 167/1998 Sb., osobám M. K., a to přinejmenším ve dvou případech počátkem roku 2010 v množství celkem čtyř dávek po 200 Kč, M. L., a to přinejmenším v jednom případě v dubnu nebo v květnu 2010 v množství nejméně 0,1 g za 200 Kč, J. G., a to přinejmenším ve dvou případech v únoru a květnu 2010 v množství celkem dvou dávek bezúplatně, L. C., a to přinejmenším dne 1. 5. 2010 nejméně množství 0,2 g za 500 Kč, D. N. nejméně ve dvou případech v celkovém množství nejméně dvou dávek jedenkrát výměnou za přívěsek a jedenkrát dne 12. 5. 2010 bezúplatně, L. K. nejméně v pěti případech za 500 Kč a nejméně v jednom případě za 50 Kč, a to mimo jiné ve dnech 27. 4., 30. 4., 2. 5. a 5. 5. 2010, jakož i dalším, doposud nezjištěným osobám v prozatím blíže nezjištěném množství a za prozatím nezjištěnou cenu,

a takto jednal, přestože byl rozsudkem Okresního soudu v Bruntále ze dne 24. 2. 2010, č.j. 1 TM 12/2009-800, který nabyl právní moci dne 2. 4. 2010,

odsouzen mimo jiné i pro přečin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 trestného zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří roků s podmíněným odkladem výkonu trestu na zkušební dobu v trvání pěti roků.

Za tento zločin byl odsouzen podle § 283 odst. 2 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří roků, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

O odvolání, které proti označenému rozsudku podal obviněný, rozhodl ve druhém stupni Krajský soud v Ostravě. Rozsudkem ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 6 To 94/2012, podle § 258 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek částečně zrušil ve výroku o způsobu výkonu trestu odnětí svobody a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného pro výkon uloženého trestu podle § 56 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku zařadil do věznice s dozorem.

Proti citovanému rozsudku Krajského soudu v Ostravě podal obviněný prostřednictvím svého obhájce dovolání, přičemž uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

V odůvodnění svého mimořádného opravného prostředku poukázal na to, že napadeným rozhodnutím bylo bez jakéhokoli bližšího vysvětlení konstatováno, že jednání, kterého se měl dopustit, nelze posuzovat jako pokračování v trestném činu, ale jako trvající trestný čin. Uvedeným chybným právním posouzením skutku došlo také k chybné aplikaci ustanovení trestněprávních předpisů z hlediska totožnosti skutku a zpětnosti.

Uvedl, že právní kvalifikace skutku je chybná zejména také proto, že je nesprávné posouzení zpětnosti. Část žalovaného skutku měla být podle podané obžaloby spáchána v období leden – duben 2010 (celý skutek potom od ledna do 25. 5. 2010), páčání skutku tedy bylo započato ještě předtím, než předchozí rozsudek, k němuž se zpětnost vztahuje (rozsudek Okresního soudu v Bruntále ze dne 24. 4. 2010, č.j. 1 TM 121/2009-800, který nabyl právní moci dne 2. 4. 2010), byl vůbec vyhlášen. Rozhodným momentem je až okamžik nabytí právní moci předchozího rozsudku (arg. „*ač byl v posledních třech letech za čin podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen*“). Nesprávnost soudu užití právní kvalifikace spočívá v tom, že je v rozporu se zásadou a požadavkem zpětnosti. Podle obviněného cílem kvalifikované skutkové podstaty postihující zpětnost jednání je postihnout ty případy, kde se pachatel dopouští jednání téhož skutku, za který byl ve stanovené době (v tomto případě tři roky) odsouzen. Má tak být akcentována vyšší společenská škodlivost, pokud se pachatel dopouští obdobného skutku i přesto, že již byl odsuzujícím rozsudkem v minulosti „varován“. V době, kdy mělo být započato se spácháním skutku, ale obviněný odsouzen nebyl. Pokud skutek, za jehož spáchání byl odsouzen, započal před odsouzením, je pojmově vyloučeno, aby mohl být v rámci kvalifikované skutkové podstaty pro zpětnost odsouzen.

Chybným právním posouzením skutku došlo i k porušení zásady totožnosti skutku, což krajský soud připouští, pakliže by se jednalo o pokračující trestný čin. Okresní soud obviněného odsoudil i za spáchání dalších útoků proti M. K., M. L., D. N. a L. K., a to podle podané obžaloby, kterou obviněnému začalo být kladeno za vinu spáchání zcela nových útoků, na které se původní usnesení o zahájení trestného stíhání nevztahovalo. Protože obžaloba byla podána i pro jednání, pro které nebylo zahájeno trestní stíhání obviněného (k zahájení či rozšíření jeho trestního stíhání ve smyslu § 12 odst. 12 tr. ř., § 160 odst. 5 a § 160 odst. 1 tr. ř. nedošlo), nesplnila obžaloba jednu ze základních náležitostí ustanovení § 176 odst. 2 tr. ř. Předmětem skutku, za který mohl být obviněný formálně právně souzen, tak v případě pokračování v trestném činu mohly být pouze útoky proti G., C. a S. Okresní soud i v rozporu s názorem krajského soudu chybně uzavřel, že by v případě pokračujícího trestného činu byla totožnost skutku zachována.

Vzhledem k uvedeným skutečnostem obviněný navrhl, aby dovolací soud postupoval podle § 265k odst. 1 tr. ř. a napadené usnesení krajského soudu zrušil a věc mu přikázal k novému projednání a rozhodnutí.

Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“) ve svém vyjádření uvedl, že obviněným uplatněnému dovolacímu důvodu obsahově odpovídá námitka nesprávného právního posouzení povahy předmětného trestného činu jako trestného činu trvajících, námitka, že nejsou dány důvody zpětnosti ve smyslu § 283 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, a konečně patrně i (s přihlédnutím k rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 1071/2010) námitka o nedodržení totožnosti skutku.

Námítka o nesprávném posouzení jednání obviněného jako trvajících skutku a nesprávném závěru o dodržení totožnosti skutku jsou zjevně neopodstatněné. Krajský soud, opírající svůj závěr, že čin obviněného je trvajícím trestným činem, o judikaturu Nejvyššího soudu, kterou blíže necituje, patrně vycházel z rozhodnutí publikovaného pod č. 6/2008 Sb. rozh. tr., přičemž se dopustil určitého zjednodušení. Ačkoli závěry tohoto rozhodnutí (ve vyjádření citována tzv. právní věta) dopadají i na dovoláním napadenou věc, nelze z nich dovozovat, že by se v konkrétním případě mělo jednat o trvajících trestný čin. Z citovaného rozhodnutí lze spíše dovodit, že právní konstrukce posouzení obdobných případů není založena na odlišení trestného činu trvajících a trestného činu pokračujícího, ale opírá se spíše o hmotné právní vymezení jednoty skutku. Lze dovodit, že určité jednání vymezené konkrétním místem, časem a způsobem jednání, které naplňuje objektivní stránku uvedeného trestného činu, je jediným skutkem. Z hlediska námitek obviněného však mezi poněkud zjednodušujícím pojetím Krajského soudu v Ostravě a východisky citovaného usnesení Nejvyššího soudu podstatný rozdíl není, v obou variantách lze považovat požadavek obviněného, aby ohledně dílčích prodejků některým odběratelům došlo k rozšíření trestního stíhání podle § 160 odst. 1, 5 tr. ř., za neopodstatněný.

K otázce totožnosti skutku lze poznamenat, že tato je zachována v případech, kdy je dána alespoň částečná totožnost jednání, nebo alespoň částečná totožnost následku. Jednání obviněného bylo vymezeno časovým obdobím, konkrétním místem a způsobem jednání, tj. v předávání či prodeji psychotropní látky metamfetamin. Pokud jde o okruh odběratelů, je zjevná částečná totožnost v osobách S. a C. V usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného bylo jeho jednání vymezeno širěji, než obviněný předestírá ve svém dovolání, neboť je v něm uvedeno, že psychotropní látku metamfetamin měl obviněný „... (prodat) dalším, dosud neustanoveným osobám“. Již v okamžiku trestního stíhání byl obviněný upozorněn na možnost, že skutečný počet může být širší. Zjevně je zachována totožnost následku, jímž je v konkrétním případě porušení právem chráněného zájmu na ochraně společnosti před škodlivým zneužíváním psychotropní látky a nelegálním obchodem s touto látkou. Ani upřesněním časového vymezení nedošlo k narušení totožnosti skutku, neboť není pochyb o tom, že se vždy jednalo o totéž jednání obviněného.

Rovněž námitka týkající se tvrzeného nesprávného posouzení znaku zpětnosti je zjevně neopodstatněná. Ačkoli podstatným momentem pro posouzení zpětnosti je okamžik nabytí právní moci odsuzujícího rozhodnutí, které zpětnost zakládá, tento časový okamžik musí předcházet nikoli zahájení páchaní trestného činu, ale až ukončení trestné činnosti. Trestná činnost obviněného tento rozhodující okamžik přesáhla a byla ukončena až poté, co předchází rozhodnutí zakládající znak zpětnosti právní moci nabylo.

Závěrem proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 6 To 94/2012, je přípustné, obviněný je osobou oprávněnou k podání dovolání (pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně dotýká). Dovolání, které splňuje náležitosti obsahu dovolání podle § 265f odst. 1 tr. ř., obviněný podal prostřednictvím svého obhájce, tedy v souladu s ustanovením § 265d odst. 2 tr. ř., ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 tr. ř. a na místě určeném tímž zákonným ustanovením.

Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., bylo dále zapotřebí posoudit otázku, zda uplatněný dovolací důvod, resp. konkrétní argumenty, o něž se dovolání opírá, lze považovat za důvod uvedený v předmětném zákonném ustanovení.

Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Nejvyšší soud konstatoval, že uplatněnému dovolacímu důvodu odpovídají námitky, které obviněný vymezil v částech II. a III. odůvodnění svého dovolání.

Nejvyšší soud připustil, že obviněnému lze přisvědčit v jeho námitce, že v rozhodnutí odvolacího soudu blíže nerozvedený závěr o trvajícím charakteru trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy je nepřipadný. Krajský soud své tvrzení, že „je nutno vycházet z judikatury Nejvyššího soudu, podle níž není trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými psychotropními látkami a s jedy trestným činem pokračujícím ale trvajícím“ (str. 3 jeho rozsudku), nedokládá odkazem na žádné konkrétní rozhodnutí Nejvyššího soudu, jehož vyznění by zavadalo důvod k učinění prezentovaného závěru. Navíc právní závěr, který v posuzované věci odvolací soud vyslovil, nelze pokládat za odpovídající charakteru jednání, jímž byl obviněný uznán vinným. O jednání, jehož podstatou bylo poskytování metamfetaminu v označených případech tam uvedeným odběratelům, nelze tvrdit, že vykazuje povahu trestného činu trvajících. Nejvyšší soud však zároveň uvedl, že není důvodu k tomu, aby popsané jednání obviněného bylo považováno za pokračující trestný čin ve smyslu § 116 tr. zákoníku.

Uvedené konstatování o neodůvodněnosti závěru krajského soudu však ničeho nemění na faktu, že skutek, který je popsán ve výroku rozsudku soudu prvního stupně, vykazuje zákonné znaky zločinu, jímž byl uznán vinným, které Okresní soud v Bruntále vyjádřil znaky „neoprávněně prodal i jinak jinému opatřil psychotropní látku, ač byl za čin uvedený v § 283 odst. 1 trestního zákoníku v posledních třech letech odsouzen“. Tuto aplikaci hmotně právní normy soudy napadl obviněný tvrzením o nedůvodnosti užití znaků kvalifikované skutkové podstaty, avšak výhradám, které ve svém dovolání vnesl, nemohl Nejvyšší soud přisvědčit.

K otázce namítaného nedůvodného užití znaku kvalifikované skutkové podstaty upravené zněním odst. 2 písm. b) § 283 tr. zákoníku, tj. znaku „ač byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen“, je nezbytné uvést následující:

Skutková zjištění vyjádřená v napadených rozhodnutích vycházejí z toho, že jednání specifikovaného ve výroku rozsudku okresního soudu se obviněný v době nejméně od ledna do 25. 5. 2010 dopustil přesto, že byl rozsudkem Okresního soudu v Bruntále ze dne 24. 2. 2010, č.j. 1 TM 12/2009-800, který nabyl právní moci dne 2. 4. 2010, odsouzen mimo jiné i pro přečin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 trestního zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání tří roků s podmíněným odkladem výkonu trestu na zkušební dobu v trvání pěti roků.

Přečinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 trestního zákoníku se obviněný podle rozsudku Okresního soudu v Bruntále ze dne 24. 2. 2010, č.j. 1 TM 12/2009-800, dopustil tím, že v době od počátku srpna 2008 do 12. 2. 2009 v R., okr. B., a jinde poskytl metamfetamin, uvedený v příloze č. 5 zákona č. 167/1998 Sb., ve znění novel, jako psychotropní látka, Š. Š. – 3 dávky, L. P. – 2 dávky, A. Z. – 3 dávky,

M. N. – 2 dávky za 200 Kč, Z. K. – 5 dávek, T. O. – nejméně 10 dávek za 5000 Kč (bod V./1. výroku o vině).

Z časového vymezení skutku (od počátku srpna 2008 do 12. 2. 2009), pro který byl obviněný citovaným rozsudkem odsouzen, i ze skutečnosti, že jeho trestní stíhání pro jednání, které vyústilo ve výše citované odsouzení, bylo vůči obviněnému zahájeno usnesením policejního orgánu ze dne 13. 1. 2009, je nezbytné dovodit, že skutek, jímž byl pravomocně uznán vinným dovoláním napadenými rozhodnutími (spáchaný v době nejméně od ledna do 25. 5. 2010), je skutkem (de iure) odlišným od skutku, jímž byl uznán vinným rozsudkem Okresního soudu v Bruntále ze dne 24. 2. 2010, č.j. 1 TM 12/2009-800. Protože nejde o skutek jediný, nýbrž o skutky dva, bylo třeba řešit otázku, zda mezi těmito skutky existuje vztah reálného souběhu, který by závěr o naplněnosti znaku zpětnosti ve smyslu ustanovení § 283 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku vylučoval, či naopak vztah recidivy, který naopak – s ohledem na recidivu speciální danou naplněností zákonných znaků téhož trestného činu – užití kvalifikované skutkové podstaty upravené citovaným ustanovením předpokládá. Naplněnost znaku „odsouzen“ je vázána na zjištění, že rozsudek, který znak zpětnosti zakládá, nabyl právní moci (§ 12 odst. 9 tr. ř.). Ve věci posuzované není zpochybňován fakt, že tento rozsudek, tj. rozsudek Okresního soudu v Bruntále ze dne 24. 2. 2010, č.j. 1 TM 12/2009-800, nabyl právní moci dne 2. 4. 2011.

Užití kvalifikované skutkové podstaty podle § 283 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku je odůvodněno tehdy, „spáchal-li (pachatel) čin uvedený v odstavci 1, ač byl za takový čin v posledních třech letech odsouzen či potrestán“. Spácháním činu ve smyslu citovaného ustanovení je nezbytné chápat naplnění znaků skutkové podstaty daného trestného činu v jednání pachatele, což v případě, že takový čin není jednorázovým deliktem, jenž je dílem okamžiku, nýbrž je páchan po delší časový interval, znamená, že jím je veškeré pachatelovo jednání, jímž jsou znaky příslušné skutkové podstaty trestného činu naplňovány, tj. až do okamžiku, kdy jeho skutek (de iure) je ukončen. Rozhodné je (obdobně jako je tomu např. při posuzování trestnosti činu a doby jeho spáchání – § 2 tr. zákoníku) to, kdy je dokončeno jednání, jímž je čin spáchán. Nelze proto přisvědčit obviněnému v jeho názoru, že je pojmově vyloučeno, aby mohl být v rámci kvalifikované skutkové podstaty pro zpětnost odsouzen, pokud skutek, za jehož spáchání byl odsouzen, započal před odsouzením. Skutková zjištění vyjádřená ve výrokové části rozsudku konkrétně dokládají, že obviněný se činu, v němž byl shledán trestný čin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 tr. zákoníku, dopustil i po datu 2. 4. 2010 (zcela konkrétně ve vztahu k L. C., D. N. i L. K.) a že v této části se tak svého jednání dopustil za podmínek recidivy (hodnoceno ve vztahu k odsouzení rozsudkem Okresního soudu v Bruntále ze dne 24. 2. 2010, č. j. 1 TM 12/2009-800). Okresní soud proto nepochybil, pokud jednání obviněného posoudil jako zločin

nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku.

V navazující části rozhodnutí se Nejvyšší soud vypořádal též s namítaným nedodržením tzv. totožnosti skutku, jakož i dalšími výtkami obsaženými v dovolání. Uzavřel, že byť obviněný v dovolání uplatnil argumenty, které lze formálně relevantně podřadit pod jím deklarovaný dovolací důvod, nelze důvodnosti jeho dovolání přisvědčit. Proto zjevně neopodstatněné dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Za soudce vyloučeného z rozhodování u soudu vyššího stupně podle § 30 odst. 3 tr. ř. se považuje soudce, který se zúčastnil rozhodování u soudu nižšího stupně jako procesu zakončeného rozhodnutím ve věci samé či rozhodnutím s takovým rozhodnutím souvisejícím (např. o vazbě, o zajištění majetku obviněného). Za účast na rozhodování u soudu nižšího stupně ve smyslu § 30 odst. 3 tr. ř. se nepovažuje, jestliže soudce u soudu nižšího stupně nařídil hlavní líčení a prováděl dokazování, aniž by učinil rozhodnutí ve věci samé či rozhodnutí s ním související. Uvedená skutečnost podle okolností zakládá důvod pro vyloučení soudce podle § 30 odst. 1 tr. ř.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 7. 2012, sp. zn. 8 Tdo 762/2012)

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného M. K. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 10. 2011, sp. zn. 6 To 425/2011, který rozhodoval jako soud odvolací v trestní věci vedené u Okresního soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 23 T 61/2004, jakož i další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1, 3 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Ústí nad Labem, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl v jiném složení senátu.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 26. 7. 2011, sp. zn. 23 T 61/2004, byl obviněný M. K. uznán vinným trestným činem zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák., kterého se podle skutkových zjištění dopustil tím, že v přesně nezjištěné době na podzim roku 1999 v Ú. n. L. jako příslušník Policie České republiky, policejní inspektor Okresního ředitelství Policie České republiky v Ú. n. L., pověřený funkcí zástupce II. oddělení kriminální policie, získal hodnověrné informace od poškozeného M. H. o skutečnostech vztahujících se k pokračování vydírání poškozeného odsouzeným R. C., přestože jej poškozený v uvedené době znovu žádal o pomoc a přestože již v minulosti vypracoval o těchto skutečnostech úřední záznam, zůstával nadále v rozporu s ustanoveními § 2 odst. 1 písm. d) a § 7 odst. 1 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v tehdy platném znění, nečiný, neověřil si skutečnost, zda je ve věci prováděné na základě jeho poznatku šetření, a tyto nové skutečnosti znovu nesdělil místně a věcně příslušnému orgánu činnému v trestním řízení, a tak svým jednáním umožnil, aby odsouzený R. C. ve svém trestném jednání násilného charakteru proti poškozenému M. H.

nadále pokračoval až do 5. listopadu 1999, kdy bylo poškozeným podáno ve věci trestní oznámení.

Za tento trestný čin byl obviněný odsouzen podle § 158 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody na šest měsíců, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání jednoho roku. V dalším bylo rozhodnuto též o náhradě škody.

Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud odvolací usnesením ze dne 24. 10. 2011, sp. zn. 6 To 425/2011, odvolání podané obviněným proti shora uvedenému rozsudku soudu prvního stupně podle § 256 tr. ř. zamítl.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce dovolání, v němž odkázal na důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. b), g) tr. ř. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. spatřoval v tom, že i když to již namítal v důvodech podaného odvolání, jež směřovalo proti v pořadí druhému rozsudku soudu prvního stupně, nebyly jeho námitky o podjatosti soudce Mgr. T. P. akceptovány a i v tomto druhém odvolacím řízení rozhodoval jako předseda senátu Mgr. T. P., ač byl z rozhodování v této věci vyloučen. Tento soudce byl činný jako soudce v téže trestní věci téhož obviněného v řízení před Okresním soudem v Ústí nad Labem jako soudem prvního stupně (sp. zn. 23 T 61/2004). Rozhodoval v ní jako předseda senátu o nařízení hlavního líčení, vedl dokazování, rozhodoval o návrzích na provedení dalších důkazů, vedl výslech poškozeného i dalších svědků atd. V důsledku toho si na věc utvořil názor již v této fázi řízení a byl jím nepochybně ovlivněn při rozhodování i v této věci v odvolacím řízení, kde nejprve rozhodoval jako člen senátu odvolacího soudu, který zrušil původní zprošťující rozsudek soudu prvního stupně usnesením ze dne 14. 3. 2011, sp. zn. 6 To 285/2010, a aniž by provedl další dokazování, věc vrátil tomuto soudu s vlastním hodnocením důkazů. Tím zavázal soud prvního stupně k postupu spočívajícímu ve zcela odlišném hodnocení důkazů, než jak to soud prvního stupně učinil původně ve svém zprošťujícím rozsudku, což je v rozporu se základními principy spravedlivého procesu a s ustálenou judikaturou soudů (viz rozhodnutí pod č. 36/1998, 57/1984, 53/1992 a 20/1997 Sb. rozh. tr., nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 9. 2009, sp. zn. I. ÚS 1922/09, apod.). Soudce Mgr. T. P. v předmětné trestní věci rozhodoval znovu, a to již jako předseda odvolacího senátu i v následujícím odvolacím řízení, z něhož vzešlo nyní dovoláním napadené usnesení. Obviněný tak shledal, že v obou fázích odvolacího řízení rozhodoval soudce Mgr. T. P., ač byl ve smyslu § 30 odst. 3 tr. ř. vyloučen z tohoto projednávání, neboť rozhodoval v téže trestní věci jak v prvním stupni, tak i ve druhém stupni, nejprve jako člen senátu a poté jako předseda odvolacího senátu.

Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je podle obviněného dán tím, že čin, jímž byl uznán vinným, neobsahuje zákonné znaky trestného činu podle § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák. Zejména neshledal naplněn znak, že nespl-

nil povinnosti policisty vyplývající z § 2 odst. 1 písm. d), § 7 odst. 1 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v platném znění (dále jen „zákon č. 283/1991 Sb.“). Povinnost provést služební zákrok v době, kdy byl mimo službu, mu ukládalo ustanovení § 7 odst. 2 cit. zákona. Poškozený M. H. jej však v inkriminovanou dobu navštívil v průběhu jeho nemoci doma a při této návštěvě mimo službu ho žádal o radu nikoliv jako příslušníka policie, ale obracel se na něj jako kamarád odmítající ve věci podat trestní oznámení. Obviněný dále namítl, že závěr o tom, že se odsouzený R. C. proti M. H. v té době dopouštěl pokračování ve vydírání, měla být prokázána. Soud však nemohl závěr o této rozhodné otázce podrobně zkoumat a založit jej jen na výpovědi poškozeného M. H., v té době užívajícího drogy. Obviněný setrval na tom, že o svém poznatku zjištěném od poškozeného učinil záznam, který služební cestou předal příslušnému oddělení Policie České republiky, a o tomto úkonu informoval i R. H. Obviněný nesouhlasil ani se závěrem, že byl při činu, jenž mu je kladen za vinu, veden „úmyslem způsobit jinému škodu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch“ podle návěty § 158 odst. 1 tr. zák. I když bylo povinností soudu tento znak výsledky provedení dokazování prokázat, ten tak neučinil a žádný ze soudů se jím ani ve svém rozhodnutí dostatečně nezabýval. Podle něj skutek, jak je popsán v dovoláním napadeném usnesení, nemůže naplňovat znaky skutkové podstaty trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák.

Ze všech těchto důvodů obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem a současně též rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 26. 7. 2011, č.j. 23 T 61/2004-342, a přikázal soudu prvního stupně věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonně lhůtě a na místě, kde lze podání učinit. Když Nejvyšší soud dále posoudil, že nejsou dány podmínky pro odmítnutí podaného dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející.

Nejdříve se Nejvyšší soud zabýval okolnostmi, jež obviněný namítl prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř., který lze uplatnit, jestliže ve věci rozhodl vyloučený orgán; tento důvod nelze použít, jestliže tato okolnost byla tomu, kdo podává dovolání, již v původním řízení známa a nebyla jím před rozhodnutím orgánu druhého stupně namítnuta. Z uvedené dikce je patrné, že zákon s možností podat dovolání z tohoto důvodu spojuje s naplněním dvou podmínek, které musejí být dány současně. První z nich, že ve věci rozhodl vyloučený orgán, je dána tehdy, pokud rozhodnutí napadené dovoláním učinil soudce (samosoudce, člen senátu nebo předseda senátu), který byl

ve věci vyloučen z důvodů uvedených v § 30 tr. ř., aniž bylo rozhodnuto o jeho vyloučení podle § 31 tr. ř. Jde o orgán, který je z řízení vyloučen a který ve věci samé vydal dovoláním napadené rozhodnutí. Druhou z podmínek je, že uváděná okolnost nebyla tomu, kdo podává dovolání, již v původním řízení známa, anebo že již byla dovolatelem před rozhodnutím orgánu druhého stupně namítnuta.

Ve vztahu k druhému z takto vymezených zákonných hledisek je potřeba z obsahu spisu uvést, že obviněný námitku podjatosti uplatnil poprvé v řízení před soudem prvního stupně, jemuž byla věc po zrušení odvolacím soudem vrácena k novému rozhodnutí (č. l. 334). Soud prvního stupně se s ní vypořádal na straně 21 svého odsuzujícího rozsudku ze dne 26. 7. 2011, sp. zn. 23 T 61/2004, kde uvedl, že souhlasí s námitkou obhajoby, že v rámci odvolacího řízení vystupoval vyloučený soudce, což by mělo mít následky spojené s ustanovením § 30 odst. 1 tr. ř. Současně ovšem uvedl, že i přes toto pochybení je vázán právními závěry odvolacího soudu a není oprávněn přezkoumávat jeho rozhodnutí, neboť tato činnost přísluší až orgánům rozhodujícím o mimořádných opravných prostředcích. Jelikož obviněný obdobným způsobem argumentoval také následně v rámci odvolání podaného proti v pořadí druhému rozsudku soudu prvního stupně, jímž byl uznán vinným trestným činem podle § 158 odst. 1 tr. zák., soud druhého stupně byl povinen se s touto námitkou ve svém rozhodnutí vypořádat. Učinil tak na straně 5 dovoláním napadeného usnesení ze dne 24. 10. 2011, sp. zn. 6 To 425/2011, kde konstatoval, že jelikož soudce Mgr. T. P. se před soudem prvního stupně neúčastnil žádného z úkonů, resp. rozhodnutí předpokládaných § 30 odst. 3 tr. ř., nejsou dány ani důvody pro jeho vyloučení z rozhodování o odvolání u soudu druhého stupně.

Z uvedeného je tedy zřejmé, že obviněný naplnil podmínku § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. o předchozím uplatnění uvedené námítky před rozhodnutím orgánu druhého stupně, a proto Nejvyšší soud dále zkoumal, zda obviněným vytýkané výhrady směřující proti podjatosti soudce Mgr. T. P. jsou důvodné.

Pro přehlednost posléze uváděných argumentů je důležité z obsahu spisu Okresního soudu v Ústí nad Labem vedeného pod sp. zn. 23 T 61/2004 uvést následující fakta: Tato trestní věc byla v souladu s rozvrhem práce přidělena bezprostředně po podání obžaloby dne 31. 3. 2004 k rozhodování předsedovi senátu tohoto okresního soudu Mgr. T. P., který v této věci konal hlavní líčení ve dnech 25. 6. 2004, 10. 9. 2004, 3. 11. 2004, 22. 12. 2004, 25. 2. 2005, 29. 4. 2005, 23. 8. 2005, 2. 11. 2005, 17. 2. 2006, 14. 6. 2006, 11. 10. 2006, 6. 12. 2006, 25. 4. 2007, 5. 9. 2007, 5. 12. 2007, 7. 5. 2008 a 5. 11. 2008. V průběhu těchto hlavních líčení prováděl dokazování, nařizoval a odročoval hlavní líčení. Posledním jeho úkonem bylo dne 1. 10. 2008 vydání usnesení, jímž bylo hlavní líčení stanovené na den 5. 11. 2008 ve 13.00 hodin odročeno na neurčito bez udání důvodů (viz č. l. 227). Poté předsedkyně Okresního soudu v Ústí nad Labem dne 11. 2. 2009 sepsala záznam podle § 44 odst. 1, 2 zákona č. 6/2002

Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, a podle § 2a jednacního řádu (vyhl. č. 37/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů) přidělila věc k vyřízení Mgr. R. F. (č. 1. 229). V reakci na to obviněný na žádost soudu přípisem ze dne 12. 3. 2009 sdělil, že s ohledem na změnu v obsazení senátu trvá na novém provedení hlavního líčení a nesouhlasí s pouhým přečtením protokolů podle § 219 odst. 3, poslední věta před středníkem, tr. ř. (č. 1. 232). Hlavní líčení bylo tedy za předsednictví soudce Mgr. R. F. prováděno od začátku a první hlavní líčení bylo nařízeno a konáno dne 4. 5. 2009 (č. 1. 248). Soud prvního stupně znovu provedl některé důkazy, přičemž podle § 211 odst. 1 tr. ř. byly za souhlasu obviněného a státního zástupce z důkazů, které prováděl Mgr. T. P. jako předseda senátu, přečteny výpovědi D. B. z č. 1. 109 až 111 spisu, P. H. z č. 1. 127 až 129 spisu, K. L. z č. 1. 194 až 195 spisu, A. W. z č. 1. 212 až 213 spisu, P. N. z č. 1. 213 až 214 spisu a M. R. z č. 1. 214 spisu a podle § 211 odst. 2 tr. ř. výpověď svědka V. V. z č. 1. 115 až 116 (viz protokol o hlavním líčení na č. 1. 288).

Toto řízení před soudem prvního stupně skončilo v pořadí prvním rozsudkem (předseda senátu Mgr. R. F.) vyhlášeným dne 10. 11. 2009 pod sp. zn. 23 T 61/2004 (č. 1. 307 až 316 spisu), jímž byl obviněný podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěn obžaloby, neboť soud prvního stupně měl za to, že žalovaný skutek není trestným činem. Svě rozhodnutí odůvodnil zejména tím, že obviněný nezáskal a ani nechtěl získat žádný prospěch, ani nechtěl vědomě zamezit vyvození trestní odpovědnosti R. C. (str. 18 až 19 uvedeného rozsudku). V činu spatřoval nižší společenskou nebezpečnost zejména pro dlouhý časový úsek od spáchání činu a zeslabení zájmu společnosti na trestním postihu obviněného, což vyústilo v úsudek o možném naplnění jen kárného provinění. Proti tomuto zprošťujícímu rozsudku podal státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem odvolání, z jehož podnětu Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud druhého stupně, rozhodující ve složení předseda senátu JUDr. E. S., soudce zpravodaj Mgr. T. P. a soudce JUDr. F. M., podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. usnesením ze dne 14. 3. 2011, sp. zn. 6 To 285/2010, tento rozsudek zrušil v celém rozsahu a podle § 259 odst. 1 tr. ř. vrátil věc soudu prvního stupně k novému rozhodnutí (č. 1. 327 až 329). Důvodem tohoto postupu měla být nesprávně posouzená existence věrohodnosti výpovědi obviněného ohledně úředního záznamu údajně sepsaného obviněným, neboť odvolací soud toto tvrzení obviněného posoudil jako účelové. Dále se odvolací soud neztotožnil se závěrem o nenaplněné materiální stránce činu a významu délky doby, po níž bylo vedeno trestní řízení. Odvolací soud proto soudu prvního stupně nařídil, aby „daleko pečlivěji“ rozebral důkazy z hlediska jejich vypovídací hodnoty a poté, co vezme na vědomí úvahy odvolacího soudu, aby uvážil, zda není na místě posouzení činu podle § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák. Soud prvního stupně, vázán tímto názorem odvolacího soudu, ve svém novém, v pořadí druhém rozsudku ze dne 26. 7. 2011, č.j. 23 T 61/2004-342, rozhodl, jak je shora popsáno, a obviněného uznal vinným trest-

ným činem zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák. Tento rozsudek obviněný napadl odvoláním, které bylo Krajským soudem v Ústí nad Labem v senátě složeném z předsedy Mgr. T. P. a soudců JUDr. E. S. a JUDr. V. K. usnesením (proti němuž nyní podané dovolání směřuje) ze dne 24. 10. 2011, sp. zn. 6 To 425/2011, podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

Pokud jde o podjatost soudce v dovolání vytykanou tak, že ve věci jako soudce druhého stupně rozhodoval soudce Mgr. T. P., ač tento soudce konal dokazování v této věci v řízení před soudem prvního stupně, shledával ji dovolatel v okolnosti uvedené v § 30 odst. 3 tr. ř., podle něhož je z rozhodování u soudu vyššího stupně kromě případů uvedených v odstavcích 1 a 2 ustanovení § 30 tr. ř. vyloučen soudce nebo přísedící, který se zúčastnil rozhodování u soudu nižšího stupně, a naopak.

Nejvyšší soud k takto uplatněné námitce připomíná, že z dikce tohoto ustanovení je patrné, že jeho smyslem (stejně jako u § 30 odst. 1, 2 tr. ř.) je zajistit náležitě přezkoumání vydaného rozhodnutí, na kterém se zúčastnil vyloučený soudce, a zamezit možnosti vzniku pochybnosti o nestrannosti soudu vyššího stupně. Účastí na rozhodování u soudu nižšího stupně není míněno jen meritorní rozhodnutí věci, ale i jakékoli související rozhodování, např. o vazbě obviněného, o zajištění majetku obviněného k zajištění nároku poškozeného podle § 47 tr. ř., o zajištění majetku obviněného, jestliže lze očekávat uložení trestu propadnutí majetku podle § 347 tr. ř., apod. (srov. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C.H. Beck 2008, s. 227 – 232).

Z uvedeného tedy vyplývá, že k vyloučení soudce z rozhodování u soudu vyššího stupně vede jeho účast „na rozhodování u soudu nižšího stupně“, což znamená, že se zde nemíní jakákoliv účast při provádění úkonů soudu nižšího stupně, ale z formulace „na rozhodování“ je patrné, že se požaduje výslovně rozhodovací činnost, která je završena „rozhodnutím“. Za soudce vyloučeného z rozhodování u soudu vyššího stupně podle § 30 odst. 3 tr. ř. lze považovat soudce, který se zúčastnil rozhodování u soudu nižšího stupně jako procesu zakončeného rozhodnutím ve věci samé či rozhodnutím s takovým rozhodnutím souvisejícím (např. o vazbě, o zajištění majetku obviněného). Za účast na rozhodování u soudu nižšího stupně ve smyslu § 30 odst. 3 tr. ř. se tedy nepovažuje, jestliže soudce u soudu nižšího stupně nařídí hlavní líčení a provádí dokazování, případně hlavní líčení odročuje, aniž by učinil rozhodnutí ve věci samé či rozhodnutí s ním související.

Nejvyšší soud zjistil, že v předmětné trestní věci soudce Mgr. T. P. v postavení předsedy senátu soudu prvního stupně neučinil žádné rozhodnutí, které by zakládalo důvod jeho vyloučení ve smyslu výše citovaného ustanovení § 30 odst. 3 tr. ř., neboť vykonával jen takovou činnost, která neměla povahu „rozhodování“, jak má zákon v této souvislosti na mysli.

Vzhledem k tomu, že bylo objektivně prokázáno, že jmenovaný soudce v téže věci jako předseda senátu soudu prvního stupně vedl hlavní líčení a prováděl

dokazování a poté v téže věci v pozici soudce soudu druhého stupně rozhodoval o řádném opravném prostředku jako soudce soudu vyššího stupně, je třeba v této skutečnosti shledávat důvod pro jeho vyloučení podle § 30 odst. 1 tr. ř.

Ustanovení § 30 odst. 1 tr. ř. stanoví podmínky, za nichž může dojít k vyloučení orgánu činného v trestním řízení pro poměr k projednávané věci nebo k osobám v tomto ustanovení vyjmenovaným tak, že z vykonávání úkonů trestního řízení je vyloučen mimo jiné i soudce, u něhož lze mít pochybnosti, že pro poměr k projednávané věci nebo k osobám, jichž se úkon přímo dotýká, k jejich obhájcům, zákonným zástupcům a zmocněncům, nebo pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení nemůže nestranně rozhodovat.

Důvodem pro vyloučení soudce s ohledem na podmínky uvedené v § 30 odst. 1 tr. ř. může u věci, která mu byla svěřena k projednání, být jeho poměr k této věci, v důsledku něhož vzniká pochybnost, že v ní nemůže nestranně rozhodnout. Okolnosti, na jejichž základě takový poměr k věci vznikne, nejsou definovány a ani je není možné jakkoli konkretizovat, neboť takový poměr může vzniknout z mnoha různých důvodů a může mít příčinu v celé škále okolností, pro něž se soudce stane ve věci pro svoji nestrannost k této věci neobjektivním (srov. přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2002, sp. zn. 4 Tvo 157/2001, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2011, sp. zn. 4 Tz 196/2001, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 6 Tdo 328/2011). Takovou skutečností může být jeho osobní podíl na rozhodování v předchozích stádiích trestního řízení (srov. přiměřeně rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1454/2011). Vyloučení soudce může nastat v uvedených souvislostech i proto, že soudce získal poznatky o věci jiným způsobem než v rámci jednání v řízení, v němž rozhoduje.

Pro takový závěr lze vycházet ze smyslu ustanovení § 30 tr. ř., jímž je v trestním řízení provedení ústavní zásady vyjádřené v čl. 81 Ústavy, že soudní moc vykonávají nezávislé soudy, která je garantována mimo jiné nestranností soudního rozhodování. Nestrannost vyjadřuje postavení subjektu, kterému je svěřeno rozhodování, a to bez zájmu na výsledku, a je jí zajišťován i zájem na spravedlivém rozhodování. Pro její dodržení nestačí, že se soudce subjektivně necítí být podjatý ve vztahu k účastníkům nebo věci, ale objektivně nahlíženo, musí být vyloučeny oprávněné pochybnosti o jeho nestrannosti (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2005, sp. zn. III. ÚS 441/04, uveřejněn pod č. 6 ve sv. 36 Sb. nález. a usn. Ústavního soudu).

Je tak možné konstatovat, že při rozhodování odvolacího soudu o řádném opravném prostředku nemůže být objektivně nestranný soudce, který se v téže věci seznámil s obsahem důkazů, na nichž je založeno meritorní rozhodnutí, proti němuž odvolání (řádny opravný prostředek) směřuje, když je předtím jako soudce soudu prvního stupně v rámci konaného dokazování sám prováděl, ač sám meritorní rozhodnutí ve věci soudu prvního stupně nevydal. V takovém pří-

padě je uvedený soudce odvolacího soudu vyloučen z rozhodování odvolacího soudu o řádném opravném prostředku pro jeho poměr k této věci ve smyslu § 30 odst. 1 tr. ř., protože si názor na uvedenou věc učinil již v řízení konaném v prvním stupni.

Z uvedených zjištěných skutečností je zřejmé, že postup soudce Mgr. T. P. rozhodujícího za uvedených okolností jako soudce odvolacího soudu nebyl postupem nestranným, nezaujatým či objektivním, nýbrž jmenovaný rozhodoval se znalostí této věci plynoucí ze zkušeností a poznatků jím získaných při provádění dokazování prováděného v řízení u soudu prvního stupně, kde si učinil názor na věc již před tím, než v téže věci rozhodoval o řádných opravných prostředcích u odvolacího soudu. Tento jeho vztah k věci vede k závěru, že měl „k projednávání věci poměr“, a nebyl proto schopen nestranně rozhodovat, což zakládá důvod jeho vyloučení ve smyslu § 30 odst. 1 tr. ř.

Je nutné zdůraznit, že soudce Mgr. T. P. přes tuto podjatost a i přes námitku výslovně vznesenou obviněným v závěru hlavního líčení před vynesením (druhého) odsuzujícího rozsudku (č. 1. 334) a posléze i v odvolání reagoval jen tak, že v odůvodnění napadeného rozhodnutí pouze vyjádřil, proč nejsou splněny důvody pro jeho vyloučení podle § 30 odst. 3 tr. ř. Nerespektoval tedy postup podle § 31 odst. 1 tr. ř., aby odvolací senát rozhodl v souladu se zákonem o takto vyslovených námitkách o jeho podjatosti, které nebylo možné úzce posuzovat pouze z hlediska důvodů vyloučení podle § 30 odst. 3 tr. ř. Jen tím mohla být zajištěna objektivita a dodržena zásada nestrannosti soudcovského rozhodování. K takovému postupu však nedošlo, čímž bylo mimo jiné zabráněno i možnosti podat proti takovému rozhodnutí stížnost (viz § 31 odst. 2, 3 tr. ř.).

Rovněž je třeba poukázat na to, že neobjektivnost postoje Mgr. T. P. se projevila přímo ve vlastním způsobu rozhodnutí, když v usnesení ze dne 14. 3. 2011, č.j. 6 To 285/2010-327, oponoval závěru soudu prvního stupně, že pro dlouhou dobu, po kterou bylo vedeno trestní řízení (více než deset let), zeslábl zájem společnosti na potrestání obviněného, což byl jeden z důvodů, pro který neshledal naplněnu materiální stránku uvažovaného trestného činu, a dospěl k opaku (viz strana 6 uvedeného usnesení). Uvedl, že „...v dané trestní věci obžaloba napadla dne 31. 3. 2004, bezprostředně poté došlo k nařízení hlavního líčení a ta se konala v letech 2004 – 2009, přičemž některá se nekonala buď pro neúčast obviněného či svědků vůbec, nebo musela být odročována na další termín, nehledě na to, že v roce 2009 došlo ke změně ve složení senátu a obžalovaný nesouhlasil s přečtením podstatného obsahu protokolů z dosavadních hlavních líčení ...“. Je zcela zřejmé, že soudce Mgr. T. P. v této fázi posuzování důvodnosti podaného odvolání hodnotil (a také omlouval) svůj vlastní velmi významný podíl na vzniklých průtahách, neboť tím, že za dobu téměř pěti let, co sám v této věci jako předseda senátu soudu prvního stupně konal dokazování, nevydal meritorní rozhodnutí, zapříčinil největší část vzniklých průtahů (ač ve věci

po tak dlouhé době nerozhodl, byl povolán na stáž ke krajskému soudu, jehož se stal později soudcem). Je tedy zřejmé, že soudce Mgr. T. P. v této věci jednal bez jakékoliv sebereflexe, osobní zodpovědnosti a zcela mimo principy kladoucí důraz na nestranného soudce.

Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud v souladu s námitkami uplatněnými obviněným jak v dovolání, tak i v předchozích stádiích tohoto řízení, shledal, že Mgr. T. P. byl vyloučen z vykonávání úkonů Krajského soudu v Ústí nad Labem jako odvolacího soudu v řízení vedeném v projednávané věci obviněného M. K.

Nejvyšší soud proto rozhodl z podnětu podaného dovolání tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 10. 2011, sp. zn. 6 To 425/2011, jakož i podle § 265k odst. 2 tr. ř. další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1, 3 tr. ř. Krajskému soudu v Ústí nad Labem přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, a to v jiném složení senátu. Na odvolacím soudu proto v dalším řízení bude, aby ve věci na podkladě podaného dovolání znovu rozhodl s tím, že tak učiní v novém obsazení senátu bez vyloučeného soudce Mgr. T. P. Nejvyšší soud, aniž by chtěl předjímat způsob budoucího rozhodnutí odvolacího soudu, dále v podrobnostech upozornil na otázky, jež by mohly být z hlediska tohoto rozhodnutí významné a jimž dosud nebyla věnována náležitá pozornost.

Probační úředník provádějící dohled nad odsouzeným ve smyslu § 49 až 51 tr. zákoníku má postavení úřední osoby podle § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku, neboť jakožto zaměstnanec Probační a mediační služby je odpovědným úředníkem orgánu veřejné moci, a to zejména při realizaci výkonu trestu uloženého soudy v rámci trestního řízení. Při plnění těchto svých pravomocí vyplývajících zejména z trestního zákoníku, trestního řádu a zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů, se podílí na realizaci výkonu konkrétních soudních rozhodnutí, což je činnost, kterou je nutné považovat vedle vydávání rozhodnutí za součást rozhodovací pravomoci státu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2013, sp. zn. 8 Tdo 197/2013).

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného V. K. proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 15. 11. 2012, sp. zn. 55 To 502/2012, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 4 T 107/2012.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Liberci ze dne 17. 8. 2012, sp. zn. 4 T 107/2012, byl obviněný V. K. uznán vinným v bodě I. zločinem podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, v bodě II. zločinem neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 odst. 3 tr. zákoníku a v bodě III. přečinem vyhrožování s cílem působit na úřední osobu podle § 326 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. Za tyto trestné činy byl obviněný odsouzen podle § 234 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání pěti roků a šesti měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Současně bylo rozhodnuto o náhradě škody.

Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci jako soud odvolací usnesením ze dne 15. 11. 2012, sp. zn. 55 To 502/2012, odvolání podaná proti shora uvedenému rozsudku soudu prvního stupně jednak obviněným a jednak státním zástupcem v neprospěch obviněného zaměřené proti výroku o trestu, podle § 256 tr. ř. jako nedůvodná zamítl.

Obviněný podal proti tomuto usnesení soudu druhého stupně prostřednictvím obhájce s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání. Ve vztahu ke skutku pod bodem I. uvedl, že od poškozené O. T. nedostal částku 500 000 Kč, ale za byt od ní obdržel jen 90 000 Kč a zbylých 410 000 Kč

mu poškozená nevyplatila. Obviněný sice připustil, že se soudy celou záležitostí podrobně zabývaly, avšak soud prvního stupně neodstranil rozpory ve výpovědích poškozené a jejího syna, obviněnému neuvěřil a odsoudil ho, přestože jednal po celou dobu v dobré víře, že jde o běžnou obchodní transakci, se kterou byly strany srozuměny. Ke skutku v bodě II. obviněný uvedl, že dozal, že směnka byla na částku 190 000 Kč dopsána, avšak stalo se tak s vědomím poškozené O. T., o čemž svědčí i záznam o jejich schůzce. Způsob, jakým soud prvního stupně hodnotil pravost směnky, věrohodnost poškozené i znaleckého posudku z oboru písmoznalectví, obviněný považuje za jednostranný, a tedy nesprávný. K jednání pod bodem III. obviněný uvedl, že jej spáchat nemohl, protože telefon, z něhož byly zprávy zaslány, býl byl jeho vlastnictvím, užívala jiná osoba, která měla být předvolána jako svědek v odvolacím řízení, avšak v mezidobí zemřela, což činí obhajobu obviněného v danou chvíli v podstatě nepřezkoumatelnou. I přes tuto výhradu však připustil skutkový děj, který byl zjištěn, a namítal, že jednání, které je v něm popsáno, nevykazuje všechny znaky přečinu vyhrožování s cílem působit na úřední osobu podle § 326 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. Rovněž namítl, že uvedený čin nebyl spáchán v intenzitě, již zákoník u tohoto přečinu předpokládá, a proto mělo být toto jednání postoupeno jako přestupek. V závěru dovolání obviněný navrhl, aby napadené usnesení dovolací soud zrušil a věc vrátil k novému projednání a rozhodnutí.

Když Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání obviněného je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit, zkoumal, zda obviněným označený dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. byl uplatněn v souladu s jeho zákonným vymezením, neboť dovolání lze podat pouze z důvodů taxativně uvedených v § 265b tr. ř.

Dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Ve vztahu ke zjištěnému skutku je možné dovoláním vytýkat výlučně vady právní, tedy to, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedeného dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř. na podkladě tohoto, ale ani žádného jiného dovolacího důvodu není možné (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2002, sp. zn. 7 Tdo 421/2002, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 8. 2002, sp. zn. 5 Tdo 482/2002, anebo usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 4. 2003, sp. zn. I. ÚS 412/02, příp. další).

Obviněný tento dovolací důvod s ohledem na shora vymezená kritéria nenaplnil těmi výhradami, jimiž brojil proti skutkovým zjištěním, jež ve věci učinil okresní soud a s nimiž se ztotožnil i soud odvolací. Jde konkrétně o výhrady

ve vztahu ke skutku pod bodem I., jimiž zpochybňoval věrohodnost výpovědi poškozené a jejího syna ohledně o zaplacení a převzetí částky 500 000 Kč. U bodu II. se jedná o námitky, jimiž sice připustil, že na směnce přepsal výši sumy, avšak tvrdil, že poškozená o provedené změně věděla, anebo kterými brojil proti skutečnostem zjištěným ve znaleckém posudku z oboru písmoznalectví. V bodě III. pod označený dovolací důvod nelze pořadit tvrzení, že to nebyl on, kdo posílal výhrůžné SMS probační úřednici.

Za jedinou výhradu, která s označeným dovolacím důvodem koresponduje, je ve vztahu k bodu III. uvedené tvrzení, že čin zde popsany nemůže být posouzen jako přečin podle § 326 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, protože nevykazuje znaky jeho skutkové podstaty a ani nedosahuje intenzity zákonem pro tento přečin předpokládané, a dovolatel proto požadoval, aby v něm byl shledán přestupek. Obviněný tudíž pouze v této části dovolání brojil proti správnosti použité právní kvalifikace, protože vytýkal nenaplnění jejích formálních znaků a neuplatnění zásady subsidiarity trestní represe vyjádřené v § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Protože jde o hmotně právní námitky, Nejvyšší soud z jejich podnětu zkoumal, zda jsou opodstatněné.

Přečinu vyhrožování s cílem působit na úřední osobu podle § 326 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo jinému vyhrožuje usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením značné škody pro výkon pravomoci úřední osoby.

Pokud jde o jednotlivé formální znaky tohoto přečinu, jsou jimi „vyhrožování usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením značné škody“, a to „pro výkon pravomoci“ „úřední osoby“. K naplnění této skutkové podstaty se vyžaduje, aby pachatel vyhrožoval některou újmou v tomto ustanovení výslovně uvedenou, přitom stačí, byla-li výhrůžka usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu vážně pronesena, a stalo-li se tak pro výkon úřední osoby. Jde vlastně o vyhrožování spácháním některého úmyslného trestného činu, zejména vraždy, ublížení na zdraví, těžkého ublížení na zdraví apod. Nezáleží na tom, zda měl pachatel určitý úmysl výhrůžku splnit a zda výhrůžka byla v konkrétním případě způsobila u poškozeného vyvolat důvodnou obavu z jejího uskutečnění (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněná pod č. 5/1963 a č. 37/1995 Sb. rozh. tr.). Výhrůžka musí být míněna vážně a pronesena takovým způsobem, který je schopen obecně vyvolat obavu, že pachatel splní to, čím vyhrožoval.

Podle skutkových zjištění popsanych v bodě III. se obviněný tohoto přečinu dopustil tím, že v L. v době od 26. 1. 2011 do 4. 3. 2011 jako odsouzený, kterému byl rozsudkem Okresního soudu v Liberci pod sp. zn. 1 T 94/2009, který nabyl právní moci dne 12. 11. 2010, uložen trest odnětí svobody ve výměře dvou let, který byl podmíněně odložen na zkušební dobu tří roků a šesti měsíců se stanovením dohledu probačního úředníka, opakovaně v reakci na výkon tohoto dohledu vyhrožoval probační úřednici Mgr. A. T., která dohled probačního úřed-

níka realizovala, tak, že zaslal na její služební telefon účastnického čísla, SMS s výhrušným textem, a to:

dne 26. 1. 2011 v 15:36:11 hod. z telefonu účastnického čísla zprávu ve znění „Ještě jedna otázka na to proč nemám označený zvonek jmenovkou ... ještě jeden komunistický invektiv a váš úřad dostane jasnou odpověď na vaši nepotřebnost ... Komunisti vaše urny naše budoucnost. Kuropata“,

dne 4. 3. 2011 v 02:11:44 hodin z telefonu účastnického čísla zprávu ve znění „Ty špíno komunistická o co se to snažíš! Vytvoříš aktivity proti člověku, který jako jediný má tu sílu a čest se postavit tomuto zkorumpovanému vámi komunisty nakaženému systému. Nech toho, jinak zkurvysyn T. bolševická nula. Dopadne špatně.“

Podstata jeho jednání tedy spočívala v tom, že prostřednictvím mobilního telefonu na mobilní telefon probační úřednice pověřené výkonem dohledu, který probíhal v rámci zkušební doby podmíněně mu odloženého trestu odnětí svobody, zasílal zprávy obsahující výhrůžky ublížením na zdraví a usmrcením této úřednici nebo jejímu manželovi. Za takové výroky lze považovat „váš úřad dostane jasnou odpověď na vaši nepotřebnost ... Komunisti vaše urny naše budoucnost“, „nech toho, jinak zkurvysyn T. bolševická nula dopadne špatně“. K tomu je však třeba zdůraznit, že jde jen o část zpráv, které obviněný na telefon probační úřednice zasílal. Ve většině z nich však obsah nebyl výslovně výhrušný, ale spíše urážlivý, anebo obviněný těmito zprávami uváděl obecná sdělení připomínající různé souvislosti s H., komunisty, nacisty apod. I v těchto zprávách byla patrná nenávisť, kterou obviněný vůči probační úřednici choval, a to i s ohledem na to, že nastoupila na místo jiné probační úřednice, která dříve výkon dohledu nad obviněným vykonávala a již se obviněný opět domáhal.

Kromě těchto zjištění jsou v obsahu spisu doloženy další podstatné okolnosti, a to zejména, že Mgr. A. T. byla jako probační úřednice Probační a mediální služby České republiky, středisko L., pověřena k výkonu dohledu probačního úředníka, který byl obviněnému uložen na základě rozsudku Okresního soudu v Liberci ze dne 14. 4. 2010, sp. zn. 1 T 94/2009, pravomocného dne 12. 11. 2010. Tato probační úřednice převzala dozor nad výkonem dohledu obviněného v lednu 2011. Již v počátku výkonu tohoto dohledu obviněný dostatečně nespoupracoval a svými postoji dával najevo, že se podmínkám dohledu odmítá podrobit (srov. č. l. 527 až 539 spisu). V rámci takto stanoveného výkonu dohledu byla vzájemná komunikace probační úřednice a obviněného realizována především prostřednictvím mobilních telefonů, jejichž telefonní čísla si pro účely konkretizace jednotlivých úkolů předali. Obviněný prostřednictvím mobilních zpráv komunikoval s probační úřednicí opakovaně (viz záznamy jednotlivých textových zpráv na č. l. 537 až 543). Protože obviněný se odmítal dostavovat na sjednané schůzky a probační úřednice v záměru, že jej navštíví, po něm požado-

vala sdělení adresy a určení místa, kde se zdržuje, obviněný reagoval textovými zprávami, jež jsou ve výroku o vině popsány.

Podle skutkových zjištění a s přihlédnutím k celému kontextu prokázaných souvislostí je znak vyhrožování usmrcením nebo ublížením na zdraví ve smyslu § 326 odst. 1, věta první (návěty), tr. zákoníku, naplněn, avšak bylo nutné zkoumat, zda v těchto souvislostech byla probační úřednice v projednávané věci úřední osobou.

Pro posouzení této otázky je nutné zmínit, že podle § 1 odst. 1, 2 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zák. č. 257/2000 Sb.“), Probační a mediační služba, která je organizační složkou státu a účetní jednotkou, provádí v rozsahu stanoveném tímto zákonem nebo trestním zákoníkem nebo trestním řádem úkony probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení. Podle § 2 odst. 1 zák. č. 257/2000 Sb. se probací rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.

Podle § 4 odst. 2 zák. č. 257/2000 Sb. probační a mediační činnost spočívá zejména a) v obstarávání podkladů k osobě obviněného a jeho rodinnému i sociálnímu zázemí, b) ve vytváření podmínek pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání, nebo pro schválení narovnání, zejména projednání a uzavření dohody mezi obviněným a poškozeným o náhradě škody nebo o vydání bezdůvodného obohacení, nebo dohody o narovnání, případně podmínek pro další takové procesní postupy či tresty nespojené s odnětím svobody, c) ve vykonávání dohledu nad chováním obviněného v případech, kdy bylo rozhodnuto o nahrazení vazby probačním dohledem, d) ve vykonávání dohledu nad chováním obviněného v případech, kdy byl dohled uložen, ve sledování a kontrole obviněného v průběhu zkušební doby, v kontrole výkonu dalších trestů nespojených s odnětím svobody, včetně trestu obecně prospěšných prací, ve sledování výkonu ochranných opatření, e) ve sledování a kontrole chování odsouzeného v průběhu zkušební doby v případech, kdy bylo rozhodnuto o podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody.

Kdo patří mezi úřední osoby, vymezuje ustanovení § 127 odst. 1 tr. zákoníku tak, že se za ni považují; a) soudce, b) státní zástupce, poslanec nebo senátor Parlamentu c) prezident České republiky, člen vlády České republiky nebo jiná

osoba zastávající funkci v jiném orgánu veřejné moci, d) člen zastupitelstva nebo odpovědný úředník územní samosprávy, orgánu státní správy nebo jiného orgánu veřejné moci, e) příslušník ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru nebo strážník obecní policie, f) soudní exekutor při výkonu exekuční činnosti a při činnostech vykonávaných z pověření soudu nebo státního zástupce, g) notář při provádění úkonů v řízení o dědictví jako soudní komisař, h) finanční arbitr a jeho zástupce, i) fyzická osoba, která byla ustanovena lesní stráží, stráží přírody, mysliveckou stráží nebo rybářskou stráží, pokud plní úkoly státu nebo společnosti a používá při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů.

Z tohoto výčtu osob je zřejmé, že probační úředník není osobou výslovně vyjmenovanou v § 127 odst. 1 písm. a), b), c), e) až i) tr. zákoníku. Lze tedy usuzovat, zda jej lze při splnění dalších podmínek považovat za úřední osobu ve smyslu § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku. Vzhledem k tomu, že se probační úředník jakožto zaměstnanec Probační a mediační služby podílí na plnění zákonem vymezených úkolů státu, nejedná se ani o člena zastupitelstva nebo odpovědného úředníka územní samosprávy či orgánu státní správy uvedeného v písm. d) cit. ustanovení. Speciální úkoly, jež jsou probačnímu úředníkovi svěřeny zákonem o Probační a mediační službě, umožňují jej podřadit pod pojem „odpovědný úředník jiného orgánu veřejné moci“.

Za orgán veřejné moci, který byl definován v nálezu Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2000, sp. zn. III. ÚS 371/99, se považuje jakýkoliv orgán autoritativně rozhodující o právech a povinnostech subjektů, ať již přímo nebo zprostředkovaně. Kritériem pro určení, zda jiný subjekt než orgán státní správy nebo územní samosprávy jedná jako orgán veřejné moci, je skutečnost, zda konkrétní subjekt rozhoduje o právech a povinnostech jiných osob a tato rozhodnutí jsou státní mocí vynutitelná, nebo zda může stát do těchto práv a povinností zasahovat.

V projednávané věci se jedná a posuzuje činnost probační úřednice vyplývající z § 4 odst. 2 písm. d) zák. č. 257/2000 Sb. a spočívající ve vykonávání dohledu nad chováním obviněného v průběhu zkušební doby, což jí bylo uloženo konkrétním rozhodnutím soudu na základě § 81 odst. 1 a § 84 odst. 1 tr. zákoníku. Ve smyslu těchto ustanovení se na výkon dohledu užije ustanovení § 49 až 51 tr. zákoníku. Podle § 49 odst. 1 tr. zákoníku se dohledem rozumí pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem probační služby, spolupráce při vytváření a realizaci probačního plánu dohledu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem nebo vyplývajících ze zákona.

Z těchto obecných ustanovení určujících podmínky dohledu uloženého v trestním řízení je zřejmé, že probační úředník se zejména při realizaci výkonu trestu uloženého v rámci trestního řízení soudy podílí na plnění úkolů státu. Přitom současně používá k tomu svěřené pravomoci, a to přesto, že se svou činností na plnění úkolu státu nepodílí tím, že by vydával v rámci tohoto procesu sám rozhodnutí, tedy že by „přímo nebo zprostředkovaně rozhodoval

o právech a povinnostech subjektů“, ale výslovně na základě zákona vykonává, resp. zajišťuje výkon a realizaci rozhodnutí vydaných soudem. Uvedená činnost probačního úředníka je tedy součástí procesu rozhodování, který zahrnuje fázi přípravnou, vlastní přijetí rozhodnutí a fázi jeho výkonu. Je-li s pojmem pravomoci spojeno nejen vydávání rozhodnutí, ale i jejich přijímání a realizace jejich výkonu, potom i výkon soudy vydaných rozhodnutí je součástí této rozhodovací pravomoci státu, neboť jde logicky o podmínku, bez které by takové rozhodnutí nemohlo být vykonáno anebo jeho výkon by nemohl být v souladu se zákonem uskutečněn (srov. nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2000, sp. zn. III. ÚS 371/99). Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud dospěl k závěru, že probační úředník zajišťující výkon trestů uložených soudy požívá ochrany úřední osoby ve smyslu § 127 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku.

Je proto zřejmé, že pokud obviněný v projednávané věci vyhrožoval újmou na zdraví či dokonce fyzickou likvidací jí samotné nebo osoby jí blízké (manžela poškozené) prostřednictvím SMS zasílaných na mobilní telefon probačního úředníka, která nad obviněným jakožto podmíněně odsouzeným v inkriminované době vykonávala dohled, naplnil znaky skutkové podstaty přečinu vyhrožování s cílem působit na úřední osobu podle § 326 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, neboť tak činil proto, aby ji odradil od plnění jejích povinností při realizaci a kontrole dohledu nad jeho osobou a úkonech s tím souvisejících (viz § 49 až § 51 a § 81, § 84 tr. zákoníku).

Nejvyšší soud proto shledal, že zjištěný čin obviněného naplňuje všechny znaky přečinu podle § 326 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku. Obviněný též namítal, že skutek není trestným činem s odkazem na zásadu subsidiarity trestní represe a z ní plynoucí princip ultima ratio. S touto námitkou se zcela správně vypořádal již odvolací soud a Nejvyšší soud jen pro úplnost doplňuje, že trestným činem podle trestního zákoníku je takový protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v tomto zákoně (§ 13 odst. 1 tr. zákoníku). Z toho vyplývá, že závěr o tom, zda je v konkrétním případě vhodné aplikovat zásadu uvedenou v § 12 odst. 2 tr. zákoníku, lze zejména v případě méně závažného trestného činu, neboť podle § 12 odst. 2 tr. zákoníku, trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Společenskou škodlivost je třeba zvažovat v konkrétním posuzovaném případě u každého spáchaného méně závažného trestného činu, u něhož je nutné ji zhodnotit s ohledem na intenzitu naplnění kritérií vymezených v § 39 odst. 2 tr. zákoníku, a to ve vztahu ke všem znakům zvažované skutkové podstaty trestného činu a dalším okolnostem případu. Úvaha o tom, zda jde o čin, který s ohledem na zásadu subsidiarity trestní represe není trestným činem z důvodu nedostatečné společenské škodlivosti případu, se uplatní v případech, v nichž posuzovaný skutek z hlediska spodní hranice trest-

nosti neodpovídá běžně se vyskytujícím trestným činům dané skutkové podstaty (srov. stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012).

Nejvyšší soud vycházel ze všech zjištěných okolností daného případu a shledal, že jednání, které je obviněnému kladené za vinu, je zejména s ohledem na obsah vyčtených výhrůžek, intenzitu a opakovanost zasílaných zpráv závažným činem. Jak totiž i sama probační úřednice uvedla, i když je na různé invektivy odsouzených v rámci své praxe zvyklá, s ohledem na osobu obviněného a způsob, jakým jí byly výhrůžky adresovány a formulovány, považovala tyto za vážně míněné a vyvolaly v ní obavy, že by je obviněný mohl vyplnit. Rozhodné je i to, že obviněný se tímto způsobem snažil ztížit či znemožnit výkon probačního dohledu, a tedy i kontrolu, kterou nad ním jeho prostřednictvím měla být vykonávána. Posuzovaná věc je tedy škodlivým jednáním, u něhož nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiných právních předpisů, např. přestupkového zákona a jím stanovených nástrojů k odstranění vadného stavu.

Nejvyšší soud ze všech rozvedených důvodů dovolání obviněného považoval za zjevně neopodstatněné a podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. je odmítl.

Dovolání podané nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněného toliko proti výroku o náhradě škody, jímž byl poškozený s nárokem na náhradu škody odkázán podle § 229 odst. 1 tr. ř. na řízení ve věcech občanskoprávních, s návrhem, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí vztahující se k výroku o náhradě škody a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal odvolacímu soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, je dovoláním nerespektujícím postup podle § 265m odst. 2 tr. ř., podle něhož zruší-li Nejvyšší soud rozsudek toliko ve výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení, užije přiměřeně § 265 tr. ř. Dovolací soud tak po zrušení napadeného rozsudku toliko ve výroku o náhradě škody buď sám rozhodne, nebo odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem.

Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud nemůže po zrušení rozsudku pouze ve výroku o náhradě škody podle § 265 tr. ř. věc přikázat soudu nižšího stupně k novému projednání a rozhodnutí o náhradě škody, mohl by ve věci sám rozhodnout ve veřejném zasedání. Tak ovšem může postupovat jen tehdy, pokud by nebylo třeba provádět dokazování, které podle § 265r odst. 7 tr. ř. ve veřejném zasedání Nejvyšší soud zpravidla neprovádí; může tak učinit jen výjimečně, aby mohl o dovolání rozhodnout.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 2013, sp. zn. 8 Tdo 48/2013)

Nejvyšší soud odmítl dovolání nejvyššího státního zástupce proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 12. 4. 2012, sp. zn. 55 To 26/2012, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v České Lípě pod sp. zn. 1 T 42/2011.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v České Lípě ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. 1 T 42/2011, byl obviněný Ing. Z. V. uznán vinným trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 3 písm. b) tr. zák., kterého se podle skutkových zjištění dopustil tím, že dne 28. 5. 2008 v K. V. sjednal za obchodní společnost W., s. r. o., se sídlem S. 474, M. (dále jen „společnost W.“), s obchodní společností D. K. C., s. r. o., se sídlem R. 66, K. V. (dále jen „společnost K. C.“), rámcovou kupní smlouvu, na jejímž základě a na základě objednávek obviněného společnost K. C. dodala společnosti W. dne 30. 5. 2008 do M. dřevěné stavební prvky v hodnotě 378 714 Kč a dne 4. 6. 2008 další dřevěné stavební prvky v hodnotě

125 304,50 Kč, které obviněný za společnost W. odebral, ačkoliv již v této době věděl, že společnost W. nebude s ohledem na svou ekonomickou situaci schopna závazku uhradit cenu odebraného plnění dostát, což ovšem společnosti K. C. zatajil a naopak ji ujišťoval, že společnost W. prostředky na úhradu dodávek disponuje a že jejich cenu řádně uhradí, a v souladu s tímto také společnost W. za dodané stavební dřevěné prvky společnosti K. C. do dnešního dne ničeho neuhradila, čímž jí obviněný způsobil škodu ve výši 504 018,50 Kč.

Za tento trestný čin byl obviněný odsouzen podle § 250 odst. 3 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání dvou let, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání třiceti měsíců. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byla poškozená K. C. odkázána se svým nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

Proti tomuto rozsudku soudu prvního stupně podali do výroku o náhradě škody odvolání státní zástupce v neprospěch obviněného a poškozená společnost K. C. Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci jako soud odvolací usnesením ze dne 12. 4. 2012, sp. zn. 55 To 26/2012, podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl odvolání státního zástupce a podle § 253 odst. 1 tr. ř. zamítl odvolání poškozené společnosti K. C.

Nejvyšší státní zástupce toto usnesení odvolacího soudu napadl dovoláním podaným v neprospěch obviněného z důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. Zaměřil je proti výroku odvolacího soudu, jímž podle § 256 tr. ř. bylo zamítnuto odvolání státního zástupce. Vytýkal jím, že soud prvního stupně odkázal poškozenou společnost K. C. s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních s ohledem na existenci pravomocného rozhodčího nálezu ze dne 2. 10. 2008, č.j. RŘ-8/2008, jímž bylo uloženo společnosti W. zaplatit společnosti K. C. částku 504 018,50 Kč z titulu neuhrazených cen, jak jsou uvedeny ve skutkových zjištěních. Dovolatel takový postup považoval za nesprávný, což vyjádřil v podaném dovolání, kde zdůraznil, že rozhodčí nález zavazuje toliko společnost W., a tedy dopadá pouze na právní subjekt, jehož jménem obviněný jednal z titulu svého zplnomocnění. Když obviněný svým činem uvedené společnosti způsobil škodu a toto jeho jednání bylo v trestním řízení posouzeno jako trestný čin, neexistuje žádné rozhodnutí, které by bránilo soudu přiznat v adhezním řízení poškozené obchodní společnosti její řádně uplatněný nárok na náhradu takto vzniklé škody. K tomu odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 4 Tz 72/2007. Za nesprávné však považoval, že odvolací soud toto odvolání zamítl jako nedůvodné s tvrzením, že citované rozhodnutí Nejvyššího soudu není v této věci použitelné, protože dopadá na jiné okolnosti, než je tomu ve zkoumané věci.

Dovolatel se neztotožnil s názorem odvolacího soudu, že v projednávané věci vydaný rozhodčí nález ze dne 2. 10. 2008, č.j. RŘ-8/2008, tvoří zákonnou překážku ve smyslu § 44 odst. 3 tr. ř. ve spojení s § 43 odst. 3 tr. ř., aby obviněnému

mohla být uložena povinnost poškozené obchodní společnosti uhradit způsobenou škodu. Argumentoval tím, že vyslovení platební povinnosti obviněného vůči poškozenému je specifickým smyslem institutu adhezního řízení, neboť v přímé návaznosti na výrok o pachatelově vině poskytuje bezprostřední právní podklad k uspokojení majetkového nároku poškozeného na náhradu škody obviněným trestným činem způsobené. Dovolatel poukázal na situaci, ze které vycházelo rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 4 Tz 72/2007, a považoval ji za obdobnou té, o níž soudy rozhodovaly v projednávané věci. Zdůraznil, že obviněný Ing. Z. V. jednal s poškozenou společností za společnost W. ve smyslu § 13 odst. 1 obč. zák. na základě plné moci udělené mu dne 20. 9. 2006 tehdejší jednatelkou W. Z. N. Tato plná moc zakládá vztah výhradní odpovědnosti obviněného vůči zmocnitelce co do způsobu, jakým naplňoval svoje zplnomocnění při uzavírání obchodních smluv za společnost W. V případě překročení udělených oprávnění ze strany obviněného by byly dány podle § 33 odst. 2 obč. zák. podmínky pro vyvození jeho přímé odpovědnosti za nesplnění závazku vůči obchodnímu partnerovi nebo za škodu tím způsobenou. Ze strany zmocnitelky však nikdy nebyl obviněnému oznámen její nesouhlas s překročením uděleného zmocnění, a proto lze podle § 33 odst. 1, věta druhá, obč. zák. důvodně usuzovat na fikci dodatečného schválení takového jednání, jež ve svém důsledku vylučuje přímou odpovědnost obviněného vůči poškozené K. C. Tomuto závěru odpovídá rovněž výrok předmětného rozhodčího nálezu, jímž byla uložena povinnost k náhradě způsobené škody společnosti W. Překážka věci pravomocně rozhodnuté s ohledem na uložení povinnosti podle § 228 odst. 1 tr. ř. tudíž podle dovolatele nemohla být v posuzované věci dána, neboť rozhodčím nálezem bylo rozhodnuto o zcela jiném nároku. Je totiž nutné striktně rozlišovat mezi odpovědností povinného za škodu způsobenou porušením soukromoprávního vztahu a odpovědností obviněného za škodu způsobenou trestným činem. Tato svá tvrzení nejvyšší státní zástupce podpořil odkazem na civilněprávní judikaturu, konkrétně rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 544/2011, 23 Cdo 730/2010, 28 Cdo 617/2011. Zdůraznil, že povinnost k náhradě škody uložená citovaným rozhodčím nálezem se nedotýkala přisouzených skutkových okolností výroku o vině, a tudíž ani tím splněných podmínek adhezního rozhodování podle § 228 odst. 1 tr. ř., protože rozhodčím nálezem nebylo uloženo W. nahradit poškozené K. C. škodu způsobenou trestným činem, nýbrž škodu z titulu jejího nesplněného platebního závazku. Vytýkanou nesprávnost hmotně právního posouzení dovolatel shledává v tom, že nesprávnost adhezního rozhodování spojená s porušením procesních norem vyplývá z nesprávného vymezení rozdílností právních titulů pro rozhodnutí o nároku na náhradu škody.

Z těchto důvodů dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 12. 4. 2012, sp. zn. 55 To 26/2012, ve výroku, jímž bylo podle § 256 tr. ř.

zamítnuto odvolání státního zástupce, jakož aby zrušil i další rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání nejvyššího státního zástupce je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit. Zjistil také, že důvody dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g), l) tr. ř. byly uplatněny relevantně, a proto se dále zabýval otázkou, zda je opodstatněné.

S ohledem na vady výroku o náhradě škody vytýkané v dovolání je z obsahu spisu potřeba zmínit, že obviněný se předmětné trestné činnosti, jak je shora popsána ve skutkových zjištěních, dopustil tím, že sjednal dne 28. 5. 2008 za společnost W. se společností K. C. rámcovou kupní smlouvu. Na jejím podkladě společnost K. C. dodala společnosti W. dřevěné stavební prvky, které obviněný za společnost W. odebral, ačkoliv již v této době věděl, že společnost W. nebude s ohledem na svou ekonomickou situaci schopna závazky uhradit a cenu odebraného zboží zaplatit, což ovšem společnosti K. C. zatajil, a naopak ji ujišťoval, že společnost W. prostředky na úhradu dodávek disponuje a že jejich cenu řádně uhradí. Společnost W. za dodané stavební dřevěné prvky však společnosti K. C. do sjednané doby ničeho neuhradila. Tím obviněný této společnosti způsobil škodu ve výši 504 018,50 Kč. Podle Úplného výpisu z obchodního rejstříku vedeného Krajským soudem v Ústí nad Labem byla obchodní společnost W. společností s ručením omezením, jednatelkou této společnosti byla v předmětné době Z. N. (od 11. 9. 2006 do 8. 10. 2008). Jako společník této společnosti působil v době od 11. 9. 2006 do 5. 11. 2008 Ing. J. N. Jednatelka společnosti W. Z. N. udělila dne 20. 9. 2006 obviněnému plnou moc. Touto ho pověřila jako svého zaměstnance, v souladu s § 31 a násl. obč. zák., aby zastupoval společnost při jednání a uzavírání všech obchodních smluv (č. l. 15). Podle obsahu rámcové kupní smlouvy ze dne 28. 5. 2008 (č. l. 13 až 14) byla tato uzavřena mezi společností K. C. zastoupenou T. Z. jako jednatelem a společností W. zastoupenou obviněným a v rámci bodu VII. byla sjednána i rozhodčí doložka, podle níž se smluvní strany dohodly, že pravomoc k řešení veškerých sporů o nároky, které přímo nebo odvozeně vznikly z této smlouvy nebo v návaznosti na ni, přísluší podle zák. č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení, rozhodci Mgr. L. V. Když společnost W. v termínu splatnosti uvedenou dlužnou částku neuhradila, bylo rozhodnuto rozhodčím nálezem ze dne 2. 10. 2008, č.j. RŘ-8/2008, který vydal Mgr. L. V. V bodě I. tohoto rozhodčího nálezu společnosti W. jako žalovanému byla uložena povinnost zaplatit žalobci společnosti K. C. částku 504 018 Kč s úrokem z prodlení, v bodě II. byla žalované společnosti uložena povinnost uhradit žalobci částku 22 831,40 Kč představující smluvní pokutu a dále smluv-

ní pokutu ve výši 0,1 % za každý den prodlení a v bodě III. byla uložena žalovnému povinnost uhradit náklady rozhodčího řízení.

Podle protokolu o hlavním líčení ze dne 8. 12. 2011 (č. 1. 158 až 162) se společnost K. C. připojila jako poškozená s nárokem na náhradu škody ve výši 504 018,50 Kč k trestnímu řízení. Obviněný ve věci v zásadě nevyprávěl, toliko sdělil, že v době činu byla jednatelkou Z. N., nyní je jednatelem on sám, společnost nemá žádné zaměstnance, nevyvíjí žádnou činnost a bude podán insolvenční návrh. V průběhu hlavního líčení byl vyslechnut T. Z., jednatel společnosti K. C., který uvedl, že v současnosti aktuální pohledávka za společností W. činí 384 018,50 Kč (podrobnější informaci nesdělil).

Na podkladě těchto skutkových zjištění Nejvyšší soud shledal, že bylo prokázáno, že obviněný trestný čin podvodu spáchal v rámci obchodního jednání, k němuž byl zmocněn jednatelkou společnosti W., a byl oprávněn sjednat předmětné obchodní smlouvy. Z výsledků provedeného dokazování, které se nezabývalo dostatečně objasňováním skutečností důležitých pro náhradu škody a bylo k této otázce velmi kusé, se nepodařilo prokázat, že by obviněný finanční prostředky, které podvodně od společnosti K. C. vylákal, užil jiným způsobem než v zájmu společnosti W. Je proto nutné vycházet z toho, že vylákané finanční prostředky byly užity ve prospěch společnosti W. Tato obchodní společnost též v souladu s obsahem rámcové kupní smlouvy byla v rámci rozhodčího řízení zavázána na základě rozhodčího nálezu ze dne 2. 10. 2008, č.j. RŘ-8/2008, k zaplacení částky 504 018 Kč s dalším příslušenstvím, čemuž se nebránila. Jak lze dovodit z nepřilíh obsažné výpovědi svědka T. Z., z uvedené částky již byla určitá výše uhrazena, neboť tento svědek, aniž by svůj nárok na náhradu škody v adhezním řízení snížil, uvedl, že pohledávka za společností W. činí 384 018,50 Kč. Tuto skutečnost uvedl u hlavního líčení konaného dne 8. 12. 2011 (tj. více než rok před tím, než bylo podáno nyní projednávané dovolání). Rovněž je potřeba připomenout tvrzení obviněného, že bude podávat pro předložení společnosti W. návrh na zahájení insolvenčního řízení.

Ze všech těchto skutečností Nejvyšší soud shledal, že na základě výsledků takto provedeného dokazování není možné učinit spolehlivý závěr o tom, jak byly závazky mezi společností W. a poškozenou do současné doby vyrovnány, eventuálně zda již bylo insolvenční řízení zahájeno, příp. jak je v něm postupováno, a zda bylo na částku vyměřenou v rozhodčím nálezu dále ze strany společnosti W. plněno.

Všechny tyto skutečnosti svědčí pro závěr, že bez doplnění dokazování není možné spolehlivě o požadavku nejvyššího státního zástupce uvedeném v dovolání v rámci dovolacího řízení rozhodnout, a to i se zřetelem na procesní možnosti dovolacího řízení. Pokud totiž Nejvyšší soud rozhoduje o dovolání podaném pouze proti výroku o náhradě škody, na jehož základě by podle § 265m odst. 2 tr. ř. přicházelo v úvahu zrušení napadeného rozsudku toliko v tomto výroku,

postupuje Nejvyšší soud přiměřeně podle § 265 tr. ř., podle kterého, nerozhodne-li sám, odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem.

Nejvyšší soud z uvedených důvodů nemohl postupovat tak, jak požadoval dovolatel, tj. aby zrušil usnesení odvolacího soudu podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. ve výroku, jímž bylo podle § 256 tr. ř. zamítnuto odvolání státního zástupce, a aby zrušil i další rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Mohl by sám toliko buď ve věci rozhodnout, avšak pro takové rozhodnutí není ve věci dostatek podkladů a bylo by potřeba provádět rozsáhlé dokazování zaměřené na zjištění toho, jak obviněný s prostředky, které podvodně od poškozené společnosti vylákal, naložil, zda je užil pro své osobní účely, anebo ve prospěch společnosti W., neboť na tuto otázku doposud dokazování zaměřeno nebylo. Zejména však z něj není patrné, zda společnost W. do doby, než by nyní bylo rozhodováno, na základě rozhodčího nálezů, event. v insolvenčním řízení uhradila některou část přiznané pohledávky, což je významná otázka, kterou by pro rozhodnutí o povinnosti obviněného ve smyslu § 228 odst. 1 tr. ř. bylo nezbytné řešit, neboť by nebylo možné obviněnému uložit k náhradě škody více, než činí výše škody, která dosud nebyla společností W. poškozenému uhrazena. K takto nezbytnému a rozsáhlému doplnění dokazování však není Nejvyšší soud oprávněn, neboť podle § 265r odst. 7 tr. ř. se důkazy ve veřejném zasedání před Nejvyšším soudem zpravidla neprovádějí.

Jen výjimečně může Nejvyšší soud řízení doplnit důkazy nezbytnými k tomu, aby mohl o dovolání rozhodnout. O takovou situaci se však v projednávané věci nejedná, neboť Nejvyšší soud za dané situace může o dovolání státního zástupce rozhodnout, aniž by ve věci o náhradě škody jednal ve veřejném zasedání, a to tak, že je může podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnout, neboť výrok o náhradě škody, který učinil odvolací soud, je zcela v souladu s výsledky provedeného dokazování.

Nejvyšší soud považuje v projednávané věci za důležité poznamenat, že má za to, že soudy k otázce náhrady škody v posuzované věci zaujaly příléhavý postoj, pokud ve smyslu § 229 odst. 1 tr. ř. poškozenou společnost odkázaly s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních, neboť v tomto směru respektovaly zásady vyplývající z § 229 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud ve shodě s odvolacím soudem konstatoval, že nyní souzenou věc nelze zcela ztotožnit s tou, z níž vzešel právní názor vyslovený v již citovaném rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 4 Tz 72/2007, jež bylo uveřejněno v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešitě 45, pod č. T 1088., s právní větou ve znění:

„Podle § 228 odst. 1 tr. ř. může být obviněnému uložena povinnost, aby nahradil škodu způsobenou trestným činem podvodu podle § 250 tr. zák., který spáchal jako jednatel a jediný společník společnosti s ručením omezeným, přestože ke stejnému plnění, jaké představuje tato náhrada škody, tj. k vrácení podvodně vylákaných peněz, již byla předtím pravomocně zavázána rozhodnutím vydaným v občanskoprávním řízení i společnost s ručením omezeným, jejímž jménem obviněný jednal, a která dosud nesplnila svůj závazek. V takovém případě zde není překážka uvedená v § 44 odst. 3 tr. ř.“

Porovnávají-li se skutečnosti, které vyplývají z tohoto právního názoru, a okolnosti, za nichž byl čin obviněného v projednávané věci spáchán, nelze je považovat za srovnatelné. Především postavení pachatele ve srovnávaném právním názoru bylo při spáchání trestného činu podvodu jiné, neboť měl postavení jediného společníka společnosti s ručením omezeným, kdežto obviněný Ing. Z. V. v nyní přezkoumávané věci byl zaměstnancem společnosti s ručením omezeným, který byl jednatelem této společnosti zmocněn k výkonu určité konkrétně v plné moci vymezené činnosti. Jejich postavení proto nelze považovat za shodná, a proto by bylo nezbytné dříve, než by byl obviněný v této věci zavázán k povinnosti škodu sám osobně uhradit, zkoumat všechny výše naznačené požadavky, a navíc i vyslechnout jako svědka tehdejší jednatelku společnosti W. Z. N., aby uvedený vztah objasnila. Rovněž rozhodčí nález, který odpovídal dohodnutým smluvním podmínkám a vyplynul tak z rámcové smlouvy, kterou si mezi sebou obě obchodní společnosti ujednaly, je postupem vyplývajícím ze zcela jiných souvislostí, než tomu bylo ve srovnávané věci, kde se jednalo o platební rozkaz vydaný v občanskoprávním řízení.

Protože Nejvyšší soud neshledal žádné důvody pro to, aby ve věci zcela mimořádně prováděl sám obsáhlé dokazování, které by bylo nad rámec jeho povinností a i v rozporu s účelem trestního řízení, navíc, když shledal závěry soudů obou stupňů učiněné na základě výsledků provedeného dokazování správnými, rozhodl tak, že dovolání nejvyššího státního zástupce jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

Nesprávné označení určitého procesního úkonu orgánem činným v trestním řízení, ačkoliv se ve skutečnosti jednalo o procesní úkon jiný, nezpůsobuje samo o sobě nezákonnost skutečně provedeného procesního úkonu. Jestliže policejní orgán sice formálně nesprávně označil určitý procesní úkon jako prověrku na místě (§ 104e tr. ř.), třebaže šlo jen o zadokumentování jednání policistů v místě bydliště obviněného (v té době zadrženého podezřelého), při němž ten dobrovolně vydal věci důležité pro trestní řízení (§ 78 tr. ř.), nedošlo k procesnímu pochybení majícímu vliv na zákonnost tohoto úkonu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2013, sp. zn. 7 Tdo 1509/2012)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. S. proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 23. 2. 2012, sp. zn. 11 To 51/2012, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Okresního soudu v Mělníku pod sp. zn. 14 T 172/2011.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Mělníku ze dne 5. 12. 2011, sp. zn. 14 T 172/2011, byl obviněný M. S. uznán vinným pod body 1), 2) pokračujícím zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, pod bodem 3) zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku spáchaným formou účastenství (pomocník) podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, pod bodem 4) přečinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), b) tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, a to jako spolupachatel podle § 23 tr. zákoníku. Za to byl odsouzen podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání pěti let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 70 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku byl uložen trest propadnutí věci. Podle § 228 odst. 1, § 229 odst. 1, 2 tr. ř. bylo rozhodnuto o nárocích na náhradu škody. Stejným rozsudkem bylo rozhodnuto o vině a trestu ohledně spoluobviněných P. Č., F. M., J. Č. a M. B. Podle § 226 písm. c) tr. ř. byli obviněni P. Č., M. S., J. Č. a M. B. zčásti zproštěni obžaloby pro skutky v ní uvedené a popsané ve výroku rozsudku.

Proti tomuto rozhodnutí podali odvolání obvinění M. S., P. Č. a M. B. Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 23. 2. 2012, sp. zn. 11 To 51/2012, podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušil ohledně obviněného M. B. napadený rozsudek v odsuzující části v celém rozsahu, podle § 258 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř. zrušil ohledně obviněného M. S. napadený rozsudek ve výroku o vině zločinem loupeže

podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku spáchaný formou účastenství podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku pod bodem 3) rozsudku a ve výroku o trestu, u obviněného P. Č. zrušil výrok o vině zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku spáchaný formou účastenství podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku pod bodem 2) rozsudku a ve výroku o trestu. Zároveň zrušil výrok o uložení trestu propadnutí věci a výrok, jímž byl poškozený odkázán s nárokem na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních. V rozsahu zrušení věc všech tří obviněných vrátil podle § 259 odst. 1 tr. ř. soudu prvního stupně. Podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že M. S. za trestné činy rozhodnutím nedotčené podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku a § 43 odst. 1 tr. zákoníku uložil úhrnný trest odnětí svobody v trvání čtyř let, pro jehož výkon ho zařadil podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku do věznice s ostrahou. Nově rozhodl také o trestu u obviněného P. Č.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podal řádně a včas obviněný M. S. prostřednictvím obhájce dovolání opírající se o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), k), l) tr. ř., neboť měl za to, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení a v rozhodnutí chybí výrok, přičemž důvod dovolání spočívající v nesprávném posouzení skutku byl podle něj dán již v řízení před soudem prvního stupně. Obviněný se především domníval, že v rozhodnutí soudu druhého stupně chybí výrok, kterým bylo rozhodnuto o jeho odvolání proti skutkům pod body 1), 2), 4) rozsudku nalézacího soudu, když odvolací soud zrušil napadený rozsudek pouze v bodě 3) rozsudku. Nebylo tak podle něj rozhodnuto o zbytku jeho odvolání. Obviněný dále namítl zákonnost opatření důkazů, zejména pokud jde o „prověrku na místě“, a odkazoval na své námítky uvedené již v hlavním líčení před soudem prvního stupně. Měl za to, že se spíše mělo jednat o domovní prohlídku, která podléhá přísnějšímu režimu; nicméně nebyl poučen ani pro případ provedení prověrky na místě, jak předpokládá ustanovení § 104c odst. 3 tr. ř. (za použití § 104e odst. 2 tr. ř.). Z protokolu o prověrce na místě podle obviněného vyplývá, že byl poučen podle § 158 odst. 6 tr. ř., a tedy při absenci zákonného poučení nelze považovat vyšetřovací úkon za provedený v souladu s trestním řádem. Přesto soudy k těmto důkazům přihlížely. Podle obviněného lze pochybovat o „dobrovolnosti“ provedené prověrky a následného vydání věci, jak úkony posuzují příslušníci policie i oba soudy. Obviněný podotkl, že byl v té době zadržen, tedy omezen na osobní svobodě, nebyla mu v té době poskytnuta pomoc obhájce, navíc byl nesprávně poučen, v důsledku čehož byly jeho podpisy na protokolu učiněny v omylu. Vyjádřil též přesvědčení, že na uvedené nezákonné úkony navazovala provedená odborná vyjádření (z oboru biologie a genetiky), ke kterým by podle obviněného také nemělo být přihlíženo. Obviněný dále brojil proti skutku popsanému pod bodem 1) výroku o vině rozhodnutí soudu prvního stupně, který odvolací soud ponechal beze změn. Měl za to, že byl shledán vinným na základě nesouvisejících nepřímých důkazů, z nichž valná část byla získána výše uvedeným nezákonným způsobem. Celý výrok o vině je

podle názoru obviněného založen pouze na podobnosti oblečení osob zachycených kamerovým záznamem z čerpací stanice a soudy obou stupňů rozhodly o jeho vině, aniž by mu spáchání předmětného skutku bylo prokázáno.

Obviněný proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí odvolacího soudu ve všech výrocích, které se ho týkají, a věc vrátil tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí.

Státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. uvedl, že odvolací soud rozhoduje o odvolání vždy jako o celku. Jestliže odvolací soud zčásti odvolání obviněného vyhověl, rozhodl tím o odvolání jako o celku a žádný výrok v jeho rozhodnutí nechybí. Pokud jde o námitky proti průběhu důkazního řízení, lze jej podle státního zástupce pořadit pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť se jedná o tvrzení, která mohou založit tzv. extrémní nesoulad. Tuto námitku obviněný sice doslovně neuvedl, pouze poukázal na nezákonnost vydání věci v průběhu tzv. prověrky na místě činu provedené příslušníky policie v místě bydliště obviněného. Státní zástupce upozornil, že touto námitkou se již zabýval odvolací soud, s jehož odůvodněním se ztotožnil. Předmětný úkon byl sice formálně nesprávně označen jako protokol o prověrce na místě podle § 104e tr. ř., ve skutečnosti se však jednalo o vydání věci podle § 78 tr. ř., a tedy o úkon, při němž obviněný dobrovolně vydal věci důležité pro trestní řízení, přičemž o dobrovolnosti podle státního zástupce není důvodu pochybovat. K provedení domovní prohlídky nebyl podle státního zástupce důvod. Tuto námitku tedy podle názoru státního zástupce nelze akceptovat. Pokud jde o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., nemohl být v tomto případě vůbec relevantně uplatněn, neboť odvolací soud odvolání obviněného částečně vyhověl, a nemohl ho tedy zamítnout, jak předpokládá uvedený dovolací důvod. Rozhodnutí tedy podle státního zástupce netrpí žádnou vadou, kterou by bylo nutno napravit cestou dovolání.

Navrhl proto, aby Nejvyšší soud dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné.

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Z dikce uvedeného ustanovení plyne, že ve vztahu ke zjištěnému skutku je možné dovoláním vytykat výlučně vady hmotně právní. Protože zpochybnění správnosti skutkových zjištění do zákonem vymezeného okruhu dovolacích důvodů podle § 265b tr. ř. zahrnout nelze, je dovolací soud skutkovými zjištěními soudu prvního, event. druhého stupně vázán a těmito soudy zjištěný skutkový stav je pro něj východiskem pro posouzení skutku z hlediska hmotného práva. Dovolací soud tedy musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku, a je povinen zjistit, zda právní posouzení skutku je

v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

Nejvyšší soud především shledal, že námitky uplatněné obviněným pod tímto dovolacím důvodem jsou v podstatě totožné s námitkami obsaženými v jeho odvolání, se kterými se odvolací soud ve svém rozhodnutí přesvědčivě vypořádal. Dále pak mimo jiné uvedl též následující.

Obviněný v dovolání především namítal zákonnost opatření některých důkazů, a to vydání věcí jako oblečení, rukavic, kukel, plastové pistole, při tzv. prověrce na místě ze dne 24. 3. 2011, vyjádřil pochybnost o „dobrovolnosti“ provedené prověrky a následného vydání věcí, ke skutku pod bodem 1) uvedl, že mu spáchání předmětného skutku nebylo prokázáno a že byl uznán vinným na základě nesouvisejících nepřímých důkazů.

Obviněný však takovými námitkami nesouhlasil se skutkovými zjištěními, která ve věci učinily soudy nižších stupňů, a s provedenými důkazy, jakož i s jejich hodnocením soudy obou stupňů. Tím zpochybňuje výsledky dokazování a shledává existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v chybném procesním postupu soudů nižších stupňů. Předpoklady pro jiné právní posouzení spáchaných trestných činů tedy obviněný dovozuje nikoli z argumentace odůvodňující odlišnou právní kvalifikaci skutků obsažených ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, ale jen z jiných (pro obviněného příznivějších) skutečností, než jaké vzaly v úvahu soudy obou stupňů. Takové námitky nenaplňují dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ani jiný důvod dovolání podle § 265b tr. ř. Odhlédneme-li od skutečnosti, že námitka obviněného ohledně zákonnosti získaných důkazů (věci vydaných dne 24. 3. 2011) je procesní otázkou, kterou nelze subsumovat pod žádný z dovolacích důvodů podle § 265b tr. ř., považuje Nejvyšší soud za potřebné se k ní ve stručnosti vyjádřit. Z obsahu trestního spisu sp. zn. 14 T 172/2011 vyplývá, že dne 24. 3. 2011 byl obviněný M. S. v 11:10 hodin zadržen pro podezření ze spáchání zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, spáchaného ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku (protokol o zadržení podezřelé osoby na č. l. 168), následně byl odvezen služebním vozem Policie České republiky do obce L., do místa svého bydliště, kde policistům dobrovolně umožnil vstup do bytu a dobrovolně vydal věci důležité pro trestní řízení. O této skutečnosti byl proveden záznam nazvaný protokol o prověrce na místě (č. l. 271), přičemž je zcela zřejmé, že jediným účelem tohoto úkonu bylo zajištění věcí důležitých pro trestní řízení podle § 78 tr. ř. Každý úkon je přitom nutno posuzovat podle jeho účelu a obsahu, a nikoliv pouze podle toho, jak byl formálně označen. Obviněný podle uvedeného protokolu souhlasil se vstupem příslušníků policie za účasti osoby nezúčastněné do bytu, dobrovolně označil místa uložení věcí, které následně dobrovolně policii vydal (viz protokol o vydání věci č. l. 274). Nejvyšší soud nepřipouští pochybnosti ohledně dobrovolnosti jednání obviněného, neboť obviněný dobrovolnost

svého jednání potvrdil vlastnoručním podpisem jak protokolu o vydání věci, tak záznamu o přítomnosti policistů v bytě, přičemž dobrovolnost jeho počínání je na obou dokladech výslovně zmíněna. Ve spise se pak nenachází žádná stížnost obviněného, že by byl k výše uvedeným úkonům donucován. Nejvyšší soud se tak ztotožnil s argumentací odvolacího soudu na str. 4 odůvodnění rozhodnutí a souhlasí se shodným názorem státního zástupce vysloveným ve vyjádření k dovolání, že nedošlo k procesnímu pochybení, pokud policejní orgán sice formálně nesprávně označil předmětný úkon jako prověrka na místě, když šlo jediné o zdokumentování jednání policistů v místě bydliště obviněného (v té době zadrženého podezřelého), tedy o popsání situace, kdy došlo ze strany M. S. k dobrovolnému vydání věci důležitých pro trestní řízení. V takovém případě ani nebyl důvod činit úkon formou domovní prohlídky (jak se domnívá obviněný), která má své opodstatnění v případech, kdy vlastník nebo uživatel zájmového prostoru (př. bytu) hledané věci dobrovolně nevydá (srov. ustanovení § 85c tr. ř.). Nejvyšší soud uzavírá, že při zajištění věci důležitých pro trestní řízení nedošlo k porušení zákona.

Nejvyšší soud poté, co se v podrobnostech vypořádal i s ostatními námitkami obviněného, konstatoval, že uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nebyl námitkami obviněného naplněn. Z postupu soudů obou stupňů je podle něj zřejmé, že provedly všechny dostupné důkazy potřebné k prokázání viny obviněného, hodnotily je jednotlivě i ve vzájemných souvislostech a dospěly ke skutkovým závěrům, které neodporují zásadám formální logiky. Dodal, že soudy obou stupňů závěry ve svých rozhodnutích dostatečným a přesvědčivým způsobem odůvodnily. Za těchto okolností není dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. naplněn ani s odkazem na ústavněprávně garantované právo na spravedlivý proces, na jehož základě je výjimečně možný průlom do skutkových zjištění soudů nižších stupňů. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. nemohl být v této věci relevantně uplatněn a námitku k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. shledal Nejvyšší soud zjevně neopodstatněnou. Proto dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Poté, co nastaly účinky tzv. koncentrace řízení podle ustanovení § 118b o. s. ř., účastníci (nejde-li o výjimky stanovené zákonem) nemohou uvádět jen takové rozhodné skutečnosti o věci samé, ohledně nichž mají podle hmotného práva povinnost tvrzení, a označovat jen takové důkazy, jimiž plní svou důkazní povinnost; účinky tzv. koncentrace řízení nebrání účastníkům popírat správnost tvrzení protistrany o skutečnostech významných pro rozhodnutí o věci samé nebo se vyjadřovat k důkazům označeným druhou stranou sporu.

K projevu, jímž účastník vyjadřuje svůj žalobní požadavek nebo stanovisko k němu, jímž uplatňuje své procesní námitky, jímž shrnuje své návrhy učiněné za řízení, jímž se vyjadřuje k dokazování a ke skutkové a právní stránce věci nebo jímž sděluje svůj názor, jak má být věc soudem rozhodnuta, soud vždy přihlédne, i když je účastník učinil až poté, co nastaly účinky tzv. koncentrace řízení podle ustanovení § 118b o. s. ř.

Účinky tzv. koncentrace řízení podle ustanovení § 118b o. s. ř. nenastanou, jestliže účastníci nebyli o tzv. koncentraci řízení a o jejích účincích poučeni jednak v předvolání k přípravnému jednání, k jednání nebo k dalšímu jednání, jednak před skončením přípravného jednání, jednání nebo dalšího jednání, má-li v této době nastat tzv. koncentrace řízení.

První jednání lze pokládat ve smyslu ustanovení § 118b odst. 1, věty druhé, o. s. ř. za skončené jen tehdy, byly-li při něm provedeny alespoň všechny úkony uvedené v ustanoveních § 118 odst. 1 a 2 o. s. ř.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010)

Žalobce se žalobou podanou dne 11. 12. 2009 u Okresního soudu v Domažlicích domáhal, aby do jeho výlučného vlastnictví byl přikázán spoluvlastnický podíl účastníků ve výši id. jedné poloviny na pozemkové parcele č. 34/2 v obci V. zapsané v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu pro Plzeňský kraj, Katastrální pracoviště D., na LV č. 257 pro obec V. a k. ú. V. u K. za náhradu ve výši 45 250 Kč. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že manželství účastníků, uzavřené dne 29. 6. 1991, bylo rozvedeno pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Domažlicích ze dne 8. 1. 2009, sp. zn. 3 C 248/2008, a že dohodou o vypořádání vzájemných majetkových vztahů, o úpravě práv a povinností po rozvodu a o výchově nezletilých dětí pro dobu po rozvodu ze dne 21. 10. 2008 účastníci vypořádali veškeré vzájemné majetkové nároky s výjimkou spoluvlastnického podílu na uvedené nemovitosti. Žalobce má zájem získat spoluvlastnický podíl do svého výlučného vlastnictví, neboť pozemek bezprostředně navazuje na

nemovitosti, které jsou v jeho vlastnictví; podle posudku znalce Ing. K. L. činí tržní cena celého pozemku 181 000 Kč, takže cena spoluvlastnického podílu, který je předmětem vypořádání, představuje 90 500 Kč.

Žalovaná nejprve namítala, že žalobcem navržená peněžitá náhrada je nepřiměřeně nízká a požadovala nové ocenění pozemku, posléze navrhl, aby spoluvlastnický podíl účastníků byl přikázán do jejího vlastnictví za náhradu ve výši 70 000 Kč.

O k r e s n í s o u d v Domažlicích rozsudkem ze dne 22. 4. 2010 přikázal předmětný spoluvlastnický podíl do výlučného vlastnictví žalované a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na vypořádání podílu 70 000 Kč a že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení 25 956,60 Kč na účet advokáta JUDr. L. J. Při svém rozhodování ve věci samé soud prvního stupně přihlédl k tomu, že žalované byly pro dobu po rozvodu manželství svěřeny do výchovy nezletilých dětí, a s ohledem na zájem nezletilých spoluvlastnický podíl přikázal do vlastnictví žalované. I když podle znaleckého posudku Ing. J. H. činí odhadní cena celého pozemku 150 000 Kč, je podle soudu prvního stupně zřejmé, že žalovaná si ho cení výše a že je proto ochotna za něj zaplatit vyšší hodnotu; v souladu s jejím vyjádřením proto soud prvního stupně stanovil náhradu ve výši 70 000 Kč.

K odvolání žalobce K r a j s k ý s o u d v Plzni rozsudkem ze dne 14. 7. 2010 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že předmětný spoluvlastnický podíl přikázal do výlučného vlastnictví žalobce a že žalobci uložil, aby zaplatil žalované na vypořádání podílu 37 500 Kč; současně rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů. Poté, co dovedl, že žaloba o vypořádání společného jmění účastníků k předmětnému spoluvlastnickému podílu byla podána ve lhůtě uvedené v ustanovení § 150 odst. 4 obč. zák. a že soud prvního stupně nenařídil (neprovedl) přípravné jednání ve smyslu ustanovení § 114c o. s. ř. (před zahájením jednání zjistil pouze, že žalovaná s žalobním návrhem nesouhlasí), dospěl odvolací soud k závěru, že účastníci mohli za této situace v souladu s ustanovením § 118b odst. 1 o. s. ř. uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení prvního jednání, popř. do uplynutí lhůty, která byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností; vzhledem k tomu, že žalovaná si lhůtu nevyžádala, že při jednání uvedla pouze po poučení o případné povinnosti složit zálohu na znalecký posudek, že bude zálohovat nový znalecký posudek, a že, jak vyplývá z protokolu o jednání, žalovaná souhlasila s přikázáním spoluvlastnického podílu předmětného pozemku do výlučného vlastnictví, ovšem za vyšší cenu než za tu, která je uvedena v žalobě, žalovaná později nemohla – s ohledem na koncentraci řízení podle ustanovení § 118b odst. 1 o. s. ř. – tvrdit rozhodné skutečnosti a navrhopvat o nich důkazy (s výjimkami

stanovenými v zákoně) a soud prvního stupně měl správně vycházet z důkazní situace, která byla při prvním jednání k dispozici, ze znaleckého posudku, jehož vypracování žalovaná při tomto jednání navrhla, a z výpovědi znalce Ing. J. H.. Odvolací soud současně vzal v úvahu, že žalobce po vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně koupil od manžela své matky druhou ideální polovinu předmětného pozemku a že žalobce je vlastníkem sousedních pozemků, a uzavřel, že příkázání předmětného spoluvlastnického podílu do výlučného vlastnictví žalované neodůvodňuje pouhá skutečnost, že děti byly svěřeny do výchovy žalované za situace, kdy manželství účastníků bylo rozvedeno podle ustanovení § 24a zák. o rod. a kdy příčiny rozvratu manželství ani jiné okolnosti rozhodné pro posouzení věci (§ 149 odst. 3 obč. zák.) zjišťovány nebyly. Výši náhrady na vypořádání podílu odvolací soud stanovil podle znaleckého posudku Ing. J. H.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Namítá, že souhlasila s příkázáním vlastnictví k předmětné parcele pouze za předpokladu splnění určitých podmínek a že teprve poté, co byl zpracován znalecký posudek a co byla seznámena s tržní hodnotou parcely, mohla navrhnout skutková tvrzení a rozhodnout se, zda bude souhlasit s příkázáním pozemku do vlastnictví žalobce nebo zda bude navrhnout, aby pozemek byl přikázán do jejího vlastnictví. Žalovaná posléze trvala na tom, aby spoluvlastnický podíl byl přikázán do jejího vlastnictví za náhradu ve výši 70 000 Kč především proto, že žalobce nenabídl žalované adekvátní protihodnotu jejího podílu a že znalecký posudek Ing. J. H. hodnotu nemovitosti ještě značně podhodnotil; názor odvolacího soudu, podle kterého žalovaná musela takový návrh uvést již při prvním jednání, žalovaná pokládá za chybný. Žalovaná dále namítá, že účastníci nebyli před skončením prvního jednání soudem poučeni ve smyslu odstavce 2, části druhé věty za středníkem, podle § 114c o. s. ř. a že se proto omezení podle odstavců 1 a 2 § 118b nepoužije, že žalovaná ještě nebyla při prvním jednání právně zastoupena advokátem, že soud prvního stupně měl před skončením jednání upozornit žalovanou na nutnost uvést skutková tvrzení a označit důkazy k prokázání těchto tvrzení, sám prvostupňový soud však rozhodoval v přesvědčení, že veškerá tvrzení i označené a provedené důkazy byly provedeny v souladu se zákonem, a že žalovaná byla poměrně zmatečně poučována o svých právech a povinnostech a rozhodně nebylo její chybou, že určité okolnosti a důkazy prokazující tyto skutečnosti uvedla až při jednání dne 22. 4. 2010. Žalovaná dále poukazuje na to, že odvolací soud na jedné straně dovodil, že rozhodné skutečnosti a důkazy předkládané žalovanou nelze použít, na druhé straně však své rozhodnutí vybudoval také na skutečnosti, že žalobce je vlastníkem i sousedících pozemků, ačkoliv to nebylo žalobcem tvrzeno a tato skutečnost nebyla ani prokazována, a že odvolací soud stanovil náhradu na vypořádání podílu nižší, než jakou navrhoval sám žalobce. Žalovaná navrhla, aby dovolací soud zrušil napadený rozsudek a aby věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) projednal dovolání žalované podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů účinných do 31. 12. 2012 (dále jen o. s. ř. 31. 12. 2012), neboť napadený rozsudek byl vydán v době do 31. 12. 2012 (srov. čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. 31. 12. 2012 a že dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. 31. 12. 2012, přezkoumal rozsudek odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. 31. 12. 2012 bez jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř. 31. 12. 2012).

Soud prvního stupně věc projednal – jak vyplývá z obsahu spisu – při jednání nařízeném na 12. 1. 2010, k němuž byli žalobce a jeho zástupce advokát JUDr. Z. N. předvoláni pomocí vzoru o. s. ř. č. 028 a žalovaná prostřednictvím vzoru o. s. ř. č. 015, a při dalším jednání nařízeném na 22. 4. 2010, k němuž byli účastníci a jejich zástupci advokáti JUDr. Z. N. a JUDr. L. J. předvoláni pomocí vzoru o. s. ř. č. 028. Při jednání konaném dne 12. 1. 2010 soud zjišťoval ještě před jeho zahájením stanovisko žalované (žalovaná mimo jiné uvedla, že s návrhem nesouhlasí a že se prodává parcela ve V. za 350 Kč za metr) a po jeho zahájení provedl výslech žalované, poučil žalovanou o znění ustanovení § 141 o. s. ř. pro případ, že bude navrhopvat revizní posudek, pokusil se o smírné vyřešení věci a poté, co žalovaná odmítla uzavřít žalobcem navržený smír, usnesením odročil jednání na neurčito a žalované uložil, aby zálohovala znalecký posudek, který zpracuje Znalecký ústav K. v P., s. r. o., částkou 12 000 Kč, a to do čtrnácti dnů. Při jednání konaném dne 22. 4. 2010 žalovaná uvedla, že požaduje, aby celá nemovitost byla přikázána do jejího vlastnictví s tím, že žalobci vyplatí částku 70 000 Kč, soud provedl výslech znalce Ing. J. H., který podal na základě usnesení soudu prvního stupně ze dne 5. 2. 2010 písemný znalecký posudek o ceně nemovitosti, poskytl účastníkům poučení podle ustanovení § 119a o. s. ř., provedl důkaz rozsudkem Okresního soudu v Domažlicích ze dne 14. 7. 2009 a zamítl návrh žalované na doplnění dokazování tím, že žalovaná bude prokazovat, že v sousedství bydlí rodič žalobce a žalobce sám, a vyzval účastníky k závěrečným návrhům; závěrem žalobce navrhl, aby bylo rozhodnuto ve smyslu žaloby s tím, aby žalobce zaplatil žalované 37 500 Kč na vypořádání, a žalovaná uvedla, že nesouhlasí s návrhem žalující strany a že je ochotna za stejný vypořádací podíl zaplatit 70 000 Kč.

Za tohoto stavu věci bylo pro rozhodnutí sporu mimo jiné významné, zda ve věci nastala tzv. koncentrace řízení podle ustanovení § 118b odst. 1, věty druhé, o. s. ř., která by měla za následek, že účastníci mohli uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení prvního jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která by byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností, a že k později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům smí soud přihlídnout jen v případech uvedených v ustanovení § 118b odst. 1, větě třetí, o. s. ř.

Právní otázkou tzv. koncentrace řízení se již Nejvyšší soud zabýval v rozsudku ze dne 13. 11. 2012, č.j. 26 Cdo 2168/2011-131, v němž mimo jiné dovodil, že ve věci, v níž nebylo nařízeno a provedeno přípravné jednání podle ustanovení § 114c o. s. ř., nastává podle ustanovení § 118b odst. 1, věty druhé, o. s. ř. koncentrace řízení skončením prvního jednání ve věci, že zákon nevyžaduje, aby účastníci byli o koncentraci poučeni před skončením prvního jednání (byť poučení před skončením jednání bude s ohledem na závažné následky koncentrace nepochybně pravidlem, postačuje, aby je soud o této skutečnosti poučil, v souladu s § 5 o. s. ř., v předvolání k jednání), a že, poučil-li soud účastníky v předvolání k jednání, že skončením prvního jednání ve věci nastane ze zákona koncentrace řízení, účastníci si byli (měli být) vědomi omezení, které pro ně z toho plyne. Soudní oddělení (senát) 22 Cdo, které mělo podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání v této věci projednat a rozhodnout o něm, dospělo při posouzení uvedené právní otázky k jinému právnímu názoru. Dovolání proti rozsudku odvolacího soudu proto přísluší projednat a rozhodnout o něm ve smyslu ustanovení § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. Velký senát dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Právní otázku tzv. koncentrace řízení podle ustanovení § 118b o. s. ř. je třeba v projednávané věci i v současné době posoudit – s ohledem na to, že jednání (první jednání) proběhlo u soudu prvního stupně dne 12. 1. 2010 – podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů účinných do 31. 8. 2012 (dále jen o. s. ř. 31. 8. 2012)

Ve věci vypořádání společného jmění manželů, v níž byla provedena příprava jednání podle ustanovení § 114c o. s. ř. 31. 8. 2012, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení přípravného jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která by jim byla poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností podle ustanovení § 114c odst. 4 o. s. ř. 31. 8. 2012 (srov. § 118b odst. 1, větu první,

o. s. ř. 31. 8. 2012). Nebyla-li provedena příprava jednání podle ustanovení § 114c o. s. ř. 31. 8. 2012, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení prvního jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která by byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností (srov. § 118b odst. 1, větu druhou, o. s. ř. 31. 8. 2012). Došlo-li k přistoupení dalšího účastníka podle ustanovení § 92 odst. 1 o. s. ř. 31. 8. 2012 nebo k záměně účastníka podle ustanovení § 92 odst. 2 o. s. ř. 31. 8. 2012, mohou být ve vztahu s novými účastníky uvedeny rozhodné skutečnosti o věci samé a označeny důkazy k jejich prokázání jen do skončení prvního jednání, které bylo nařízeno po přistoupení nebo záměně účastníka a které se ve věci konalo (srov. § 118b odst. 2, část věty druhé před středníkem, o. s. ř. 31. 8. 2012); ve vztahu dosavadních účastníků, kteří se nadále účastní řízení po přistoupení dalšího účastníka nebo po záměně jiného účastníka, platí i nadále tzv. koncentrace řízení, která nastala skončením přípravného jednání nebo skončením prvního jednání, popřípadě uplynutím lhůty, která byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností podle ustanovení § 114c odst. 4 o. s. ř. 31. 8. 2012 nebo podle ustanovení § 118b odst. 1, věty druhé, o. s. ř. 31. 8. 2012. Účinky tzv. koncentrace řízení tu – jak vyplývá (i přes poněkud nepřesnou dikci) z ustanovení § 118b odst. 1, věty třetí, o. s. ř. 31. 8. 2012 – spočívají v tom, že k později účastníky uvedeným skutečnostem a označeným důkazům smí soud přihlédnout (a tedy je vzít v úvahu při rozhodování o věci samé), jen jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po přípravném jednání nebo po skončení prvního jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i ke skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností podle ustanovení § 118a o. s. ř. 31. 8. 2012.

Z ustanovení § 118a odst. 1 a 2 o. s. ř. 31. 8. 2012 mimo jiné – jak uvedeno výše – vyplývá, že poté, co nastaly účinky tzv. koncentrace řízení, účastníci mohou uvádět rozhodné skutečnosti o věci samé a označovat důkazy k prokázání rozhodných skutečností o věci samé jen v případech stanovených zákonem, jinak soud k jejich tvrzením o skutečnostech významných pro rozhodnutí o věci samé a k označení důkazů k prokázání skutečností významných pro rozhodnutí o věci samé nepřihlíží (a postupuje tedy stejně, jako kdyby vůbec nebyly učiněny).

V občanském soudním řízení (v tzv. sporném řízení), pro které platí zásada dispoziční a projednací (a takovým bylo i řízení v této věci), je zásadně povinností účastníků řízení tvrdit skutečnosti významné pro rozhodnutí o věci samé a označit důkazy k prokázání svých tvrzení o skutečnostech významných pro rozhodnutí o věci samé (srov. též § 101 odst. 1 a § 120 odst. 1 o. s. ř. 31. 8. 2012). Protože

ve sporném řízení stojí strany proti sobě a mají opačný zájem na výsledku řízení, povinnost tvrzení a důkazní povinnost zatěžuje každou ze sporných stran ve zcela jiném směru. Každá ze stran sporu musí v závislosti na hypotéze právní normy tvrdit skutečnosti významné pro rozhodnutí o věci samé a označit v zájmu jejich prokázání důkazy, na základě kterých bude moci soud rozhodnout v její prospěch (břemeno tvrzení a důkazní břemeno). Účastník, který netvrdil (žádné nebo všechny) skutečnosti významné pro rozhodnutí o věci samé nebo neoznačil důkazy potřebné k prokázání svých tvrzení o skutečnostech významných pro rozhodnutí o věci samé, nese případné nepříznivé následky v podobě takového rozhodnutí soudu, které bude vycházet ze skutkového stavu zjištěného na základě ostatních provedených důkazů. Stejně následky stíhají i toho účastníka, který sice navrhl důkazy o pravdivosti svých tvrzení, avšak hodnocení provedených důkazů soudem vyznělo v závěr, že dokazování nepotvrdilo pravdivost skutkových tvrzení účastníka. Protože v tzv. sporném řízení dopadají povinnost tvrzení a důkazní povinnost (a jim odpovídající břemeno tvrzení a důkazní břemeno) na strany sporu odlišně, jsou povinnost tvrzení a důkazní povinnost také určující pro vymezení, vůči které ze stran sporu a o čem nastává tzv. koncentrace řízení podle ustanovení § 118b o. s. ř. 31. 8. 2012. Poté, co nastaly účinky tzv. koncentrace řízení, tedy účastníci (nejde-li o výjimky stanovené zákonem) nemohou uvádět jen takové rozhodné skutečnosti o věci samé, ohledně nichž mají podle hmotného práva povinnost tvrzení, a označovat jen takové důkazy, jimiž plní svou důkazní povinnost; účinky tzv. koncentrace řízení proto nebrání účastníkům popírat správnost tvrzení protistrany o skutečnostech významných pro rozhodnutí o věci samé nebo se vyjadřovat k důkazům označeným druhou stranou sporu.

Od tvrzení skutečností významných pro rozhodnutí o věci samé a od označování důkazů k prokázání tvrzení o skutečnostech významných pro rozhodnutí o věci samé je třeba dále důsledně odlišovat zejména projev účastníka, jímž vyjadřuje svůj žalobní požadavek nebo stanovisko k němu, jímž uplatňuje své procesní námítky, jímž shrnuje své návrhy učiněné za řízení, jímž se vyjadřuje k dokazování a ke skutkové a právní stránce věci nebo jímž sděluje svůj názor, jak má být věc soudem rozhodnuta. Protože tu nejde ani o projevy směřující k plnění povinnosti tvrzení, ani o plnění důkazní povinnosti, soud vždy přihlíží k těmto údajům, i když je účastník učinil až poté, co nastaly účinky tzv. koncentrace řízení podle ustanovení § 118b o. s. ř. 31. 8. 2012.

Podle ustanovení § 5 o. s. ř. 31. 8. 2012 soudy poskytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech.

I když mají původ v hmotném právu, jsou povinnost tvrzení a důkazní povinnost (a jim odpovídající břemeno tvrzení a důkazní břemeno) procesními povinnostmi a procesní povahy jsou nepochybně také povinnosti účastníků uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání dříve, než nastanou účinky tzv. koncentrace řízení.

O poučovací povinnosti soudu se ve vztahu k tzv. koncentraci řízení výslovně hovoří pouze v ustanovení § 114c odst. 5 o. s. ř. 31. 8. 2012, podle něhož před skončením přípravného jednání předseda senátu poučí, s výjimkou věcí uvedených v § 120 odst. 2, přítomné účastníky o tom, že ke skutečnostem uvedeným a k důkazům označeným po skončení přípravného jednání, popřípadě po uplynutí lhůty podle odstavce 4, věty druhé, může být přihlédnuto jen za podmínek uvedených v § 118b odst. 1 a v ustanovení § 118b odst. 2, části věty druhé za středníkem, o. s. ř. 31. 8. 2012, podle kterého o tom, že ve vztahu s novými účastníky, došlo-li k přistoupení dalšího účastníka nebo k záměně účastníka, nastávají účinky tzv. koncentrace řízení skončením prvního jednání, které bylo nařízeno po přistoupení nebo záměně účastníka a které se ve věci konalo, musí být účastníci poučeni v předvolání k tomuto jednání. Z toho, že zákon mlčí o poučovací povinnosti soudu ve vztahu k předpokladům, za nichž nastává tzv. koncentrace řízení, a o jejích účincích při předvolávání účastníků k přípravnému jednání nebo k prvnímu jednání nebo že tuto poučovací povinnost nezmiňuje v souvislosti se skončením prvního jednání, které bylo ve věci nařízeno, popřípadě se skončením prvního jednání, které bylo nařízeno po přistoupení nebo záměně účastníka a které se ve věci konalo, ovšem nelze úspěšně dovozovat, že by soud byl povinen poskytnout účastníkům poučení jen v případech uvedených v ustanovení § 114c odst. 5 o. s. ř. 31. 8. 2012 nebo v § 118b odst. 2, části věty druhé za středníkem, o. s. ř. 31. 8. 2012. Dovolací soud je přesvědčen, že zajištění spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků a uplatnění principu právní jistoty ve věcech projednávaných a rozhodovaných v občanském soudním řízení vyžadují, aby soud (těž s přihlédnutím k ustanovení § 5 o. s. ř. 31. 8. 2012) při plnění své poučovací povinnosti postupoval shodně (stejně) ve všech případech, v nichž podle ustanovení § 118a odst. 1 a 2 o. s. ř. 31. 8. 2012 nastává tzv. koncentrace řízení. Nemají-li být tedy činěny zcela neodůvodněné rozdíly ve výkonu poučovací povinnosti soudu v jednotlivých případech, v nichž dochází k tzv. koncentraci řízení podle ustanovení § 118b odst. 1 a 2 o. s. ř. 31. 8. 2012, musí se poučení o tzv. koncentraci řízení a o jejích účincích vždy dostat účastníkům jak předem (v předvolání k přípravnému jednání, k jednání nebo k dalšímu jednání), neboť účastníkům je třeba dát s potřebným předstihem vědět o tom, do kdy mohou v řízení splnit svou povinnost tvrzení a důkazní povinnost, aby se i z tohoto hlediska mohli na jednání připravit, tak také při samotném úkonu (roku) soudu (při přípravném jednání, při jednání nebo při dalším jednání), jehož skončením tzv. koncentrace řízení nastane, neboť je (v zájmu právní jistoty a dalšího předvídatelného postupu řízení) nezbytné, aby účastníci vždy – i s přihlédnutím k tomu, že doba, kdy nastane koncentrace řízení nemusí být vždy snadno stanovitelná – bez pochybností věděli o tom, že řízení bude zkoncentrováno a kdy k tomu dojde, a aby tomu mohli přizpůsobit svůj další postup v řízení. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že tzv. koncentrace řízení nenastává nejen – jak se

uvádí v ustanovení § 118b odst. 3 o. s. ř. 31. 8. 2012 – tehdy, jestliže účastníci nebyli poučeni v případech uvedených v ustanoveních § 118b odst. 2, části věty za středníkem, a § 114c odst. 5 o. s. ř. 31. 8. 2012, ale vždy, jestliže účastníci nebyli o tzv. koncentraci řízení a o jejích účincích poučeni jednak v předvolání k přípravnému jednání, k jednání nebo k dalšímu jednání, jednak před skončením přípravného jednání, jednání nebo dalšího jednání, má-li v této době nastat tzv. koncentrace řízení.

Podle ustanovení § 118b odst. 1, věty druhé, o. s. ř. 31. 8. 2012 nastává tzv. koncentrace řízení skončením prvního jednání. Za první jednání ve smyslu ustanovení § 118b odst. 1, věty druhé, o. s. ř. 31. 8. 2012 nelze pokládat vždy jen takové jednání, které soud nařídil jako v pořadí první k projednání věci samé, za předpokladu, že se uskutečnilo, tedy že nebylo zrušeno (odvoláno) nebo odročeno na pozdější termín přede dnem, na který je soud nařídil (jak byl vyložen pojem první jednání použitý v ustanovení § 153b o. s. ř. – srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 1999, sp. zn. 20 Cdo 1046/99). První jednání uvedené v ustanovení § 118b odst. 1, větě druhé, o. s. ř. 31. 8. 2012 totiž nemá – na rozdíl od prvního jednání zmiňovaného v ustanovení § 153b odst. 1 o. s. ř. 31. 8. 2012 – jen prvek časový, ale – s ohledem na jeho odlišný smysl a účel – také prvek obsahový.

Obsah (předmět) přípravného jednání vymezuje ustanovení § 114c odst. 3 o. s. ř. 31. 8. 2012; při tomto soudním roku předseda senátu zejména a) v součinnosti s účastníky objasní, zda jsou splněny podmínky řízení, a případně přijme opatření k odstranění zjištěného nedostatku podmínek řízení, b) vyzve účastníky, aby do protokolu doplnili svá potřebná tvrzení o skutečnostech rozhodných pro věc a návrhy na provedení důkazů k jejich prokázání a aby splnili své další procesní povinnosti, a poskytne účastníkům potřebná poučení; § 118a zde platí obdobně, c) pokusí se o smírné vyřešení věci (§ 99), d) uloží účastníkům řízení další procesní povinnosti potřebné k dosažení účelu řízení. Je nepochybné, že tzv. koncentrace řízení může nastat skončením přípravného jednání, popřípadě uplynutím lhůty, která byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností, jen jestliže byly při přípravném jednání provedeny všechny potřebné úkony, příkladmo vyjmenované v ustanovení § 114c odst. 3 o. s. ř. 31. 8. 2012, neboť jinak by přípravné jednání nenaplnilo zákonem předpokládaný účel a omezení účastníků v možnosti uvádět rozhodné skutečnosti o věci samé a označovat důkazy k jejich prokázání by bylo (zejména z pohledu dalšího průběhu řízení) neodůvodněné.

I když se v zákoně – na rozdíl od přípravného jednání – výslovně neuvádí, co předseda senátu provede při prvním jednání, jehož skončením nastává (má nastat) tzv. koncentrace řízení, je podle názoru dovolacího soudu nepochybné, že obsahem (předmětem) prvního jednání uvedeného v ustanovení § 118b

odst. 1, věť druhé, o. s. ř. 31. 8. 2012 jsou (musí být) takové úkony, které je soud povinen při jednání provést dříve, než přistoupí k dokazování (k provádění důkazů) o věci samé. Podstatné tu nemůže být jen to, že bylo skončeno (odročeno) jednání, které soud nařídil jako první k projednání věci samé a které se také uskutečnilo, jestliže při něm nebyly provedeny nebo nemohly být provedeny (soudem nebo účastníky) všechny úkony, které by účastníkům reálně umožnily včas a řádně splnit povinnost tvrzení a důkazní povinnost. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že první jednání lze pokládat ve smyslu ustanovení § 118b odst. 1, věty druhé, o. s. ř. 31. 8. 2012 za skončené jen tehdy, byly-li při něm provedeny alespoň všechny úkony uvedené v ustanoveních § 118 odst. 1 a 2 o. s. ř. 31. 8. 2012.

V projednávané věci je z obsahu spisu zřejmé, že po skončení jednání nařízeného na 12. 1. 2010 (jednání nařízeného k projednání a rozhodnutí věci jako v pořadí prvního) žalovaná vyjádřila svůj požadavek, aby spoluvlastnický podíl účastníků na pozemku byl přikázán do jejího vlastnictví za náhradu ve výši 70 000 Kč, kterou je ochotna vyplatit žalobci. Tímto projevem žalovaná ani nevedla rozhodné skutečnosti o věci samé, ani neoznačila důkazy k jejich prokázání, neboť šlo – jak vyplývá z obsahu a smyslu projevu žalované – o sdělení názoru žalované o tom, jak má soud ve věci samé rozhodnout; takovéto vyjádření – jak vyplývá z výše uvedeného – nepodléhá tzv. koncentraci řízení a účastník je může učinit kdykoliv za řízení, a tedy rovněž až v tzv. závěrečném návrhu (srov. § 119a odst. 2 o. s. ř. 31. 8. 2012). Vzhledem k tomu, že žalovaná po skončení jednání nařízeného na 12. 1. 2010 nevedla nové skutečnosti o věci samé a neoznačila žádné důkazy, které by soud prvního stupně provedl, nelze soudu prvního stupně důvodně vytýkat, že by při svém rozhodování v rozsudku ze dne 22. 4. 2010 porušil pravidla tzv. koncentrace řízení a že by přihlédl ke skutečnostem nebo důkazům, které žalovanou byly v rozporu se zákonem uvedeny (označeny) až po skončení prvního jednání. Navíc, v projednávané věci k tzv. koncentraci řízení ani nemohlo dojít, neboť při jednání, které proběhlo dne 12. 1. 2010, soud prvního stupně nerespektoval postup předepsaný ustanoveními § 118 odst. 1 a 2 o. s. ř. 31. 8. 2012 (a neprovedl většinu úkonů v nich uvedených) a před skončením tohoto jednání přítomné účastníky nepoučil o tzv. koncentraci řízení a o jejich účincích.

K jednání nařízenému na 12. 1. 2010 soud prvního stupně účastníky předvolal pomocí vzorů o. s. ř. č. 015 a 028, které ve svém textu obsahovaly poučení, že v projednávané věci lze uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení tohoto jednání, v případě, že došlo k přistoupení dalšího účastníka nebo záměně účastníka, do skončení prvního jednání, které bylo nařízeno po přistoupení nebo záměně účastníka a které se ve věci konalo, že z důležitých důvodů Vám soud může na Vaši žádost poskytnout lhůtu k doplnění tvrzení o skutečnostech rozhodujících pro věc, k podání návrhů na

provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností a že k později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům smí soud přihlídnout, jen jde-li o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po přípravném jednání nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést, jakož i ke skutečnostem nebo důkazům, které účastníci uvedli poté, co byl některý z nich vyzván k doplnění rozhodujících skutečností předsedou senátu v průběhu jednání podle § 118a odst. 2 o. s. ř. Uvedené poučení, které se omezuje pouze na doslovné převzetí textu zákona, je – jak vyplývá z výše uvedeného – přinejmenším poněkud nepřesné, neboť účastníkům neposkytovalo – zejména s přihlédnutím k procesní situaci, v níž byly vzory o. s. ř. č. 015 a 028 použity – o předpokladech, za nichž nastává tzv. koncentrace řízení, a o účincích tzv. koncentrace řízení, úplnou a zcela správnou informaci. Stejně poučení bylo navíc účastníkům poskytnuto také v předvolání k dalšímu jednání, nařízenému na den 22. 4. 2010, k němuž byli účastníci (opět) předvoláni pomocí vzoru o. s. ř. č. 028, i když jeho skončením tzv. koncentrace řízení již nemohla nastat. Nelze proto dospět k závěru, že by soud prvního stupně vůbec poskytl účastníkům jakékoliv poučení o tzv. koncentraci řízení, které by odpovídalo zákonným požadavkům.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2 o. s. ř. 31. 12. 2012 vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Odlíšné stanovisko JUDr. Františka Ištvánka k části odůvodnění

Rozhodnutí a s níže uvedenou výhradou i jeho právní věty mám za přínosné pro sjednocení postupu soudů v otázce tzv. koncentrace řízení a k výkladu pojmu prvního jednání soudu. Nesouhlasím však se závěrem rozhodnutí a s právní větou v něm vyjádřenou, dle nichž účinky tzv. koncentrace řízení podle ustanovení § 118b o. s. ř. nenastanou, jestliže účastníci nebyli o tzv. koncentraci řízení a o jejích účincích poučeni jednak v předvolání k přípravnému jednání, k jednání nebo k dalšímu jednání, jednak před skončením přípravného jednání, jednání nebo dalšího jednání, má-li v této době nastat tzv. koncentrace řízení. S odstupem čtyř let od účinnosti aplikovaného ustanovení tu je judikaturou Nejvyššího soudu dovozována potřeba dvojí realizace poučovací povinnosti soudu, která není v zákoně výslovně vyjádřena. Postačovalo-li jedno poučení v předvolání k prvnímu jednání ve věci v době, kdy tak občanský soudní řád stanovil výslovně (v § 118b odst. 2 o. s. ř., ve znění účinném do 30. 6. 2009), pak takový postup musí být dostatečný i pro dobu od 1. 7. 2009, kdy občanský soudní řád výslovně ustanovil o způsobu tohoto poučení neobsahuje vůbec. Mám za to, že se účastníkům dostane řádného a dostatečného poučení o koncentraci řízení

ve smyslu ustanovení § 118b odst. 1, věty druhé, o. s. ř., jestliže je soud poučí o tom, že mohou uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení prvního jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností, jakož i o tom, kdy smí soud přihlédnout k později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům, v předvolání k prvnímu jednání. Tzv. koncentrace řízení je dle mého názoru zákonem nastavena objektivně, byli-li o ní účastníci poučeni v předvolání k jednání, které bylo obsahově skutečně prvním jednáním. Z toho důvodu nemohu souhlasit ani s tou částí odůvodnění rozhodnutí, dle níž nebyli účastníci řádně poučeni v předvolání pomocí vzorů o. s. ř. č. 015 a 028.

Osvobození od soudních poplatků podle ustanovení § 138 odst. 1 o. s. ř. lze přiznat i právnické osobě – podnikateli. Při splnění ostatních předpokladů pro přiznání plného nebo částečného osvobození od soudního poplatku pak nelze právnické osobě – podnikateli takové osvobození odepřít jen proto, že její objektivní neschopnost k úhradě soudního poplatku je důsledkem její podnikatelské činnosti (že potud nese „podnikatelské“ nebo „hospodářské“ riziko).

Usnesením, jímž zamítne žádost účastníka o přiznání osvobození od soudních poplatků, je soud vázán (§ 170 odst. 1 o. s. ř.). Později podané (nové) žádosti téhož účastníka o přiznání osvobození od soudních poplatků může soud vyhovět jen tehdy, změní-li se u účastníka (žadatele) poměry, z nichž soud vycházel v původním (zamítavém) rozhodnutí pro účely právního posouzení původní žádosti. To, že samo právní posouzení předpokladů pro přiznání osvobození od soudních poplatků v prvním (zamítavém) rozhodnutí nebylo správné, důvodem pro to, aby soud vyhověl nové žádosti, být nemůže.

V případě, že po pravomocném zamítnutí návrhu na přiznání osvobození od soudních poplatků nedojde ke změně poměrů, soud zastaví řízení o dalším návrhu téhož účastníka na přiznání osvobození od soudních poplatků pro překážku věci pravomocně rozhodnuté (§ 159a a § 167 odst. 2 o. s. ř.).

(Usnesení Nejvyššího soudu
ze dne 17. 7. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1301/2013)

Rozsudkem ze dne 23. 8. 2012 zamítl Okresní soud ve Svitavách žalobu, kterou se žalobce D. domáhal vůči žalovaným 1) Dr. Ing. V. H., MBA, 2) Mgr. P. S. a 3) Mgr. P. S., jako správci konkursní podstaty úpadce VB, a. s., zaplacení částky 1 633 541 Kč s příslušenstvím.

V průběhu řízení o odvolání žalobce proti shora označenému rozsudku pak okresní soud usnesením ze dne 13. 11. 2012 zamítl návrh žalobce na přiznání osvobození od soudních poplatků.

Okresní soud – vycházejíc z ustanovení § 138 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu – připustil, že i právnické osobě lze za splnění zákoných předpokladů přiznat osvobození od soudních poplatků.

K tomu pak dodal, že žalobcův návrh na osvobození od soudních poplatků v této věci již jednou zamítl, a to usnesením ze dne 7. 3. 2008, které nabylo právní moci 29. 3. 2008. V něm uvedl, že u právnické osoby nepřichází v úvahu přiznat osvobození od soudních poplatků tam, kde se žadatel dovolává finančních potíží jako důsledku neúspěchu v podnikání, byť je spatřuje v údajně nesprávném

postupu konkursního soudu a správce konkursní podstaty. Důvodem pro přiznání osvobození by mohly být jen takové okolnosti, které vznikly tzv. vyšší mocí (ne jako důsledek podnikání).

Odtud okresní soud uzavřel, že (tedy) poměry žalobce pro účely rozhodování o návrhu na přiznání osvobození od soudních poplatků posuzoval a dospěl k závěru, že přiznání osvobození neodůvodňují. Tímto rozhodnutím je soud vázán, nedojde-li ke změně poměrů.

Žalobce v návrhu datovaném 16. 10. 2012 (jenž došel soudu 23. 10. 2012) uvedl, že jeho majetková situace se v posledním období zhoršila tak, že nemá žádný majetek, ze kterého by soudní poplatek mohl zaplatit, přičemž příčinu tohoto stavu spatřuje v protiprávním jednání třetího žalovaného, který jako správce konkursní podstaty úpadce odstoupil od kupní smlouvy ze dne 1. 6. 2005, aniž žalobci vrátil část kupní ceny ve výši 3 000 000 Kč, a z jehož viny byly na účet úpadce přesměrovány platby náležející žalobci. Odkázal rovněž na řadu soudních sporů, které vede se správcem konkursní podstaty úpadce a s dalšími subjekty, jakož i na to, že mu doposud nebyly uhrazeny náklady, které je mu správce konkursní podstaty úpadce povinen zaplatit ve věci, jež byla vedena u Okresního soudu v Pardubicích. Žalobce též projevil ochotu dále doplnit tvrzení ke svým majetkovým poměrům a předložit k nim důkazy, bude-li k tomu soudem vyzván.

Na tomto základě okresní soud uzavřel, že žalobce neuvádí (v návrhu na přiznání osvobození od soudních poplatků) žádnou novou okolnost, kterou by bylo možné považovat za změnu poměrů. Soud (totiž) již dříve poukazoval na to, že vedení soudních sporů a náklady s tím spojené patří k rizikům podnikání a případné nepříznivé majetkové a finanční dopady s tím spojené nejsou takovou okolností, která by odůvodňovala přiznání osvobození od soudních poplatků. Tímto důvodem nemůže pak být ani to, že většina soudních sporů doposud nebyla pravomocně skončena. To, že by se poměry žalobce v mezidobí změnily z jiných důvodů (např. jako důsledek jiných nepředvídatelných okolností), se netvrdí. Není zde tudíž ani důvod žalobce vyzývat k doplnění jeho návrhu.

K odvolání žalobce pak **K r a j s k ý s o u d v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích** usnesením ze dne 31. 1. 2013 potvrdil usnesení okresního soudu.

Odvolací soud – jenž rovněž vyšel z ustanovení § 138 odst. 1 o. s. ř. – poukázal na to, že smlouvou o prodeji podniku uzavřenou dne 1. 6. 2006 (respektive 2. 6. 2006) prodal první žalovaný (jako původní správce konkursní podstaty úpadce) úpadcův podnik žalobci, který ale nezaplatil řádně a včas kupní cenu, takže první žalovaný od smlouvy odstoupil.

Žalobce tvrdí, že úpadcův podnik po uzavření smlouvy a před odstoupením od smlouvy zhodnotil a požaduje částku 1 633 541 Kč po původním i současném správcem konkursní podstaty (druhého správce konkursní podstaty současně žaluje i jako fyzickou osobu). Žalobce tak uvedeným počínáním založil pro své

podnikání hospodářské riziko a musí nést následky s ním spojené. Nic příznivějšího nelze dovodit ani ze změny vnitřních poměrů žalobce (na základě smlouvy o převodu obchodního podílu ze dne 13. 8. 2012 se jedinou společnicí žalobce stala N. G.). N. G. jako podnikající osoba pak nemůže přenášet podnikatelské riziko na stát. Potud odvolací soud odkázal na „nález“ (správně jde o usnesení) Ústavního soudu ze dne 31. 1. 2012, sp. zn. IV. ÚS 3790/11 (usnesení je – stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupné na webových stránkách Ústavního soudu).

Proti usnesení odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 o. s. ř., namítaje, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a o. s. ř., tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Dovolatel především uvádí, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

Úsudek, podle kterého podnikatel, který nemá prostředky na zaplacení soudního poplatku, nemá právo na osvobození od soudního poplatku (a to ani částečné), není podle dovolatele správný, když nemá oporu v zákoně a je nedůvodně diskriminační.

Z ustanovení § 138 odst. 1 o. s. ř. plyne, že určujícím kritériem, na základě kterého soud rozhoduje o návrhu účastníka řízení na osvobození od soudního poplatku, je objektivní schopnost zaplatit soudní poplatek ve stanovené výši. Při objektivní neschopnosti účastníka zaplatit soudní poplatek může soud dospět k závěru o nepřiznání osvobození od soudních poplatků jen tehdy, jde-li o svévolné či zřejmě bezúspěšné uplatňování práva. Pro úplné osvobození od soudního poplatku pak přistupuje ještě nezbytnost splnění další kumulativní podmínky v podobě existence zvláště závažných důvodů. Soudy v dané věci přitom zjistily, že žalobce objektivně není schopen zaplatit soudní poplatek, a nezjistily, že by šlo o svévolné či zřejmě bezúspěšné uplatňování práva. Proto měly žalobci přiznat minimálně částečné osvobození od placení soudních poplatků.

Z rozhodnutí obou soudů není patrné, zda otázku podnikatelského rizika váží k naplnění třetí podmínky stanovené v § 138 odst. 1 o. s. ř. pouze pro úplné osvobození od soudního poplatku, přičemž tím, zda nejsou splněny podmínky pro přiznání částečného osvobození od soudních poplatků, se soudy (v rozporu s § 138 odst. 1 o. s. ř. a článkem 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) nezabývaly. Potud dovolatel odkazuje na nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3543/12 (jde o nález ze dne 27. 2. 2013).

K tomu, že úvahy o podnikatelském riziku jsou diskriminační a nemají oporu v zákoně, dovolatel poukazuje na nález Ústavního soudu ze dne 2. 10. 2008, sp. zn. II. ÚS 1619/08 (jde o nález uveřejněný pod číslem 161/2008 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu).

Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a řízení o návrhu žalobce na přiznání osvobození od soudních poplatků zastavil.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodů 1. a 7., článku II., zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.).

Podle ustanovení § 237 o. s. ř. pak platí, že není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení soudu prvního stupně o zamítnutí návrhu na přiznání osvobození od soudních poplatků, je usnesením, kterým se odvolací řízení (ohledně onoho návrhu) končí. Napadené rozhodnutí pak závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, totiž na posouzení otázky, zda podnikateli lze odepřít osvobození od soudních poplatků podle § 138 odst. 1 o. s. ř. proto, že nepříznivé majetkové poměry, jež mu nedovolují soudní poplatek uhradit, jsou důsledkem jeho podnikatelské činnosti (že potud nese „podnikatelské“ či „hospodářské“ riziko, jež nelze přenášet /přiznáním osvobození/ na stát). Dovolání v této věci je tudíž přípustné podle § 237 o. s. ř.

Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – nejprve zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Podle ustanovení § 138 odst. 1 o. s. ř. na návrh může předseda senátu přiznat účastníkovi zčásti osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka a nejde-li o svévolné nebo zřejmě bezúspěšné uplatňování nebo bránění práva; přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li proto zvláště závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Nerozhodne-li předseda senátu jinak, vztahuje se osvobození na celé řízení a má i zpětnou účinnost; poplatky zaplacené před rozhodnutím o osvobození se však nevracejí.

Obecně platí, že osvobození od soudních poplatků může být přiznáno na jejich žádost fyzickým osobám, právníckým osobám, obcím nebo krajům.

Účastníku nesmí být jen pro jeho nepříznivou majetkovou situaci znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo u soudu a naplnit své právo na právní pomoc v občanském soudním řízení od počátku řízení. Při rozhodování o osvobození od soudních poplatků soud přihlíží k celkovým majetkovým poměrům žadatele, k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku a k dalším podobným okolnostem. U fyzických osob bere v úvahu také jejich sociální poměry, zdravotní stav apod. Přihlédne nejen k výši příjmů žadatele a množství disponibilních finančních prostředků, ale též k jeho možnosti si tyto prostředky opatřit, jakož i k důsledkům, které by pro jeho poměry mohlo mít zaplacení příslušného soudního poplatku (nebo jiných plateb v příslušném řízení předpokládaných). U právnických osob a u fyzických osob, které jsou podnikateli, lze vzít v úvahu rovněž povahu jejich podnikatelské nebo jiné činnosti, stav a strukturu majetku, platební (ne)schopnost; je však též nutno přihlížet k tomu, zda se spekulativně nezbavily majetku či jiných výhod, aby se poplatkové povinnosti vyhnuly. Soud tedy zkoumá nejen faktické poměry žadatele v době podání žádosti, ale musí zvažovat, zda ze strany žadatele nejde o obcházení zákona za účelem získání neoprávněné výhody (osvobození od soudních poplatků). Celkové zhodnocení všech okolností, které vypovídají o poměrech účastníka, se pak musí promítnout do závěru, zda účastník (vedlejší účastník) je s ohledem na své poměry schopen zaplatit soudní poplatky a nést další výdaje spojené s řízením, včetně nákladů spojených s poskytnutím právní pomoci (se zastoupením). Jestliže mu to jeho poměry nedovolují, je soud povinen mu přiznat tomu odpovídající osvobození od soudních poplatků (v plném rozsahu, zčásti, pro část řízení nebo jen pro některé úkony). Účastník je přitom povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své poměry, které jsou rozhodné pro posouzení důvodnosti jeho žádosti (srov. v literatuře shodně Drápal, L., Bureš, J. a kol.: *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C.H. Beck, 2009, str. 953*).

K otázce, zda lze žadateli (účastníku) odepřít osvobození od soudních poplatků (lhostejno, zda zcela nebo zčásti) jen proto, že jde o podnikatele, jenž nese „podnikatelské“ či „hospodářské“ riziko, které nelze přenášet (přiznáním osvobození) na stát, se Nejvyšší soud vyjádřil již dříve tím, že pod číslem 6/1998 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek uveřejnil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 3. 1997, sp. zn. 11 Cmo 18/97 (dále jen „R 6/1998“).

Vedle závěru vyjádřeného v právní větě (o tom, že osvobození od soudních poplatků podle ustanovení § 138 odst. 1 o. s. ř. lze přiznat i fyzické osobě – podnikateli) přitom R 6/1998 vychází především z úsudku, podle kterého „odvolací soud nesdílí právní názor soudu prvního stupně, podle něhož žalobce jako podnikatel nese podnikatelské riziko, a protože předmět řízení souvisí s jeho podnikatelskou činností, že již proto není dán důvod k jeho osvobození od soudních poplatků. Z ustanovení § 138 odst. 1 o. s. ř. nelze takový závěr dovodit (...). Není

důvodu, proč by žalobci, který je podnikatelem – fyzickou osobou, nemohlo být za splnění zákonných předpokladů přiznáno (zcela nebo zčásti) osvobození od soudních poplatků.“

S takto pojatou argumentací se Nejvyšší soud ztotožňuje a dodává, že jde o závěr beze zbytku platný i pro podnikatele, jímž je osoba právnická. Dovolatel v dotčených souvislostech přílehavě odkazuje i na závěry obsažené v nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1619/08, jenž úvahy o „podnikatelském riziku“, v důsledku kterého soud nepřiznal žadateli (podnikateli) osvobození od soudního poplatku bez zřetele k jeho objektivní neschopnosti soudní poplatek uhradit, označil za neodůvodněně diskriminační.

Poukaz odvolacího soudu na jiný „náleží“ Ústavního soudu (sp. zn. IV. ÚS 3790/11) pokládá Nejvyšší soud za bezcenný již proto, že ve skutečnosti jde o „pouhé“ usnesení Ústavního soudu.

„Nálezová“ judikatura Ústavního soudu je ustálena v závěru, že usnesení Ústavního soudu nejsou závazná erga omnes a „účelem řízení o ústavní stížnosti je ochrana základních práv či svobod, což se promítá i do povahy a obsahu odmítacích usnesení, která plní mj. funkci jistého procesního ventilu uvolňujícího rozhodovací kapacitu, a rozhodně nemohou poskytovat alibi pro orgány veřejné moci, které však kvazimeritorní (a často i nemeritorní) rozhodnutí soudů chránících základní práva takto užívají – jako potvrzení svých právních názorů“ (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2007, sp. zn. I. ÚS 643/06, uveřejněný pod číslem 142/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Srov. dále např. též náleží Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 301/05, uveřejněný pod číslem 190/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, podle něhož usnesení nejsou považována ani za závazná pro Ústavní soud, ani za obecně precedenčně významná.

Lze tudíž shrnout, že osvobození od soudních poplatků podle ustanovení § 138 odst. 1 o. s. ř. lze přiznat i právnické osobě – podnikateli. Při splnění ostatních předpokladů pro přiznání plného nebo částečného osvobození od soudního poplatku pak nelze právnické osobě – podnikateli takové osvobození odeprít jen proto, že její objektivní neschopnost k úhradě soudního poplatku je důsledkem její podnikatelské činnosti (že potud nese „podnikatelské“ nebo „hospodářské“ riziko).

Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž potud správné není.

Zbývá určit, zda a jaký vliv na výsledek dovolacího řízení má (může mít) skutečnost, že v řízení nešlo o první rozhodnutí o dovolatelově žádosti o přiznání osvobození od soudních poplatků, nýbrž že úvahy obou soudů se soustředily k prověření otázky, zda v porovnání se stavem, jenž zde byl při vydání usnesení ze dne 7. března 2008 (které nabylo právní moci 29. 3. 2008), jímž okresní soud stejnou žádost dříve zamítl, nastala „změna poměrů“ odůvodňující nové věcné posouzení žádosti.

K tomu lze dodat, že usnesením, jímž zamítne žádost účastníka o přiznání osvobození od soudních poplatků, je soud vázán (§ 170 odst. 1 o. s. ř.); nejde (totiž) o usnesení, kterým se upravuje vedení řízení (§ 170 odst. 2 o. s. ř.). Později podané (nové) žádosti téhož účastníka o přiznání osvobození od soudních poplatků může soud vyhovět jen tehdy, změní-li se u účastníka (žadatele) poměry, z nichž soud vycházel v původním (zamítavém) rozhodnutí pro účely právního posouzení původní žádosti. To, že samo právní posouzení předpokladů pro přiznání osvobození od soudních poplatků v prvním (zamítavém) rozhodnutí nebylo správné, důvodem pro to, aby soud vyhověl nové žádosti, být nemůže (šlo by o nepřipustnou revokaci právního názoru obsaženého v pravomocném soudním rozhodnutí mimo rámec opravných prostředků, jimiž mohlo být napadeno).

Nejvyšší soud shrnuje, že nepokládá (jak rozebráno výše) za správný právní názor soudů nižších stupňů o tom, že právnícké osobě – podnikateli nelze přiznat osvobození od soudních poplatků proto, že její objektivní neschopnost k úhradě soudního poplatku je důsledkem její podnikatelské činnosti (že potud nese „podnikatelské“ nebo „hospodářské“ riziko). Jde však o právní názor, na jehož základě okresní soud zamítl dovolatelovu žádost o přiznání osvobození od soudních poplatků již usnesením ze dne 7. 3. 2008. Nedošlo-li tedy (jak patrně ze spisu) po 7. 3. 2008 ke „změně poměrů“ v tom směru, že dovolatelova objektivní neschopnost k úhradě soudního poplatku již nemá původ v dovolatelově podnikání (tedy ve skutečnosti, kterou pokládal při zamítnutí první žádosti za určující /byť v rovině právní chybně/ okresní soud), pak nelze vyhovět ani druhé (nyňější) dovolatelově žádosti o přiznání osvobození od soudních poplatků.

Tento závěr pak činí neopodstatněnou dovolatelovu námitku, že odvolací soud měl (alespoň) zkoumat předpoklady pro přiznání částečného osvobození od soudních poplatků. Nedošlo-li totiž (v porovnání s rozhodnutím ze 7. 3. 2008) k výše rozebrané „změně poměrů“, nemohl odvolací soud druhé dovolatelově žádosti vyhovět ani zčásti.

Napadené rozhodnutí nicméně ani tak neobstojí.

U přípustného dovolání totiž Nejvyšší soud přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3, věta druhá, o. s. ř.) též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Z obsahu spisu se pak podává, že řízení o druhém žalobcově návrhu na přiznání osvobození od soudních poplatků je postiženo zmatečností ve smyslu ustanovení § 229 odst. 2 písm. b) o. s. ř. (tedy zmatečností spočívající v tom, že v téže věci bylo dříve pravomocně rozhodnuto).

Již v usnesení ze dne 29. 8. 2011, sp. zn. 25 Cdo 803/2011, se Nejvyšší soud přihlásil k závěru (formulovaném v rozhodnutí odvolacího soudu, jež bylo v oné věci napadeno dovoláním), podle kterého v případě, že po pravomoc-

ném zamítnutí návrhu na přiznání osvobození od soudních poplatků nedojde ke změně poměrů, soud zastaví řízení o dalším návrhu téhož účastníka na přiznání osvobození od soudních poplatků pro překážku věci pravomocně rozhodnuté (*rei iudicatae*). V označeném rozhodnutí přitom Nejvyšší soud přílehlavě poukázal i na usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 6. 2010, sp. zn. IV. ÚS 766/10 (dostupné na webových stránkách Ústavního soudu), jež tomuto úsudku přitakává.

V poměrech dané věci to znamená, že závěr, podle něž nedošlo ke změně poměrů (poměřováno stavem v době prvního rozhodnutí okresního soudu a stavem v době vydání napadeného rozhodnutí), logicky měl vyústit v zastavení řízení o dalším návrhu na přiznání osvobození od soudních poplatků pro překážku věci pravomocně rozhodnuté (§ 104 odst. 1, § 159a a § 167 odst. 2 o. s. ř.).

Jestliže se tak nestalo, pak oba soudy zatížily řízení o druhém návrhu žalobce na přiznání osvobození od soudních poplatků zmatečností vadou ve smyslu § 229 odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Nejvyšší soud tudíž, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), zrušil jak napadené rozhodnutí, tak rozhodnutí okresního soudu ze dne 13. 11. 2012 (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.) a pro popsanou překážku věci pravomocně rozhodnuté řízení o druhém návrhu žalobce na přiznání osvobození od soudních poplatků zastavil (§ 243e odst. 4 o. s. ř.).

Závěr, že kupní smlouva, kterou dlužník prodal sporné nemovitosti kupujícímu, je zkracujícím právním úkonem dlužníka, nelze učinit jen na základě prostého konstatování, že ze sjednané (formálně ekvivalentní) kupní ceny zaplatil kupující pouze její část.

Měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu prvního stupně je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky odvolacího soudu na náležitosti odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ale především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít v odvolání proti tomuto rozhodnutí odvolací důvody. I když rozhodnutí soudu prvního stupně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu odvolání – na újmu uplatnění práv odvolatele. Obdobně platí, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění práv dovolatele.

(Rozsudek Nejvyššího soudu
ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011)

Rozsudkem ze dne 10. 10. 2006 zamítl **K r a j s k ý s o u d** v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích žalobu, jíž se žalobce B., spol. s r. o., domáhal vůči žalovanému M., s. r. o., určení, že kupní smlouva uzavřená 29. 5. 1998 mezi žalovaným a společností M., spol. s r. o. (dále též jen „úpadce“), jejímž předmětem byl prodej (ve výroku označených) nemovitostí (dále jen „sporné nemovitosti“), se všemi součástmi a příslušenstvími (včetně těch, jež soud vyjmenoval ve výroku), je vůči (konkursní) podstatě neúčinná (bod I. výroku). Dále rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Šlo o v pořadí třetí rozhodnutí soudu prvního stupně v této věci, když předchozí dva (rovněž zamítavé) rozsudky (ze dne 21. 12. 2001 a ze dne 20. 6. 2003) zrušil Vrchní soud v Praze z procesních důvodů (první usnesením ze dne 30. 10. 2002 a druhý usnesením ze dne 5. 1. 2004).

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

1) Pozdější úpadce byl zapsán do obchodního rejstříku 19. 5. 1992 a jeho společníky byli do 29. 4. 1999 mimo jiné P. M. a M. M., kteří do 31. 12. 1999 vykonávali funkci jednatelů. Do 17. 3. 1998, kdy přenesl sídlo do Hradce Králové, sídlil pozdější úpadce v Mikulově.

2) Usnesením ze dne 23. 4. 1999 prohlásil Krajský soud v Hradci Králové konkurs na majetek úpadce.

3) Žalovaný byl zapsán do obchodního rejstříku 30. 4. 1998 jako sídlící v Mikulově a jeho společníky a jednatelem byli rovněž P. M. a M. M.

4) Pozdější úpadce prodal sporné nemovitosti žalovanému kupní smlouvou ze dne 29. 5. 1998 (dále jen „kupní smlouva“) za dohodnutou kupní cenu ve výši 35 000 000 Kč, vycházející ze znaleckého posudku znalce A. K. Účinky vkladu vlastnického práva podle kupní smlouvy do katastru nemovitostí nastaly 29. 5. 1998. Důkaz o zaplacení kupní ceny nebyl předložen a prodávající neodstoupil od kupní smlouvy.

5) Podle korespondence mezi pozdějším úpadcem společností B. a společností E. jednal pozdější úpadce o pronájmu sporných nemovitostí, tato jednání však skončila nezdarem.

6) Žalobce netvrdil, ani nedoložil, že má vůči úpadci vymahatelnou pohledávku; předložil pouze uznávací prohlášení ze dne 4. 6. 1998, jímž pozdější úpadce uznal dluh ve výši 6 098 230,80 Kč a 28 019 984,60 Kč.

7) Svědci P. M., M. M. a R. D. potvrdili, že pozdější úpadce vážně jednal o pronájmu sporných nemovitostí, s tím, že z finančních prostředků, jež chtěl takto získat, by mohl uhradit dluhy. Účastníci řízení ani soud neměli a nemají pochyb o tom, že označené osoby skutečně vypovídaly pravdu. Jejich výpovědi však byly pouze „podpurným důkazem pro to, že prodejem nemovitosti nedošlo ke zkrácení věřitelů“.

8) Podle výpisu z označeného listu vlastnictví ze dne 1. 4. 1998 vázlo na všech tam uvedených sporných nemovitostech zástavní právo na poskytnutý úvěr ve výši 49 000 000 Kč a kromě toho byla k těmto nemovitostem zřízena zástavní práva správcem daně.

9) Podle označeného vyšetřovacího spisu Policie České republiky bylo rozhodnutím z 20. 4. 2006 odloženo trestní stíhání P. M., M. M. a dalších osob, s tím, že se nepodařilo prokázat, že tyto osoby se dopustily trestných činů poškozování věřitele dle § 256 odst. 1 písm. a) a § 256 odst. 1 a 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona. Uvedené rozhodnutí bylo dne 25. 5. 2006 potvrzeno Okresním státním zastupitelstvím v Hodoníně.

Na tomto základě soud – cituje ustanovení § 42a zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku – uzavřel, že:

1) Žalobce se původně domáhal určení, že napadený právní úkon je neúčinný vůči němu, ačkoliv v té době již byl prohlášen konkurs na majetek úpadce; do správné podoby (že je tento úkon neúčinný vůči „konkursní podstatě“) změnil žalobní petit po poučení, jehož se mu dostalo soudem, až 13. 7. 2004.

2) Smyslem odpůřčí žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. je – uvažováno z pohledu žalujícího věřitele – dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým bude určeno, že je vůči němu, respektive vůči podstatě, neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůřčí žalobě vyhověno, pak představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobilého k výkonu roz-

hodnutí (exekučního titulu) vydaného proti dlužníku domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovatelným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné, musí se věřitel – místo určení neúčinnosti právního úkonu – domáhat, aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění. Odpůrčí žaloba je tedy právním prostředkem sloužícím k uspokojení vymahatelné pohledávky věřitele v řízení o výkon rozhodnutí (exekučním řízení), a to postižením věcí, práv nebo jiných majetkových hodnot, které odporovatelným právním úkonem ušly z dlužníkovy majetku, popřípadě vymožením peněžité náhrady ve výši odpovídající prospěchu získanému z odporovatelného právního úkonu.

3) K odpůrčí žalobě je aktivně věcně legitimován (§ 42a odst. 1 obč. zák.) věřitel, jehož pohledávka za dlužníkem je vymahatelná. Věřitelem je ten, kdo má za dlužníkem pohledávku (ať splatnou či nesplatnou, popřípadě budoucí). Vymahatelnou pohledávkou se pak rozumí taková pohledávka, jejíž splnění lze vynutit cestou výkonu rozhodnutí (exekucí), tj. taková pohledávka, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci). Dlužníkovy právní úkony zkracují pohledávku věřitele zejména tehdy, jestliže vedou ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže „v důsledku nich nastalé zmenšení majetku dlužníka, ačkoliv – nebýt těchto úkonů – by se z majetku dlužníka alespoň zčásti uspokojil“.

4) Co do aktivní legitimace žalobce nebyl v průběhu dokazování tvrzen, navržen ani předložen důkaz o tom, že má žalobce vůči úpadci (dlužníkovi) vymahatelnou pohledávku, „tedy takovou, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, na základě kterého by bylo možno nařídit exekuci, jak předpokládá ustanovení § 42a odst. 1 obč. zák.“ Uznávací prohlášení ze dne 4. 6. 1998 nedokládá vykonatelnost žalobcovy pohledávky.

5) Na předmětných nemovitostech, jejichž hodnota byla určena znaleckým posudkem na částku 35 000 000 Kč (přičemž proti výši kupní ceny ani proti znaleckému posudku nevnesl žalobce námitky, z čehož má soud za prokázáno, že kupní cena odpovídala skutečné hodnotě sporných nemovitostí), vázlo zástavní právo ve prospěch peněžních ústavů do výše 49 000 000 Kč. Je tedy zřejmé, že mělo-li by dojít ke zpeněžení majetku, ohledně něhož se žalobce domáhá neúčinnosti převodu, pak by z toho majetku žalobci nepřišlo ničeho. V první řadě (a ne zcela) by se totiž uspokojily pohledávky peněžního ústavu, v jehož prospěch bylo zřízeno zástavní právo. Není tedy možno přisvědčit tvrzení, že kdyby nedošlo k odporovatelnému právnímu úkonu, mohl by být žalobce alespoň částečně uspokojen prodejem sporných nemovitostí. Nelze rovněž přisvědčit tomu, že prodejem sporných nemovitostí došlo ke zmenšení konkursní podstaty. S nemovitostmi přešla na nového nabyvatele i zástavní práva věřitelů v rozsahu

podstatně vyšším, než byla hodnota převáděného majetku. Kdyby tedy do konkursní podstaty byly vráceny nemovitosti v hodnotě 35 000 000 Kč, přešly by na úpadce současně závazky ve výši 49 000 000 Kč. Tato skutečnost byla doložena i výsledkem policejního vyšetřování, v němž se neprokázalo, že by úpadce či nabyvatel nemovitostí jednali v úmyslu zkrátit, poškodit nebo zvýhodnit věřitele. Předpoklady obsažené v ustanovení § 42a obč. zák. tedy nebyly splněny ani ohledně okolnosti, zda úpadce učinil právní úkon v úmyslu zkrátit věřitele.

K odvolání žalobce *V r c h n í s o u d* v Praze rozsudkem ze dne 24. 2. 2011 připustil vstup Mgr. L. K., jako správkyně konkursní podstaty úpadce, do řízení jako vedlejší účastnice řízení na straně žalobce (první výrok) a změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že vůči konkursní podstatě úpadce, na jehož majetek byl prohlášen konkurs usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. 4. 1999, je právně neúčinná kupní smlouva, kterou uzavřel úpadce jako prodávající dne 29. 5. 1998 se žalovaným jako kupujícím a jejímž předmětem jsou nemovitosti označené ve výroku rozsudku, se všemi součástmi a příslušenstvím označeným ve výroku rozsudku (druhý výrok). Dále rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (třetí výrok).

Odvolací soud především uvedl, že nemohl přihlídnout k námitce vedlejší účastnice, že v únoru 2010 (podáním doručeným 5. 2. 2010) odstoupila od kupní smlouvy podle § 14 odst. 4 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“), a to jednak vzhledem k principu neúplné apelace, jednak vzhledem k námitce promlčení vznesené žalovaným. Přitom poukázal na to, že právo odstoupit od kupní smlouvy je právem majetkovým, které podléhá promlčení v obecné promlčecí lhůtě, jež počíná dnem následujícím po prohlášení konkursu. V daném případě byl konkurs prohlášen v roce 1999 a správkyně konkursní podstaty odstoupila od kupní smlouvy po více než deseti letech a proto opožděně.

Dále odvolací soud poukázal na to, že opakoval některé listinné důkazy, popřípadě dokazování doplnil v rozsahu potřebném pro posouzení věci, a poznamenal, že zvažoval také zrušení rozsudku a vrácení věci k dalšímu řízení především pro jeho kusost a malou přesvědčivost, jakož i proto, že se nevypořádá náležitě s tvrzeními žalobce, např. ohledně existence vymahatelné pohledávky. Dospěl však k závěru, že to není možné s ohledem na povinnost soudu (vyplývající z ustanovení § 6 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu), postupovat v řízení tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná, jakož i s ohledem na to, že ve věci již bylo včetně rozsudku Nejvyššího soudu vydáno sedm rozhodnutí, řízení trvá téměř 11 let a dva jiné senáty odvolacího soudu se nevyslovily k žádné ze zásadních právních otázek, které je třeba v dané věci řešit (vždy došlo ke zrušení rozhodnutí pouze z důvodu procesních vad).

Odvolací soud na základě jím provedeného dokazování vyšel dále z toho, že:

1) Při uzavření kupní smlouvy jednal za prodávajícího jednatel M. M. a za kupujícího jednatel P. M. Kupující se zavázal zaplatit sjednanou kupní cenu nejpozději do šesti měsíců od „doručení nabytí právních účinků vkladu do katastru nemovitostí“. Podle článku VI. kupní smlouvy měl prodávající právo od smlouvy odstoupit v případě, že kupující neuhradí kupní cenu řádně a včas v dohodnutém termínu ani v prodávajícím dodatečně stanovené přiměřené lhůtě.

2) Podle opakovaných podání a přednesů žalovaného zaplatil žalovaný na kupní cenu pouze 6 000 000 Kč.

3) Podle výpisů z přezkumného jednání ve věci vedené u Krajského soudu v Hradci Králové, právní a procesní předchůdce žalobce společnost S. přihlásil vůči úpadci pohledávku v celkové výši 33 034 624,60 Kč, kterou správce konkursní podstaty uznal v plné výši jako nevykonatelnou pohledávku třetí třídy (z obchodního styku) a kterou nepopřeli úpadce ani ostatní věřitelé, takže ji (konkursní) soud pokládal za zjištěnou.

4) Podle úplného výpisu z obchodního rejstříku vedeného Krajským soudem v Brně byli M. M. a P. M. jednateli žalovaného i v době uzavření kupní smlouvy.

5) Podle úplného výpisu z obchodního rejstříku vedeného Krajským soudem v Hradci Králové byli M. M. a P. M. jednateli pozdějšího úpadce i v době uzavření kupní smlouvy. Dnem 9. 7. 1998 byl do obchodního rejstříku zapsán jako likvidátor pozdějšího úpadce R. D.

Na tomto základě odvolací soud uzavřel, že:

1) Není opodstatněna námitka žalovaného, že uplatněný nárok prekludoval, jelikož ke změně žalobního petitu došlo až 13. 7. 2004 (srov. „tříletá lhůta od učinění odporovatelného právního úkonu jako hmotněprávní podmínka úspěchu žaloby“). Nešlo totiž o změnu, nýbrž o upřesnění žalobního návrhu. Bez ohledu na to, zda žalobu mající oporu ve zvláštním ustanovení § 16 ZKV (ve vztahu k § 42a obč. zák.) podá jeden z věřitelů, všichni věřitelé nebo správce konkursní podstaty, vždy nastane v případě jejího úspěchu důsledek předvídaný ustanovením § 16 odst. 4 ZKV. Při vyslovení neúčinnosti právního úkonu dlužníka v době, kdy již byl prohlášen konkurs na jeho majetek, se tedy stává majetek, který právním úkonem ušel z dlužníkovy (úpadcovy) majetku, součástí konkursní podstaty a výkonem rozhodnutí ani nemůže být postižen; potud odvolací soud odkázal např. na rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný jako „Jc 2 Cdon 1703/96“ (tímto odkazem je zjevně míněn rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1703/96, uveřejněný pod číslem 26/2000 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek – dále též jen „R 26/2000“).

2) Základ žalobcem uplatněného nároku vyplývá ze zvláštního ustanovení § 16 ZKV, v němž se sice odkazuje na „podmínky“ stanovené v § 42a obč. zák., avšak z porovnání obou ustanovení je zřejmé, že kdyby podal žalobu správce konkursní podstaty, nemohl by splnit všechny předpoklady uvedené v § 42a

obč. zák. Žalobce v dané věci dokládal existenci vymahatelné pohledávky výpisem z protokolu o přezkumném jednání, podle nějž šlo o pohledávku uznanou v plné výši správcem konkursní podstaty úpadce (prodávajícího) a zjištěnou soudem. Tato skutečnost (zjištěná odvolacím soudem) ostatně nebyla mezi účastníky sporná. Odkaz na podmínky ustanovení § 42a obč. zák., obsažený v § 16 ZKV, je třeba chápat jako podklad pro jejich přiměřené užití v případě, že soud rozhoduje o žalobě v době, kdy trvá konkurs na majetek dlužníka. Uznaná pohledávka žalobkyně je na základě usnesení konkursního soudu pohledávkou zjištěnou a také vymahatelnou a jako taková je vymáhána v konkursním řízení vedeném na majetek prodávajícího. Odvolacímu soudu je samozřejmě známa judikatura k výkladu pojmu „vymahatelná“ pohledávka, zejména rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2285/2000 (jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2001, uveřejněný pod číslem 12/2003 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 12/2003“, který je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže a vydaná v době od 1. 1. 2001 – veřejnosti dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu) nebo R 12/1998 (jde o rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 13. 11. 1996, sp. zn. 15 Co 714/95, uveřejněný pod číslem 12/1998 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 12/1998“). Kdyby však u žaloby opírající se o ustanovení § 16 ZKV byl tento pojem důsledně vykládán tak, jak to činí žalovaný, bylo by označené ustanovení v podstatě zbytečné. Byla-li totiž neúčinnost odporovaného úkonu dlužníka vyslovena v době, kdy již byl prohlášen konkurs na majetek dlužníka, stává se majetek, který tímto úkonem ušel z dlužníkovy (úpadcovy) majetku součástí jeho konkursní podstaty a výkonem rozhodnutí nemůže být postižen (R 26/2000). Důvody pro přerušení řízení do skončení konkursního řízení nejsou dány, neboť je žalováno na neúčinnost kupní smlouvy vůči konkursní podstatě a po skončení konkursního řízení by vyslovení neúčinnosti už nemělo smysl.

3) K výkladu pojmu „právní úkon zkracující dlužníkovy věřitele“ se opakovaně vyjádřil Nejvyšší soud v řadě rozhodnutí; např. v rozsudku uveřejněném pod číslem 64/2002 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (jde o rozsudek ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 21 Cdo 549/2001 – dále jen „R 64/2002“). Tam uzavřel, že odpůří žalobě ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. lze vyhovět jen tehdy, je-li prokázáno (důkazní břemeno nese žalobce), že dlužníkův právní úkon zkracuje uspokojení pohledávky jeho věřitele. Dlužníkův právní úkon zkracuje pohledávku věřitele zejména tehdy, jestliže vede ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v jeho důsledku nastalé zmenšení majetku má současně za následek, že věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoliv – nebýt tohoto úkonu – by se z majetku dlužníka alespoň zčásti uspokojil. V rozsudku uveřejněném pod číslem 30/2009 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (jde o rozsudek ze dne 12. 6. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4333/2007 – dále jen „R 30/2009“) pak Nejvyšší soud vysvětlil, že ke zkrácení uspokojení

jení vymahatelné pohledávky věřitele nemůže dojít, zmenší-li se sice majetek dlužníka, avšak vlastní-li dlužník navzdory odporovanému právnímu úkonu a dalším svým dluhům takový majetek, který sám o sobě postačuje k tomu, aby se z něho věřitel uspokojil. Tamtéž Nejvyšší soud uvedl, že neměl-li dlužníkův právní úkon za následek zmenšení jeho majetku, neboť za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty obdržel jejich obvyklou cenu nebo mu za ně byla jinak poskytnuta přiměřená (rovnocenná) náhrada, nemůže dojít ke zkrácení uspokojení věřitelovy pohledávky; i když má dluhy, nenastalo v důsledku tzv. ekvivalentního právního úkonu zmenšení dlužníkovy majetku a k uspokojení věřitelovy pohledávky může sloužit dlužníkův majetek – i když změnil podobu svých aktiv – ve stejné hodnotě (ceně), jako kdyby k těmto právním úkonům nedošlo. Rozhodným okamžikem pro posouzení ekvivalentnosti převodu dlužnickových věcí, práv nebo jiných majetkových hodnot je jeho účinnost; u nemovitostí zapisovaných do katastru nemovitostí je jím den, k němuž nastaly účinky vkladu práva do katastru nemovitostí. O ekvivalentnost právního úkonu dlužníka jde jen tehdy, jestliže za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty se dlužníku opravdu (reálně) dostala jejich obvyklá cena nebo jiná skutečně přiměřená (rovnocenná) náhrada.

4) Poměřováno těmito judikatorními závěry Nejvyššího soudu se v projednávané věci úpadci reálně nedostala za převedený majetek přiměřená (rovnocenná) náhrada, neboť žalovaný na kupní cenu sjednanou ve výši 35 000 000 Kč zaplatil podle vlastních údajů toliko 6 000 000 Kč.

5) Kupní smlouvu uzavřely dvě právnické osoby jako osoby blízké vzhledem k totožnosti společníků a jednatelů (kteří jsou navíc sourozenci). Ustanovení § 42a obč. zák. nerozlišuje mezi fyzickými a právnickými osobami a není tak důvod k závěru, že mezi právnickými osobami, které utvářejí svou vůli prostřednictvím osob fyzických, nemůže být dán vztah osob blízkých (§ 853 obč. zák., ve spojení s § 116 obč. zák.). S ohledem na totožnost statutárních orgánů obou společností a na to, že jde o sourozence, lze předpokládat i to, že by kterákoliv z právnických osob pocítovala újmu utrpěnou druhou z nich jako újmu vlastní.

6) Odporovatelným je takový právní úkon dlužníka – lhostejno zda úplatný či bezúplatný – který učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám. Úmysl dlužníka cum animo fraudandi však není podmínkou odporovatelnosti tehdy, jestliže druhou stranou jsou osoby blízké dlužníkovi. Úmysl dlužníka zkrátit věřitele v takovém případě zákon předpokládá a je na osobě dlužníkovi blízké, aby prokázala opak, tj. že úmysl dlužníka zkrátit věřitele nemohla i při náležitě pečlivosti poznat (R 26/2000). Žalovaný ani nemůže v projednávané věci prokázat, že úmysl dlužníka zkrátit věřitele nemohl v době uzavření kupní smlouvy předpokládat, respektive při vyvinutí náležitě pečlivosti poznat. Společníci a jednatelé obou smluvních stran, jak prodávajícího (úpadce), tak žalované (kupující) jsou bratři. Kromě

toho nelze přehlédnout ani časový sled jednotlivých kroků, jak byl ve věci zjištěn. Nynější úpadce měl při zápisu do obchodního rejstříku sídlo v Mikulově a z obsahu spisu je evidentní, že měl v Mikulově též majetek (sporné nemovitosti), tam také vyvíjel činnost patřící do předmětu podnikání (mimo jiné provozování čerpacích stanic). Jeho společníci a jednatelé měli v Mikulově bydliště. Bez rozumného vysvětlení došlo dne 17. 3. 1998 k přenesení sídla společnosti do Hradce Králové (k čemuž P. M. ve své výpovědi před soudem prvního stupně uvedl, že to pro ně „bylo výhodnější“). Krátce nato byla založena a 30. 4. 1998 vznikla nová společnost (žalovaný) a k uvedenému dni byli společníky i jednatelem oba jmenovaní. Dne 29. 5. 1998 byla uzavřena kupní smlouva, kterou byly nemovitosti převedeny na žalovaného, přičemž převážnou část kupní ceny žalovaný nezaplatil. Uvedený sled jednotlivých kroků vyvolává důvodný závěr, že šlo o úmyslné machinace s majetkem budoucího úpadce a o snahu vyvést majetek ze společnosti. Důvody odložení trestního stíhání nemohou tyto závěry nikterak změnit; tvrzení žalovaného, že k celé této transakci došlo na přání budoucího nájemce a provozovatele čerpací stanice, není právně rozhodné. Usnesením (výrokem ani odůvodněním) o odložení trestního stíhání není odvolací soud vázán (§ 135 odst. 1 o. s. ř.).

7) Z výše uvedeného vyplývá, že žaloba byla podána včas a žalobcová pohledávka vůči úpadci je vymahatelná. Tím, že došlo k vyvedení nemovitého majetku značné hodnoty „ze společnosti“ (správně „z majetku“) úpadce, aniž se úpadci dostalo ekvivalentního protiplnění, došlo ke zkrácení věřitelů dlužníka (úpadce), aniž by mělo právní význam, jak by byl ten který z věřitelů v rámci konkursního řízení uspokojen (jak zvažoval soud prvního stupně). Jde o právní úkon učiněný mezi osobami blízkými.

8) Podmínky ustanovení § 16 ZKV a § 42a obč. zák. jsou tak splněny.

9) Pro úplnost lze odkázat na část odůvodnění stanoviska (občanskoprávního a obchodního kolegia) Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2007, Opjn 8/2006, uveřejněného pod číslem 74/2007 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále též jen „R 74/2007“), str. 460, kde se uvádí, že: „Za konkursu může odporovat právním úkonům dlužníka (úpadce) jen správce konkursní podstaty nebo některý z konkursních věřitelů, včetně těch, kteří nemají vykonatelnou pohledávku; věřitel, který není účastníkem konkursního řízení, takové právo nemá.“

Proti měnícímu výroku rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, namítaje, že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř., tedy, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (odstavec 2 písm. a/), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/) a že vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování (odstavec 3), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, případně aby

těž rozhodl (dle ustanovení § 221 odst. 2 o. s. ř.) o tom, aby v dalším řízení věc projednal a rozhodl jiný senát.

Naplnění dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. spojuje dovolatel v tom, že odvolací soud se v rozporu s ustanovením § 243d o. s. ř., respektive ustanovením § 226 o. s. ř., neřídil závazným právním názorem vysloveným v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2010, č.j. 30 Cdo 2342/2008-415 (jde o rozsudek, jímž Nejvyšší soud zrušil předchozí /rovněž měnící/ rozsudek odvolacího soudu ze dne 17. 10. 2007, č.j. 11 Cmo 116/2007-372).

Konkrétně dovolatel uvádí, že napadené rozhodnutí, zejména jeho odůvodnění, odporuje ustanovení § 157 o. s. ř., když z něj není vůbec zřejmé, které skutečnosti má odvolací soud za prokázané, o které opřel svá skutková zjištění a o které nikoliv a zejména jakými úvahami se řídil při hodnocení důkazů. V tomto směru je rozhodnutí odvolacího soudu nepřesvědčivé a je spíše polemikou se závěry soudu prvního stupně, než rozhodnutím obsahujícím náležitosti dle ustanovení § 157 o. s. ř., dodává dovolatel.

K důkazu usnesením o odložení trestního stíhání dovolatel uvádí, že ač není soud vázán výrokem o odložení trestního stíhání, nelze pomíjet existenci rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení. Odvolacímu soudu potud vytýká, že tento důkaz vůbec nezhodnotil, ani neuvedl, proč tak neučinil. Nadto dovolatel namítá, že odložení trestního stíhání „nelze brát k tíži žalovaného“, neboť vůbec nejde o relevantní informaci.

Na druhou stranu – pokračuje dovolatel – dospěl odvolací soud při zjevné absenci jakéhokoliv důkazu k závěru či skutkovým zjištěním o „úmyslných machinacích s majetkem budoucího úpadce a snaze vyvést majetek ze společnosti“ a vyšel ve svém rozhodnutí ze skutkových zjištění, která jsou pouhou spekulací a nemají podle obsahu spisu oporu v provedeném dokazování.

Dovolatel poukazuje na to, že původním věřitelem byla společnost B., která žalovanému prodloužila splatnost pohledávek a spolu s ostatními věřiteli souhlasila s převedením, neboli vyvedením, nemovitostí žalovaného na novou společnost za účelem jejich následného pronájmu, a to s cílem z tohoto uspokojit věřitele. Základním požadavkem potenciálních nájemců, jmenovitě společnosti E., byl totiž nájemní vztah s novou, minulostí nezatíženou, společností. Společnost E. předložila nabídku na pronájem, za který předpokládala předem uhradit cca 75 000 000 Kč, avšak následně, na pokyn zahraničního společníka, od záměru tohoto pronájmu upustila. S ohledem na tuto novou skutečnost a ve snaze situaci řešit předložil dovolatel nabídku pronájmu právnímu nástupci společnosti B., společnosti S., se kterou bylo mnohokrát jednáno, avšak bezúspěšně. Společnost S. totiž upřednostňovala řešení pouze vlastních pohledávek, bez ohledu na ostatní věřitele.

Až po prohlášení konkursu na majetek žalovaného (správně M., spol. s r. o. v likvidaci), odrážejícím jeho aktuální a známou majetkovou situaci, nabyl

pohledávku současný žalobce – obchodník s pohledávkami, který účelově začal tvrdit a namítat machinace s majetkem, i když prodej nemovitého majetku byl věřiteli žalovaného (správně věřiteli M., spol. s r. o. v likvidaci) schválen, a to včetně právního předchůdce žalobce. Žalobce, ač v době převodu majetku nebyl „věřitelem žalovaného (správně M., spol. s r. o. v likvidaci) a jeho právní předchůdce“, v této době s postupem souhlasil, z čehož je zřejmé, že se námitky proti tomuto vzdal; vznášá tedy námitky, které nemá, neboť vůči žalovanému má jen takové námitky, které měl původní věřitel – společnost B.

Závěr odvolacího soudu, že došlo ke zkrácení uspokojení vymahatelné pohledávky, je podle dovolatele pouhou spekulací, která nemá podle obsahu spisu oporu v provedeném dokazování. Žalobce nejenže nedisponuje žádnou vymahatelnou pohledávkou, ale navíc bylo prokázáno, že žalovaným byly vypořádány zástavy ve výši 49 000 000 Kč a uhrazeno 6 000 000 Kč a 8 000 000 Kč, jakožto cena za postoupení pohledávky, tj. dohromady bylo plněno do konkursní podstaty úpadce 63 000 000 Kč, i když cena převedených nemovitostí činila dle znaleckého posudku 35 000 000 Kč. Vypořádáním zástavních věřitelů, tedy věřitelů s tzv. lepším postavením v konkursním řízení, ve kterém by v dané době obdrželi celý výtěžek zpeněžení přednostně před ostatními věřiteli, tedy i před žalobcem, byl vytvořen předpoklad vyššího poměrného uspokojení věřitelů s ostatními pohledávkami. Výsledkem dokazování tak bylo, že k žádnému zkrácení uspokojení vymahatelné pohledávky nedošlo, když se postavení věřitelů nezhoršilo. Naopak úplným uspokojením oddělených věřitelů se postavení věřitelů zlepšilo, neboť získali výhodnější postavení věřitelé ostatní.

Odvolací soud však – pokračuje dovolatel – porušil zejména ustanovení § 243d o. s. ř. Jsa vázán právním názorem dovolacího soudu sice provedl důkaz kupní smlouvou a výpisem z obchodního rejstříku, avšak žádný další důkaz již ve věci neprovedl a pouze na základě shora zmíněných listin rozhodl ve věci odlišně od soudu prvního stupně, přestože obsah listin, které odvolací soud provedl k důkazu, byl účastníkům znám a odvolací soud z nich nemohl učinit nová skutková zjištění v takovém rozsahu, aby zakládala podklad pro nové rozhodnutí ve věci odlišné od rozhodnutí soudu prvního stupně. Dovolatel v této souvislosti poukazuje na ustanovení § 213, § 213a, § 213b a § 118a o. s. ř. a namítá, že odvolací soud jej podle § 118a o. s. ř. nijak nepoučil a obešel tak procesní postup, čímž nejenže postupoval v rozporu se zásadou legitimního očekávání, ale zkrátil žalovaného na jeho právech a řízení postihl vadou.

Odvolací soud – jenž dospěl k závěru, že rozhodnutí soudu prvního stupně bylo „kusé“ a „nepřesvědčivé“ a že se soud prvního stupně ani nevypořádal s tvrzeními žalobce ohledně existence vymahatelné pohledávky – se s odkazem na ustanovení § 6 o. s. ř. rozhodl postupovat tak, aby ochrana práv byla rychlá a účinná, namísto toho, aby rozhodnutí soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Tím však po jedenácti letech sporu navíc porušil základní

právo účastníka dle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále též jen „Listina“), neboť zatížil opětovně řízení vadou spočívající v odnětí možnosti jednat před soudem ve dvoustupňovém řízení.

Dovolatel přitom už zcela pomíjí – uvádí se v závěru dovolání – že podstatné pasáže odůvodnění dovoláním napadeného rozhodnutí jsou gramaticky zcela totožné, přestože odvolací soud v mezidobí provedl důkazy předmětnými listinami. Lze tedy důvodně uvažovat o tom, že odvolací soud pouze formálně naplnil ustanovení § 243d o. s. ř. pouhým konstatováním obsahu listin, avšak ve skutečnosti rozhodl stejně, jako kdyby dokazování ani neprováděl.

N e j v y š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud se nejprve zabýval otázkou rozhodného znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení.

Jakkoliv předchozí (zrušující) rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2010 vyšel z pozdějšího rozhodného znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (než k 31. 12. 2007), v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3375/2010, uveřejněném pod číslem 41/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 41/2011“) byl následně zformulován závěr, podle kterého (s přihlédnutím k § 432 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení /insolvenčního zákona/), spor vyvolaný konkursem prohlášeným podle zákona č. 328/1991 Sb. soud projedná a rozhodne podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. 12. 2007, bez zřetele k tomu, že řízení o tomto sporu bylo zahájeno žalobou podanou po 1. 1. 2008, případně žalobou podanou po 1. 7. 2009. Týž závěr se (pro spor vyvolaný konkursem prohlášeným podle zákona č. 328/1991 Sb.) následně podává z rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia (dále jen „velký senát“) Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 3620/2010, uveřejněného pod číslem 70/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, dále z rozsudku velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 31 Cdo 4545/2008, uveřejněného pod číslem 84/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, z rozsudku velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 31 Cdo 3986/2009, uveřejněného pod číslem 67/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek a z rozsudku velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. 31 Cdo 1571/2010, uveřejněného pod číslem 39/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

To, že spory z odpůřících žalob podle § 16 ZKV, podaných za trvání konkursu na majetek úpadce (dlužníka) správcem konkursní podstaty nebo některým z konkursních věřitelů, jsou spory vyvolanými konkursem (incidenčními spory), přitom Nejvyšší soud ozřejmil ve výše označeném stanovisku (v R 74/2007).

Jelikož odpůrčí žaloba podaná v této věci je odpůrčí žalobou podle § 16 ZKV, podanou za trvání konkursu na majetek úpadce jeho konkursním věřitelem (žalobcem), je pro dovolací řízení v této věci rozhodným (stejně jako pro řízení před odvolacím soudem) občanský soudní řád ve znění účinném do 31. 12. 2007.

Dovolání v této věci pak je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř.

I. K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Nejvyšší soud se nejprve zabýval tím, zda je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Přitom předesílá (vzhledem k tomu, že dovolatel uplatňuje všechny tři dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř.), že ve vztahu mezi jednotlivými dovolacími důvody taxativně vypočtenými v § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř. neplatí vztah příčiny a následku (z existence jednoho nelze usuzovat na naplnění druhého).

V mezích dovolacího důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. dovolací soud zkoumá, zda právní posouzení věci obstojí na základě v řízení učiněných skutkových závěrů, bez zřetele k tomu, že tyto skutkové závěry jsou rovněž zpochybněny prostřednictvím dovolacího důvodu dle ustanovení § 241a odst. 3 o. s. ř. (srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. 29 Odo 268/2003, uveřejněného pod číslem 19/2006 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

Podle ustanovení § 16 ZKV právo odporovat právním úkonům za podmínek stanovených v § 42a obč. zák. může uplatnit správce podstaty nebo konkursní věřitel (odstavec 1). Právo odporovat právním úkonům lze uplatnit nejen proti osobám, které s úpadcem sjednaly odporovatelný právní úkon, nýbrž i proti jejich dědicům; proti třetím osobám jen tehdy, jestliže jim byly známy okolnosti odůvodňující odporovatelnost právním úkonům proti jejich právnímu předchůdci (odstavec 2). Odporovatelným právním úkonem nemůže být vyrovnána vzájemná pohledávka odpůrce proti úpadci (odstavec 3). Vše, o co byl odporovatelným právním úkonem dlužníkův majetek zkrácen, musí být vráceno do podstaty, a není-li to možné, musí být poskytnuta peněžitá náhrada (odstavec 4).

Dle ustanovení § 42a obč. zák. věřitel se může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné. Toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok proti dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen (odstavec 1). Odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám, a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116, 117), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve pro-

spěch těchto osob, s výjimkou případu, když druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležitě pečlivosti nemohla poznat (odstavec 2). Právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch (odstavec 3). Právní úkon, kterému věřitel s úspěchem odporoval, je vůči němu neúčinný potud, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovu majetku; není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto úkonu prospěch (odstavec 4).

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání a občanského zákoníku již v době uzavření kupní smlouvy (29. 5. 1998) a prohlášení konkursu na majetek úpadce (23. 4. 1999) a později nedoznalo změn.

Jak Nejvyšší soud shrnul již v rozsudku ze dne 5. 6. 2008, sp. zn. 29 Odo 802/2006, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročníku 2008, pod číslem 165, rozhodovací praxe Nejvyššího soudu se při výkladu ustanovení § 42a obč. zák. ustálila v těchto závěrech:

1) K odpůřčí žalobě je aktivně věcně legitimován jen ten, kdo měl za dlužníkem pohledávku v době, kdy byl učiněn odporovaný právní úkon, a to i pohledávku nesplatnou nebo pohledávku, která má na základě vzniklého závazkového právního vztahu vzniknout až v budoucnu. Pohledávka za dlužníkem přitom nemusí být v této době ještě vymahatelná; z hlediska věcné legitimace k odpůřčí žalobě postačuje, aby pohledávka za dlužníkem byla vymahatelná alespoň v době rozhodnutí soudu o podané odpůřčí žalobě (R 64/2002).

2) Odpůřčí žalobě lze vyhovět, jen je-li prokázáno (důkazní břemeno nese žalobce), že dlužníkův právní úkon zkracuje uspokojení pohledávky jeho věřitele. Dlužníkův právní úkon zkracuje pohledávku věřitele zejména tehdy, jestliže vede ke zmenšení majetku dlužníka a jestliže v jeho důsledku nastalé zmenšení majetku má současně za následek, že věřitel nemůže dosáhnout uspokojení své pohledávky z majetku dlužníka, ačkoliv – nebýt tohoto úkonu – by se z majetku dlužníka alespoň zčásti uspokojil (R 64/2002).

3) Ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. neváže odporovatelnost právního úkonu dlužníka na zkrácení uspokojení konkrétní vymahatelné pohledávky. Je proto nerozhodné, zda úmysl dlužníka směřoval ke zkrácení všech jeho věřitelů nebo jen některých z nich, popřípadě zda dlužník činil právní úkon, aniž by jeho úmysl zkrátit své věřitele vůbec směřoval vůči konkrétním osobám, které proti němu mají pohledávku (R 64/2002, jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2000, sp. zn. 31 Cdo 417/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 10, ročník 2000, pod číslem 104).

4) Odporovatelným je takový právní úkon dlužníka, který učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám; břemeno tvrzení a důkazní břemeno v tomto směru nese věřitel. Prokázání

úmyslu dlužníka cum animo fraudandi není podmínkou odporovatelnosti tehdy, jestliže „druhou stranou“ jsou osoby dlužníkovi blízké; úmysl dlužníka zkrátit jeho věřitele v takovémto případě zákon předpokládá a je na osobách dlužníkovi blízkých, aby prokázaly opak, tj. že úmysl dlužníka zkrátit věřitele nemohly i při náležitě pečlivosti poznat (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 31 Cdo 417/99).

5) Osoba dlužníkovi blízká se může ve smyslu ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. ubránit odpůřčí žalobě, jen jestliže prokáže, že o dlužníkově úmyslu zkrátit odporovaným právním úkonem věřitele nevěděla a ani nemohla vědět, přestože vyvinula „pečlivost“ k poznání tohoto dlužníkově úmyslu a šlo o „náležitou pečlivost“. Vynaložení náležité pečlivosti předpokládá, že osoba dlužníkovi blízká vykonala s ohledem na okolnosti případu a s přihlédnutím k obsahu právního úkonu dlužníka takovou činnost (aktivitu), aby dlužníků v úmysl zkrátit věřitele, který tu byl v době odporovaného právního úkonu, z jejích výsledků poznala, tj. aby se o tomto úmyslu dozvěděla (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2001, sp. zn. 21 Cdo 1912/2000, uveřejněný pod číslem 35/2002 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

6) Právnícká osoba se ve smyslu ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. považuje za osobou blízkou dlužníku, který je fyzickou osobou, je-li dlužník jejím statutárním orgánem (členem statutárního orgánu), jakož i tehdy, je-li dlužník společníkem, členem nebo zaměstnancem této právnícké osoby (popřípadě má-li k ní jiný obdobný vztah), a současně, kdyby důvodně pociťoval újmu, kterou utrpěla právnícká osoba, jako újmu vlastní (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2002, sp. zn. 21 Cdo 2192/2001, uveřejněný pod číslem 53/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

7) U právních úkonů, na jejichž základě práva vznikají vkladem do katastru nemovitostí, lze ve smyslu ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. považovat za dlužníkem učiněný právní úkon, popř. za právní úkon, k němuž došlo mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými, jen takový právní úkon, na jehož základě bylo vloženo právo do katastru nemovitostí. Třileté lhůty pro uplatnění práva odporovat právním úkonům dlužníka proto v těchto případech počínají běžet dnem následujícím po dni, ke kterému vznikly účinky vkladu práva do katastru nemovitostí (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2000, sp. zn. 31 Cdo 619/2000, uveřejněný pod číslem 41/2001 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

8) Byla-li neúčinnost odporovaného úkonu dlužníka vyslovena (podle § 42a obč. zák.) v době, kdy již byl prohlášen konkurs na majetek dlužníka, stává se majetek žalovaného, který dohodou ušel z dlužníkově (úpadcově) majetku, součástí konkursní podstaty úpadce a výkonem rozhodnutí nemůže být postižen (R 26/2000). Tento účinek rozhodnutí o odpůřčí žalobě nastane, i když úpadcův věřitel (jako osoba, která odpůřčí žalobu podala) svou vymahatelnou pohledávku do konkursu vůbec nepřihlásí (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2006,

sp. zn. 29 Odo 782/2003, uveřejněný pod číslem 30/2007 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

V rozsudku sp. zn. 29 Odo 802/2006 Nejvyšší soud dále vysvětlil, že úprava odporovatelnosti obsažená v § 16 ZKV stanoví od výše uvedených postupů odchylky popsané ve výše již označeném stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (v R 74/2007) a to mimo jiné i tak, že:

1) Za konkursu může odporovat právním úkonům dlužníka (úpadce) jen správce konkursní podstaty nebo některý z konkursních věřitelů, včetně těch, kteří nemají vykonatelnou pohledávku; věřitel, který není účastníkem konkursního řízení, takové právo nemá (R 74/2007, str. 460 /740/).

2) Výnos z odporovatelných právních úkonů dlužníka (úpadce) musí být vrácen do konkursní podstaty, a to buď v naturální podobě (tedy tak, že do konkursní podstaty musí být vráceno to, co z ní ušlo odporovatelným právním úkonem úpadce), nebo (pokud naturální plnění není možné) poskytnutím peněžité náhrady, jež se řídí pravidly o bezdůvodném obohacení (R 74/2007, str. 460 /740/).

A konečně Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 29 Odo 802/2006 ozřejmil, že u majetku, který má být do konkursní podstaty navrácen v naturální podobě (typicky u věcí), správce konkursní podstaty práva k němu nabytá v důsledku sporu o odpůřčí žalobě realizuje soupisem (vlastníkem věci formálně zůstává žalovaný z odpůřčí žaloby). Není-li v průběhu konkursu takový majetek zpeněžen, navrácí se zrušením konkursu do dispoziční sféry vlastníka (žalovaného z odpůřčí žaloby). Pravomocné rozhodnutí o odpůřčí žalobě podle § 16 ZKV však vůči této osobě působí i nadále (žádné ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání nebo jiného předpisu zákonné síly je nevylučuje), s účinky přisuzovanými obecně rozhodnutí soudu vydanému na základě žaloby podle § 42a obč. zák. Působí-li také rozhodnutí za trvání konkursu ve prospěch všech konkursních věřitelů (bez zřetele k tomu, že odpůřčí žalobu podle § 16 ZKV podal jen některý z nich nebo že ji podal jen správce konkursní podstaty), pak odtud plyne závěr, že po zrušení konkursu jsou z takového titulu oprávněnými pro účely výkonu rozhodnutí nebo exekuce všichni, kdož v době zrušení konkursu byli konkursními věřiteli.

Tamtéž rovněž uzavřel, že odpůřčí žalobou podle § 16 ZKV se správce konkursní podstaty úpadce nebo některý z konkursních věřitelů úpadce může úspěšně domáhat určení, že právní úkon úpadce je neúčinný vůči jeho konkursním věřitelům.

Na základě takto ustavených judikatorních východisek Nejvyšší soud přezkoumal – v mezích vytyčených dovolací argumentací – právní posouzení věci odvolacím soudem, přičemž učinil následující závěry:

1) K věcné legitimaci žalobce.

O tom, že při výkladu ustanovení § 42a obč. zák. v mimokonkursních souvislostech se podle ustálené judikatury rozumí „vymahatelnou“ pohledávkou pohledávka „vykonatelná“, není pochyb (srov. R 12/1998 a R 12/2003).

Stejně tak je ovšem v konkursních souvislostech judikatorně ustálen závěr, že podle § 16 ZKV je k podání odpůřčí žaloby věcně legitimován i věřitel, který nemá vykonatelnou pohledávku (R 74/2007, str. 460 /740/).

Zjevně chybné jsou naopak úvahy, jimiž odvolací soud konstruuje „vymahatelnost“ žalobcovy nevykonatelné pohledávky z toho, že byla v konkursním řízení vedeném na majetek úpadce zjištěna (jelikož ji nepopřel správce konkursní podstaty ani žádný z věřitelů). Legitimaci k podání odpůřčí žaloby podle § 16 ZKV totiž konkursní věřitel má bez zřetele k tomu, že jeho pohledávka dosud nebyla v konkursu zjištěna (např. proto, že přezkumné jednání o jeho pohledávce dosud neproběhlo nebo že na základě popěrného úkonu správce konkursní podstaty nebo jiného konkursního věřitele stále vede spor o pravost pohledávky). Ostatně, ani v konkursu zjištěná nevykonatelná pohledávka by se po zrušení konkursu nestala vykonatelnou (v režimu § 45 odst. 2 ZKV na základě seznamu přihlášek), kdyby ji popřel úpadce (srov. za mnohá např. usnesení velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2012, sp. zn. 31 Cdo 374/2010, uveřejněné pod číslem 82/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Nemístné jsou i úvahy odvolacího soudu opírající se o R 26/2000, jelikož to neřešilo odpůřčí žalobu podanou „konkursním věřitelem“ podle § 16 ZKV po prohlášení konkursu na majetek úpadce, nýbrž odpůřčí žalobu podanou „věřitelem“ před prohlášením konkursu na majetek úpadce (zabývalo se podmínkami, za nichž lze v řízení o takové žalobě pokračovat po prohlášení konkursu a tím, jak má být poté upraven výrok soudního rozhodnutí).

S přihlédnutím k dikci § 16 odst. 1 ZKV i závěrům obsaženým v R 74/2007 však musí být splněna podmínka, že odpůřčí žalobu podává „konkursní věřitel“, včetně toho, že žalobce je „konkursním věřitelem“ i v době, kdy soud rozhoduje o odpůřčí žalobě (§ 154 odst. 1 o. s. ř.). V tomto ohledu se však odvolací soud věcí nezabýval a ani po skutkové stránce nevyšlo v řízení najevo, že stávající žalobce je „konkursním věřitelem“.

Podle obsahu spisu původním žalobcem v této věci byla společnost S (ve vztahu k ní odvolací soud také uzavřel, že do konkursu vedeného na majetek úpadce přihlásila nevykonatelnou pohledávku třetí /tehdy/ třídy v celkové výši 33 034 624,60 Kč, kterou správce konkursní podstaty uznal v plné výši a která byla v konkursu zjištěna).

O tom, že na místo společnosti S coby stávajícího žalobce vstupuje do řízení jako nabyvatel práva (postupník na základě smlouvy o postoupení pohledávky ze dne 17. 10. 2001) nynější žalobce, rozhodl Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích v této věci usnesením ze dne 26. 11. 2001. Jakkoliv poté, co označené usnesení nabylo právní moci, lze mít za právně nevýznamné, že ve sporech vyvolaných konkursem, v nichž se legitimace účastníků řízení na straně žalobce nebo žalovaného odvíjí od jejich postavení „konkursního věřitele“ úpadce, soud v případě procesního nástupnictví u těchto osob usnesení podle

§ 107a o. s. ř. nevydává (srov. mutatis mutandis usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2003, sp. zn. 29 Odo 223/2003, uveřejněné pod číslem 82/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), ani tak nemohl odvolací soud vyhovět žalobě proti novému žalobci, aniž by po skutkové stránce postavil najisto, že se na stejném základě stal nový žalobce v konkursním řízení vedeném na majetek úpadce konkursním věřitelem namísto dosavadního konkursního věřitele (společnosti S).

Právní posouzení věci odvolacím soudem je v dotčeném ohledu neúplné a proto i nesprávné.

2) K námitce, podle které právní předchůdce žalobce s uzavřením kupní smlouvy souhlasil.

Potud Nejvyšší soud odkazuje na výše provedené shrnutí z rozsudku sp. zn. 29 Odo 802/2006, konkrétně na bod 3) o tom, že ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. neváže odporovatelnost právního úkonu dlužníka na zkrácení uspokojení konkrétní vymahatelné pohledávky. Je proto nerozhodné, zda úmysl dlužníka směřoval ke zkrácení všech jeho věřitelů nebo jen některých z nich, popřípadě zda dlužník činil právní úkon, aniž by jeho úmysl zkrátit své věřitele vůbec směřoval vůči konkrétním osobám, které proti němu mají pohledávku. Tento závěr (jenž činí uplatněnou námitku nedůvodnou) platí tím více v případech odpůrcí žaloby podle § 16 ZKV, neboť konkursní věřitel ji podává nikoliv jen s účinky pro sebe (se žalobou na vyslovení neúčinnosti právního úkonu úpadce jen vůči své osobě by nemohl uspět), nýbrž ve prospěch všech konkursních věřitelů (srov. opět i R 74/2007, str. 462 /742/).

Dlužno dále dodat, že z hlediska oprávněných zájmů žalujícího věřitele je nepochybně podstatné i to, zda kupní smlouva vskutku byla tzv. ekvivalentním právním úkonem dlužníka. Jak totiž Nejvyšší soud ozřejmil v R 30/2009 (z nějž vychází napadené rozhodnutí), pro závěr, že se dlužníkův majetek následkem převodu věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty na jiného nesnížil, není bez dalšího významný jen obsah smlouvy nebo jiného ujednání.

3) K výkladu pojmu „právní úkon zkracující dlužníkovy věřitele“.

Úvahy odvolacího soudu, opírající se o závěry obsažené v R 64/2002 a R 30/2009, vyústily v názor, že kupní smlouva byla právním úkonem zkracujícím věřitele pozdějšího úpadce (že nešlo o tzv. ekvivalentní právní úkon dlužníka) proto, že pozdějšímu úpadci se reálně nedostala za převedený majetek přiměřená (rovnocenná) náhrada, neboť žalovaný na kupní cenu sjednanou ve výši 35 000 000 Kč zaplatil podle vlastních údajů toliko 6 000 000 Kč.

K tomu Nejvyšší soud uzavírá, že k závěrům o povaze tzv. ekvivalentního právního úkonu dlužníka, obsaženým v R 30/2009, se v konkursních souvislostech připojil např. v rozsudku ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4886/2007, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 1, ročník 2011, pod číslem 10 (v něm dovedil, že dlužník, který – ač nemá jiný majetek postačující k uspokoi-

jení svých věřitelů – poté, co jako prodávající uzavřel se svým věřitelem jako kupujícím kupní smlouvu o prodeji movitých věcí, uzavřel s kupujícím dohodu o započtení kupní ceny proti pohledávce kupujícího, učinil právní úkon /kupní smlouvu/, který ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák. zkracuje dlužníkovy věřitele neboť v době účinnosti kupní smlouvy se dlužníku za prodaný majetek nedostalo žádného skutečného /reálného/ protiplnění, z něž by mohli dlužníkovy věřitelé uspokojit své pohledávky).

I ze skutkových reálií, z nichž vyšlo R 30/2009, je ovšem patrné, že závěr, že kupní smlouva, kterou dlužník (pozdější úpadce) prodal sporné nemovitosti dovolateli, je zkracujícím právním úkonem dlužníka, nelze učinit jen na základě prostého konstatování, že ze sjednané (formálně ekvivalentní) kupní ceny ve výši 35 000 000 Kč zaplatil dovolatel toliko 6 000 000 Kč.

Podstatné je vysvětlit, proč nedošlo k vymožení zbytku kupní ceny; právě to je skutečnost rozhodná pro posouzení, zda ve výsledku šlo o zkracující právní úkon dlužníka. Zjednodušující úvaha odvolacího soudu (jenž žádné další skutkové či právní závěry na dané téma nečinil), vede k absurdnímu (a zjevně nesprávnému) závěru, že pokaždé, když kupující nedoplatí prodávajícímu sjednanou kupní cenu, půjde ze strany prodávajícího o zkracující právní úkon.

Právní posouzení věci odvolacím soudem, jenž skutečnosti rozhodné pro posouzení, zda kupní smlouva je zkracujícím právním úkonem dlužníka, nezkoumal, tudíž neobstojí.

3) K tomu, zda kupní smlouvu uzavřely dvě právnické osoby jako osoby blízké.

Tento závěr odvolacího soudu dovolání nezpochybnuje. Nejvyšší soud proto jen pro úplnost (v zájmu celistvosti výkladu zkoumané problematiky v rovině právní) dodává, že k tomu, aby bylo možné dovodit, že úmysl dlužníka (pozdějšího úpadce) cum animo fraudandi musel být znám druhé straně (dovolateli), postačí již úsudek, že za kupujícího (dovolatele) uzavírala kupní smlouvu fyzická osoba, která byla v téže době současně jednatelem prodávajícího (byť za prodávajícího uzavřel kupní smlouvu druhý jednatel); dovozovat, že kupující a prodávající byli právnickými osobami sobě blízkými, nutné není.

II. K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř.

Podle ustanovení § 157 o. s. ř., není-li dále stanoveno jinak, soud v odůvodnění rozsudku uvede, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný (jiný účastník řízení), stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce; není přípustné ze spisu opisovat skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. Soud dbá o to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé.

Dle ustanovení § 213 o. s. ř. odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně (odstavec 1). Odvolací soud může zopakovat dokazování, na základě kterého soud prvního stupně zjistil skutkový stav věci; dosud provedené důkazy zopakuje vždy, má-li za to, že je z nich možné dospět k jinému skutkovému zjištění, než které učinil soud prvního stupně (odstavec 2). K provedeným důkazům, z nichž soud prvního stupně neučinil žádná skutková zjištění, odvolací soud při zjišťování skutkového stavu věci nepřihlédne, ledaže by je zopakoval; tyto důkazy je povinen zopakovat, jen jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, soud prvního stupně provedl jiné důkazy, z nichž při zjišťování skutkového stavu vycházel (odstavec 3).

Ustanovení § 219a odst. 1 písm. b) o. s. ř. pak určuje, že odvolací soud rozhodnutí zruší, jestliže rozhodnutí není přezkoumatelné pro nesrozumitelnost nebo nedostatek důvodů.

Měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu prvního stupně je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky odvolacího soudu na náležitosti odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ale především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít v odvolání proti tomuto rozhodnutí odvolací důvody. I když rozhodnutí soudu prvního stupně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu odvolání – na újmu uplatnění práv odvolatele (srov. v literatuře např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: *Občanský soudní řád II.* § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C.H. Beck, 2009, str. 1769). Obdobně pak lze říci, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění práv dovolatele.

Nepřezkoumatelný je přitom rozsudek, jehož skutkové a právní závěry vycházejí z tzv. souhrnného zjištění, jímž se zjišťuje rozhodný skutkový stav současně na základě všech provedených důkazů, aniž se uvede, na základě kterých konkrétních důkazů se to které zjištění činí a z jakých důvodů, jakož i bez vysvětlení případných rozporů mezi nimi (srov. shodně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2492/99, uveřejněný pod číslem 40/2002 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

V rozsudku ze dne 31. 8. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1045/99, uveřejněném v časopise *Soudní judikatura* číslo 1, ročník 2001, pod číslem 14, pak Nejvyšší soud vysvětlil, že je-li rozhodnutí soudu prvního stupně nepřezkoumatelné, protože tento soud nerespektoval zásady uvedené v ustanoveních § 157 a § 132 o. s. ř., musí odvolací soud takové rozhodnutí zrušit; jestliže tak neučiní a přijme rozhodnutí ve věci samé, pak zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

V dané věci již odvolatel (žalobce) namítal v podaném odvolání (č. l. 340 až 349), že rozhodnutí soudu prvního stupně je nepřezkoumatelné, když se ohrazo-

val též proti závěrům, jež soud prvního stupně opíral o výpovědi P. M., M. M. a R. D.

Odvolací soud se již v měnicím rozsudku ze dne 17. 10. 2007 této otázce vyhnul tím, že se důkazy výpovědi P. M., M. M. a R. D. nezabýval vůbec.

K tomu Nejvyšší soud uvádí, že jeho zrušující rozsudek ze dne 27. 5. 2010 zjevně mířil především k tomu, aby odvolací soud nečinil opačné skutkové závěry, aniž převyslechl osoby, z jejichž výpovědi dovozoval soud prvního stupně závěry pro žalovaného příznivé.

Jestliže totiž soud prvního stupně uzavřel, že výpovědi P. M., M. M. a R. D. jsou „podpurným důkazem pro to, že prodejem nemovitosti nedošlo ke zkrácení věřitelů“, pak bylo povinností odvolacího soudu se s tímto hodnocením vypořádat (a pro účely možného jiného skutkového závěru uvedené osoby převyslechnout). Již tím, že odvolací soud rezignoval na snahu vysvětlit rozpor mezi hodnocením listinných důkazů a hodnocením výpovědi P. M., M. M. a R. D., sám zatížil své rozhodnutí nepřezkoumatelností a dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. tak byl uplatněn právem.

Nejvyšší soud si je vědom toho, že úloha odvolacího soudu byla ztížena nedbalým způsobem, jakým (tříkrát) přistoupil k písemnému vyhotovení svého rozhodnutí soud prvního stupně. Očividnou absencí smysluplných zjištění o obsahu jednotlivých důkazů (včetně prakticky neexistujícího obsahu výpovědi P. M., M. M. a R. D.) však dozajista nebylo možné nahradit v odvolacím řízení prostou ignorancí těchto důkazů. To platí tím více, že např. podle výpovědi R. D. uskutečněné před soudem prvního stupně dne 27. 2. 2001 (č. l. 113), R. D. (jako likvidátor pozdějšího úpadce) postoupil pohledávku pozdějšího úpadce vůči dovoleteli z titulu nedoplatku kupní ceny z kupní smlouvy ve výši 29 000 000 Kč společnosti E. C. za úplatu ve výši 8 500 000 Kč a že výpovědi označených osob mají být (dle soudu prvního stupně) těmi, jež (spolu)vyvracejí závěr, že kupní smlouva byla zkracujícím právním úkonem dlužníka.

U přípustného dovolání přihlíží Nejvyšší soud k vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, též z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Takovou vadou je podle obsahu spisu (a ve spojení s výše formulovanými závěry rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 802/2006) též podoba rozsudečného výroku, o kterém oba soudy rozhodovaly poté, co soud prvního stupně přiměl žalobce, aby jej takto formuloval.

Konkrétně jde o to, že odpůrčí žalobou podle § 16 ZKV se správce konkursní podstaty úpadce nebo některý z konkursních věřitelů úpadce může úspěšně domáhat určení, že „právní úkon úpadce je neúčinný vůči jeho konkursním věřitelům“, a nikoliv určení, že právní úkon je neúčinný „vůči konkursní podstatě“. Přitom Nejvyšší soud dodává, že k tomu, aby formulace rozsudečného výroku odpovídala závěrům obsaženým v rozsudku sp. zn. 29 Odo 802/2006, není nutná žádná další změna žaloby. Ze žaloby je jasně patrné, čeho se žalobce domáhá

a to, aby rozsudečný výrok odpovídal ustálené judikatuře o povaze nároku, je věcí soudu, který o žalobě rozhoduje.

Jelikož napadené rozhodnutí zčásti neobstojí v rovině právní a je postiženo vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, Nejvyšší soud je, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), zrušil (s výjimkou prvního výroku o vedlejším účastenství), včetně závislého výroku o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí (opět včetně závislého výroku o nákladech řízení) a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

Zkoumat, zda je dán též dovolací důvod dle § 241a odst. 3 o. s. ř., bylo za daného stavu věci nadbytečné.

**Žalobou podanou podle ustanovení § 42a obč. zák. nelze úspěšně odpo-
rovat dohodě o vypořádání společného jmění manželů, jejíž právní bezúčín-
nost nastala podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. Věřitel pohledávky vůči
jednomu z manželů, která vznikla před uzavřením dohody o vypořádání
společného jmění manželů, má právo ji vymoci na základě titulu pro výkon
rozhodnutí (exekučního titulu) také z majetku, který na základě dohody
o vypořádání společného jmění připadl manželu dlužníka, i když bezúčín-
nost dohody podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. nebyla (vůči manželu
dlužníka) určena pravomocným rozhodnutím soudu.**

(Rozsudek Nejvyššího soudu
ze dne 26. 6. 2013, sp. zn. 21 Cdo 2833/2012)

Žalobou podanou u Okresního soudu ve Zlíně dne 21. 12. 2005 se žalobce domá-
hal, aby bylo určeno, že dohoda o vypořádání společného jmění manželů ze dne
21. 3. 2005 uzavřená mezi M. V. a žalovanou, podle níž do výlučného vlastnictví
žalované připadl byt č. 62 v budově č.p. 4594 na pozemku p.č. st. 6548 se spo-
luvlastnickým podílem na společných částech budovy č.p. 4594 a na pozemku
p.č. st. 6548 o velikosti 5768/231467, zapsané na LV č. 20283 pro obec a katastrální
území Z. u Katastrálního úřadu pro Zlínský kraj, Katastrální pracoviště Z., je vůči
žalobci právně neúčinná. Žalobu odůvodnil zejména tím, že má vůči manželu žalo-
vané M. V. pohledávky ze směnek vystavených dne 7. 8. 2003 a 13. 8. 2003, které
jsou vykonatelné, neboť směnečným platebním rozkazem Krajského soudu v Brně
ze dne 28. 7. 2005 bylo M. V. uloženo zaplatit žalobci 110 000 Kč s 6% úrokem od
8. 9. 2003 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 330 Kč a náklady řízení ve výši
25 620 Kč a směnečným platebním rozkazem Krajského soudu v Brně ze dne 28. 7.
2005 bylo M. V. uloženo zaplatit žalobci 90 000 Kč s 6% úrokem od 14. 9. 2003 do
zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 290 Kč a náklady řízení ve výši 21 810 Kč;
oba platební rozkazy nabyly právní moci dne 19. 10. 2005. Dohodu o vypořádání
společného jmění manželů ze dne 21. 3. 2005, jejíž právní účinky nastaly téhož dne,
dlužník uzavřel v úmyslu zkrátit žalobce jako svého věřitele, který žalovaná moh-
la při náležitě pečlivosti poznat. Žalobce pokládá žalovanou za osobu dlužníkoví
v době uzavření uvedené dohody blízkou, přestože jejich manželství bylo dnem 1. 2.
2005, kdy nabyl právní moci rozsudek Okresního soudu ve Zlíně ze dne 12. 1. 2005,
rozvedeno, neboť se jednalo o osoby v poměru obdobném rodinnému a majetkovou
újmou způsobenou dlužníkoví by žalovaná vzhledem k tomu, že jejich společné jmě-
ní manželů ještě nebylo vypořádáno, musela pocítovat jako újmu vlastní.

Okresní soud ve Zlíně rozsudkem ze dne 29. 8. 2006 žalobě vyhověl a roz-
hodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 7500 Kč

k rukám advokáta Mgr. M. Ch. Dospěl k závěru, že dohoda o vypořádání společného jmění manželů ze dne 21. 3. 2005 uzavřená mezi M. V. a žalovanou je vůči žalobci právně neúčinná ve smyslu ustanovení § 42a obč. zák., neboť žalobce má vůči dlužníkovi M. V. vykonatelné pohledávky podle směnečných platebních rozkazů Krajského soudu v Brně ze dne 28. 7. 2005, které nemohou být uspokojeny z jiného majetku dlužníka, uvedená dohoda byla uzavřena v posledních třech letech před podáním žaloby a žalovaná, kterou lze „z titulu existence bývalého manželského svazku“ považovat za osobu blízkou dlužníkovi, neboť by majetkovou újmu způsobenou dlužníkovi musela vzhledem k nevypořádání jejich společného jmění manželů „zákonitě“ pocítovat jako újmu vlastní, neprokázala, že dlužníkům úmysl zkrátit žalobce nemohla poznat ani při vynaložení náležité pečlivosti.

K odvolání žalované Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně usnesením ze dne 18. 4. 2007 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Dovodil, že dlužník a žalovaná nejsou osobami navzájem blízkými ve smyslu ustanovení § 116 obč. zák., neboť se jedná o rozvedené manžele, kteří spolu nesdílejí „žádné vzájemné citové a sociální hodnoty“; postavení žalované jako osoby blízké vůči dlužníkovi nemůže založit předpokládaná újma na majetku spadajícím do jejich nevypořádaného společného jmění manželů, protože by se jednalo o „reálnou“ újmu, kterou by především utrpěla sama žalovaná na svém majetku. Uzavřel, že je proto na žalobci, aby prokazoval úmysl dlužníka zkrátit jej jako svého věřitele a okolnost, že tento úmysl dlužníka musel být žalované znám.

O k r e s n í s o u d ve Zlíně rozsudkem ze dne 18. 12. 2007 žalobu zamítl a uložil žalobci povinnost zaplatit žalované na náhradě nákladů řízení 19 100 Kč k rukám advokáta JUDr. J. K. Dospěl k závěru, že nejsou splněny všechny podmínky pro určení právní neúčinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů ze dne 21. 3. 2005 vůči žalobci, neboť žalobce neprokázal, že žalovaná musel být při uzavírání této dohody znám dlužníkům úmysl zkrátit věřitele; skutečnost, že žalovaná věděla o dlužích M. V. a že jí musela být známa jeho majetková situace, není důkazem o tomto úmyslu dlužníka.

K odvolání žalobce Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně rozsudkem ze dne 26. 11. 2008 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení 4800 Kč k rukám advokáta JUDr. J. K. Dovodil, že žalobce nemá na určení právní neúčinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů ze dne 21. 3. 2005 vůči němu naléhavý právní zájem ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř., neboť tato dohoda, která se dotýká práva žalobce na uspokojení jeho pohledávky, je vůči žalobci neúčinná již přímo ze zákona, a to podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák., které stanoví, že dohodou o vypořádání společného jmění manželů nesmí být dotčena práva věřitelů. K nastoupení účinků předvídaných v tomto

ustanovení podle názoru odvolacího soudu postačuje, aby v době uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů „pohledávka existovala, aniž by tato byla přiznána soudním rozhodnutím“.

K dovolání žalobce Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 20. 9. 2011 zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Shledal, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, neboť předpokladem úspěšnosti odpůrcí žaloby není prokázání naléhavého právního zájmu žalobce na určení neúčinnosti právního úkonu a že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, neboť odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně z jiných právních důvodů, aniž by upozornil žalobce na možnost odlišné právní kvalifikace, kterou se ani soud prvního stupně nezabýval; jeho rozhodnutí tak bylo pro žalobce nepředvídatelné. Vyslovil názor, že předvídatelnosti rozhodnutí odvolacího soudu lze docílit i tím, že odvolací soud seznámí účastníky se svým odlišným právním názorem a dá jim příležitost se k tomuto názoru vyjádřit; tak by žalobce měl možnost uvést skutečnosti, ze kterých dovozuje svůj naléhavý právní zájem na požadovaném určení.

K r a j s k ý s o u d v Brně – pobočka ve Zlíně poté rozsudkem ze dne 21. 3. 2012 změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobě vyhověl; současně rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení „před soudy obou stupňů a Nejvyššího soudu“ 53 160 Kč k rukám advokáta Mgr. M. Ch. Na základě zjištění, že dohoda o vypořádání společného jmění manželů uzavřená mezi dlužníkem a žalovanou, kterou byl na žalovanou převeden „jediný hodnotný majetek“, je na újmu žalobce, neboť dlužník nedisponuje jiným majetkem k uspokojení vymahatelných pohledávek žalobce, dospěl k závěru, že tato dohoda je vůči žalobci neúčinná podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. a že je proto nadbytečné zabývat se splněním podmínek odporovatelnosti podle ustanovení § 42a obč. zák. I když žalobce uplatnil nárok „po hmotné stránce“ podle ustanovení § 42a obč. zák., má odvolací soud za to, že nic nebrání posouzení nároku podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. Odvolací soud uzavřel, že ani v případě, že má neúčinnost dohody o vypořádání společného jmění manželů nastat ze zákona, nelze bránit žalobci, aby se domáhal „vyslovení takové neúčinnosti soudní cestou“, a že samotná skutečnost, že určitý právní následek nastává již ze zákona, nemůže vyloučit naléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Namítá, že v řízení byla zásadním způsobem porušena zásada rovnosti účastníků řízení a zásada projednací, neboť odvolací soud považoval nárok uplatněný žalobcem za nárok podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák., přestože žalobce i po poučení soudem trval na tom, že „se jedná o nárok dle § 42a obč. zák.“. Odvolací soud tak „zastoupil žalobce k tíži žalované“, kterou nepoučoval, jakým způsobem se

má případně bránit, a místo žalobce „nesl břemeno tvrzení“. Dovolatelka nesouhlasí s posouzením věci podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák., které se podle jejího názoru týká jen práv společných věřitelů obou manželů ve vztahu k závazkům spadajícím do společného jmění manželů. Závazky jejího bývalého manžela vůči žalobci však nespádaly do společného jmění manželů dlužníka a žalované, neboť jejich rozsah zcela zjevně přesahoval míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů a žalovaná o těchto závazcích dlužníka nevěděla a nedala souhlas k jejich převzetí; jedná se proto o výlučné závazky dlužníka, který za ně „nese plnou odpovědnost“. Dovolatelka namítá, že aplikace ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. by v projednávané věci byla v příkrém rozporu s dobrými mravy, neboť předmětná nemovitost byla pořízena z prostředků žalobkyně v jejím výlučném vlastnictví, a způsobila by jí „nedozírné existenční následky“. Žalovaná navrhuje, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a aby věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2012, neboť dovoláním je napaden rozsudek odvolacího soudu, který byl vydán před 1. 1. 2013 (srov. čl. II bod 7. zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. oprávněnou osobou (účastníkem řízení) a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzované věci zjištěno (správnost skutkových zjištění v tomto směru dovolatelka nenapadá), že směnečným platebním rozkazem Krajského soudu v Brně ze dne 28. 7. 2005 bylo manželu žalované M. V. uloženo zaplatit žalobci pohledávku ze směnky vystavené dne 7. 8. 2003 ve výši 110 000 Kč s 6% úrokem od 8. 9. 2003 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 330 Kč a náklady řízení ve výši 25 620 Kč a směnečným platebním rozkazem Krajského soudu v Brně ze dne 28. 7. 2005 bylo M. V. uloženo zaplatit žalobci pohledávku ze směnky vystavené dne 13. 8. 2003 ve výši 90 000 Kč s 6% úrokem od 14. 9. 2003 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 290 Kč a náklady řízení ve výši 21 810 Kč; oba platební rozkazy nabyly právní moci dne 19. 10. 2005. Manželství žalované a M. V. uzavřené dne 1. 11. 1997 bylo rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně ze dne 12. 1. 2005, který nabylo právní

moci dne 1. 2. 2005, rozvedeno. Dne 21. 3. 2005 uzavřeli M. V. a žalovaná dohodu o vypořádání společného jmění manželů, podle níž z věcí jimi nabytých za trvání manželství připadl do výlučného vlastnictví žalované byt č. 62 v budově č.p. 4594 na pozemku p.č. st. 6548 se spoluvlastnickým podílem na společných částech budovy č.p. 4594 a na pozemku p.č. st. 6548 o velikosti 5768/231467, zapsané na LV č. 20283 pro obec a katastrální území Z. a vybavení obývacího pokoje, kuchyně a ložnice a do výlučného vlastnictví M. V. připadl „majetek sloužící k podnikání na základě živnostenských oprávnění“; právní účinky dohody nastaly dne 21. 3. 2005.

Věřitel se může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné; toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok proti dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen (§ 42a odst. 1 obč. zák.).

Odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám, a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116, 117 obč. zák.), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, kdy druhá strana tehdy dlužníkův úmysl zkrátit věřitele i při náležitě pečlivosti nemohla poznat (§ 42a odst. 2 obč. zák.).

Právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch (§ 42a odst. 3 obč. zák.).

Právní úkon, kterému věřitel s úspěchem odporoval, je vůči němu neúčinný potud, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku; není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto úkonu prospěch (§ 42a odst. 4 obč. zák.).

Smyslem žaloby podle ustanovení § 42a obč. zák. (odpůrčí žaloby) je – uvažováno z pohledu žalujícího věřitele – dosáhnout rozhodnutí soudu, kterým by bylo určeno, že je vůči němu neúčinný dlužníkem učiněný právní úkon. Rozhodnutí soudu, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno, pak představuje podklad k tomu, že se věřitel může na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu), vydaného proti dlužníku, domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co odporovaným (právně neúčinným) právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku, a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn. V případě, že uspokojení věřitele z tohoto majetku není dobře možné (například proto, že osobě, v jejíž prospěch dlužník učinil odporovaný právní úkon, již takto nabyté majetkové hodnoty nepatří), může se věřitel – místo určení neúčinnosti právního úkonu – domáhat,

aby mu ten, komu z odporovatelného právního úkonu dlužníka vznikl prospěch, vydal takto získané plnění (srov. například právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 1999, sp. zn. 2 Cdon 1703/96, uveřejněném pod č. 26 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000).

Manželé mohou o vypořádání společného jmění manželů, které zaniklo zánikem manželství, uzavřít dohodu, která musí mít písemnou formu; jestliže do společného jmění manželů náleží též nemovitost, nabývá tato dohoda účinnosti vkladem do katastru nemovitostí (srov. § 149 odst. 1 a § 150 odst. 1 obč. zák.). Práva věřitelů nesmí být dohodou manželů o vypořádání jejich společného jmění dotčena (srov. § 150 odst. 2 obč. zák.).

Ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. sleduje – obdobně jako ustanovení § 143a odst. 4 obč. zák. – ochranu věřitele, který má vůči jednomu z manželů vymahatelnou pohledávku, jejíž uspokojení by mohlo být zkráceno (mimo jiné) dohodou, kterou by bylo provedeno vypořádání společného jmění manželů, jež zaniklo zánikem manželství (dohodou o vypořádání společného jmění manželů). Nesmí-li být dohodou manželů o vypořádání jejich společného jmění dotčena – jak vyplývá z ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. – práva věřitelů, znamená to zejména, že dohoda o vypořádání společného jmění manželů je právně účinná vůči věřiteli jen tehdy, byla-li manželé uzavřena (stala-li se mezi manželi účinnou) dříve, než vznikla věřiteli pohledávka (vůči jednomu z manželů); byla-li tato dohoda uzavřena (stala-li se mezi manželi účinnou) až po vzniku pohledávky věřitele (vůči jednomu z manželů), nemůže být vůči věřiteli právně účinná.

Je zřejmé, že okolnost, že dohoda o vypořádání společného jmění manželů byla manželé uzavřena (stala se mezi manželi účinnou) až poté, co věřiteli již vznikla jeho pohledávka (vůči jednomu z manželů), nezpůsobuje neplatnost dohody, ale jen její tzv. relativní bezúčinnost; znamená to, že dohoda o vypořádání společného jmění je nadále platným právním úkonem a vyvolává (jí sledované) právní následky, že však ve vztahu manželů vůči věřiteli se na dohodu hledí tak, jako kdyby nenastaly její účinky, tedy – jinak řečeno – tak, jako kdyby k vypořádání společného jmění manželů nedošlo.

Zatímco neúčinnost právního úkonu podle ustanovení § 42a obč. zák. je třeba uplatnit odpůřčí žalobou a dochází k ní teprve (až) na základě pravomocného rozhodnutí soudu, stav relativní bezúčinnosti dohody podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. nastává přímo ze zákona (ex lege). Vyplývá z toho (mimo jiné) to, že věřitel vymahatelné pohledávky, která mu vznikla vůči jednomu z manželů dříve, než byla manželé uzavřena (stala se mezi manželi účinnou) dohoda o vypořádání jejich společného jmění, má právo ji vymoci na základě titulu pro výkon rozhodnutí (exekučního titulu) cestou výkonu rozhodnutí (exekuce) také z majetku, který (původně) patřil do společného jmění manželů a který na základě dohody o vypořádání společného jmění připadl manželé dlužníka, aniž by bezúčinnost dohody podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. musela být (vůči

manželu dlužníka) určena pravomocným soudním rozhodnutím. Určení právní bezúčinnosti dohody o vypořádání společného jmění, která nastala podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák., je tedy možné jen tehdy, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem (§ 80 písm. c/ o. s. ř.).

Z uvedených důvodů Nejvyšší soud dospěl k závěru, že žalobou podanou podle ustanovení § 42a obč. zák. nelze úspěšně odporovat dohodě o vypořádání společného jmění manželů, jejíž právní bezúčinnost nastala podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák., a že věřitel pohledávky vůči jednomu z manželů, která vznikla před uzavřením dohody o vypořádání společného jmění manželů, má právo ji vymoci na základě titulu pro výkon rozhodnutí (exekučního titulu) také z majetku, který na základě dohody o vypořádání společného jmění připadl manželu dlužníka, i když bezúčinnost dohody podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. nebyla (vůči manželu dlužníka) určena pravomocným rozhodnutím soudu.

V posuzovaném případě dlužník a žalovaná uzavřeli dohodu o vypořádání společného jmění manželů, na základě níž připadl do výlučného vlastnictví žalované předmětný byt, dne 21. 3. 2005, tedy až poté, co žalobci vznikly pohledávky vůči dlužníkovi ze směnek vystavených dne 7. 8. 2003 a 13. 8. 2003. Protože uzavřením dohody o vypořádání společného jmění po vzniku pohledávek žalobce byla dotčena práva žalobce jako věřitele dlužníka, je tato dohoda vůči němu – jak vyplývá z výše uvedeného – právně neúčinná. Vzhledem k tomu, že právní bezúčinnost dohody o vypořádání společného jmění nastala podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák., nemůže žalobce této dohodě úspěšně odporovat žalobou podanou podle ustanovení § 42a obč. zák.

Určení právní bezúčinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů, která nastala podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák., je možné – jak bylo uvedeno výše – jen tehdy, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. Naléhavý právní zájem o určení právního vztahu nebo práva je dán zejména tam, kde by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení stalo jeho právní postavení nejistým; žaloba domáhající se určení nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti. Měl-li odvolací soud za to, že věc je třeba po právní stránce posoudit podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. (a tedy jinak než podle právního názoru žalobce, který v žalobě uvedl jen skutečnosti odůvodňující určení právní neúčinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů podle ustanovení § 42a obč. zák.), měl postupem podle ustanovení § 213b a § 118a odst. 2 o. s. ř. zajistit doplnění tvrzení žalobce o uvedení skutečností, z nichž vyplývá, že má na určení právní bezúčinnosti dohody o vypořádání společného jmění manželů nastalé podle ustanovení § 150 odst. 2 obč. zák. naléhavý právní zájem. Neučinil-li tak a vycházel-li při svém rozhodnutí, jímž změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobě vyhověl, pouze z obecného

Č. 101

předpokladu, že samotná skutečnost, že určitý právní následek nastává již ze zákona, nemůže vyloučit naléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; Nejvyšší soud jej proto zrušil (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta první, o. s. ř.).

Cpjn 200/2013

Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2013 ke smlouvám o propagaci reklamní plochy.

Nejvyšší soud, který je povolán sledovat a vyhodnocovat pravomocná rozhodnutí soudů (§ 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů /zákon o soudech a soudcích/, ve znění pozdějších předpisů), zjistil z předložených pravomocných rozhodnutí soudů prvního stupně, že soudy postupují rozdílně při posuzování platnosti smluv o propagaci reklamní plochy, které s fyzickými osobami (nepodnikateli) uzavírají UP PROMOTION, s. r. o., a BEZREKLAMKA, s. r. o.

Soudy se neshodují v těchto otázkách:

- 1) Zda dohoda stran, že závazkový vztah smlouvou založený se řídí obchodním zákoníkem, je platná.
- 2) O jaký typ smlouvy jde, popř. zda jde o nepojmenovanou smlouvu.
- 3) Zda některá ujednání smlouvy jsou neplatná z hlediska úpravy ochrany spotřebitele.

Po vyhodnocení předložených pravomocných rozhodnutí, a na jejich základě, zaujalo občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu na návrh předsedy občanskoprávního a obchodního kolegia v zájmu zajištění jednotného rozhodování soudů v těchto věcech, následující stanovisko:

I.

Smlouvy o propagaci reklamní plochy uzavřené se spotřebiteli za podmínek popsanych v důvodech tohoto stanoviska jsou inomínátními kontrakty, jimiž se zakládají závazkové vztahy, o kterých se účastníci platně dohodli, že se řídí obchodním zákoníkem.

II.

Neplatná jsou ujednání dané smlouvy směřující k její automatické prolonaci, ujednání o povinnosti spotřebitele platit smluvní pokutu a náklady na písemnou upomínku, ujednání o nevratnosti plnění poskytnutého spotřebitelem bez ohledu na důvod, pro který dojde k předčasnému ukončení smlouvy tam, kde zákon vrácení vzájemně poskytnutého plnění předpokládá, a sjednání odlišného režimu účinnosti výpovědi smlouvy pro každou ze smluvních stran.

Předmětem smlouvy obsažené na předtištěném formuláři je zajištění propagace specifikované reklamní plochy (mobilní plochy, statické plochy, různé plochy). Dodavatel se zavázal zajistit propagaci plochy jako volné reklamní plochy, a to umístěním údajů a informací o ní na internetovém serveru (portálu) veřej-

ně přístupném všem uživatelům. Objednatel se zavázal zaplatit jednorázovou peněžní částku (včetně daně z přidané hodnoty) za zpracování údajů potřebných pro umístění na internetovém serveru s tím, že „tato částka není vratná, a to ani v případě ukončení této smlouvy z jakéhokoliv důvodu“. Smlouva je uzavřena na dobu jednoho roku; automaticky (opakovaně) se prodlužuje o další rok, nebude-li objednatelem „písemně doporučenou poštou“ vypovězena nejpozději 30 dnů před jejím ukončením. Po dobu prvního roku trvání smlouvy je „propagace reklamní plochy poskytována zdarma“. Za každý další rok trvání smlouvy se sjednává paušální odměna dodavatele včetně daně z přidané hodnoty splatná ve lhůtě čtrnácti dnů ode dne automatického prodloužení smlouvy; „tato částka není vratná, a to ani v případě ukončení této smlouvy z jakéhokoliv důvodu“. Dodavatel je oprávněn smlouvu jednostranně vypovědět bez udání důvodu. Pro případ, že objednatel nezaplatí „jakoukoliv platbu vyplývající z této smlouvy řádně a včas,“ sjednaly strany smluvní pokutu ve výši 1000 Kč, splatnou ve lhůtě jednoho měsíce po sjednaném datu splatnosti platby, a úroky z prodlení ve výši 0,3 % z dlužné částky za každý den prodlení objednatele do zaplacení. V případě vymáhání jakéhokoliv peněžitého plnění se objednatel zavázal zaplatit dodavateli „za každou odeslanou písemnou upomínku k plnění“ 200 Kč (do jednoho týdne od okamžiku odeslání písemné upomínky). Závěrem se strany dohodly, že „veškeré jejich závazkové vztahy a jednotlivé nároky vyplývající z této smlouvy se budou dle ustanovení § 262 odst. 1 obch. zák. řídit zákonem č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.“ „Objednatel výslovně prohlašuje a je si vědom toho, že na základě tohoto ustanovení nedochází ke zhoršení jeho právního postavení jako účastníka této smlouvy.“ „Toto ustanovení sjednávají smluvní strany proto, že obsah smluvního vztahu účastníků smlouvy s přihlédnutím ke všem okolnostem vhodněji vystihuje obchodní zákoník, když objednatel prostřednictvím propagace reklamní plochy ... může dosahovat zisku.“ Obsahem smlouvy je i prorogační doložka (spory vzniklé z této smlouvy nebo v souvislosti s ní budou projednány a rozhodnuty Okresním soudem v Benešově).

Ve věcech vedených pod sp. zn. 6 C 106/2011, 5 C 301/2011, 8 C 390/2011, 9 C 55/2012, 13 C 51/2012, 13 C 60/2011, 14 C 206/2011, 4 C 103/2012, 5 C 413/2011, 11 C 298/2011, 14 C 383/2011 Okresní soud v Benešově uzavřel, že dohoda stran o tom, že jejich závazkový vztah se bude řídit obchodním zákoníkem, nesměřuje ke zhoršení právního postavení účastníka, který není podnikatelem (§ 262 odst. 1 obch. zák.), a smlouvu o propagaci reklamní plochy považoval za nepojmenovanou smlouvu (§ 269 odst. 2 obch. zák.). Stejně právní posouzení zaujal ve věci vedené pod sp. zn. 12 C 9/2012 Okresní soud ve Vsetíně – pobočka ve Valašském Meziříčí.

Okresní soud v Ostravě ve věci vedené pod sp. zn. 38 C 135/2012 dohodu o podřízení právního vztahu obchodnímu zákoníku měl za platnou; i když je žalovaným spotřebitel (§ 52 odst. 3 obč. zák.), „pouhé podřízení smlouvy

obchodnímu zákoníku samo o sobě nevede ke zhoršení jeho právního postavení“. Vzhledem k postavení žalovaného jako spotřebitele aplikoval na právní vztah založený smlouvou o propagaci reklamní plochy, kterou považoval za smlouvu o dílo, ustanovení občanského zákoníku o spotřebitelských smlouvách (viz § 262 odst. 4 obch. zák.). Se zřetelem k tomu, že závazkem žalobce je pouhé pasivní zajištění propagace reklamy, nikoliv samotná propagace, za neplatná ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě žalovaného značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, označil závazek žalovaného uhradit sjednanou částku bez ohledu na splnění povinnosti žalobcem, uzavření smlouvy na dobu jednoho roku s automatickou prodloužením s tím, že žalobce je oprávněn smlouvu jednostranně vypovědět kdykoliv bez udání důvodů, avšak žalovaný může smlouvu vypovědět „písemně doporučenou poštou“ nejpozději 30 dnů před jejím ukončením, a okolnost, že žalobce není povinen vrátit žalovanému jakoukoliv alikvotní část sjednané ceny ani v případě ukončení smlouvy před sjednanou dobou trvání.

Okresní soud v Teplicích ve věci vedené pod sp. zn. 18 C 58/2012 uzavřel, že dohoda o volbě práva je neplatná (§ 262 odst. 1 obch. zák.). Smlouvu o propagaci reklamní plochy, kterou podřadil smlouvě o dílo podle § 631 a násl. obč. zák., posoudil jako neplatný právní úkon, protože žalobce neprokázal, že byla podepsána jednajícím osobou (§ 40 odst. 3 obč. zák.). I kdyby byla smlouva platná, zaujal co do neplatnosti jednotlivých ujednání z hlediska § 55 odst. 2, § 56 odst. 1, odst. 3 písm. e), f), a j) obč. zák. stejný názor jako Okresní soud v Ostravě ve věci uvedené výše.

Podle ustanovení § 262 obch. zák. si strany mohou dohodnout, že jejich závazkový vztah, který nespadá pod vztahy uvedené v § 261, se řídí tímto zákonem. Jestliže taková dohoda směřuje ke zhoršení právního postavení účastníka smlouvy, který není podnikatelem, je neplatná (odstavec 1/). Ve vztazích podle § 261 nebo podřízených obchodnímu zákoníku dohodou podle odstavce 1 se použijí, nevyplyvá-li z tohoto zákona nebo ze zvláštních právních předpisů něco jiného, ustanovení této části na obě strany; ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je však třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem. Smluvní strana, která není podnikatelem, nese odpovědnost za porušení povinností z těchto vztahů podle občanského zákoníku a na její společné závazky se použijí ustanovení občanského zákoníku (odstavec 4/).

Podle ustanovení § 55 obč. zák. se smluvní ujednání spotřebitelských smluv nemohou odchýlit od zákona v neprospěch spotřebitele. Spotřebitel se zejména nemůže vzdát práv, které mu zákon poskytuje, nebo jinak zhoršit své smluvní postavení (odstavec 1/). Ujednání ve spotřebitelských smlouvách podle § 56 jsou neplatná (odstavec 2/).

Podle ustanovení § 56 odst. 1 obč. zák. nesmějí spotřebitelské smlouvy obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Nepřípustná jsou podle ustanovení § 56 odst. 3 obč. zák. zejména smluvní ujednání, která

a) vylučují nebo omezují odpovědnost dodavatele za jednání či opomenutí, kterým byla spotřebiteli způsobena smrt či újma na zdraví,

b) vylučují nebo omezují práva spotřebitele při uplatnění odpovědnosti za vady či odpovědnosti za škodu,

c) stanoví, že smlouva je pro spotřebitele závazná, zatímco plnění dodavatele je vázáno na splnění podmínky, jejíž uskutečnění je závislé výlučně na vůli dodavatele,

d) dovolují dodavateli, aby spotřebiteli nevydal jím poskytnuté plnění i v případě, že spotřebitel neuzavře smlouvu s dodavatelem či od ní odstoupí,

e) opravňují dodavatele odstoupit od smlouvy bez smluvního či zákonného důvodu a spotřebitele nikoliv,

f) opravňují dodavatele, aby bez důvodů hodných zvláštního zřetele vypověděl smlouvu na dobu neurčitou bez přiměřené výpovědní doby,

g) zavazují spotřebitele k plnění podmínek, s nimiž se neměl možnost seznámit před uzavřením smlouvy,

h) dovolují dodavateli jednostranně změnit smluvní podmínky bez důvodu sjednaného ve smlouvě,

i) stanoví, že cena zboží či služeb bude určena v době jejich splnění, nebo dodavatele opravňují k zvýšení ceny zboží či služeb, aniž by spotřebitel byl oprávněn od smlouvy odstoupit, je-li cena sjednaná v době uzavření smlouvy při splnění podstatně překročena,

j) příkazují spotřebiteli, aby splnil všechny závazky i v případě, že dodavatel nesplnil závazky, které mu vznikly,

k) dovolují dodavateli převést práva a povinnosti ze smlouvy bez souhlasu spotřebitele, dojde-li převodem ke zhoršení dobytnosti nebo zajištění pohledávky spotřebitele.

Podle ustanovení § 269 odst. 2, věty první, obč. zák. mohou účastníci uzavřít i takovou smlouvu, která není upravena jako typ smlouvy.

Není sporu o tom, že smlouva o propagaci reklamní plochy popsaná v tomto stanovisku je spotřebitelskou (adhezní) smlouvou, jejíž obsah není výsledkem jednání stran, ale byl dodavatelem (ve sporech žalobcem) vzhledem k jeho postavení silnější strany v daném právním vztahu – vyjma identifikace plochy a ceny plnění – určen předem, aniž by spotřebitel (ve sporech žalovaný) měl možnost jej ovlivnit (§ 52 odst. 1, 2, 3 obč. zák.).

Režimu obchodního zákoníku podřídili účastníci, tj. podnikatel (dodavatel) a osoba, která podnikatelem není (spotřebitel), právní vztah smlouvou založený s tím, že jeho obsah „s přihlédnutím ke všem okolnostem vhodněji vystihuje

obchodní zákoník, když objednatel prostřednictvím propagace reklamní plochy ... může dosahovat zisku“. Dohoda o volbě práva, resp. její platnost je omezena ochranou spotřebitele, tedy strany, která zaujímá v zakládaném právním vztahu slabší postavení; výsledkem takové dohody totiž nesmí být – jak výslovně stanoví § 262 odst. 1, věta druhá, obch. zák. – zhoršení právního postavení účastníka, který není podnikatelem. Platí, že režim obchodního zákoníku nelze paušálně považovat za takový, který a priori zhoršuje postavení strany, jež není podnikatelem. S přihlédnutím k tomu, o jaký typ smlouvy se jedná (viz výklad níže), a se zřetelem ke kogentní úpravě ochrany spotřebitele (§ 262 odst. 4, § 263 odst. 1 obch. zák.) lze uzavřít, že dohoda podřizující právní vztah založený smlouvou o propagaci reklamní plochy není ve smyslu § 262 odst. 1, věty druhé, obch. zák. neplatná.

Smlouva o propagaci reklamní plochy je inominačním kontraktem (§ 269 odst. 2, věta první, obch. zák.). O smlouvu o dílo nejde proto, že vymezený předmět – nabídka plochy k reklamním účelům umístěním údajů a informací na internetovém serveru (pasivní inzerce) – nespĺňuje kritéria díla ve smyslu § 536 odst. 2 obch. zák. Nelze uvažovat ani o typu mandátní smlouvy, neboť umístění údajů a informací na internetovém serveru dodavatele není jednáním mandataře jménem mandanta (§ 566 odst. 1 obch. zák.).

Pro obchodní závazkové vztahy spadající do kategorie typových a fakultativních obchodů, jejichž stranou je osoba, která není podnikatelem, se použijí ustanovení občanského zákoníku a zvláštních zákonů směřujících k ochraně spotřebitele, je-li to ve prospěch strany, která není podnikatelem (srov. § 262 odst. 4 obch. zák., § 52 a násl. obč. zák.).

I pro smluvní vztahy podléhající režimu obchodního zákoníku se uplatní ustanovení § 41 obč. zák., podle něhož vztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností, za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu. Z toho důvodu je třeba hodnotit platnost jednotlivých smluvních ujednání zvlášť a vážít, zda jejich případná neplatnost způsobuje neplatnost celé smlouvy, nebo zda zbylá (platná) část smlouvy sama o sobě obtojí.

Určité ujednání ve spotřebitelské smlouvě je neplatné podle § 55 odst. 2 obč. zák. tehdy, pokud v rozporu s požadavkem dobré víry znamená k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran (§ 56 odst. 1 obč. zák.), přičemž v § 56 odst. 3 obč. zák. je uveden příkladný výčet takových ujednání.

Ustanovením § 56 odst. 1 obč. zák. byl do českého právního řádu implementován čl. 3 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, podle něhož smluvní podmínka, která nebyla individuálně sjednána, je považována za nepřiměřenou, jestliže

v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele. Z toho plyne povinnost soudu vykládat i § 56 odst. 1 obč. zák. tak, aby bylo dosaženo cíle sledovaného jeho unijní předlohou, tj. aby byla spotřebitelům poskytována ochrana před nepřiměřenými podmínkami ve spotřebitelských smlouvách alespoň v rozsahu uvedenou směrnicí předvídaném.

Výklad sousloví „v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran“ představuje tzv. *acte éclairé*, tj. otázku výkladu unijního práva Soudním dvorem Evropské unie (dále též „SDEU“) již provedenou a nezbuzující pochybnosti.

SDEU je vyložil v rozsudku ze dne 14. 3. 2013 ve věci Mohamed Aziz proti Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa), C-415/11, kde uvádí:

Článek 3 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že:

- pojem „významná nerovnováha“ v neprospěch spotřebitele je třeba posuzovat na základě analýzy vnitrostátních právních předpisů, které by se použily v případě neexistence dohody stran, aby bylo možné posoudit, zda a případně do jaké míry je právní postavení spotřebitele smlouvou zhoršeno ve srovnání s právním postavením, jaké by měl podle platné vnitrostátní právní úpravy. Stejně tak by za tímto účelem mělo být přezkoumáno právní postavení, v jakém se daný spotřebitel nachází s ohledem na prostředky, které má podle vnitrostátních právních předpisů k dispozici pro zabránění dalšímu používání zneužívajících klauzulí;

- za účelem zodpovězení otázky, zda je způsobena nerovnováha „v rozporu s požadavkem dobré víry“, je třeba ověřit, zda prodávající nebo poskytovatel, který jedná se spotřebitelem poctivě a přiměřeně, mohl rozumně očekávat, že by spotřebitel s předmětnou klauzulí souhlasil v rámci individuálního vyjednávání o obsahu smlouvy.

Pro posouzení, zda smlouva o propagaci reklamní plochy, jež nebyla sjednána individuálně, obsahuje ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, je tedy rozhodující, zda se strany v konkrétním ujednání odchýlily od dispozitivního ustanovení zákona, kterým by se jejich smluvní vztah jinak řídil, a to výrazně v neprospěch spotřebitele, a zda poskytovatel služby mohl rozumně očekávat, že by spotřebitel s předmětnou klauzulí souhlasil v rámci individuálního vyjednávání o obsahu smlouvy.

K podmínce prostředků, které má spotřebitel k dispozici ve směru zabránění dalšího používání zneužívající klauzule, je třeba ve vztahu k níže uvedeným smluvním ujednáním předeslat, že s výjimkou neplatnosti takových ujednání podle § 55 odst. 2 obč. zák. spotřebitel žádnou takovou možnost v rámci českého právního řádu nemá.

K otázce plnění ze strany spotřebitele je třeba uvést, že zavázal-li se poskytovatel ke „zpracování údajů potřebných pro umístění na internetovém serveru“, za což mu měl spotřebitel zaplatit určitou částku, a zavázal-li se dále v prvním roce trvání smluvního vztahu zdarma propagovat reklamní plochu spotřebitele umístěním údajů a informací o ní na inzertní server, nelze uvažovat o tom, že by šlo o dva různé závazky, na sobě nezávislé, z nichž prvý by byl úplatný a druhý bezúplatný. Naopak, vzájemná provázanost daných plnění vede k závěru, že jde ze strany poskytovatele o plnění jediné, a to v plném rozsahu úplatné. Informace nelze totiž inzerovat na internetové stránce bez jejich předchozího zpracování, stejně jako nelze očekávat, že by poskytovatel umožnil spotřebiteli inzerci jím dodaných a zpracovaných podkladů zdarma.

Samotná povinnost spotřebitele uhradit plnění za zpracování jím dodaných údajů potřebných pro inzerci na Internetu a jejich inzerce a výše ceny za takto poskytnutou službu nepodléhají omezení § 56 odst. 1 obč. zák. (srov. § 56 odst. 2 obč. zák.). V daném rozsahu proto nejde o ujednání neplatné pro rozpor s § 56 odst. 1 obč. zák.

Ujednání o smluvní pokutě je vedlejším ujednáním, které není typickou součástí smlouvy. Povinnost spotřebitele v daném případě smluvní pokutu hradit by nastoupila výlučně proto, že poskytovatel využil dispozitivní úpravu § 544 a násl. obč. zák. a tuto povinnost spotřebitele do adhezní smlouvy vtělil. Za situace, kdy stíhá povinnost hradit smluvní pokutu v případě porušení smluvních povinností výlučně spotřebitele, nikoli poskytovatele služby, lze uzavřít, že jde o ujednání představující, i vzhledem k poměru výše smluvní pokuty k výši (významu) jí zajištěné povinnosti, významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, a to k újmě spotřebitele. Poskytovatel přitom nemohl rozumně očekávat, že by spotřebitel s daným ujednáním souhlasil v případě individuálního sjednání smlouvy. Ujednání o smluvní pokutě je proto neplatné podle § 55 odst. 2 obč. zák.

Ze stejných důvodů je podle § 55 odst. 2 obč. zák. neplatné i ujednání o povinnosti spotřebitele hradit paušální náklady na zaslání písemné upomínky v případě porušení jeho povinností, když poskytovatel žádnou takovou povinnost v případě porušení jeho povinností nemá.

V otázce automatického prodloužení (prolongace) trvání smluvního vztahu je zřejmé, že se jedná o ujednání, které upravuje práva a povinnosti stran jinak, než zákonná úprava, podle níž by smluvní vztah sjednaný na jeden rok zanikl uplynutím doby (§ 578 obč. zák.). Ve spojení s povinnostmi, které prodloužení trvání smlouvy o další rok spotřebiteli přináší, tj. povinnost hradit cenu služby (uveřejnění inzerátu), jež byla první rok poskytována „bezplatně“, a v případě jejího nezaplacení i smluvní pokutu a další sankce, včetně omezení možnosti spotřebitele se ze smluvního vztahu vyvázat výpovědí (viz níže) a sjednanou povinností poskytnout plnění poskytovateli v plném rozsahu i v případě, kdy

dojde k předčasnému ukončení smlouvy z jeho strany, je zřejmé, že automatické prodloužení doby trvání smlouvy představuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech smluvních stran v neprospěch spotřebitele. Nelze přitom rozumně očekávat, že by spotřebitel s ujednáním o prolongaci souhlasil, při vědomí povinností, které jsou s ním spojeny, kdyby měl možnost o něm vyjednávat individuálně. Z toho důvodu je ujednání o automatickém prodlužování smlouvy v daném případě neplatné podle § 55 odst. 2 obč. zák. a k aktivaci povinností smluvních stran předvídaných pro druhý a další rok trvání smlouvy nedojde.

Odlišně si strany sjednaly také nevratnost plnění poskytnutého spotřebitelem, a to bez ohledu na důvod, pro který dojde k ukončení smlouvy. Takové ujednání nelze považovat obecně za neplatné, neboť strany smlouvy jsou povinny si poskytnout plnění, ke kterému se zavázaly (§ 494 obč. zák.). Neplatným se však stává v okamžiku, kdy se dostane do rozporu se zákonnou úpravou povinností smluvních stran v případě odstoupení od smlouvy (srov. § 344 obč. zák. a § 457 obč. zák.). V takovém případě by šlo o neplatné ujednání odporující § 56 odst. 1 obč. zák., ve smyslu § 56 odst. 3 písm. d) obč. zák.

V rozporu s § 56 odst. 1 obč. zák. je také ujednání týkající se výpovědi smlouvy. Obě smluvní strany sice mají právo vypovědět smlouvu bez udání důvodů, ale na rozdíl od dodavatele, jehož výpověď je účinná *ex nunc*, nastávají účinky výpovědi spotřebitele uplynutím lhůty jednoho roku za předpokladu, že výpověď podal včas, tj. před tím, než začala běžet třicetidenní lhůta počítaná zpětně od předpokládaného ukončení právního vztahu.

Smlouva uzavřená na dobu určitou skončí uplynutím sjednané doby (§ 578 obč. zák.). V posuzovaném případě se strany odchýlily od této dispozitivní úpravy tím, že sjednaly možnost jich obou smlouvu vypovědět. To je sice obecně přípustné, v případě spotřebitelské smlouvy však musí dané ujednání poskytovat oběma stranám stejná práva, tj. možnost smlouvu vypovědět za stejných podmínek, a pokud jim stejná práva neposkytuje, tj. jedna ze stran může smlouvu vypovědět za podmínek výhodnějších než strana druhá, musí být pro takové ujednání, směřuje-li ke zhoršení postavení spotřebitele, legitimní důvod. Jinak řečeno, daná nevýhoda musí být pro spotřebitele vyvážena odpovídající výhodou. Tak tomu zde není, když spotřebitel je oproti poskytovateli služby v možnosti smlouvu vypovědět výrazně omezen, aniž by dané znevýhodnění bylo jakkoli kompenzováno. Ani zde nelze rozumně očekávat, že by spotřebitel s ujednáním o prolongaci souhlasil, kdyby měl možnost o něm vyjednávat individuálně.

Pro úplnost je třeba dodat, že za porušení povinnosti uhradit cenu poskytované služby odpovídá spotřebitel v souladu s § 262 odst. 4 obč. zák. podle občanského zákoníku. Přitom platí, že povaha ustanovení § 517 odst. 2 obč. zák. vylučuje, aby výše úroku z prodlení byla v občanskoprávních vztazích dohodnuta jinak, než stanoví právní předpis, který toto ustanovení provádí (srov.

rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod číslem 26/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

K otázce platnosti dohody o místní příslušnosti uzavřené podle § 89a o. s. ř. se Nejvyšší soud vyjádřil ve stanovisku ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2011. Tam přijal a odůvodnil závěr, podle kterého „obchodní věci“ ve smyslu ustanovení § 89a o. s. ř. se rozumí i věc, ve které je předmětem sporu plnění ze závazkového vztahu, který se řídí obchodním zákoníkem (jen) proto, že smluvní strany závazkového vztahu uzavřely dohodu podle ustanovení § 262 odst. 1 obch. zák., nebo proto, že tak bez ohledu na povahu účastníků závazkového vztahu určuje ustanovení § 261 odst. 3 obch. zák. Prorogační doložka ve spotřebitelské smlouvě, která nebyla sjednána individuálně a která zakládá místní příslušnost soudu, jenž se nachází v blízkosti sídla dodavatele (§ 52 odst. 2 obč. zák.), jak z hlediska územního, tak i dopravních možností, odporuje ustanovení § 56 odst. 1 obč. zák. tehdy, jestliže v rozporu s požadavkem dobré víry způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.

Neuhradí-li insolvenční navrhovatel zálohu na náklady insolvenčního řízení, která mu byla uložena pravomocným rozhodnutím dle ustanovení § 108 odst. 1 insolvenčního zákona, insolvenční soud řízení zastaví, ledaže by se ukázalo, že trvat na uhrazení zálohy je nadbytečné nebo tu jsou takové okolnosti, pro něž je řešení úpadku dlužníka nezbytné nebo obecně žádoucí.

(Usnesení Nejvyššího soudu
ze dne 27. 9. 2013, sen. zn. 29 NSČR 39/2013)

K r a j s k ý s o u d v Ostravě, pobočka v Olomouci (dále též jen „insolvenční soud“), usnesením ze dne 28. 11. 2012 zastavil insolvenční řízení (bod I. výroku), žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku) a insolvenčnímu navrhovateli (věřiteli) uložil zaplatit soudní poplatek za insolvenční návrh ve výši 2000 Kč (bod III. výroku).

Insolvenční soud vyšel z toho, že usnesením ze dne 26. 10. 2012 uložil oběma insolvenčním navrhovatelům, aby ve lhůtě sedmi dnů od právní moci usnesení zaplatili společně a nerozdílně zálohu na náklady insolvenčního řízení ve výši 50 000 Kč. Důvodem pro uložení povinnosti zaplatit zálohu bylo zjištění, že jediným majetkem dlužníka je pohledávka za třetí osobou ve výši 443 162 Kč, která je sice zajištěna zástavním právem, avšak není známa její dobytost. Současně oba insolvenční navrhovatele poučil, že nebude-li záloha ve stavené lhůtě zaplacená, může soud insolvenční řízení zastavit. Usnesení nabylo právní moci dne 14. 11. 2012. Jelikož záloha zaplacená nebyla, insolvenční soud zastavil řízení podle ustanovení § 108 odst. 3 a § 109 odst. 1 písm. c) zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona).

K odvolání dlužníka V r c h n í s o u d v Olomouci usnesením ze dne 16. 1. 2013 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Odvolací soud především zdůraznil, že v rámci projednání odvolání proti zastavení řízení již nelze přezkoumávat podmínky pro uložení povinnosti zaplatit zálohu, neboť rozhodnutí o uložení zálohy již nabylo právní moci.

K námitce dlužníka, podle níž se insolvenční soud nezabýval možností vymáhání zálohy po věřiteli jako solventnímu insolvenčnímu navrhovateli, odvolací soud uvedl, že insolvenční zákon ponechává na vůli insolvenčního soudu, zda z důvodu nezaplacení zálohy na náklady insolvenčního řízení toto řízení zastaví nebo přikročí k vymáhání zálohy.

Toto rozhodnutí zákonodárce ponechal na úvaze insolvenčního soudu, což vyjádřil použitím termínu „může“, takže odvolacímu soudu nepřisluší zvolený postup insolvenčního soudu přezkoumávat.

Proti usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, když napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky (výkladu § 108 odst. 3 insolvenčního zákona), která v rozhodování dovolacího soudu nebyla ještě vyřešena, a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

Podle dovolatele nelze v ustanovení § 108 odst. 3 insolvenčního zákona použitý termín „může“ interpretovat tak, že by zakládal soudu prostor pro zcela volnou úvahu, kterou není třeba odůvodnit. Dovolatel míní, že zkoumané ustanovení umožňuje soudu dvě řešení dané situace, proto je soud vždy povinen zkoumat, která možnost lépe odpovídá. Své rozhodnutí je pak povinen řádně a dostatečným způsobem odůvodnit. V dané věci se insolvenční soud druhou možností – vymáháním zálohy po věřiteli – nezabýval a odvolací soud pochybil, když tento postup potvrdil.

Dovolatel má za to, že povinnost zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení má především navrhovatel – věřitel. Podá-li insolvenční návrh, musí počítat s tím, že mu záloha na náklady insolvenčního řízení bude uložena, neosvědčili již v návrhu, že zálohy nebude třeba pro dostatek existujícího majetku dlužníka. Je-li věřiteli záloha na náklady insolvenčního řízení pravomocně uložena a věřitel ji neuhradí, je podle dovolatele zcela na místě tuto zálohu po věřiteli vymáhat, aby v situaci, kdy je úpadek dlužníka zřejmý, insolvenční řízení mohlo řádně pokračovat.

N e j v ý š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného usnesení (16. 1. 2013) je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 7. 2013 (tj. naposledy ve znění zákona č. 399/2012 Sb.).

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona se pro insolvenční řízení použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodů 1. a 7., článku II., zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Napadené usnesení je rozhodnutím, kterým se odvolací řízení končí. Rozhodnutí spočívá na výkladu ustanovení § 108 odst. 3 insolvenčního zákona, tedy na posouzení otázky, která dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu řešena.

Dovolání v této věci je tudíž přípustné podle § 237 o. s. ř.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 108 insolvenčního zákona (ve znění, které platí v nezměněné podobě od nabytí účinnosti insolvenčního zákona) insolvenční soud může před rozhodnutím o insolvenčním návrhu uložit insolvenčnímu navrhovateli, aby ve stanovené lhůtě zaplatil zálohu na náklady insolvenčního řízení, je-li to nutné ke krytí nákladů řízení a prostředky k tomu nelze zajistit jinak. Tuto zálohu nelze uložit insolvenčnímu navrhovateli, který je zaměstnancem dlužníka a jehož pohledávka spočívá pouze v pracovníprávních nárocích (odstavec 1). Výši zálohy může insolvenční soud určit až do částky 50 000 Kč. Je-li insolvenčních navrhovatelů více, jsou povinni zaplatit zálohu společně a nerozdílně (odstavec 2). Nebude-li záloha na náklady insolvenčního řízení ve stanovené lhůtě zaplacená, může insolvenční soud před rozhodnutím o insolvenčním návrhu insolvenční řízení zastavit, a neučiní-li tak, může přikročit k jejímu vymáhání; o tom musí insolvenčního navrhovatele poučit (odstavec 3).

Nejvyšší soud předně poznamenává, že považuje za správný závěr odvolacího soudu, který ostatně dovolatel ani výslovně nezpochybnuje a podle něhož nabude-li právní moci usnesení o uložení zálohy, nelze následně (při posuzování podmínek pro zastavení řízení pro nezaplacení zálohy) přezkoumávat důvodnost tohoto rozhodnutí. Je-li pravomocně rozhodnuto o uložení zálohy, vychází se v dalším průběhu řízení z toho, že záloha ve stanovené výši je potřebná ke krytí nákladů řízení a prostředky k tomu nelze zajistit jinak (§ 108 odst. 1, věta první, insolvenčního zákona).

S odvolacím soudem lze souhlasit v tom, že formulací ustanovení § 108 odst. 3 insolvenčního zákona („může zastavit“) zákonodárce ponechal insolvenčnímu soudu prostor k úvaze, zda v případě nezaplacení zálohy insolvenční řízení zastaví.

Nejvyšší soud však již nesdílí závěr, podle něhož odvolacímu soudu „nepřísluší zvolený postup insolvenčního soudu přezkoumávat“.

Dovolatel správně vystihl, že přichází-li podle ustanovení § 108 odst. 3 insolvenčního zákona do úvahy dvojnásobný postup – řízení zastavit, nebo v něm pokračovat a (případně) přikročit k vymáhání zálohy – je na insolvenčním soudu, aby v každém jednotlivém případě vyhodnotil, která možnost odpovídá dané situaci. Na odvolacím soudu pak je, aby v případě, kdy se insolvenční soud roz-

hodne řízení zastavit, k odvolání účastníka prověřil, zda nebylo možno v řízení pokračovat i bez uhrazení zálohy.

Z uvedeného však ještě nevyplývá, že je správná i další argumentace dovolatele, podle níž v případě, byla-li záloha uložena (též nebo jenom) věřiteli, není důvod pro zastavení řízení pro nezaplacení zálohy.

Na povahu institutu zálohy na náklady insolvenčního řízení lze usuzovat i ze zvláštní části důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona, který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002 – 2006 jako tisk č. 1120.

K § 108 osnovy se v důvodové zprávě uvádí, že: „Sankcí za nezaplacení zálohy na náklady insolvenčního řízení jako doposud (myšleno podle úpravy v zákoně č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání) zůstává zastavení řízení o insolvenčním návrhu (§ 108 odst. 3). Nově se však připouští, aby v případě, že řízení zastaveno nebude, insolvenční soud přikročil k vymáhání zálohy podle usnesení, jímž insolvenčnímu navrhovateli zaplacení zálohy uložil.“

V části týkající se § 38 a § 39 je pak v osnově uvedeno, že podle § 38 odst. 2 „nároky insolvenčního správce (odměna a náhrada výdajů) hradí stát, nelze-li je uhradit ani z majetkové podstaty, ani ze zálohy na náklady. K úhradě státem by mělo docházet jen zcela výjimečně, za podmínek stanovených prováděcím předpisem (odstavec 4). Předpokládá se, že výše odměny i některých hotových výdajů může být v takovém případě limitována (a to nejvýše částkou 50 000 Kč, tj. částkou odpovídající maximální výši zálohy na náklady insolvenčního řízení). Toto řešení je nutné pro případy, kdy řešení úpadku určitého subjektu je nezbytné nebo obecně žádoucí, ale neexistují k tomu finanční prostředky, a to například i proto, že nemohla být vybrána záloha na náklady insolvenčního řízení (§ 108 odst. 1, věta druhá, § 368 odst. 2, § 380 odst. 2).“

Z důvodové zprávy je patrna zjevná snaha zákonodárce minimalizovat případy, kdy bude náklady insolvenčního řízení (odměnu a náhradu hotových výdajů insolvenčního správce) hradit stát (§ 38 odst. 2 insolvenčního zákona). S přihlédnutím k tomu by mělo být vykládáno i ustanovení § 108 odst. 3 insolvenčního zákona.

Pravidelným postupem insolvenčního soudu v případě, kdy insolvenční navrhovatel nezplatí zálohu na náklady insolvenčního řízení, přestože mu byla záloha pravomocně uložena rozhodnutím dle § 108 odst. 1 insolvenčního zákona, by proto mělo být vydání usnesení o zastavení insolvenčního řízení.

Postup opačný, tedy situace, kdy insolvenční soud bude pokračovat v řízení bez uhrazení zálohy, bude přicházet v úvahu především tehdy, změní-li se v mezidobí (v době po vydání rozhodnutí o uložení uhrazení zálohy) majetková situace dlužníka natolik, že trvat na uhrazení zálohy bude nadbytečné (např. prokáže-li se, že dlužník disponuje dostatečnými finančními prostředky, z nichž bude možno bez obtíží hradit hotové výdaje i předpokládanou odměnu insol-

venčního správce). Případy, kdy důvody pro složení zálohy nepominou, záloha uhrazena nebude, a přesto bude insolvenční soud pokračovat v řízení, by měly být spíše výjimečné. Jak naznačuje důvodová zpráva, mělo by jít především o situace, kdy řešení úpadku určitého subjektu bude obecně žádoucí.

Prosazuje-li dovolatel výklad, podle něhož má insolvenční soud v případě, kdy insolvenčním navrhovatelem je věřitel, pokračovat v řízení i při nezaplacení zálohy a tuto po věřiteli vymáhat, přehlíží, že takový postup nemusí vést ke kýženému výsledku (záloha nemusí být vždy vymožena). Nehledě na to, že k vymožení zálohy je zapotřebí určitý časový prostor, takže může nastat situace, že po rozhodnutí o úpadku nebude mít insolvenční správce k dispozici finanční prostředky k úhradě počátečních výdajů.

Nejvyšší soud proto k výkladu ustanovení § 108 odst. 3 insolvenčního zákona uzavírá, že neuhradí-li insolvenční navrhovatel zálohu na náklady insolvenčního řízení, která mu byla uložena pravomocným rozhodnutím dle ustanovení § 108 odst. 1 insolvenčního zákona, insolvenční soud řízení zastaví, ledaže by se ukázalo, že trvat na uhrazení zálohy je nadbytečné nebo tu jsou takové okolnosti, pro něž je řešení úpadku dlužníka nezbytné nebo obecně žádoucí.

K tomu však Nejvyšší soud pokládá za nezbytné zdůraznit, že těmito okolnostmi nemůže být pouhá skutečnost, že dlužník nesplnil svou povinnost plynoucí z ustanovení § 98 insolvenčního zákona a podal insolvenční návrh až v době, kdy již nedisponuje finančními prostředky postačujícími k uhrazení zálohy.

Promítneme-li tyto závěry do poměrů posuzované věci, pak je zřejmé, že v řízení nevyšla najevo žádná okolnost, která by odůvodňovala jiný postup, než je zastavení insolvenčního řízení pro nezaplacení zálohy dle § 108 odst. 3 insolvenčního zákona.

Dovolatel se tak prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu nepodařilo zpochybnit napadené usnesení (to je ve výsledku správné). Nejvyšší soud proto zamítl dovolání podle § 243 písm. a) o. s. ř.

Proti usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu o uložení povinnosti zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení v částce, která nepřevyšuje 50 000 Kč, není dovolání podle občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 objektivně přípustné.

(Usnesení Nejvyššího soudu
ze dne 29. 8. 2013, sen. zn. 29 NSČR 66/2013)

Usnesením ze dne 17. 12. 2012 **K r a j s k ý s o u d** v Brně (dále jen „insolvenční soud“), vycházející především z ustanovení § 108 odst. 1 a 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), uložil dlužnici J. H., aby do pěti dnů od právní moci usnesení zaplatila zálohu na náklady insolvenčního řízení ve výši 50 000 Kč na účet označený ve výroku nebo v hotovosti na pokladně insolvenčního soudu.

K odvolání dlužnice **V r c h n í s o u d** v Olomouci usnesením ze dne 21. 3. 2013 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Proti usnesení odvolacího soudu podala dlužnice dovolání.

N e j v y š š í s o u d dovolání odmítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodů 1. a 7., článku II., zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Vzhledem k tomu, že dovolání v této věci nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, zabýval se Nejvyšší soud tím, zda jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání formulované v § 237 o. s. ř. (ve spojení s omezením dle § 238 o. s. ř.).

Podle ustanovení § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Dle ustanovení § 238 o. s. ř. dovolání podle § 237 není přípustné (...) d) proti rozsudkům a usnesením, v nichž dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv, o pracovněprávní vztahy nebo o věci uvedené v § 120 odst. 2; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží (...) (odstavec 1). U opěťujícího se peněžitého plnění je pro závěr, zda dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč (odstavec 1 písm. d/), rozhodný součet všech opěťujících se plnění; jde-li však o peněžité plnění na dobu života, na dobu neurčitou nebo na dobu určitou delší než 5 let, je rozhodný pouze pětinašobek výše ročního plnění (odstavec 2).

Usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu o uložení povinnosti zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení, je usnesením, kterým se odvolací řízení končí.

Dovoláním napadeným výrokem však bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, přičemž nejde o žádný z případů, jež by v intencích § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř. vylučovaly aplikaci takto nastaveného omezení (nejde o vztah ze spotřebitelské smlouvy, o pracovněprávní vztah nebo o věc uvedenou v § 120 odst. 2 o. s. ř.). Ke kritériím přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 o. s. ř. (ve spojení s omezením dle § 238 o. s. ř.) srov. v podrobnostech např. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013, dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu.

Nejvyšší soud tudíž uzavírá, že proti usnesení, jímž odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu o uložení povinnosti zaplatit zálohu na náklady insolvenčního řízení v částce, která nepřevyšuje 50 000 Kč, není dovolání objektivně přípustné vzhledem k omezení obsaženém v ustanovení § 238 odst. 1 písm. d) o. s. ř.

Nejvyšší soud proto podané dovolání odmítl dle § 243c odst. 1 o. s. ř.

Věřitel, jehož přihlášenou pohledávkou popřel insolvenční správce nebo dlužník jako „nevykonatelnou“ a který zmeškal lhůtu k podání žaloby o určení pravosti nebo výše pohledávky určenou ve vyznění (výzvě) insolvenčního správce dle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona, nemá v rámci opravných prostředků proti rozhodnutí o odmítnutí přihlášky, jež se opírá o ustanovení § 198 odst. 1, věty třetí, insolvenčního zákona ve spojení s ustanovením § 185 insolvenčního zákona, k dispozici (jako účinnou) obranu založenou na tvrzení, že výzvu ignoroval proto, že má za to, že přihlášená pohledávka je pohledávkou „vykonatelnou“ (pro niž platí režim ustanovení § 199 insolvenčního zákona).

(Usnesení Nejvyššího soudu
ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. 29 NSČR 25/2011)

Usnesením ze dne 17. 8. 2010 odmítl **K r a j s k ý s o u d** v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“) přihlášku pohledávky věřitele č. 2 PC, a. s., (ve výši 20 217 Kč) (bod I. výroku) a určil, že právní moc tohoto usnesení účast věřitele č. 2 v insolvenčním řízení končí (bod II. výroku).

Insolvenční soud vyšel zejména z toho, že:

1) Insolvenční řízení bylo zahájeno 26. 1. 2010 insolvenčním návrhem dlužnice A. G.

2) Usnesením ze dne 8. 2. 2010 zjistil insolvenční soud úpadek dlužnice a povolil jí oddlužení.

3) Při přezkumném jednání konaném 15. 6. 2010 přihlášenou pohledávkou věřitele č. 2 ve výši 20 217 Kč „zcela“ popřel insolvenční správce a dlužnice.

4) Insolvenční správce vyznamenal věřitele č. 2 o popření pohledávky písemně podáním ze dne 1. 7. 2010, doručeným věřiteli č. 2 (podle dodejky) dne 7. 7. 2010. O tom, že věřitele č. 2 vyznamenal o popření pohledávky a poučil jej o možnosti podat žalobu o určení pohledávky, uvědomil insolvenční správce insolvenční soud podáním ze dne 28. 7. 2010 (došlým téhož dne).

Na tomto základě pak insolvenční soud – cituje ustanovení § 185 a § 198 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – uzavřel, že:

1) Věřitel č. 2 přihlásil pohledávkou jako vykonatelnou, rozhodující je však výsledek přezkumu zaznamenaný v seznamu přihlášených pohledávek. Jeliž insolvenční správce zapsal přihlášku věřitele č. 2 do seznamu přihlášených pohledávek jako nevykonatelnou, insolvenční soud ji za nevykonatelnou považuje a při jejím popření aplikuje postup podle ustanovení § 198 odst. 1 insolvenčního zákona.

2) Žaloba věřitele č. 2 na určení pohledávky co do pravosti nedošla insolvenčnímu soudu ve stanovené lhůtě, proto insolvenční soud přihlášenou pohledávku odmítl.

K odvolání věřitele č. 2 V r c h n í s o u d v Olomouci usnesením ze dne 27. 12. 2010 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

Odvolací soud vyšel zejména z toho, že:

1) Rozhodnutí o úpadku dlužnice a o povolení oddlužení, jímž byl též ustanoven insolvenčním správcem Mgr. M. M., nabylo právní moci 8. 2. 2010.

2) Usnesením ze dne 6. 4. 2010, které nabylo právní moci 6. 4. 2010, schválil insolvenční soud oddlužení dlužnice.

3) Věřitel č. 2 přihlásil do insolvenčního řízení dne 23. 2. 2010 svou nezajištěnou pohledávku za dlužnicí ve výši 20 217 Kč, a to jako pohledávku vykonatelnou, přiznanou rozhodčím nálezem.

4) Při zvláštním přezkumném jednání konaném 15. 6. 2010, u kterého nebyl věřitel č. 2 přítomen, popřeli jeho přihlášenou pohledávku co do pravosti insolvenční správce a dlužnice jako pohledávku nevykonatelnou.

5) Insolvenční správce vyzooměl věřitele č. 2 podáním ze dne 1. 7. 2010 (doručeným 7. 7. 2010) o popření pohledávky v plné výši co do pravosti proto, že nebyl předložen prvopis směnky, nebyla prokázána existence nároku, ani aktivní legitimace věřitele. Ve vyzoomění insolvenční správce dále uvedl, že přestože věřitel č. 2 uplatnil pohledávku jako vykonatelnou, je insolvenčním správcem posuzovaná jako nevykonatelná, když rozhodčí nález není „platným a pravomocným rozhodnutím“, neboť rozhodčí doložka je neplatná. Současně insolvenční správce poučil věřitele č. 2 podle ustanovení § 198 a § 410 insolvenčního zákona o podání žaloby ve lhůtě 30 dnů od konání přezkumného jednání, která neskončí dříve než uplynutím patnácti dnů od doručení tohoto vyzoomění, s tím, že žalobu musí podat proti insolvenčnímu správcí i dlužnici, která pohledávku při přezkumném jednání též popřela.

Na tomto základě pak odvolací soud – odkazuje na ustanovení § 7 odst. 1, § 197 odst. 2, § 198 odst. 1 a 3 a § 410 insolvenčního zákona – uzavřel, že:

1) Rozhodující pro další postup věřitele, který nesouhlasí s popřením své pohledávky insolvenčním správcem, je výsledek přezkumného jednání (a stanovisko insolvenčního správce v jeho rámci), při kterém byla popřena přihlášená pohledávka věřitele, a to bez ohledu na to, zda ji věřitel přihlásil jako vykonatelnou. Tento závěr lze dovodit i z ustanovení § 198 odst. 3 insolvenčního zákona.

2) V dané věci věřitel č. 2 sice přihlásil pohledávku jako vykonatelnou, insolvenční správce (s dlužnicí) ji však popřel jako nevykonatelnou co do pravosti a jako nevykonatelnou ji zapsal i v seznamu přihlášených pohledávek. Insolvenční správce tedy správně vyzooměl věřitele č. 2 (v souladu s ustanovením § 198 a § 410 insolvenčního zákona) o možnosti uplatnit své právo žalobou

na určení u insolvenčního soudu. Bylo věcí věřitele podat žalobu a v rámci soudního řízení obhájit důvodnost pohledávky. Kdyby se ukázalo, že pohledávka je vykonatelná, žalovaní by byli povinni prokázat důvod popření.

3) Odvolací námitka, že insolvenční správce nepostupoval v souladu se zákonem, jestliže popřel jako nevykonatelnou pohledávku přihlášenou jako vykonatelnou, podložená odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2114/2008 (jde o usnesení uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 2, ročník 2012, pod číslem 24, které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – veřejnosti dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu) není důvodná. Označené rozhodnutí Nejvyššího soudu se (mimo jiné) vztahuje k výkladu § 20 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007 (dále jen „ZKV“). Ve vztahu k insolvenčnímu zákonu není tam užitá argumentace příléhavá, neboť právní úprava přihlašování a popření pohledávek do insolvenčního řízení je odlišná od právní úpravy obsažené v zákoně o konkursu a vyrovnání.

Proti usnesení odvolacího soudu podal věřitel č. 2 dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 238a odst. 1 písm. a) zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve spojení s ustanovením § 237 odst. 1 a 3 o. s. ř., namítaje, že je dán dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel uvádí, že nebyly splněny zákonné podmínky pro odmítnutí přihlášky a pro ukončení jeho účasti v insolvenčním řízení.

Zdůrazňuje, že v přihlášce pohledávku výslovně označil jako v plném rozsahu „vykonatelnou“ a v souladu s ustanovením § 174 odst. 4 insolvenčního zákona uvedl skutečnosti, ze kterých vykonatelnost pohledávky vyplývá, tedy že pohledávka mu byla přiznána rozhodčím nálezem ze dne 23. 7. 2008, který se stal vykonatelným 1. 8. 2008 a nabyl právní moci a který (opatřený doložkou právní moci a vykonatelnosti) k přihlášce připojil.

Insolvenční správce pohledávku přezkoumal jako nevykonatelnou a jako takovou ji popřel. Dovolatel, který přihlásil pohledávku jako vykonatelnou, měl za to, že je na insolvenčním správci, aby podal incidenční žalobu, insolvenční soud nicméně přihlášku odmítl. K tomu dovolatel namítá, že ze žádného ustanovení insolvenčního zákona neplyne právo insolvenčního správce pohledávku doloženou exekučním titulem a přihlášenou jako vykonatelnou popřít jako nevykonatelnou, takto ji označit v seznamu přihlášených pohledávek a vyzvat věřitele k uplatnění pohledávky soudu, jako kdyby šlo o pohledávku nevykonatelnou.

Podle dovolatele by insolvenční správce teoreticky mohl takto účelově postupovat u všech vykonatelných pohledávek přihlášených do insolvenčního řízení,

čímž by na věřitele uměle přenášel povinnost „podat žalobu (a tedy i povinnost hradit soudní poplatek a další náklady, které věřiteli vznikají).“ Dovolatel míní, že na danou věc měly být obdobně aplikovány právní závěry obsažené v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2114/2008, z nějž cituje pasáž, podle které:

„V seznamu přihlášených pohledávek (jak o něm hovoří § 20 odst. 5 ZKV ve znění účinném před i po 1. 5. 2000), coby podkladu pro přezkumné jednání, má být pohledávka označena pořadím, jaké jí v přihlášce přisuzuje přihlašovatel. To, že pohledávka má podle jeho názoru jiné pořadí, dá správce konkursní podstaty najevo tím, že přihlášené pořadí popře způsobem vyloženým v rozsudku Nejvyššího soudu uveřejněném pod číslem 76/2002 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. Jiný postup je nesprávný již proto, že seznam přihlášených pohledávek slouží rovněž jako podklad pro případné popěrné úkony konkursních věřitelů. Neuvede-li správce konkursní podstaty v seznamu přihlášených pohledávek pořadí, jaké pohledávce v přihlášce přisuzuje přihlašovatel, zbavuje tím ostatní konkursní věřitele možnosti účinně realizovat jejich popěrné právo co do pořadí pohledávky ve vztahu k přihlašovateli pohledávky.“

Dovolatel tvrdí, že právní úprava přezkumu přihlášených pohledávek insolvenčním správcem, obsažená v insolvenčním zákoně, je velmi podobná úpravě téhož v zákoně o konkursu a vyrovnání.

I v této věci tedy lze (dle dovolatele) vycházet ze závěrů citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu.

Odvolačím soudu dovolatel vytýká, že tuto námitku přešel poukazem na to, že jde o jiný zákon, přičemž dovolatel je přesvědčen, že úprava a principy insolvenčního zákona jsou potud podobné jako u zákona o konkursu a vyrovnání a judikatura Nejvyššího soudu tak je zcela použitelná.

Obdobně jako u pořadí přihlášené pohledávky i u vykonatelnosti přihlášené pohledávky je insolvenční správce povinen vycházet z toho, jakým způsobem je tato pohledávka označena věřitelem v přihlášce a tímto způsobem ji označit v seznamu přihlášených pohledávek. V dané věci tak insolvenční správce nepostupoval a v rozporu se zákonem s pohledávkou nakládal (v rozporu s přihláškou) po celou dobu insolvenčního řízení jako s nevykonatelnou.

Odvolačí soud tvrdí (pokračuje dovolatel), že insolvenční správce může nakládat s přihláškou zcela libovolně (přihlášku výslovně označenou a doloženou jako vykonatelnou označit za nevykonatelnou a takto ji přezkoumat), což (podle poznatků dovolatele z praxe) někteří insolvenční správci také dělají. Tím (ovšem) obcházejí zákon a přenášejí povinnost žalovat (a hradit i soudní poplatek) na věřitele. Je proto třeba, aby Nejvyšší soud zaujal jasné stanovisko k tomu, zda lze přihlášku označenou a doloženou jako vykonatelnou svévolně přezkoumat jako nevykonatelnou. Dovolatel se domnívá, že to možné není; insolvenční správce, který s přihláškou pohledávky nesouhlasí, má správ-

ně postupovat tak, že pohledávku popře a podá žalobu na popření vykonatelné pohledávky v souladu s ustanovením § 199 insolvenčního zákona.

Podle dovolatele je třeba připomenout, že dle insolvenčního zákona platného v současné době sice věřitelé nemohou účinně popírat pohledávky ostatních věřitelů, Ústavní soud však rozhodnutím č. 241/2010 Sb. (jde o na nález pléna Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10, uveřejněný pod č. 241/2010 Sb., účinný k 31. 3. 2011) tuto úpravu zrušil jako protiústavní s účinností k 31. 3. 2011, s tím, že věřitelé by měli mít rovněž právo popírat pohledávky ostatních věřitelů. Věřitel by (však) právo popírat pohledávku mohl pouze obtížně realizovat, kdyby insolvenční správce fakticky rozhodoval o tom, zda přihlášená pohledávka bude v tomto směru podléhat režimu vykonatelné nebo nevykonatelné pohledávky (bez ohledu na to, jak ji věřitel přihlásil).

Jestliže se insolvenční správce domníval, že pohledávka dovolatele neexistuje a není vykonatelná, měl ji popírat a oprávněnost popření v souladu s insolvenčním zákonem uplatnit u soudu. Kdyby se pak prokázalo, že pohledávka skutečně není vykonatelná, vedlo by to pouze k obrácení důkazního břemene v incidenčním řízení (věřitel by byl povinen prokazovat existenci a výši přihlášené pohledávky); opačný případ (vyjde-li v řízení o určení oprávněnosti přihlášené nevykonatelné pohledávky najevo, že jde o pohledávku vykonatelnou) výslovně upravuje ustanovení § 198 odst. 3 insolvenčního zákona.

Insolvenční správce popřel pohledávku dovolatele přihlášenou a doloženou jako vykonatelnou a oprávněnost tohoto popření neuplatnil v zákonné lhůtě u soudu, proto se tato pohledávka považuje (v souladu s ustanovením § 201 odst. 2 insolvenčního zákona) za zjištěnou. Vykonatelnost přihlášené pohledávky již obecné soudy jednou pravomocně řešily se závěrem, že jde o pohledávku vykonatelnou. Podle rozhodčího nálezu totiž Okresní soud v Karviné nařídil (usnesením ze dne 9. 12. 2009) exekuci na majetek dlužnice. Exekuční soud (totiž) při nařízení exekuce přezkoumává (v souladu s § 275 odst. 2 o. s. ř.) správnost potvrzení o vykonatelnosti všech titulů pro výkon rozhodnutí a z jeho rozhodnutí by se tedy mělo vycházet i v této věci, uzavřel dovolatel.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného usnesení je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 12. 2010, tj. naposledy ve znění nálezu pléna Ústavního soudu uveřejněného pod č. 260/2010 Sb.

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Pro rozhodnutí vydaná v insolvenčním řízení jsou tudíž ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2012) se podává z bodu 7., článku II., zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání věřitele č. 2 proti usnesení odvolacího soudu je (bez dalšího) přípustné podle ustanovení § 239 odst. 3, části věty před středníkem, o. s. ř.; srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2008, sen. zn. 29 NSČR 4/2008, uveřejněné pod číslem 25/2009 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sen. zn. 29 NSČR 35/2009, uveřejněné pod číslem 151/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 189 insolvenčního zákona insolvenční správce sestaví seznam přihlášených pohledávek; u pohledávek, které popírá, to výslovně uvede. Do seznamu se nezařazují pohledávky, ke kterým se nepřihlíží, pohledávky vyloučené z uspokojení a další pohledávky, u kterých to stanoví zákon. Zajištění věřitelé se v seznamu uvádějí zvlášť. U každého věřitele musí být uvedeny údaje potřebné k jeho identifikaci a údaje pro posouzení důvodu vzniku, výše a pořadí jeho pohledávky; u zajištěných věřitelů se navíc uvádí důvod a způsob zajištění. V seznamu se zvlášť vyznačí pohledávky vykonatelné (odstavec 1). Účastníci jsou oprávněni u insolvenčního správce nahlédnout do seznamu přihlášených pohledávek a do dokladů, na jejichž základě byl sestaven (odstavec 2). Seznam přihlášených pohledávek zveřejní insolvenční soud v insolvenčním rejstříku nejpozději 15 dnů přede dnem, kdy se o nich má konat přezkumné jednání, a má-li se přezkumné jednání konat do patnácti dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, nejpozději 3 dny přede dnem, kdy se o nich má konat přezkumné jednání. Insolvenční soud dále bez zbytečného odkladu zveřejní v insolvenčním rejstříku každou změnu seznamu přihlášených pohledávek (odstavec 3).

Dle § 190 odst. 1 insolvenčního zákona přezkoumání přihlášených pohledávek se děje na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem.

Ustanovení § 191 insolvenčního zákona pak určuje, že přezkoumání pohledávek při přezkumném jednání se děje podle seznamu přihlášených pohledávek.

Podle ustanovení § 197 insolvenčního zákona výsledek přezkumného jednání zapíše insolvenční správce do seznamu přihlášených pohledávek; takto upravený seznam tvoří součást zápisu o přezkumném jednání. Věřitelům, kteří o to požádají, vydá insolvenční soud z tohoto seznamu výpis (odstavec 1). Věřitele, jehož nevykonatelná přihlášená pohledávka byla popřena při přezkumném jednání, jehož se nezúčastnil, o tom insolvenční správce písemně vyrozumí, a to i tehdy, je-li popření uvedeno v upraveném seznamu přihlášených pohledávek (odstavec 2).

Z ustanovení § 198 insolvenčního zákona se dále podává, že věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena insolvenčním správcem, mohou uplatnit své právo žalobou na určení u insolvenčního soudu do třiceti dnů od přezkumného jednání; tato lhůta však neskončí dříve než uplynutím patnácti dnů od doručení vyrozumění podle § 197 odst. 2. Žalobu podávají vždy proti insolvenčnímu správci. Nedojde-li žaloba ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu, k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží; pohledávka popřená co do výše nebo pořadí je v takovém případě zjištěna ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření (odstavec 1). Vyjde-li v průběhu řízení o žalobě podle odstavce 1 najevo, že popřená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou, není to důvodem k zamítnutí žaloby, žalovaný je však v takovém případě povinen prokázat důvod popření podle § 199 (odstavec 3).

A konečně, podle ustanovení § 199 insolvenčního zákona platí, že insolvenční správce, který popřel vykonatelnou pohledávku, podá do třiceti dnů od přezkumného jednání u insolvenčního soudu žalobu, kterou své popření uplatní proti věřiteli, který vykonatelnou pohledávku přihlásil. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba nejpozději posledního dne lhůty soudu (odstavec 1). Jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jen skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí; důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci (odstavec 2).

Jak je patrné z insolvenčního spisu, v seznamu přihlášených pohledávek sestaveném insolvenčním správcem dle § 189 odst. 1 insolvenčního zákona a zveřejněném v insolvenčním rejstříku s doplněním o přihlášenou pohledávku dovolatele 30. 4. 2010 (B-12) nebyla pohledávka dovolatele zapsána jako vykonatelná. Při přezkumném jednání, jež se o této pohledávce konalo 15. 6. 2010 (B-16), popřeli pohledávku dovolatele co do pravosti insolvenční správce i dlužnice, přičemž ani při přezkumném jednání nebyla pohledávka pokládána za vykonatelnou.

Již v usnesení ze dne 29. 4. 2010, sen. zn. 29 NSČR 30/2009, uveřejněném pod číslem 14/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyšší soud

vysvětlil, že pro insolvenční řízení nelze bez dalšího (automaticky) přejímat judikatorní závěry ustavené při výkladu zákona o konkursu a vyrovnání (a to především proto, že insolvenční zákon obsahuje poměrně podrobná procesní pravidla, jež je třeba vnímat v jejich komplexnosti a jejichž pojetí ne vždy /a to zpravidla záměrně/ odpovídá tomu, jak bylo v obdobné procesní situaci postupováno za účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání). Řečené však neplatí pro posouzení významu „vykonatelnosti“ přihlášené pohledávky pro účely jejího popření co do pravosti a výše.

Přitom Nejvyšší soud při výkladu zákona o konkursu a vyrovnání ohledně pohledávek, jež se staly vykonatelnými až ke dni konání přezkumného jednání v řízeních, která se prohlášením konkursu nepřerušovala, vysvětlil, že okolnost, že řízení o pohledávce, která musí být přihlášena do konkursu (má-li být v konkursním řízení uspokojena), se prohlášením konkursu nepřerušuje, má pro věřitele jediný význam; totiž ten, že si v době od přihlášení pohledávky do konkursu do jejího přezkumu může zajistit výhodnější pozici pro případ popření pohledávky v konkursu. Jinak řečeno, to, že řízení o „nevykonatelné“ pohledávce pokračuje i po prohlášení konkursu, ve spojení s faktem, že konkursní věřitel může až do přezkoumání jím přihlášené pohledávky měnit skutečnosti, na nichž se pohledávka zakládá, dovoluje konkursnímu věřiteli nejpozději při přezkumném jednání osvědčit, že jeho pohledávka se v mezidobí stala vykonatelnou (že si v pokračujícím řízení zajistil exekuční titul). Srov. v dotčeném směru např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2002, sp. zn. 29 Cdo 95/2000, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 4, ročník 2002, pod číslem 70 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. 30 Cdo 2336/2004, uveřejněné pod číslem 38/2007 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek. Ve shodě s tím pak Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 26. 10. 2005, sp. zn. 29 Odo 327/2004, uveřejněném pod číslem 45/2006 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 45/2006“), ozřejmil (opět při výkladu podaném na poli práva konkursního), že prvotní (předběžné) posouzení, zda nárok přihlášený konkursním věřitelem (a popřený správcem konkursní podstaty) je vykonatelný či nikoli, přísluší právě správci konkursní podstaty, jež svůj právní názor vyjádří tím, že příslušného konkursního věřitele vyzve, aby svůj nárok nebo jeho výši uplatnil u soudu, nebo tím, že sám uplatní své popření. Tamtéž Nejvyšší soud uzavřel, že důvodností žaloby o určení pravosti nebo výše nevykonatelné pohledávky popřené správcem konkursní podstaty se soud zabývá, i když dospěje k závěru, že přihlášená pohledávka žalujícího konkursního věřitele je pohledávkou vykonatelnou; v takovém případě však důkazní břemeno o tom, že uplatněná pohledávka není pohledávkou pravou nebo že v konkrétním rozsahu není důvodná co do výše, nese žalovaný správce konkursní podstaty.

Také v poměrech ustavených insolvenčním zákonem nemá zjištění, že přihlášená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou, vliv na pravost, výši ani

na pořadí pohledávky (proto je také nepřiléhavý odkaz dovolatele na závěry obsažené v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2114/2008, jež řeší otázku pořadí pohledávky) a s přihlédnutím k úpravě obsažené v ustanovení § 199 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona na straně jedné a na ustanovení § 198 odst. 1 insolvenčního zákona na straně druhé má vliv jen na posouzení, kdo je povinen podat žalobu a (v porovnání s konkursní úpravou nově) z jakých důvodů může pohledávku popřít co do pravosti nebo výše (§ 199 odst. 2 insolvenčního zákona).

Rozhodnou dobou pro posouzení, zda přihlášená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou, je přitom i v insolvenčních poměrech doba konání přezkumného jednání o pohledávce (srov. podpůrně též § 192 odst. 2 insolvenčního zákona). Posouzení, zda přihlášená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou, přitom závisí vesměs na skutkových okolnostech dané věci. Srov. např. ustanovení § 174 odst. 4 insolvenčního zákona předepisující věřiteli, aby v případě, že pohledávku přihlašuje jako vykonatelnou, v přihlášce uvedl i skutečnosti, o které vykonatelnost opírá, jakož i ustanovení § 177, věty druhé, insolvenčního zákona, podle kterého se vykonatelnost pohledávky prokazuje veřejnou listinou. Závěr, že přihlášená pohledávka není pro účely jejího přezkoumání pohledávkou vykonatelnou, se pak může opírat např. o zjištění, že přihlášený věřitel nedoložil nejpozději v době přezkoumání této pohledávky veřejnou listinu, která vykonatelnost pohledávky prokazuje (např. soudní rozhodnutí opatřené doložkou vykonatelnosti), nebo že rozhodnutí příslušného orgánu, jímž byla pohledávka věřiteli pravomocně přiznána, se dosud nestalo vykonatelným (neplynula lhůta k plnění), anebo že formálně bezvadné a vykonatelné rozhodnutí příslušného orgánu je rozhodnutím nicotným apod. Přitom dále platí, že jakkoliv prvotní (předběžné) posouzení, zda pohledávka přihlášená věřitelem je vykonatelná, přísluší insolvenčnímu správci, korekci tohoto posouzení je i bez návrhu oprávněn provést insolvenční soud při přezkumném jednání v mezích své dohlédací činnosti (§ 10 písm. b/ a § 11 odst. 1 insolvenčního zákona). Jestliže se tak nestane (jako v posuzované věci) a vyjde-li v průběhu řízení o žalobě o určení pravosti nebo výše pohledávky popřené jako nevykonatelná pohledávka najevo, že popřená pohledávka je pohledávkou vykonatelnou, není to důvodem k zamítnutí žaloby.

Žalovaný je však v takovém případě povinen prokázat důvod popření podle § 199; srov. § 198 odst. 3 insolvenčního zákona, jež je v tomto ohledu výslovným vyjádřením pravidla ustaveného v konkursních poměrech judikaturou (srov. R 45/2006).

Tam, kde insolvenční správce popřel (bez zásahu insolvenčního soudu v průběhu přezkumného jednání) přihlášenou pohledávku jako „nevykonatelnou“, ačkoli věřitel pohledávku přihlašoval jako „vykonatelnou“, lze spor o povahu popření (jež se může projevit v omezení popěrných důvodů ve smyslu

§ 199 odst. 2, části věty za středníkem, insolvenčního zákona) vést jen v rámci včas a řádné zahájeného incidenčního sporu.

Jestliže pohledávka přihlášená věřitelem jako „vykonatelná“ byla při přezkumném jednání přezkoumána coby pohledávka „nevykonatelná“ a popřena co do pravosti, pak věřitel, jehož insolvenční správce vyzval postupem podle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona k podání incidenční žaloby o určení pravosti takové pohledávky, byl povinen postupovat podle § 198 insolvenčního zákona (podat ve stanovené lhůtě žalobu o určení pravosti pohledávky u insolvenčního soudu).

V daném případě není sporu o tom, že dovolateli se dostalo řádné výzvy k podání žaloby o určení pravosti pohledávky popřené insolvenčním správcem i dlužníci a že takovou žalobu včas nepodal. Přitom pouze v rámci řádné zahájeného incidenčního sporu bylo možné prověřit výhradu, že pohledávka je vykonatelná. Z výše řečeného totiž plyne, že přihlášenou pohledávku nelze pro účely jejího přezkoumání považovat za „vykonatelnou“ jen proto, že tak byla „přihlášena“, přičemž posouzení, že (ne)jde o „vykonatelnou“ pohledávku, s sebou logicky nese i možnost chybného úsudku, jehož korekci (nápravu) lze provést předepsaným postupem v rámci incidenčního sporu.

Lze tedy shrnout, že věřitel, jehož přihlášenou pohledávku popřel insolvenční správce nebo dlužník jako „nevykonatelnou“ a který zmeškal lhůtu k podání žaloby o určení pravosti nebo výše pohledávky určenou ve vyznění (výzvě) insolvenčního správce dle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona, nemá v rámci opravných prostředků proti rozhodnutí o odmítnutí přihlášky, jež se opírá o ustanovení § 198 odst. 1, věty třetí, insolvenčního zákona, ve spojení s ustanovením § 185 insolvenčního zákona, k dispozici (jako účinnou) obranu založenou na tvrzení, že výzvu ignoroval proto, že má za to, že přihlášená pohledávka je pohledávkou „vykonatelnou“ (pro niž platí režim ustanovení § 199 insolvenčního zákona).

Chování dovolatele, jenž po vyznění (výzvě) k podání incidenční žaloby zůstal nečinný a příslušné námitky začal vznášet až v rámci opravných prostředků proti rozhodnutí dle § 185 insolvenčního zákona, odporuje obecnému právnímu principu „vigilantibus iura skripta sunt“ (bdělým náleží práva). Přitom je zjevné, že i zvýšené náklady (např. na soudním poplatku z incidenční žaloby) věřitele, jenž byl nucen k podání žaloby (dle § 198 insolvenčního zákona), ačkoliv do insolvenčního řízení vskutku přihlásil vykonatelnou pohledávku (s níž bylo chybně nakládáno jako s pohledávkou „nevykonatelnou“), mohly být v incidenčním sporu nahrazeny rozhodnutím o separaci nákladů dle § 202 odst. 2 insolvenčního zákona.

Insolvenční soud tudíž nepochybil, jestliže po marném uplynutí lhůty určené přihlášenému věřiteli k podání incidenční žaloby vyzněním (výzvou) insolvenčního správce dle § 197 odst. 2 insolvenčního zákona přihlášku odmítl

a ukončil účast přihlášeného věřitele v insolvenčním řízení (§ 198 odst. 1, věta třetí, část věty před středníkem, a § 185 insolvenčního zákona).

Dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. tak není dán.

Nejvyšší soud tudíž, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243b odst. 2, část věty před středníkem, o. s. ř.).

U přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jako důvod popření její pravosti nebo výše jen skutkové námitky, konkrétně jen skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí (§ 199 odst. 2 insolvenčního zákona). Přitom je lhostejné, zda takové skutečnosti dlužník neuplatnil vlastní vinou např. proto, že zcela rezignoval na svou procesní obranu v příslušném řízení, čímž přivodil vznik exekučního titulu založeného rozhodnutím, jež se neodůvodňuje vůbec (např. platební rozkaz nebo směnečný platební rozkaz), nebo rozhodnutím, jež se odůvodňuje jen minimálně (např. rozsudkem pro zmeškání nebo rozsudkem pro uznání).

Právní posouzení věci není vyloučeno jako důvod popření pravosti nebo výše přihlášené vykonatelné pohledávky, jestliže z pravomocného rozhodnutí příslušného orgánu, jímž byla pohledávka přiznána, žádné právní posouzení věci neplyne.

Přizná-li příslušný orgán věřiteli vůči dlužníku jiné než zákonem předepsané příslušenství pohledávky, tím, že chybně určí právní předpis, který stanoví, jaký druh příslušenství k pohledávce náleží (místo úroků z prodlení přizná poplatek z prodlení), je kritika takového rozhodnutí kritikou správnosti právního posouzení věci.

U rozsudků pro uznání a pro zmeškání se právní posouzení věci (v rovinně zkoumání předpokladů, za nichž mohla být taková rozhodnutí vydána) promítá v předem definovaném a zákonem omezeném typu odůvodnění (§ 157 odst. 3 o. s. ř.). U platebního rozkazu včetně elektronického platebního rozkazu a u směnečného nebo šekového platebního rozkazu se právní posouzení věci (v rovinně zkoumání předpokladů, za nichž mohla být taková rozhodnutí vydána) projevuje v tom, že soud taková rozhodnutí (jež neobsahují žádné odůvodnění) vydal.

Závěr soudu, že i ohledně žalobcem požadovaného příslušenství pohledávky lze o věci rozhodnout rozsudkem pro uznání, v sobě zahrnuje též úsudek, že takto přiznávané příslušenství pohledávky neodporuje právním předpisům (§ 153a odst. 2, § 99 odst. 2, věta první, část věty za středníkem, o. s. ř.). Takový úsudek je současně postačující pro závěr, že rozsudek pro uznání obsahuje právní posouzení věci ohledně přiznaného příslušenství pohledávky.

(Usnesení Nejvyššího soudu
ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. 29 ICdo 7/2013)

Rozsudkem ze dne 26. 6. 2012 zamítl **K r a j s k ý s o u d** v Plzni žalobu, kterou se žalobce (insolvenční správce dlužnice M. K.) domáhal vůči žalované-

mu J. B. určení, že pohledávka žalovaného ve výši 42 654Kč, přihlášená v insolvenčním řízení dlužnice, vedeném u Krajského soudu v Plzni, neexistuje (bod I. výroku), a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

1) Žaloba podaná 19. 3. 2012 je včasná, jelikož přezkumné jednání, při kterém byla pohledávka popřena, se konalo 1. 3. 2012.

2) Žalovaný přihlásil do insolvenčního řízení za dlužnicí pohledávku ve výši 75 259 Kč. Jako důvod vzniku pohledávky označil smlouvu o vyrovnání dlužných částek ze dne 22. 12. 2008 (dále jen „smlouva“), rozsudek Okresního soudu v Sokolově ze dne 27. 5. 2009 (dále jen „rozsudek z 27. 5. 2009“), usnesení o nařízení dražebního jednání a usnesení o provedení exekuce.

3) Dlužnice podpisem na smlouvě stvrdila, že (podle smlouvy) žalovanému dluží (za dobu nájmu bytové jednoty a na škodách v té době způsobených) částku 20 815 Kč, s tím, že ji zaplatí ve dvou splátkách. Pro případ, že nedojde k úhradě, bylo sjednáno „penále ve výši 0,5 % za každý započatý den prodlení“.

4) Rozsudkem z 27. 5. 2009, který nabyl právní moci dne 25. 7. 2009, bylo dlužnici uloženo zaplatit žalovanému částku 20 815 Kč s poplatkem z prodlení ve výši 2,5 promile z dlužné částky denně, nejméně však ve výši 25 Kč za každý i započatý měsíc, od 1. 2. 2009 do zaplacení a na nákladech řízení 840 Kč, to vše do 30. 11. 2009. Z přiznané jistiny představovala částka 4500 Kč dluh na nájmem a částka 16 315 Kč náklady na odstranění poškození bytu.

5) Usnesením ze dne 8. 2. 2010 nařídil Okresní soud v Sokolově exekuci podle rozsudku z 27. 5. 2009 a pověřený exekutor Mgr. L. N. vydal dne 2. 11. 2011 usnesení o nařízení dražebního jednání, jehož předmětem měla být bytová jednotka ve vlastnictví dlužnice.

Na tomto základě soud – vycházející z ustanovení § 199 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k závěru, že žaloba není oprávněná, uváděje, že:

1) Žalovaný přihlásil do insolvenčního řízení pohledávku přiznanou pravomocným soudním rozhodnutím, jež byla dokonce předmětem exekučního řízení. Žalobci pak dal za pravdu v tom, že zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, jasně uvádí, kdy je dána povinnost hradit poplatek z prodlení a kdy je možno požadovat zákonný úrok (jde o nároky vyplývající přímo ze zákona).

2) Nicméně soud je toho názoru, že smysl občanského soudního řízení, ve kterém byl rozsudek vydán, spočívá v tom, aby byla nastolena jistota v právních vztazích, které byly porušeny. Cílem je přijetí rozhodnutí, kterým jsou odstraněny rozpory mezi stranami a pravomocné rozhodnutí je pro účastníky řízení závazné (zakládá překážku věci pravomocně rozhodnuté).

3) V daném případě byla věc již rozhodnuta nezávislým soudem, jenž měl pravomoc rozhodnutí vydat, a insolvenční soud nemůže rozhodnutí nikterak

změnit nebo dokonce zrušit či označit za neplatné. Proto nelze žalobě vyhovět. Dlužnice se mohla svých práv domáhat formou opravných či mimořádných opravných prostředků, což neučinila.

K odvolání žalobce **V r c h n í s o u d** v Praze rozsudkem ze dne 29. 11. 2012 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolací řízení (druhý výrok).

Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, která doplnil o zjištění, že rozsudek z 27. 5. 2009 byl vydán jako rozsudek pro uznání na základě fikce uznání žaloby dlužnicí dle § 114b zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu. Na tomto základě pak v rovině právní uzavřel, že:

1) Je na místě přisvědčit žalobci, že zásadně není vyloučeno popření vykonatelné pohledávky žalovaného, jde-li o situaci, kdy by se popření vztahovalo ke skutkovým okolnostem, které dlužnice neuplatnila v předcházejícím řízení (z něhož pochází exekuční titul) a jimiž se soud nezabýval.

2) Je-li podkladem pro přihlášení vykonatelné pohledávky žalovaného rozsudek pro uznání vydaný na základě zákonné fikce uznání žalobního nároku dlužnicí, je přirozeně možnost skutkových námitek insolvenčního správce proti přihlášené pohledávce široká.

3) V projednávaném případě však žalobce uplatňuje jako důvod popření vykonatelné pohledávky žalovaného nesprávné posouzení druhu soudem přiznaného příslušenství pohledávky. Konkrétně tvrdí, že namísto poplatku z prodlení měl být přiznán v části jistiny úrok z prodlení.

4) Posouzení správnosti druhu přiznaného příslušenství v pravomocném rozsudku (jímž žalovaný dokládá vykonatelnou pohledávku) je však pouze právním posouzením věci (při nesporném skutkovém základu věci). Při úvaze o tom, jaký druh příslušenství věřiteli náleží, se totiž nezkoumá důvodnost ani výše příslušenství; pouze se hledá příslušná norma, kterou má soud aplikovat na (zjištěné) existující právo věřitele na zákonnou sankci vůči dlužníku. Pro otázku právního posouzení pak popření vykonatelné pohledávky není možné (§ 199 odst. 2, věta za středníkem, insolvenčního zákona).

5) Popření vykonatelné pohledávky žalovaného žalobcem v insolvenčním řízení dlužnice tudíž nebylo důvodné a závěr soudu prvního stupně o pravosti přihlášené pohledávky je proto správný (byť z jiných důvodů, než které tento soud uvedl).

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c), odst. 3 o. s. ř., namítaje, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy, že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje dovolatel výkladu ustanovení § 199 odst. 2, věty za středníkem, insolvenčního zákona, s tím, že

jde o věc dovolacím soudem dosud neřešenou a odvolacím soudem posuzovanou nejednotně.

Dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu o tom, že důvodem popření vykonatelné pohledávky nemůže být jiné právní posouzení věci.

Odvolacímu soudu v této souvislosti vytýká, že zcela odhlédl od rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, „č.j.“ (správně sen. zn.) 102 VSPH 154/2012 (jde o rozsudek ze dne 21. 6. 2012, č.j. 122 ICm 1247/2011, 102 VSPH 154/2012-196 /KSPL 27 INS 4122/2010/), které zmínil v odvolání a v němž se mimo jiné uvádí, že: „Nejde tedy o jiné právní posouzení věci a taková námitka může vést k popření pohledávky, protože rozhodce se v rozhodčím řízení otázkou platnosti ujednání o smluvní odměně a pokutě vůbec nezabýval.“

V tomto rozhodnutí tedy Vrchní soud v Praze formuloval podmínku, za které lze hovořit o jiném právním posouzení (popření pohledávky z důvodu jiného právního posouzení věci je vyloučeno pouze v případě, že jde o právní posouzení otázky, kterou již posuzoval soud /jiný orgán/ v řízení, ze kterého vzešla „vykonatelnost rozhodnutí“). Odvolací soud tuto otázku (zda se Okresní soud v Sokolově v řízení vedeném pod sp. zn. 8 C 842/2009 zabýval právní otázkou, na které zákonné příslušenství má žalobce nárok) nezkoumal, ač byla vznesena v odvolání (s poukazem na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze z 21. č. 2012).

V této souvislosti dovolatel uvádí, že odvolací soud se měl vypořádat s výslovně vznesenou odvolací námitkou a pokud zaujal jiné stanovisko, než bylo zaujato v jiném rozhodnutí odvolacího soudu, měl podrobně ozřejmit, které důvody jej k této změně vedly. Odvolací soud však přešel celou tuto problematiku mlčením.

Potud (co do negativních dopadů změny judikatury) dovolatel odkazuje na náleží Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1275/10 (jde o náleží ze dne 22. 12. 2010, uveřejněný pod číslem 253/2010 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu), konkrétně na pasáž, podle které: „Dokonce, i kdyby takovéto procedury nebyly pro uvedené případy pozitivním právem zakotveny, nic by to neměnilo na povinnosti soudů přistupovat ke změně judikatury nejen opatrně a zdrženlivě (tj. výlučně v nezbytných případech opodstatňujících překročení principu předvídatelnosti), ale též s důkladným odůvodněním takového postupu; jeho součástí nezbytně by mělo být přesvědčivé vysvětlení toho, proč, vzdor očekávání respektu k dosavadní rozhodovací praxi, bylo rozhodnuto jinak.“

Ohledně ustanovení § 199 odst. 2, věty za středníkem, insolvenčního zákona se dovolatel ztotožňuje se závěrem vysloveným v rozhodnutí Vrchního soudu v Praze z 21. 6. 2012, že za jiné právní posouzení věci ve smyslu tohoto ustanovení nelze považovat takové právní posouzení přihlášené pohledávky, ke kterému se soud (nebo jiný orgán) v původním řízení vůbec nevyjádřil.

Jazykovým výkladem tohoto ustanovení, které uvádí, že „důvodem popření nemůže být jiné právní posouzení věci“, dochází dovolatel k závěru, že hovoří-li

zákon o „jiném“ právní posouzení, musí logicky existovat právní posouzení přijaté soudem v původním řízení, aby nyní mohlo být vůbec nějaké „jiné“ právní posouzení zformulováno. Je zřejmé, že nezformuloval-li soud v původním řízení žádné právní posouzení (a je nerozhodné proč; zda rozhodoval platebním rozkazem, rozsudkem pro uznání nebo pro zmeškání, nebo zda považoval nějakou otázku za nerozhodnou), pak nemůže být řeč o „jiném“ právním posouzení. I teleologickým výkladem lze dojít k tomuto závěru. Smyslem tohoto ustanovení bezpochyby je, aby nedocházelo k právnímu hodnocení skutečnosti, kterou soud již hodnotil v předchozím řízení.

V daném případě jde právě o situaci, kdy soud v původním řízení k právní otázce druhu přiznaného příslušenství žádné stanovisko nezaujal. Důvodem, proč se tak stalo, byla skutečnost, že rozhodoval ve věci rozsudkem pro uznání. K tomu dovolatel cituje ustanovení § 153a odst. 1 o. s. ř. Odtud dovozuje, že podle formulace „rozhodne“ by soud dokonce měl rozhodnout podle tohoto uznání a neměl by zkoumat důvody žalobcova nároku, což učinil Okresní soud v Sokolově v rozsudku z 27. 5. 2009. V odůvodnění tohoto rozsudku (totiž) mimo jiné uvádí: „Vycházejí z postoje žalované a ze všech zákonných ustanovení (jimiž jsou dle dovolatele míněna ustanovení § 114b, § 153a a § 157 odst. 3 o. s. ř.), soud žalobě v plném rozsahu včetně příslušenství vyhověl.“ Z toho je podle dovolatele zřejmé, že soud jednoznačně jako důvod svého rozhodnutí pojal pouze uznání nároku žalovanou a žádné další právní hodnocení k věci nezaujal.

Proto se dovolatel domnívá, že nejde o popření pohledávky z důvodu „jiného“ právního posouzení věci, když otázka druhu příslušenství, na které má věřitel nárok, nebyla v řízení před Okresním soudem v Sokolově vůbec řešena.

N e j v y š š í s o u d d o v o l á n í z a m í t l .

Z o d ů v o d n ě n í :

S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného usnesení je na danou věc uplatnitelný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 12. 2012 (tj. naposlédy ve znění zákona č. 334/2012 Sb.).

Podle ustanovení § 7 odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení a pro incidenční spory se použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení.

Pro rozhodnutí vydaná v incidenčním sporu jsou tudíž ustanovení občanského soudního řádu o přípustnosti dovolání přiměřeně aplikovatelná dle § 7 odst. 1 insolvenčního zákona.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2012) se podává z bodu 7., článku II., zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., když zásadní právní význam napadeného rozhodnutí přisuzuje řešení otázky dovoláním předestřené a dovolacím soudem dosud nezodpovězené.

Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (a se zřetelem ke způsobu, jímž byla založena přípustnost dovolání, ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

Podle ustanovení § 199 insolvenčního zákona insolvenční správce, který popřel vykonatelnou pohledávku, podá do třiceti dnů od přezkumného jednání u insolvenčního soudu žalobu, kterou své popření uplatní proti věřiteli, který vykonatelnou pohledávku přihlásil. Lhůta je zachována, dojde-li žaloba nejpozději posledního dne lhůty soudu (odstavec 1). Jako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jen skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí; důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci (odstavec 2). V žalobě podle odstavce 1 může žalobce proti popřené pohledávce uplatnit pouze skutečnosti, pro které pohledávku popřel (odstavec 3).

Smysl úpravy obsažené v § 199 odst. 2 insolvenčního zákona je spolehlivě rozpoznatelný již ze zvláštní části důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona, který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002 – 2006 jako tisk č. 1120. Pravidlo obsažené v § 199 odst. 2 insolvenčního zákona (v rozhodném znění) bylo obsaženo v § 199 odst. 3 osnovy, přičemž podle zvláštní části důvodové zprávy (k § 198 a § 199 osnovy), „v § 199 osnova výrazně omezuje právo správce nebo věřitelů popírat vykonatelné pohledávky. Vykonatelná pohledávka může vzniknout (i účelově být „vyrobena“), aniž by proběhlo jakékoli (soudní či jiné) řízení (např. prostřednictvím notářského nebo exekutorského zápisu se svolením k vykonatelnosti), jež by ústilo v rozhodnutí o této pohledávce; vykonatelné rozhodnutí též může být přijato, aniž by mu předcházelo jakékoli důkazní řízení opodstatňující závěr o existenci a správnosti výše této pohledávky (může jít např. o platební rozkaz, o rozsudek pro zmeškání nebo o rozsudek pro uznání). To je důvod pro zachování práva popřít i takovou pohledávku. (...) Nejde-li o případ podle tohoto ustanovení (rozuměj podle ustanovení § 199 odst. 2 osno-

vy, jež se nakonec do insolvenčního zákona nedostalo), lze jako důvod popření vykonatelné pohledávky založené rozhodnutím uplatnit (podle § 199 odst. 3) jen skutečnosti, které v řízení, jež předcházelo vykonatelnému rozhodnutí, neuplatnil dlužník; současně se zapovídá popření takové pohledávky jen pro jiné právní posouzení věci popírajícím (potud osnova vychází z toho, že chyb v právním posouzení věci se nelze nikdy beze zbytku vyvarovat).“

Obecně tedy platí, že (ve shodě s dikcí § 199 odst. 2 insolvenčního zákona) u přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu (příslušným orgánem tu může být nejen soud, ale např. též orgán veřejné správy nebo rozhodce anebo rozhodčí soud) lze uplatnit jako důvod popření její pravosti nebo výše jen skutkové námitky, konkrétně jen skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí. Přitom je lhostejné, zda takové skutečnosti dlužník neuplatnil vlastní vinou např. proto, že zcela rezignoval na svou procesní obranu v příslušném řízení, čímž přivodil vznik exekučního titulu založeného rozhodnutím, jež se neodůvodňuje vůbec (např. platební rozkaz nebo směnečný platební rozkaz) nebo rozhodnutím, jež se odůvodňuje jen minimálně (např. rozsudkem pro zmeškání nebo rozsudkem pro uznání). Pro úspěch takového popření bude naopak určující, zda skutečnosti, které dříve neuplatnil dlužník, jsou způsobilé změnit výsledek „spor o pohledávku“ (právě ony jsou důvodem ve výsledku jiného právního posouzení věci); tedy, že v porovnání se skutečnostmi, které dlužník dříve uplatnil, jsou skutečnosti, které dříve uplatněny nebyly, rozhodující příčinou pro určení, že (insolvenčním správcem) žalovaný přihlášený věřitel nemá vůči dlužníku označenou vykonatelnou pohledávku (spor o pravost) nebo pro určení, že (insolvenčním správcem) žalovaný přihlášený věřitel má vůči dlužníku označenou vykonatelnou pohledávku v určité (výrokem rozhodnutí určené) výši (nižší, než je výše přihlášené vykonatelné pohledávky) (spor o výši).

Pravidlo, podle kterého u přihlášené vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu nemůže být důvodem popření její pravosti nebo výše „jiné právní posouzení věci“ (§ 199 odst. 2, část věty za středníkem, insolvenčního zákona), typově dopadá na situace, kdy při nezpochybněném skutkovém základu věci (tedy, nejsou-li důvodem popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky skutečnosti, které dlužník neuplatnil v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, nebo takové skutečnosti sice byly uplatněny, ale v porovnání s dřívějším rozhodnutím nevedly ke změně skutkových závěrů) měl zjištěný skutkový stav vést k jinému právnímu posouzení věci, než které o něm v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí, učinil příslušný orgán. Může jít např. o situaci, kdy příslušný orgán přiznal věřiteli pohledávku vůči dlužníku jako plnění ze smlouvy, ač plnění mělo být přiznáno jako náhrada škody nebo jako bezdůvodné obohacení nebo o situaci, kdy příslušný orgán sice správně určil (pojmenoval) právní normu, podle které měl být

posouzen zjištěný skutkový stav věci, ale nesprávně ji vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval (k pojmu právní posouzení věci srov. i definici uvedenou výše k dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.). Přitom je zjevné, že chybné právní posouzení věci příslušným orgánem mohlo vést k přiznání pohledávky věřiteli vůči dlužníku tam, kde by „jiné“ (správné) právní posouzení věci vedlo k závěru, že pohledávka není po právu nebo že nemá být přiznána v celé požadované výši.

Přitom Nejvyšší soud nemá pochyb o tom, že přizná-li příslušný orgán věřiteli vůči dlužníku jiné než zákonem předepsané příslušenství pohledávky, tím, že chybně určí právní předpis, který stanoví, jaký druh příslušenství k pohledávce náleží (místo úroků z prodlení přizná poplatek z prodlení), je kritika takového rozhodnutí kritikou správnosti právního posouzení věci („jiným“ právním posouzením věci); srov. ke „změnam“ příslušenství např. již usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2002, sp. zn. 29 Odo 247/2001, uveřejněné pod číslem 39/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek.

S dovolatelem lze souhlasit i v tom, že právní posouzení věci není vyloučeno jako důvod popření pravosti nebo výše přihlášené vykonatelné pohledávky, jestliže z pravomocného rozhodnutí příslušného orgánu, jímž byla pohledávka přiznána, žádné právní posouzení věci neplyne. Není-li zde „žádné“ právní posouzení, pak právní posouzení uplatněné jako důvod popření pravosti nebo výše takové pohledávky není „jiné“. Zde je však na místě zdůraznit, že jakékoliv (byť kusé, málo srozumitelné nebo hrubě nepřesné právní posouzení věci příslušným orgánem) právní posouzení vždy vylučuje možnost popření takové pohledávky pro právní posouzení „jiné“ (v tomto a jen v tomto duchu lze obecně vyjít z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze z 21. 6. 2012, na něž argumentačně spoléhá dovolatel).

Zbývá tedy určit, zda možnost popřít přihlášenou vykonatelnou pohledávku co do pravosti nebo výše pro jiné právní posouzení má insolvenční správce (a v režimu ustanovení § 200 odst. 6 insolvenčního zákona ostatně též jiný přihlášený věřitel) i tehdy, jde-li o pohledávku, kterou soud pravomocně přiznal věřiteli rozsudkem pro uznání.

Podle ustanovení § 114b odst. 5 o. s. ř., jestliže se žalovaný bez vážného důvodu na výzvu soudu podle odstavce 1 včas nevyjádří a ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, má se za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává; o tomto následku (§ 153a odst. 3) musí být poučen. To neplatí, jsou-li splněny předpoklady pro zastavení řízení nebo odmítnutí žaloby.

Ustanovení § 153a o. s. ř. pak určuje, že uzná-li žalovaný v průběhu soudního řízení nárok nebo základ nároku, který je proti němu žalobou uplatňován, rozhodne soud rozsudkem podle tohoto uznání. Uzná-li žalovaný nárok proti němu žalobou uplatněný jen zčásti, rozhodne soud rozsudkem podle tohoto uznání, jen

navrhne-li to žalobce (odstavec 1). Rozsudek pro uznání nelze vydat ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2) (odstavec 2). Rozsudkem pro uznání rozhodne soud také tehdy, má-li se za to, že žalovaný nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznal (§ 114b odst. 5) (odstavec 3). Jen pro vydání rozsudku pro uznání nemusí být nařízeno jednání (odstavec 4).

Dle § 157 odst. 3 o. s. ř. v odůvodnění rozsudku pro uznání nebo rozsudku pro zmeškání uvede soud pouze předmět řízení a stručně vyloží důvody, pro které rozhodl rozsudkem pro uznání nebo rozsudkem pro zmeškání.

V této podobě, pro věc rozhodné, platila výše citovaná ustanovení občanského soudního řádu v době vydání rozsudku z 27. 5. 2009 (tj. naposledy ve znění zákona č. 7/2009 Sb. /zčásti účinného od 23. 1. 2009/).

Také v případě, kdy soud rozhoduje o tom, zda vydá rozsudek pro uznání, tedy jestliže žalovaný nárok nebo základ nároku proti němu žalobou uplatněný uznal (§ 153a odst. 1 o. s. ř.), nebo nastala-li fikce uznání nároku žalovaným (§ 153a odst. 3, § 114b odst. 5 o. s. ř.), provádí právní posouzení věci. Ponechávají-li se stranou ostatní procesní předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání, pak lze říci, že úvahy soudu o vydání rozsudku pro uznání jsou založeny především na posouzení, zda vydání rozsudku pro uznání nebrání skutečnost, že ve věci nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2 o. s. ř.) (§ 153a odst. 2 o. s. ř.). Přitom smír nelze schválit (a rozsudek pro uznání nelze vydat), je-li v rozporu s právními předpisy; srov. dikci § 99 odst. 2, věty první části věty za středníkem, o. s. ř. a v literatuře k tomu např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání.* Praha, C.H. Beck, 2009, str. 1042. Tento závěr se ustáleně prosazuje též v judikatuře. Srov. především rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2003, sp. zn. 29 Odo 296/2003, uveřejněný pod číslem 41/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, ve kterém Nejvyšší soud uzavřel, že základem pro vydání rozsudku pro uznání mohou být jen taková žalobní tvrzení, která vedou k závěru, že podle nich lze výrokem rozsudku přiznat právě to plnění, kterého se žalobce v žalobě domáhá. Tamtéž ozřejmil, že je-li žaloba zjevně bezdůvodná, neodůvodňuje povaha věci ani okolnosti případu, aby žalovaný byl vyzván k vyjádření podle ustanovení § 114b o. s. ř.; o takové žalobě nelze rozhodnout rozsudkem pro uznání podle § 153a odst. 3 o. s. ř. V obdobných souvislostech Nejvyšší soud upozornil na procesní překážky bránící vydání rozsudku pro uznání např. v rozsudku ze dne 12. 8. 2003, sp. zn. 21 Cdo 968/2003, uveřejněném v časopise *Soudní judikatura* číslo 9, ročník 2003, pod číslem 153. V něm vysvětlil, že soud nemůže o věci samé rozhodnout rozsudkem pro uznání vydaným podle ustanovení § 114b odst. 5 a § 153a odst. 3 o. s. ř., jestliže pro nedostatek podmínky řízení musí být řízení zastaveno nebo jestliže žaloba trpí vadami, které brání pokračování v řízení.

Jinak řečeno, jakkoliv ustanovení § 157 odst. 3 o. s. ř. omezuje odůvodnění rozsudku pro uznání pouze na vymezení předmětu řízení (se zjevným zámě-

rem odlišit takto rozsouzenou věc od jiných věcí týchž účastníků) a na stručné vyložení důvodů, pro které soud rozhodl rozsudkem pro uznání, i při takto strukturovaném odůvodnění je závěr o splnění předpokladů pro vydání rozsudku pro uznání (ať již v textu takového odůvodnění formulovaný výslovně nebo prostřednictvím poukazu na příslušná ustanovení občanského soudního řádu dovolující soudu rozhodnout podle uznání) současně závěrem, jímž soud navenek dává najevo, že nenalezl překážky, jež mu brání rozhodnout o věci podle uznání. Vzdle prakticky totožné úpravy pro rozsudek pro zmeškání (srov. § 153b odst. 3 o. s. ř. a § 157 odst. 3 o. s. ř.) lze ve stejném duchu poukázat též na platební rozkaz (§ 172 o. s. ř.), včetně elektronického platebního rozkazu (§ 174a o. s. ř.), a na směnečný (šekový) platební rozkaz (§ 175 o. s. ř.). Tato rozhodnutí mají poté, co nabudou právní moci, účinky pravomocného rozsudku (§ 174 odst. 1, § 175 odst. 3, věta první, o. s. ř.) a neodůvodňují se vůbec. Přitom ovšem skutečnost, že byla vydána, osvědčuje, že soud zkoumal (s pozitivním výsledkem) předpoklady, za nichž vydána být mohla, tedy především, že (u platebního rozkazu a elektronického platebního rozkazu) uplatněné právo vyplývá ze skutečností uvedených žalobcem (§ 172 odst. 1, věta první, o. s. ř.), nebo že (u směnečného /šekového/ platebního rozkazu) žalobce předložil v prvopisu směnku nebo šek, o jejichž pravosti není důvodu pochybovat, a další listiny nutné k uplatnění práva (§ 175 odst. 1, věta první, o. s. ř.).

Ve všech výše označených typech rozhodnutí se právní posouzení věci (v rovině zkoumání předpokladů, za nichž mohla být takový rozhodnutí vydána) promítá buď v předem definovaném a zákonem omezeném typu odůvodnění (§ 153 odst. 3 o. s. ř. u rozsudků pro uznání a pro zmeškání) nebo v tom, že soud taková rozhodnutí (jež neobsahují odůvodnění žádné) vydal (platební rozkaz, včetně elektronického platebního rozkazu, a směnečný nebo šekový platební rozkaz).

Závěr soudu, že i ohledně žalobcem požadovaného příslušenství pohledávky lze o věci rozhodnout rozsudkem pro uznání, v sobě tedy zahrnuje též úsudek, že takto přiznávané příslušenství pohledávky neodporuje právním předpisům (§ 153a odst. 2, § 99 odst. 2, věta první část věty za středníkem, o. s. ř.). Takový úsudek je současně postačující pro závěr, že rozsudek pro uznání obsahuje právní posouzení věci ohledně přiznaného příslušenství pohledávky. Výhrady sнесенé proti příslušenství pohledávky přiznanému pravomocným rozsudkem pro uznání v rovině právní (argumentem, že věřiteli /žalobci/ podle zákona takové příslušenství nenáleží) jsou pak „jiným“ právním posouzením věci, jež je insolvenčnímu správci jako důvod popření pravosti nebo výše takové pohledávky zapovězeno ustanovením § 199 odst. 2, části věty za středníkem, insolvenčního zákona.

Vše co bylo řečeno výše o rozsudku pro uznání v obecné rovině, beze zbytku platí na rozsudek z 27. 5. 2009 (vydaný rovněž jako rozsudek pro uznání).

Okresní soud v Sokolově při vydání tohoto rozsudku očividně pochybil v posouzení, zda požadované příslušenství (poplatek z prodlení) lze přiznat i u té části jistiny, která netvořila dluh na nájemném. Námitka insolvenčního správce, že v tomto rozsahu měl přihlášený věřitel pouze právo na úrok z prodlení, není způsobitelným důvodem popření vzhledem k ustanovení § 199 odst. 2, části věty za středníkem, insolvenčního zákona.

Právní posouzení věci odvolacím soudem je tudíž v dotčeném ohledu správné a dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. dán není.

Námitka, že odvolací soud se řádně nevypořádal s dovolatelským odkazem na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze z 21. 6. 2012, z obsahového hlediska vystihuje vadu řízení. K vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, přitom Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). K tomu Nejvyšší soud uvádí, že takový postup odvolacího soudu vskutku oslabuje přesvědčivost písemného vyhotovení jeho rozhodnutí (§ 157 odst. 2, poslední věta, o. s. ř.) a obecně oslabuje předvídatelnost soudního rozhodování (navenek se věc jeví tak, že se odvolací soud vyhnul konfrontaci s názorem téhož soudu pro účastníka příznivým). Nicméně z výše podaného výkladu je zřejmé, že mezi situací řešenou v tomto rozhodnutí a dovolatelem předestíraným názorem z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze z 21. 6. 2012 je rozdíl (v této věci zkoumaný rozsudek pro uznání obsahuje právní posouzení věci ohledně napadeného příslušenství pohledávky), takže nešlo o vadu, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti, se nepodávají ani ze spisu. Nejvyšší soud tudíž, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243b odst. 2, část věty před středníkem, o. s. ř.).

INHALT*)

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 74 I. Die gesetzlichen Gründe zur Überprüfung des Schuldspruchs durch das Berufungsgericht aufgrund der Berufung des Staatsanwaltes gegen den Schuldspruch gemäß § 254 Abs. 2 StPO sind dann vorhanden, wenn geschlussfolgert werden kann, dass die vorgeworfene unangemessene Milde der auferlegten Strafe auf einer der falschen Qualifikation der Tat beruht. Dies ist namentlich dann der Fall, wenn angesichts des Inhalts des angewendeten Rechtsmittels geschlussfolgert werden kann, dass die vorgeworfene unzureichende Berücksichtigung der Art und Weise, mit welcher der Täter die Straftat verübt hat (z.B. auf besonders grausame Weise) und dessen Einstellung zum Geschädigten (z.B. das Ausmaß der Gefühllosigkeit diesem gegenüber) bei der Strafbemessung von der Unrichtigkeit der Schlussfolgerung über die Form der Verschuldung der vom Täter verursachten Folgen und hierdurch auch der rechtlichen Beurteilung der Handlung als aus Fahrlässigkeit verübte Straftat zeugt.
- II. Wenn die Todesursache des Geschädigten der Unterlassungscharakter (omissive Ch.) der Handlung des Täters ist, der auf eine, aus einer vorangegangenen gefährdenden Handlung entstandene Gefahr nicht reagiert hat (z.B. lang andauernde Unterbringung des ernstlich erkrankten Geschädigten in einem Raum, aus dem er sich nicht aus eigener Kraft entfernen oder Hilfe herbeirufen kann), ist die Schlussfolgerung in Bezug auf die Form der Verschuldung der tödlichen Folgen anhand der Tatumstände zu begründen, die sich namentlich auf die sog. zweite Ingerenzphase beziehen, d.h. auf den Teil der Handlung des Täters, der sich auf die Unterlassung der Handlung bezieht, zu welcher der Täter verpflichtet war (Omissivhandlung). Die Bedeutung des kommissiven Teils der Handlung beschränkt sich darauf, dass sie die besondere Pflicht des Täters zu handeln begründet.
- Sofern keine Tatumstände vorhanden waren, aufgrund derer sich der Täter – auch wenn ohne angemessene Gründe – hätte darauf verlassen können, dass der Tod des Geschädigten infolge seiner Untätigkeit nicht eintritt, kann nicht geschlussfolgert werden, er habe den Tod des Geschädigten durch wissentliche Fahrlässigkeit verursacht, denn er war sich in solch einem Fall über die Entstehung der Folgen im Klaren und ist daher der Straftat des Mordes schuldig.
- Nr. 75 Als Straftat der unerlaubten Herstellung und sonstigen Inverkehrbringung von Suchtstoffen, psychotropen Stoffen und Giften gemäß 283 Abs. 1, Abs. 2 Buchst. b) StGB ist die Tat eines Täters auch dann zu qualifizieren, auch wenn er erst im Laufe der gewisse Zeit verübten Handlung, welche die Merkmale der Straftat der unerlaubten Herstellung und sonstigen Inverkehrbringung von Suchtstoffen und psychotropen Stoffen und Giften gemäß § 283 Abs. 1 StGB aufweist, rechtskräftig für eine Straftat gemäß § 283 StGB verurteilt worden ist, derer er sich durch eine andere Handlung schuldig gemacht hat. Zur Erfüllung dieses Qualifikationsmerkmals ist der Zustand zu dem Zeitpunkt entscheidend, wann die Handlung beendet wurde, durch welche die Tat verübt wurde, und mitnichten, wann solch eine Handlung begann.
- Nr. 76 Als gemäß § 30 Abs. 3 der StPO aus Entscheidungen des Gericht der höheren Instanz ausgeschlossener Richter wird ein Richter angesehen, der sich an der Entscheidung am Gericht der niedrigeren Instanz als an einem Prozess beteiligt hat, der durch eine Entscheidung in der Sache selbst oder durch ein mit solch einer Entscheidung zusammenhängendes Urteil (beispielsweise über Haft, Sicherstellung des Vermögens des Angeklagten) abgeschlossen wurde. Als Beteiligung an der Entscheidung des Gerichts der niedrigeren Instanz im Sinne des § 30 Abs. 3 der StPO gilt nicht, wenn der Richter beim Gericht der niedrigeren Instanz die Hauptverhandlung angeordnet hat und die Beweisführung durchgeführt hat, ohne jedoch in der Sache selbst oder in mit dieser zusammenhängenden Entscheidungen entschieden zu haben. Dieser zitierte Umstand mag entsprechend den Umständen Grund für den Ausschluss des Richters gemäß § 30 Abs. 1 der StPO sein.
- Nr. 77 Ein Probationsbeamter, der im Sinne des § 49 bis 51 des StGB die Aufsicht über einen Verurteilten ausübt, nimmt die Stellung einer Amtsperson gemäß § 127 Abs. 1 Buchst. d) des StGB

*) Dieser Text wurde in der deutschen Sprache zur Information der Leser des Novatrix Verlags vorbereitet.

ein, denn als Mitarbeiter solch eines Probations- und Mediationsdienstes ist er verantwortlicher Beamter eines Organs der öffentlichen Gewalt und dies namentlich bei der Realisierung des im Rahmen eines Strafverfahrens auferlegten Strafvollzugs. Bei der Ausübung seiner diesbezüglichen Befugnisse, die namentlich aus dem Strafgesetzbuch, der Strafprozessordnung und aus Gesetz Nr. 257/2000 Slg., über den Probations- und Mediationsdienst, im Wortlaut späterer Vorschriften, hervorgehen, beteiligt er sich an der Realisierung konkreter Gerichtsentscheidungen, was eine Tätigkeit ist, die neben der Urteilsverkündung als Teil der Entscheidungsbefugnis des Staates anzusehen ist.

Nr. 78 Eine Revision, die vom Generalstaatsanwalt zu Ungunsten des Angeklagten allein gegen einen Schadenersatzspruch eingelegt wird, durch den der Geschädigte mit Anspruch auf Schadenersatz gemäß § 229 Abs. 1 der StPO auf ein Verfahren in zivilrechtlichen Sachen verwiesen worden ist, mit dem Antrag, das Oberste Gericht solle das angefochtene, sich auf den Schadenersatzspruch beziehende Urteil aufheben und dem Revisionsgericht gemäß § 265l Abs. 1 StPO anordnen, die Sache in notwendigem Umfang erneut zu verhandeln und zu entscheiden, gilt als Revision, welche der Vorgehensweise gemäß § 265m Abs. 2 StPO widerspricht, demzufolge, wenn das Oberste Gericht das Urteil allein bezüglich des Schadenersatzspruches oder den Ersatz von Nichtvermögensschaden in Geld oder über die Herausgabe einer ungerechtfertigten Bereicherung aufhebt, auf angemessene Weise § 265 StPO anwendet. Das Revisionsgericht entscheidet so nach Aufhebung des angefochtenen Urteils allein über den Schadenersatzspruch entweder selbst oder verweist den Geschädigten an ein Verfahren in zivilrechtlichen Sachen, oder ggf. an ein Verfahren vor einem anderen zuständigen Organ.

Angesichts dessen, dass das Oberste Gericht nach Aufhebung des Urteils allein im Ausspruch über den Schadenersatz gemäß § 265 StPO die Sache nicht an das Gericht der niedrigeren Instanz zur erneuten Verhandlung und Entscheidung über den Schadenersatz verweisen kann, könnte es in der Sache selbst in einer öffentlichen Verhandlung entscheiden. So kann es jedoch jedoch nur dann vorgehen, wenn keine Beweisführung durchgeführt werden muss, die das Oberste Gericht gemäß § 265r, Abs. 7 StPO gewöhnlich nicht durchführt; dies ist nur in Ausnahmefällen möglich, um über eine Revision entscheiden zu können.

Nr. 79 Die Falschbezeichnung einer bestimmten Prozesshandlung durch ein im Strafverfahren tätiges Organ, obwohl es in Wirklichkeit um eine andere Prozesshandlung geht, verursacht allein nicht die Ungesetzlichkeit der tatsächlich durchgeführten Prozesshandlung. Wenn ein Polizeiorgan zwar formell unrichtig eine bestimmte Prozesshandlung als Untersuchung an Ort und Stelle (§ 104e StPO) bezeichnet hat, obwohl es lediglich um die Dokumentierung der Handlung der Polizisten am Wohnort des Angeklagten (zu diesem Zeitpunkt festgenommenen Verdächtigen) ging (§ 78 StPO), handelt es sich hierbei um keinen Prozessfehler, der die Gesetzlichkeit dieser Handlung beeinträchtigen könnte.

Entscheidungen nach dem Sachen bürgerlichen, Handels- und Verwaltungsrecht

Nr. 98 Nachdem die Wirkungen der sog. Verfahrenskonzentration gemäß der Bestimmung des § 118b der ZPO eingetreten sind, können die Beteiligten (sofern es nicht um die gesetzlich festgelegte Ausnahmen geht) nicht nur solche entscheidende Tatsachen über die Sache selbst anführen, bezüglich derer sie laut materiellem Recht Behauptungspflicht haben, und nur solche Beweise kennzeichnen, kraft derer sie ihrer Beweispflicht nachkommen; die Wirkungen der sog. Verfahrenskonzentration hindert die Beteiligten nicht daran, die Richtigkeit der Behauptungen der Gegenpartei über Tatsachen zu bestreiten, die von Bedeutung für die Entscheidung in der Sache selbst sind oder zu von der Gegenpartei gekennzeichneten Beweisen Stellung zu nehmen. Äußerungen, in denen der Beteiligte seine Klageforderung oder eine Stellungnahme zu dieser kundgibt, in der er seine Prozesseinwände geltend macht, in denen er seine im Verfahren gemachten Anträge zusammenfasst, in denen er zur Beweisführung und zur Tatbestands- oder rechtlichen Seite der Sache Stellung nimmt oder in denen er seine Meinung äußert, wie die Sache vom Gericht entschieden werden solle, werden vom Gericht immer berücksichtigt, auch

wenn sie der Beteiligte erst dann vorgebracht hat, als die Wirkungen des sog. Verfahrenskonzentration gemäß der Bestimmung des § 118b der ZPO bereits eingetreten waren.

Die Wirkungen des sog. Verfahrenskonzentration gemäß der Bestimmung des § 118b der ZPO treten dann nicht ein, wenn die Beteiligten einerseits in der Vorladung zur Vorverhandlung, zur Verhandlung oder weiteren Verhandlungen oder andererseits vor Abschluss der Vorverhandlung, Verhandlung oder weiteren Verhandlung nicht über die sog. Verfahrenskonzentration und deren Wirkungen unterrichtet worden sind, sofern es zu diesem Zeitpunkt zur sog. Verfahrenskonzentration kommen soll.

Die Erstverhandlung kann im Sinne der Bestimmung des § 118b Abs. 1, Satz zwei der ZPO nur dann als abgeschlossen angesehen werden, wenn in ihr zumindest sämtliche in den Bestimmungen des § 118 Abs. 1 und 2 der ZPO stattgefunden haben.

- Nr. 99 Die Befreiung von Gerichtsgebühren gemäß der Bestimmung des § 138 Abs. 1 ZPO kann auch juristischen Personen – Unternehmern zugesprochen werden. Bei Erfüllung der sonstigen Voraussetzungen zur Zuerkennung einer teilweisen oder völligen Befreiung von Gerichtsgebühren kann einer juristischen Person – einem Unternehmer solch eine Befreiung nur deswegen abgesprochen werden, weil dessen Unfähigkeit zur Entrichtung der Gerichtsgebühr eine Folge seiner unternehmerischen Tätigkeit ist (wenn er bisher das „unternehmerische“ oder „wirtschaftliche“ Risiko trägt).

An den Beschluss, in dem das Gericht den Antrag auf die Befreiung von Gerichtsgebühren zurückweist, ist es gebunden (§ 170 Abs. 1 ZPO). Später eingereichten (neuen) Anträgen des Beteiligten auf Befreiung von den Gerichtsgebühren darf das Gericht nur dann entsprechen, wenn sich beim Beteiligten (Antragsteller) die Verhältnisse verändert haben, aus denen das Gericht in seiner ursprünglichen (ablehnenden) Entscheidung zu Zwecken der rechtlichen Entscheidung des ursprünglichen Antrags ausgegangen ist. Der Umstand, dass die rechtliche Beurteilung der Unterlagen zur Zuerkennung der Befreiung von den Gerichtsgebühren in der ersten (ablehnenden) Entscheidung falsch war, stellt keinen Grund dar, dessentwegen das Gericht dem neuen Antrag entsprechen könnte.

Für den Fall, dass es nach der rechtskräftigen Abweisung des Antrags auf Zuerkennung der Befreiung von den Gerichtsgebühren zu keiner Veränderung der Verhältnisse gekommen ist, stellt das Gericht das Verfahren über den weiteren Antrag desselben Beteiligten auf Zuerkennung der Befreiung von den Gerichtsgebühren wegen des ‚Hindernisses einer rechtskräftig entschiedenen Sache‘ ein (§ 159a a § 167 Abs. 2 ZPO).

- Nr. 100 Die Schlussfolgerung, dass ein Kaufvertrag, kraft dessen der Schuldner dem Käufer strittige Immobilien verkauft hat, sei eine beeinträchtigende Rechtshandlung des Schuldners, ist nicht allein aufgrund der schlichten Feststellung möglich, dass der Käufer vom vereinbarten (formell äquivalenten) Kaufpreis nur dessen Teil entrichtet hat.

Ausschlaggebend dafür, ob ein Urteil des erstinstanzlichen Gerichts überprüfbar ist oder nicht, sind nicht die Anforderungen des Berufungsgerichts in Bezug auf die Erfordernisse der Begründung des Urteils des Gerichts der ersten Instanz, sondern vor allem das Interesse der Verfahrensteilnehmer daran, die Berufungsgründe in der Berufung gegen dieses Urteil gehörig verwenden zu können. Auch wenn die Entscheidung des erstinstanzlichen Gerichts nicht sämtlichen Anforderungen auf dessen Begründung entspricht, ist in der Regel nicht unüberprüfbar, ob nicht eventuelle Begründungsmängel – laut Berufungsumfang – die Ausübung der Rechte des Berufungsklägers geschmälert haben. Auf ähnliche Weise gilt: auch wenn die Entscheidung des Berufungsgerichts nicht sämtlichen Anforderungen auf dessen Begründung entspricht, ist in der Regel nicht unüberprüfbar, ob nicht eventuelle Begründungsmängel – laut Berufungsumfang – die Ausübung der Rechte des Berufungsklägers geschmälert haben.

- Nr. 101 Durch eine entsprechend der Bestimmung des § 42a des BGB eingereichte Klage kann nicht erfolgreich die Vereinbarung über die Auseinandersetzung des Gesamteigentum von Ehegatten (Vermögensstrennung) angefochten werden, deren rechtliche Unwirksamkeit gemäß der Bestimmung des § 150, Abs. 2 BGB bereits eingetreten ist. Der Gläubiger einer Forderung gegenüber

einem der Ehegatten, die noch vor Abschluss der Vereinbarung über die Auseinandersetzung des Gesamteigentums von Ehegatten (Vermögenstrennung) entstanden ist, ist berechtigt, diese aufgrund des Vollstreckungstitels auch aus demjenigen Vermögen zu erwirken, das aufgrund der Vereinbarung über die Auseinandersetzung des Gesamteigentums dem Ehegatten des Schuldners zufallen würde, auch wenn die Unwirksamkeit der Vereinbarung gemäß § 150 Abs. 2 des BGB (gegenüber dem Ehegatten des Schuldners) nicht durch rechtskräftige gerichtliche Entscheidung bestimmt wurde.

- Nr. 102 I. Verträge über die Propagierung von Werbeflächen, die mit Verbrauchern unter den in den Gründen dieser Stellungnahme beschriebenen Bedingungen abgeschlossen werden, sind Innominatkontrakte, kraft derer Schuldverhältnisse begründet werden, zu denen die Beteiligten gültig vereinbart haben, dass sie sich an das Handelsgesetzbuch halten.
- II. Ungültig sind Vereinbarungen des entsprechenden Vertrags, die auf dessen automatische Prolongation hinauslaufen, Vereinbarungen über die Verpflichtung des Verbrauchers, Vertragsstrafen und Kosten für schriftliche Urzungen zu zahlen, Vereinbarungen über die Nichtrückzahlbarkeit vom Verbraucher gewährter Leistungen ohne Rücksicht auf den entspr. Grund, dessentwegen es zur vorzeitigen Vertragsbeendigung kommt, in Fällen, in denen das Gesetz die gegenseitige die Rückzahlung gegenseitig gewährter Leistungen voraussetzt, sowie Vereinbarungen über unterschiedliche Regime der Wirksamkeit von Vertragskündigungen für jede der Vertragsseiten.
- Nr. 103 Wenn der Insolvenzantragsteller den Vorschuss für die Kosten des Insolvenzverfahrens, der ihm durch rechtskräftige Entscheidung gemäß der Bestimmung des § 108 Abs. 1 des Insolvenzgesetzes auferlegt worden ist, nicht bezahlt, stellt das Insolvenzgericht das Verfahren ein, es sei denn, es stellt sich heraus, dass es unnötig ist, auf der Vorschusszahlung zu bestehen oder dass solche Umstände existieren, derentwegen die Lösung der Insolvenz (Bankrotts) des Schuldners unerlässlich oder allgemein wünschenswert ist.
- Nr. 104 Gegen einen Beschluss, in dem das Berufungsgericht den Beschluss des Insolvenzgerichts über die Auferlegung der Pflicht zur Zahlung eines Vorschusses für die Kosten des Insolvenzverfahrens in einer 50 000 CZK nicht überschreitenden Höhe bestätigt, ist eine Berufung gemäß der Zivilprozessordnung in der ab dem 1. 1. 2013 gültigen Fassung objektiv unzulässig.
- Nr. 105 Ein Gläubiger, dessen angemeldete Forderung vom Insolvenzverwalter oder vom Schuldner als „undurchführbar“ abgewiesen hat und der die in der Mitteilung (Aufforderung) des Insolvenzverwalters entspr. § 197 Abs. 2 des Insolvenzgesetzes festgelegte Frist zur Einreichung der Klage über die Bestimmung der Echtheit oder Höhe der Forderung versäumt hat, dem steht im Rahmen der Rechtsmittel gegen die sich auf die Bestimmung des § 198 Abs. 1, Satz drei, des Insolvenzgesetzes, in Verbindung mit der Bestimmung des § 185 des Insolvenzgesetzes stützende Entscheidung über die Ablehnung der Anmeldung keine (wirksame) auf der Behauptung beruhende Verteidigung zur Verfügung, er habe die Aufforderung deshalb ignoriert, weil der dafür halte, dass die angemeldete Forderung eine „durchführbare“ Forderung sei (für die das Regime der Bestimmung des § 199 des Insolvenzgesetzes gilt).
- Nr. 106 Bei einer angemeldeten, vollstreckbaren und durch rechtskräftige Entscheidung des zuständigen Organs anerkannten Forderung können als Grund zur Anfechtung ihrer Echtheit oder Höhe lediglich sachliche Einwände geltend gemacht werden, konkret also nur Tatsachen, die der Schuldner in dem Verfahren nicht geltend gemacht hat, die dem Erlass dieser Entscheidung vorausgegangen sind (§ 199 Abs. 2 des Insolvenzgesetzes). Dabei ist belanglos, ob der Schuldner solch eine Tatsache aus eigener Schuld nicht geltend gemacht hat, z.B. dadurch, indem er völlig auf seine Prozessverteidigung im entsprechenden Verfahren resigniert hat, wodurch er die Entstehung des Vollstreckungstitels heraufbeschworen hat, die entweder auf einer Entscheidung beruht, die überhaupt nicht begründet wird (z.B. Zahlungsauftrag oder Wechselzahlungsauftrag) oder einer Entscheidung, die nur minimal begründet wird (z.B. durch ein Versäumnis- oder Anerkenntnisurteil).
- Die rechtliche Beurteilung der Sache ist dann nicht als Grund zur Anfechtung der Echtheit oder Höhe der angemeldeten, vollstreckbaren Forderung ausgeschlossen, wenn aus der rechtskräfti-

gen Entscheidung des zuständigen Organs, von dem die Forderung anerkannt worden ist, keine rechtliche Beurteilung der Sache hervorgeht.

Wenn das zuständige Organ dem Gläubiger gegenüber dem Schuldner ein anderes, als das gesetzlich vorgeschriebene Zubehör der Forderung zuerkennt, indem es fälschlicherweise eine Rechtschrift bestimmt, die festlegt, welche Art von Zubehör einer Forderung obliegt (außer Verzugszins zuerkennt es auch Verzugsgebühr), ist die Kritik an solch einer Entscheidung eine Kritik an der Richtigkeit der rechtlichen Beurteilung der Sache.

Bei Anerkenntnis- und Versäumnisurteilen widerspiegelt sich die rechtliche Beurteilung der Sache (auf dem Niveau der Prüfung der Voraussetzungen, aufgrund derer solch eine Entscheidung erlassen wurde) in der im Voraus definierten und laut Gesetz eingeschränkten Art der Begründung (§ 157 Abs. 3, ZPO). Bei Zahlungsaufträgen, einschließlich elektronischer Zahlungsaufträge sowie bei Wechsel- oder Scheckzahlungsaufträgen, kommt die rechtliche Beurteilung der Sache (auf dem Niveau der Prüfung der Voraussetzungen, unter denen solch eine Entscheidung erlassen werden konnte) darin zum Ausdruck, dass das Gericht solch eine (keine Begründung enthaltende) Entscheidung erlassen hat.

Die Schlussfolgerung des Gerichts, dass in der Sache auch hinsichtlich des vom Kläger beanspruchten Zubehörs durch ein anerkennendes Urteil entschieden werden kann, beinhaltet also auch die Meinung, dass das so zuerkannte Zubehör keinen Rechtsvorschriften widerspricht (§ 153a Abs. 2, § 99 Abs. 2, erster Satz und Teil des Satzes hinter dem Semikolon, ZPO). Diese Meinung ist gleichzeitig ausreichend für die Schlussfolgerung, dass das Anerkenntnisurteil die rechtliche Beurteilung der Sache hinsichtlich des anerkannten Zubehörs der Forderung enthält.

CONTENTS*)

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 74 I. The legal grounds for the examination of the verdict of guilty by the court based on an appeal of the public prosecutor lodged against the verdict of punishment pursuant to Section 254(2) of the Code of Criminal Procedure are established when it is possible to conclude that the objected incommensurate moderateness of the imposed punishment rests on the incorrect legal qualification of the act. This is namely the case when, with respect to the content of the implemented remedy, a conclusion may be made when assessing the appropriate punishment that the objected insufficient consideration of the method of commission of the act by the offender (e.g. especially cruel) and the offender's attitude towards the aggrieved (e.g. significant level of insensitivity) suggests the incorrectness of the conclusion on the form of culpability in terms of the consequence caused by the offender and thereby the legal assessment of the act as a criminal offence committed out of negligence.
- II. Where the cause of death of the aggrieved party is the omissive conduct of the offender who failed to respond to the risk originating from the offender's previous threatening conduct (e.g. long-term placement of the seriously ill aggrieved party in premises which do not allow the aggrieved party to leave or call for help), the conclusion on the form of culpability with regard to the deadly consequence should be deduced from the *res gestae* that namely relate to the so-called second interference phase, i.e. the part of the offender's conduct characterised by the omission of an act that is obligatory (i.e. omission). The significance of the act of commission is limited to imposing a special obligation on the offender to take action.
- In case of the non-existence of such *res gestae*, based on which the offender, even if without reasonable grounds, could rely on the fact that the death of the aggrieved party in consequence of the offender's inaction would not arise, it is not possible to conclude that the death of the aggrieved was caused by wilful negligence on the part of the offender, because the offender was aware of the origination of such consequence and is therefore liable for the crime of murder.
- No. 75 The act of the offender should be adjudged as the criminal offence of unlawful production and other disposal of narcotic drugs and psychotropic substances and poisons under Section 283(1), (2)(b) of the Penal Code also in the case if, in the course of the offender's act committed over a specific period of time and manifesting the characteristics of the criminal offence of unlawful production and other disposal of narcotic drugs and psychotropic substances and poisons under Section 283(1) of the Penal Code, the offender has been finally sentenced for a crime pursuant to Section 283 of the Penal Code committed through a different act. The state at the time when the act through which the crime had been committed was completed instead of when such act commenced shall be decisive for the fulfilment of this qualification characteristic.
- No. 76 A judge excluded from deciding at a higher-level court in accordance with Section 30(3) of the Code of Criminal Procedure shall be a judge who participated in the decision-making process at a lower-level court concluded by a decision in the case or by a decision associated therewith (e.g. on the custody or on securing the property of the accused). When the judge at lower-level court ordered the main hearing and introduced evidence without awarding a decision in the case or a decision associated therewith, such participation shall not be deemed participation in the decision-making process at a lower-level court within the meaning of Section 30(3) of the Code of Criminal Procedure. Depending on the circumstances, the indicated fact establishes grounds for the exclusion of the judge under Section 30(1) of the Code of Criminal Procedure.
- No. 77 A probation officer carrying out supervision over an accused within the meaning of Sections 49 to 51 of the Penal Code, enjoys the status of an official in accordance with Section 127(1)(d) of the Penal Code because, as an employee of the Probation and Mediation Service, he or she is a responsible officer of a public authority body, particularly within the process of execution of the punishment imposed by the courts in connection with criminal proceedings. While executing the powers granted specifically by the Penal Code, the Code of Criminal Procedure and Act

No. 257/2000 Coll., on the Probation and Mediation Service, as amended, the probation officer participates in the enforcement of concrete court decisions, whereas such activity, in addition to the award of a decision, should be considered a part of the decision-making authority of the state.

No. 78 An extraordinary appeal lodged by the Supreme Public Prosecutor to the detriment of the accused against the verdict on damage compensation, whereby the aggrieved party entitled to damage compensation has been referred to civil proceedings in accordance with Section 229(1) of the Code of Criminal Procedure, which proposes to the Supreme Court to overrule the decision pertaining to the verdict on damage compensation and to order the appellate court in compliance with Section 265l(1) of the Code of Criminal Procedure to appropriately re-examine and decide the case, is an extraordinary appeal that fails to respect the procedure laid down by Section 265m(2) of the Code of Criminal Procedure, according to which, should the Supreme Court reverse the judgement only with respect to the verdict on the compensation of damage or non-material damage in money or on the release of unjust enrichment, Section 265 of the Code of Criminal Procedure shall be reasonably applied. Thus, following the reversal of the contested judgement only in the part of the verdict on damage compensation, the appellate court shall either decide alone or it shall refer the aggrieved party to civil proceedings and/or to proceedings conducted before another competent body.

With a view to the fact that, following the reversal of the judgement only in the part of the verdict on damage compensation pursuant to Section 265 of the Code of Criminal Procedure, the Supreme Court cannot order a lower-level court to re-examine the case and decide on damage compensation, the Supreme Court could decide the case itself by means of a public session. Nevertheless, the Supreme Court may proceed in this manner only in the event that it is not necessary to introduce further evidence which, pursuant to Section 265r(7) of the Code of Criminal Procedure, usually is not performed by the Supreme Court within a public session. The Supreme Court may do so in exceptional cases in order to decide on an extraordinary appeal.

No. 79 The incorrect designation of a specific procedural action by a body active in criminal proceedings, despite the fact that it constituted a different procedural action, does not result in the unlawfulness of the actually performed procedural action. If the police body formally incorrectly designated a particular procedural action as an inspection on site (Section 104e of the Code of Criminal Procedure), although the action involved the documentation of the conduct of police officers at the place of residence of the accused (at that time arrested suspect), during which the accused voluntarily surrendered things substantial for the criminal proceedings (Section 78 of the Code of Criminal Procedure), the same does not constitute a procedural fault affecting the lawfulness of the action.

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

No. 98 After the effects of the so-called concentration of proceedings have arisen in accordance with the provisions of Section 118b of the Civil Procedure Code, the parties to the proceedings (save for exceptions stipulated by law) cannot present only such decisive facts about the case, to the contention of which they are obligated under substantive law, and to identify only such evidence, by means of which they fulfil their obligation to present evidence; the effects of the concentration of proceedings does not inhibit the parties from disputing the correctness of the contention of the counterparty in relation to the facts significant for the decision in the case or from expressing their opinion to the evidence identified by the other party to the dispute.

The court shall at all times consider the statement whereby the party to the proceedings expresses their claim or standpoint, presents their procedural objections, summarizes their proposals brought forward within the proceedings, expresses their opinion to the presented evidence and to the factual and legal aspects of the case or presents their opinion as to how the case should be decided, even if such statement is made by the party only after the effects of the so-called concentration of proceedings have arisen pursuant to the provisions of Section 118b of the Civil Procedure Code.

The effects of the so-called concentration of proceedings in accordance with the provisions of Section 118b of the Civil Procedure Code shall not arise, if the parties to the proceedings have not been instructed about the concentration of proceedings and the effects thereof in the summons pertaining to the preparatory hearing, regular or additional hearing or prior to the termination of the preparatory hearing, regular or additional hearing, provided that the concentration of proceedings is to arise at that time.

Within the meaning of the provisions in the second clause of Section 118b(1) of the Civil Procedure Code, the initial hearing may be considered terminated only if all actions laid down by the provisions of Section 118(1) and (2) of the Civil Procedure Code have been carried out, at minimum.

- No. 99 Exemption from court fees in compliance with the provisions of Section 138(1) of the Civil Procedure Code may be awarded also to a legal entity – entrepreneur. Subject to the fulfilment of other preconditions for the award of full or partial exemption from court fees, a legal entity – entrepreneur cannot be denied the same solely on the grounds that the objective inability of such legal entity – entrepreneur to pay the court fees is the consequence of their business activities (that the legal entity – entrepreneur bears a “business” or “economic” risk in relation thereto).

The court shall be bound by its resolution whereby the court has rejected the request of the party to award exemption from court fees (Section 170(1) of the Civil Procedure Code). The court may accord a subsequently (newly) filed motion of the same party for the award of exemption from court fees only on condition that the situation of the party (applicant), on which the court based its original (dismissive) decision, have changed, namely for the purpose of assessing the original request from a legal perspective. The fact that the legal assessment of the preconditions for the award of exemption from court fees was incorrect in the first (dismissive) decision, cannot constitute grounds for the court to accord the new request.

If the situation has not changed after the final dismissal of the motion for the award of exemption from court fees, the court shall discontinue the proceedings involving the subsequent motion of the party for the award of exemption from court fees due to an obstacle in a finally decided case (Section 159a and Section 167(2) of the Civil Procedure Code).

- No. 100 The conclusion that a contract of purchase whereby the debtor had sold the disputed real property to the buyer constitutes a derogating legal act of the debtor cannot be made based on the simple statement that the buyer paid only a part of the agreed (formally equivalent) purchase price.

The benchmark for whether the decision of a first-level court is reviewable or not are not the requirements of the appellate court on the appurtenances of the rationale for the decision of the first-level court but, first of all, the interest of the parties to the proceedings in being able to utilize the appellate reasons in their appeal against the decision. Even though a decision of a first-level court does not accord all requirements for the rationale thereof, it generally is not unreviewable provided that conceivable deficiencies of the rationale – depending on the content of the appeal – were not detrimental as regards the exercise of the rights of the appellant. Likewise, even if a decision of a first-level court does not accord all requirements for the rationale thereof, it generally is not unreviewable provided that conceivable deficiencies of the rationale – depending on the content of the appeal – were not detrimental as regards the exercise of the rights of the appellant within an appellate review.

- No. 101 An action filed in accordance with the provisions of Section 42a of the Civil Code cannot successfully contest an agreement on the settlement of the joint property of spouses, the legal ineffectiveness of which is established pursuant to the provision of Section 150(2) of the Civil Code. A creditor having a claim against of one of the spouses, which had arisen prior to the conclusion of the agreement on the settlement of the joint property of spouses, has the right to recover the claim only based on the title for the enforcement of a decision (enforcement title) also from the property which, on the grounds of the agreement on the settlement of the joint property of spouses, fell upon the debtor’s spouse, even if the ineffectiveness of the agreement under the

provision of Section 150(2) of the Civil Code was not determined by a final decision of the court (with respect to the debtor's spouse).

No. 102 I. Contracts on advertising space promotion concluded between consumers under the conditions described in the rationale hereof constitute innominate contracts, which establish contractual relationship governed by the Commercial Code as validly agreed by the parties.

II. Provisions of such contract aimed at the automatic prolongation thereof, provisions on the obligation of the consumer to pay a contractual fine and expenses upon written notice, provisions on the non-returnability of the performance provided by the consumer regardless of the reason due to which the contract is terminated prematurely in cases where the law anticipates the return of mutually rendered performance, as well as the agreement of a different regime of the effect of the contract for each of the parties thereto shall be deemed invalid.

No. 103 Should the insolvency petitioner fail to pay the deposit for the cost of insolvency proceedings imposed by a final decision pursuant to the provision of Section 108(1) of the Insolvency Act, the insolvency court shall discontinue the proceedings unless the insistence upon the payment of the deposit proves redundant or such circumstances arise, in connection with which the solution of the debtor's bankruptcy is necessary or generally desirable.

No. 104 An extraordinary appeal against the resolution whereby the appellate court confirmed the resolution of the insolvency court on the imposition of the obligation to pay a deposit for the cost of insolvency proceedings in an amount not exceeding CZK 50,000, is not objectively permissible in accordance with the Civil Procedure Code in the wording effective from 1 January 2013.

No. 105 A creditor, whose submitted claim has been negated by the insolvency trustee or the debtor as "non-enforceable" and who failed to meet the deadline for the filing of an action for the determination of the authenticity or amount of a claim as specified in the communication (notice) of the insolvency trustee in accordance with Section 197(2) of the Insolvency Act, does not have, while exercising the remedies against the decision on rejecting the application grounded on the provisions of the third clause of Section 198(1) of the Insolvency Act in combination with the provision of Section 185 of the Insolvency Act, at their disposal (effective) defence based on the contention that the creditor ignored the notice because the creditor was convinced that the submitted claim was an "enforceable" claim (which is subject to the regime laid down by the provision of Section 199 of the Insolvency Act).

No. 106 As regards a submitted enforceable claim recognized by a final decision of the competent body, only factual objections, in particular only the circumstances not presented by the debtor within the proceedings that preceded the award of such decision (Section 199(2) of the Insolvency Act), may serve as the reason for the negation of the authenticity or the amount of the claim. Whereas it is irrelevant whether such facts have not been presented by the debtor due their own fault, for example, because the debtor completely abandoned their procedural defence within the relevant proceedings whereby the debtor caused the inception enforcement title established by a decision, which is never rationalized (e.g. a payment order or a bill payment order), or by a decision, which is rationalized only to a minimum extent (e.g. by a judgement by default or a judgement by recognition).

The legal assessment of the case is not excluded as a reason for the negation of the authenticity or the amount of the submitted enforceable claim provided that the final decision of the competent body recognizing the claim does not suggest any legal assessment.

Should the competent body recognize appurtenances of a claim with respect to the creditor or the debtor, other than prescribed by law, namely by incorrectly determining the legal regulation, which should stipulate the type of appurtenance pertaining to the claim (awards a delay charge instead of interest for delayed payment), the criticism of such decision is a criticism of the correctness of the legal assessment of the matter.

With respect to judgements by default and recognition, the legal assessment of the case (at the level of examining the preconditions based on which such decisions could have been awarded) reflects itself in a predefined and legally restricted type of rationale (Section 157(3) of the Civil

Procedure Code). In case of a payment order, including an electronic payment order and a bill or cheque payment order, the legal assessment of the case (at the level of examining the preconditions based on which such decisions could have been awarded) manifests in the way that the court actually awards such decisions (without the same containing any rationale).

The conclusion of the court that, also with regard to the appurtenances of the claim demanded by the claimant, the case may be decided by a judgement by recognition concurrently embraces the argument that the appurtenance of the claim recognized in this manner is not in conflict with the legal regulations (Section 153a(2), Section 99(2), part of first clause preceding the semicolon, of the Civil Procedure Code). At the same time, such argument is sufficient for the conclusion that the judgement by recognition contains a legal assessment of the case in terms of the recognized appurtenances of the claim.